

1 Tithelumpfer

Lyc. o. 140

Handwritten text in brown ink, possibly a library stamp or title, located at the top of the page. The text is partially obscured by a large, light-colored, irregular stain or piece of tape.

Philol. 152

ex libris: Hahn
152 E. 4

PVBLI TERENTII,
CARTHAGINIENSIS AFRI
COMOEDIAE
SEX.

E RECENSIONE
V. CL. ZEVENII.

Ex Bibl. piscarchiorum. 1803. PR.

BIBLIOTHEK
PHIL.-THEOL. HOCHSCHULE
BAMBERG
EDITIO II.

NORIMBERGAE,
EX OFFICINA LIBRARIA RIEGELIANA.
MDCCLXXVIII. 1778

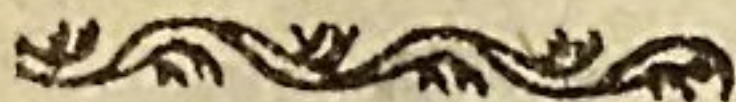

ANDRIA

PVBLII TERENTII

Carthaginiensis Afri.

Acta ludis Megalensibus, M. Fulvio
et M. Glabrione aedilibus curulibus: ege-
runt L. Ambivius Turpio, L. Attilius
Praenestinus: modos fecit Flaccus Claudii
filius, tibiis paribus dextris et sinistris.
et est tota graeca. Edita M. Marcello,
Cn. Sulpitio consulibus: anno ab urbe
condita **DLXXXVII.** ante Christum natum
CLXII.

FABVLAE INTERLOCV- TORES.

BYRRHIA, fervus.
 CHARINVS, adolescens.
 CHREMES, fenex.
 CR TO, hospes.
 DAVVS, fervus.
 DROMO, lorarius.
 GLYCERIVM, meretrix.
 LESBIA, obstetrix.
 MYSIS, ancilla.
 PAMPHILVS, adolescens.
 SIMO, fenex.
 SOSIA, libertus.

PERSONAE MVTAE.

ARCHILLIS, ancilla.
 CHRYSIS, meretrix.
 NICERATVS, adolescens.
 PHAEDRVS, adolescens.
 CLINIA, adolescens.
 PASIBVLA, eadem quae Glycerium.

ANDRIAE

ARGVMENTVM,

C. SVLPITIO APOLLINARI

AVTORE.

*Sororem falso creditam meretriculae,
Genere Andriae, Glycerium vitiat
Pamphilus:*

*Gravidaque facta, dat fidem, uxorem sibi
Fore hanc; nam aliam pater ei desponderat,
Gnatam Chremetis: atque ut amorem com-
perit,*

Simulat futuras nuptias, cupiens suus

Quid haberet animi filius cognoscere.

Davi suasu non repugnat Pamphilus.

Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum

Chremes, recusat nuptias, generum abdicat.

Mox filiam Glycerium insperato agnitam,

*Dat Pamphilo hanc, aliam Charino con-
iugem.*

TERENTII ANDRIA.

PROLOGVS.

Poeta quum primum animum ad scri-
bendum appulit,

Id sibi negoti credidit solum dari,
Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.
Verum aliter evenire multo intelligit.
Nam in prologis scribundis operam abuti-
tur,

Non qui argumentum narret, sed qui ma-
levoli

Veteris Poetae maledictis respondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quaeso, ani-
mum advortite.

Menander fecit Andriam et Perinthiam.
Qui utramvis recte norit, ambas noverit.
Non ita dissimili sunt argumento, sed ta-
men

Dissimili oratione sunt factae, ac stilo.
Quae convenere in Andriam, ex Perinthia
Fatetur transtulisse, atque usum pro suis.
Id isti vituperant factum; atque in eo dis-
putant,

Contaminari non decere fabulas.
Faciunt nae intelligendo, ut nihil intelli-
gant.

Qui

Qui cum hunc accusant, Naevium, Plautum, Ennium

Accusant: quos hic noster auctores habet:

Quorum aemulari exoptat negligentiam

Potius, quam istorum obscuram diligentiam.

Dehinc ut quiescant, porro moneo, et definant

Maledicere, malefacta ne noscant sua.

Favete, adeste aequo animo, et rem cognoscite,

Vt pernoscatis, et quid spei sit reliquum,

Posthac quas faciet de integro comoedias,

Spectandae, an exigendae sint vobis prius.

ACTVS I. SCENA I.

SIMO, SOSIA.

SI. Vos istaec intro auferte: abite. Sofia, Adesdum: paucis te volo. SO. dictum puta:

Nempe ut curentur recte haec. SI. Imo aliud. SO. quid est,

Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius?

SI. Nihil istac opus est arte ad hanc rem, quam paro:

Sed iis, quas semper in te intellexi fitas,
Fide et taciturnitate. SO. exspecto quid
velis.

SI. Ego postquam te emi, a parvulo ut
semper tibi

Apud me iusta et clemens fuerit servitus,
Scis: feci, e servo ut esses libertus mihi,
Propterea quod serviebas liberaliter.

Quod habui summum pretium, persolvi tibi.

SO. In memoria habeo. SI. haud muto
factum. SO. gaudeo,

Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat,
Simo:

Et id gratum fuisse advorsum te, habeo
gratiam.

Sed mihi hoc molestum est: nam istaec
commemoratio

Quasi exprobratio est immemoris beneficii.

Quin tu uno verbo dic, quid est, quod me
velis.

SI. Ita faciam: hoc primum in hac re prae-
dico tibi;

Quas credis esse has, non sunt verae nu-
ptiae.

SO. Cur simulas igitur? SI. rem omnem
a principio audies;

Eo pacto et gnati vitam, et consilium
meum

Cogno-

Cognosces, et quid facere in hac re te ve-
lim.

Nam is postquam excessit ex ephebis, Sofia,
Liberius vivendi fuit potestas: nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,
Dum aetas, metus, magister prohibebant?

SO. ita est.

SI. Quod plerique omnes faciunt adole-
scentuli,

Vt animum ad aliquod studium adiungant,
aut equos

Alere, aut canes ad venandum, aut ad
philosophos:

Horum ille nihil egregie praeter cetera
Studebat: et tamen omnia haec mediocri-
ter.

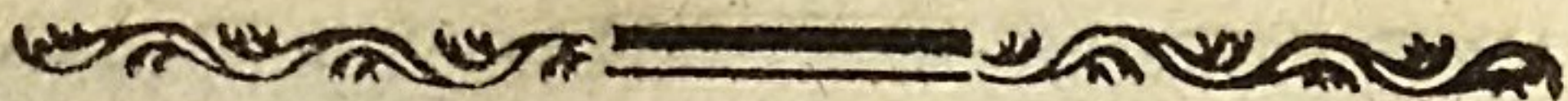
Gaudebam. SO. non iniuria: nam id ar-
bitror

Apprime in vita esse utile, ut NE QUID
NIMIS.

SI. Sic vita erat: facile omneis perferre ac
pati,

Cum quibus erat cunque una. iis sese dede-
re:

Eorum obsequi studiis: advorsus nemini:
Nunquam praeponens se illis: ita facillime
Sine invidia laudem invenias, et amicos
pares.

SO. Sapienter vitam instituit: namque hoc
tempore

OBSEQUIVM AMICOS, veritas odium parit.

SI. Interea mulier quaedam abhinc trien-
nium

Ex Andro commigravit huc viciniæ,

Inopia, et cognatorum negligentia

Coacta, egregia forma, atque aetate in-
tegra.

SO. Hei vereor, ne quid Andria apportet
malî.

SI. Primum haec pudice vitam, parce, ac
duriter

Agebat, lana ac tela victum quaeritans.

Sed postquam amans accessit, pretium pol-
licens,

Vnus et item alter, ita ut INGENIVM est
omnium

Hominum a labore proclive ad libidinem,

Accepit conditionem, dein quaestum occi-
pit.

Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit,
filium

Perduxere illuc, secum ut una esset, meum.

Egomet continuo mecum; Certe captus
est,

Habet. observabam mane illorum servulos

Venienteis, aut abeunteis: rogitabam,
Heus puer,
Dic fodes, quis heri Chrysidem habuit?
Nam Andriae
Illi id erat nomen. SO. teneo. SI. Phae-
drum, aut Cliniam
Dicebant, aut Niceratum; nam hi tres
tum simul
Amabant. Eho, quid Pamphilus? quid?
symbolam
Dedit, coenavit. gaudebam. Item alio die
Quaerebam: comperiebam nihil ad Pam-
philum
Quidquam attinere. enimvero spectatum
fatis
Putabam, et magnum exemplum continen-
tiae.
Nam qui cum ingeniis conflictatur eius-
modi,
Neque commovetur animus in ea re tamen,
Scias posse habere iam ipsum suae vitae
modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes
omnia
Bona dicere, et laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio praeditum.
Quid-verbis opus est? hac fama impulsus
Chremes,

Utro ad me venit, unicam gnatam suam
 Cum dote summa filio uxorem ut daret.
 Placuit; despondi. hic nuptiis dictus est
 dies.

SO. Quid obstat, cur non verae fiant?
 SI. audies.

Fere in diebus paucis, quibus haec acta
 sunt,

Chrysis vicina haec moritur. SO. o fa-
 ctum bene!

Beasti; metui a Chryside. SI. ibi tum
 filius

Cum illis, qui amabant Chrysidem, una
 aderat frequens;

Curabat una funus, tristis interim,
 Nonnunquam conlacrumabat. placuit tum
 id mihi.

Sic cogitabam; Hic, parvae consuetudinis
 Causa, mortem huius tam fert familiari-
 ter:

Quid, si ipse amasset? quid hic mihi faciet
 patri?

Haec ego putabam esse omnia humani in-
 genî,

Manfuetique animi officia. quid multis
 moror?

Egomet quoque eius causa in funus pro-
 deo,

Ni-

Nihil suspicans etiam mali. SO. hem, quid
est? SI. scies.

Effertur: imus. Interea inter mulieres,
Quae ibi aderant, forte unam adspicio ado-
lescentulam,

Forma, SO. bona fortasse. SI. et vultu,
Sofia,

Adeo modesto, adeo venusto, ut nihil supra.
Quia tum mihi lamentari praeter ceteras
Visa est; et quia erat forma praeter ceteras
Honestae et liberali: accedo ad pedise-
quas;

Quae sit, rogo. Sororem esse aiunt Chry-
sydis.

Percussit illico animum: at at! hoc illud
est,

Hinc illae lacrumae; haec illast misericor-
dia.

SO. Quam timeo, quorsum evadas. SI. fu-
nus interim

Procedit: sequimur: ad sepulchrum veni-
mus:

In ignem positast. fletur. Interea haec
soror,

Quam dixi, ad flammam accessit impru-
dentius;

Satis cum periculo. Ibi tum exanimatus
Pamphilus

Be-

Bene diffimulatum amorem et celatum indicat.

Accurrit: mediam mulierem complectitur:
Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te
is perditum?

Tum illa, ut consuetum facile amorem
cerneres,

Reiecit se in eum flens quam familiariter.

SO. Quid ais? SI. redeo inde iratus, atque
aegre ferens.

Nec fatis ad obiurgandum caussae. diceret,
Quid feci? quid commerui, aut peccavi,
pater?

Quae sese in ignem iniicere voluit, prohibui.

Servavi. honesta oratio est. SO. recte
putas.

Nam si illum obiurges, vitae qui auxilium tulit:

Quid facias illi, qui dederit damnum aut
malum?

SI. Venit Chremes postridie ad me, clamitans,

Indignum facinus; comperisse, Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. ego
illud sedulo

Negare factum: ille instat factum. denique

Ita

Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
Neget daturum. SO. non tu ibi gnatum?

SI. ne haec quidem
Satis vehemens caussa ad obiurgandum. SO
quî, cedo?

SI. Tute ipse his rebus finem praescripisti,
pater.

Prope adest, quum alieno more vivendum
est mihi:

Sine nunc meo me vivere interea modo.

SO. Quis igitur relictus est obiurgandi
locus?

SI. Si propter amorem uxorem nolit du-
cere,

Ea primum ab illo animadvertenda iniuria
est.

Et nunc id operam do, ut per falsas
nuptias

Vera obiurgandi caussa sit, si denegat:

Simul sceleratus Davus si quid consilii

Habet, ut consumat nunc, cum nihil
obsint doli:

Quem ego credo manibus pedibusque ob-
nixè omnia

Facturum; magis id adeo, mihi ut incom-
modet,

Quam ut obsequatur gnato. SO. quapro-
pter? SI. rogas?

Terent.

B

MA-

MALA MENS, MALVS ANIMVS : quem quidem ego si sensero.

Sed quid opus est verbis ? Sin eveniat, quod volo,

In Pamphilo. ut nihil sit morae ; restat Chremes,

Qui mihi exorandus est ; et spero confore. Nunc tuum est officium , has bene ut adsimules nuptias :

Perterrefacias Davum : observes filium , Quid agat , quid cum illo consilii captet. SO. fat est :

Curabo ; eamus iam nunc intro. SI. I prae ; sequar.

ACTVS I. SCENA II.

SIMO, DAVVS.

SI. **N**on dubium est, quin uxorem nolit filius :

Ita Davum modo timere sensi, ubi nuptias Futuras esse audivit. sed ipse exit foras.

DA. Mirabar, hoc si sic abiret : et heri semper lenitas

Verebar quorsum evaderet.

Qui

Qui postquam audierat non datum iri filio
uxorem suo,

Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit,
neque id aegre tulit.

SI. At nunc faciet: neque, ut opinor, si-
ne tuo magno malo.

DA. Id voluit, nos sic nec opinanteis du-
ci falso gaudio,

Speranteis iam, amoto metu, inter oscitan-
tes opprimi;

Ne esset spatium cogitandi ad disturbandas
nuptias.

Astute! SI. carnifex, quae loquitur? DA.
herus est, neque provideram.

SI. Dave. DA. hem, quid est? S. eho-
dum ad me.

DA. quid hic volt? SI. quid ais? DA.
qua de re? SI. rogas?

Meum gnatum rumor est amare. DA. id
populus curat, scilicet!

SI. Hoccine agis, an non? DA. ego vero
istuc. SI. sed nunc ea me exquirere,

Iniqui patris est. Nam, quod antehac fe-
cit, nihil ad me attinet:

Dum tempus ad eam rem tulit, fini, ani-
mum ut expleret suum.

Nunc hic dies aliam vitam affert, alios
mores postulat.

Dehinc postulo, siue aequum 'st, te oro,
Dave, ut redeat iam in viam.

DA. Hoc quid fit? SI. omnes, qui amant,
graviter sibi dari uxorem ferunt.

DA. Ita aiunt. SI. tum si quis magistrum
cepit ad eam rem improbum,
Ipsum animum aegrotum ad deteriorem par-
tem plerumque applicat.

DA. Non hercle intelligo. SI. non? hem.

DA. non: DAVVS SVM, NON OEDIPVS.
SI. Nempe ergo aperte vis, quae restant,
me loqui? DA. sane quidem.

SI. Si sensero hodie quicquam in his te nu-
ptiis

Fallaciae conari, quo fiant minus;
Aut velle in ea re ostendi, quam sis cal-
lidus:

Verberibus caesum te, Dave, in pistrinum
dedam usque ad necem,

Ea lege atque omine, ut, si te inde exeme-
rim, ego pro te molam.

Quid? hoc intellextin? an nondum etiam
ne hoc quidem? DA. imo callide:

Ita aperte ipsam rem modo locutus, nihil
circuitione usus es.

SI. Vbiuis facilius passus sim, quam in hac
re, me deludier.

DA.

DA. Bona verba quaeso. SI. irrides? nihil me fallis. sed dico tibi,
Ne temere facias: neque tu haut dicas, tibi non praedictum. cave.

ACTVS I. SCENA III.

DAVVS.

DA. **E**nimvero, Dave, nihil loci 'st
segnitiae neque socordiae,
Quantum intellexi modo senis sententiam
de nuptiis:
Quae si non astu providentur, me aut herum
pessumdabunt.
Nec, quid agam, certum 'st: Pamphilum
ne adiutem, an auscultem seni.
Si illum relinquo, eius vitae timeo: si
opitutor, huius minas;
Cui verba dare difficile est. primum iam de
amore hoc comperit:
Me infensus servat, ne quam faciam nuptiis
fallaciam.
Si senserit, perii: aut si lubitum fuerit
causam ceperit:
Quo iure, quaque iniuria praecipitem me
in pistrinum dabit.
Ad haec mala hoc mihi accidit etiam: haec

Andria,

B 3

Si-

Sive ista uxor, sive amica est, gravida è
Pamphilo est.

Audireque eorum est operae pretium auda-
ciam:

Nam inceptio' st amentium, haut aman-
tium.

Quicquid peperisset, decreverunt tollere.
Et fingunt quandam inter se nunc falla-
ciam,

Civem Atticam esse hanc. fuit olim quidam
senex

Mercator: navem is fregit apud Andrum
insulam:

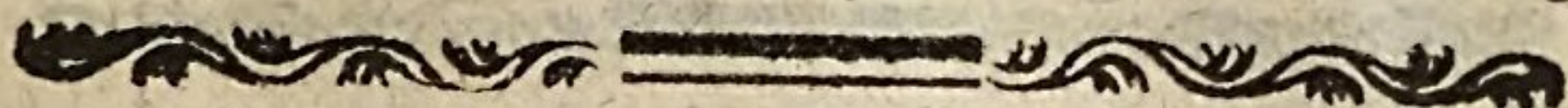
Is obiit mortem: ibi tum hanc eiectam
Chryfidis

Patrem recepisse orbam, parvam. fabu-
lae!

Mihi quidem hercle non fit verisimile; atque
ipsis commentum placet.

Sed Myfis ab ea egreditur. at ego hinc
me ad forum, ut

Conveniam Pamphilum, ne de hac re pa-
ter imprudentem opprimat.

ACTVS I. SCENA IV.

MYSIS, ARCHILLIS.

MY. **A**udivi, Archillis, iamdudum;
 Lesbiam adduci iubes.
 Sane pol illa temulenta est mulier et te-
 meraria,
 Nec fatis digna, cui committas primo par-
 tu mulierem:
 Tamen eam adducam. Importunitatem spe-
 ctate aniculae;
 Quia compotrix eius est. Di, date facul-
 tatem, obsecro,
 Huic pariundi, atque illi in aliis potius pec-
 candi locum.
 Sed quidnam Pamphilum exanimatum vi-
 deo? vereor quid fiet.
 Opperiar, ut sciam, num quidnam haec
 turba tristitiae afferat.

ACTVS I. SCENA V.

PAMPHILVS, MYSIS.

PA. **H**occeine'st humanum factum aut ince-
 ptum? hocceine'st officium patris?
 MY. Quid illud est? PA. proh deum atque
 Ho-

Hominum fidem ! quid est , si non haec
contumelia 'st ?

Vxorem decrêrat dare sese mihi hodie :
nonne oportuit

Praescisse me ante ? nonne prius communi-
catum oportuit ?

MY. Miseram me ! quod verbum audio ?

PA. Quid Chremes ? qui denegarat se com-
missurum mihi

Gnatam suam uxorem ; id mutavit , quia
me immutatum videt.

Ithane obstinate operam dat , ut me à Gly-
cerio miserum abstrahat ?

Quod si fit , pereo funditus.

Adeon' hominem esse invenustum aut infe-
licem quenquam , ut ego sum ?

Proh deûm , atque hominum fidem !

Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem
effugere potero ?

Quot modis contemptus , spretus ? facta ,
transacta omnia. hem !

Repudiatus repetor. quamobrem ? nisi si id
est , quod suspicor :

ALIQUID MONSTRI ALVNT : ea quoniam
nemini obtrudi potest ,

Itur ad me. MY. oratio haec me miseram
exanimavit metu.

PA. Nam quid ego nunc dicam de patre ? ah !
Tan-

Tantamne rem tam negligenter agere? prae-
teriens modo

Mihi apud forum, Vxor tibi ducenda est,
Pamphile, hodie, inquit, para;
Abi domum. Id mihi visus' est dicere, abi
cito, et suspende te.

Obstipui: censen' me verbum potuisse ul-
lum proloqui?

Aut ullam causam, ineptam saltem, falsam,
iniquam? obmutui.

Quod si ego rescissem id prius; quid face-
rem, si quis nunc me roget?

Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. sed
nunc quid primum exequar?

Tot me impediunt curae, quae meum ani-
mum divorſe trahunt:

Amor, misericordia huius, nuptiarum sol-
licitatio:

Tum patris pudor, qui me tam leni passus
est animo usque adhuc,

Quae meo cunque animo lubitum' est, face-
re: ein' ego ut advorſer? hei mihi!

Incertum' est, quid agam. MY. misera ti-
meo, hoc incertum quorsum accidat.

Sed nunc peropus est, aut hunc cum ipsa,
aut me aliquid de illa advorſum hunc
loqui.

DVM IN DVBIO EST ANIMVS , PAVLO MOMENTO HVC VEL ILLVC IMPELLITVR.

PA. Quis hic loquitur? Myfis? salve. MY.
ô salve, Pamphile. PA. Quid agit?
MY. rogas?

Laborat è dolore, atque ex hoc misera
sollicita' st, diem

Quia olim in hunc sunt constitutae nuptiae.
tum autem hoc timet,

Ne deferas se. PA. hem, egone istuc co-
nari queam?

Ego propter me illam decipi miseram finam?
Quae mihi suum animum, atque omnem
vitam credidit?

Quam ego animo egregie caram pro uxore
habuerim,

Bene et pudice eius doctum atque eductum,
finam,

Coactum egestate ingenium immutarier?

Non faciam. MY. haut vereor, si in te so-
lo sit situm:

Sed vim vt queas ferre. PA. adeon' me
ignavum putas?

Adeon' porro ingratum, aut inhumanum,
aut ferum?

Vt neque me consuetudo, neque amor, ne-
que pudor

Commoveat, neque commoneat, ut servem
fidem?

MY. Vnum hoc scio, hanc meritam esse,
ut memor esses sui.

PA. Memor essem? ô Myfis, Myfis, etiam
nunc mihi

Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis
De Glycerio. iam ferme moriens me vo-
cat:

Accessi; vos femotae: nos soli: incipit,
Mi Pamphile, huius formam atque aetatem
vides.

Nec clam te est, quam illi nunc utraeque
inutiles,

Et ad pudicitiam, et ad rem tutandam fient.
Quod ego te per hanc dextram oro, et in-
genium tuum,

Per tuam fidem, perque huius solitudinem
Te obtestor, ne abs te hanc segregeas, neu
deseras:

Si te in germani fratris dilexi loco,
Sive te haec solum semper fecit maximi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te isti virum do, amicum, tutorem, pa-
trem.

Bona nostra haec tibi permitto, et tuae
mando fidei.

Hanc

Hanc mihi in manum dat : mors continuo
ipsam occupat.

Accepi : acceptam servabo. MY. ita spero quidem.

PA. Sed cur tu abis ab illa ? MY. obstertricem arcesso. PA. propera.

Atque audin' ? verbum unum cave de nuptiis,

Ne ad morbum hoc etiam. MY. teneo.

ACTVS II. SCENA I.

CHARINVS, BYRRHIA, PAMPHILVS.

CH. Quid ais, Byrrhia ? daturne illa Pamphilo hodie nuptum ? BY. sic est.

CH. Qui scis ? BY. apud forum modo de Davo audiui. CH. vae misero mihi !

Vt animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit ;

Ita , postquam adempta spes est , lassus , cura confectus , stupet.

BY. Quaeso aedepol , Charine , quoniam non potest fieri , quod velis ,

Id velis , quod possit. CH. nihil volo aliud , nisi Philumenam.

BY.

BY. Ah! quanto fatius est, te id dare operam, qui

istum amorem ex animo amoveas tuo,
Quam id loqui, quo magis libido frustra
incendatur tua.

CH. FACILE OMNES, QUVM VALEMVS,
RECTA CONSILIA AEGROTIS DAMVS!

Tu si hic sis, aliter sentias. BY. age, age,
ut lubet. CH. sed Pamphilum

Video. omnia experiri certum est, prius
quam pereo. BY. quid hic agit?

CH. Ipsum hunc orabo: huic supplicabo:
amorem huic narrabo meum.

Credo, impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies;

Interea fiet aliquid, spero. BY. id aliquid
nihil est. CH. Byrrhia,

Quid tibi videtur? adeon' ad eum? BY.
quidni? si nihil impetres,

Vt te arbitretur sibi paratum moechum,
si illam duxerit?

CH. Abin' hinc in malam rem cum suspitione istac, scelus?

PA. Charinum video. salve. CH. ô salve,
Pamphile,

Ad te advenio, spem, salutem, auxilium,
consilium expetens.

PA.

PA. Neque pol confilii locum habeo, ne-
que auxilii copiam.

Sed istuc quidnam'ft? CH. hodie uxorem
ducis? PA. aiunt. CH. Pamphile,
Si id facis, hodie postremum me vides.

PA. quid ita? CH. hei mihi!
Vereor dicere: huic dic quaeso, Byrrhia.

BY. ego dicam. PA. quid est?
BY. Sponsam hic tuam amat. PA. nae iste
haut mecum sentit. ehodum dic mihi,

Num quidnam amplius tibi cum illa fuit,
Charine? CH. ah, Pamphile,

Nihil. PA. quam vellem! CH. nunc te
per amicitiam, et per amorem obsecro,

Principio ut ne ducas. PA. dabo equidem
operam. CH. sed si id non potes:

Aut tibi nuptiae hae sunt cordi. PA. cor-
di? CH. saltem aliquot dies

Profer, dum proficiscor aliquo, ne videam.
PA. audi nunc iam:

Ego, Charine, neutiquam officium liberi
esse hominis puto,

Cum is nihil promereat, postulare id gra-
tiae apponi sibi.

Nuptias effugere ego istas malo, quam tu
adipiscier.

CH. Reddidisti animum. PA. nunc si quid
potes aut tu, aut hic Byrrhia,

Faci-

Facite, fingite, invenite, effcite, qui detur tibi:

Ego id agam, mihi qui ne detur. CH. fat habeo. PA. Davum optume

Video, cuius consilio fretus sum. CH. at tu hercle haut quicquam mihi;

Nisi ea, quae nihil opus sunt scire. fugin' hinc? BY. ego vero, ac lubens.

ACTVS II. SCENA II.

DAVVS, CHARINVS, PAMPHILVS.

DA. **D**î boni, boni quid porto! sed ubi inveniam Pamphilum?

Vt metum, in quo nunc est, adimam, atque expleam animum gaudio.

CH. Laetus est, nescio quid. PA. nihil est: nondum haec rescivit mala.

DA. Quem ego nunc credo, si iam audierit sibi paratas nuptias,

CH. Audin' tu illum? DA. toto me oppido exanimatum quaerere.

Sed vbi quaeram? aut quo nunc primum intendam? CH. cessas alloqui?

DA. Abeo. PA. Dave: ades. resiste. DA. quis homo 'st, qui me? ô Pamphile,

Te ipsum quaero: euge, Charine: ambo oportune. vos volo.

CH.

CH. Dave, perii. DA. quin tu hoc audi.

CH. interii. DA. quid timeas scio.

PA. Mea quidem hercle certe in dubio vi-
ta' st. DA. et quid tu, scio.

PA. Nuptiae mihi. DA. et si scio. PA. ho-
die. DA. obtundis, tametsi intelligo.

Id paves, ne ducas tu illam: tu autem,
ut ducas. CH. rem tenes.

PA. Istuc ipsum. DA. atque istuc ipsum
nihil periculi est: me vide.

PA. Obsecro te, quam primum hoc me li-
bera miserum metu. DA. hem!

Libero. uxorem tibi non dat iam Chremes.

PA. qui scis? DA. scio

Tuus pater modo meprehendit; ait, tibi
uxorem dare se

Hodie: item alia multa, quae nunc non
est narrandi locus.

Continuo ad te properans percurro ad fo-
rum, ut dicam tibi haec.

Ubi te non invenio, ibi ascendo in quen-
dam excelsum locum.

Circumspicio; nusquam. forte ibi huius vi-
deo Byrrhiam;

Rogo: negat vidisse. mihi molestum. quid
agam, cogito.

Re-

Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit sus-
picio : hem,

Paululum obsoni : ipse tristis : de impro-
viso nuptiae :

Non cohaerent. PA. quorsumnam istuc ?

DA. ego me continuo ad Chremem.
Quum illoc advenio : solitudo ante ostium.
iam id gaudeo.

CH. Recte dicis. PA. perge. DA. ma-
neo : interea introire neminem

Video , exire neminem : matronam nul-
lam. in aedibus

Nihil ornati, nihil tumulti. accessi : intro
aspexi. PA. scio,

Magnum signum. DA. num videntur con-
venire haec nuptiis ?

PA. Non, opinor, Dave. DA. opinor,
narras ? non recte accipis.

Certa res est. etiam puerum inde abiens
conveni Chremis,

Olera, et pisciculos minutos ferre obolo
in coenam seni.

CH. Liberatus sum hodie, Dave, tua
opera. DA. ac nullus quidem.

CH. Quid ita? nempe huic prorsus illam
non dat. DA. ridiculum caput !

Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam
uxorem ducere :

Terent.

C

Nisi

Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis.

CH. bene mones.

Ibo; etsi hercle saepe iam me spes haec
frustrata est. Vale.

ACTVS II. SCENA III.

PAMPHILVS, DAVVS.

PA. Quid igitur sibi volt pater? cur si-
mulat? DA. ego dicam tibi.

Si id succenseat nunc, quia non dat tibi
uxorem Chremes,

Ipfus sibi esse iniurius videatur; neque id
iniuria:

Prius quam tuum, ut sese habeat, animum
ad nuptias perspexerit.

Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te
transferet.

Tum illae turbae fient. PA. quid vis pa-
tiar? DA. pater est, Pamphile.

Difficile est, tum haec sola sit mulier: di-
ctum ac factum invenerit

Aliquam causam, quamobrem eiiciat oppi-
do. PA. eiiciat? DA. cito.

PA. Cedo igitur, quid faciam, Dave? DA.
dic te ducturum. PA. hem! DA. quid
est?

PA.

PA. Egone dicam ? DA. cur non ? PA.
nunquam faciam. DA. ne nega.

PA. Suadere noli. DA. ex ea re quid fiat,
vide.

PA. Vt ab illa excludar , huc concludar.
DA. non ita est.

Nempe hoc sic esse opinor dicturum pa-
trem :

Ducas volo hodie uxorem : tu , ducam ,
inquies.

Cedo , quid iurgabit tecum ? hic reddes
omnia ,

Quae nunc sunt certa ei consilia , incerta ut
fient ,

Sine omni periculo. Nam hocce haut dubium
est , quin Chremes

Tibi non det gnatam. nec tu ea caussa mi-
nueris

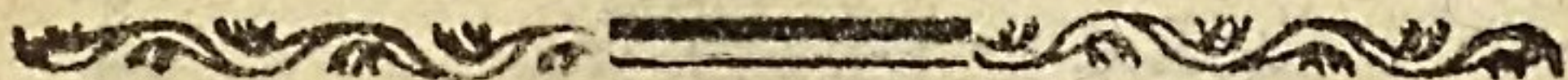
Haec quae facis , ne is mutet suam senten-
tiam.

Patri dic velle : ut , cum velit , tibi iure
irasci non queat.

Nam quod tu speres , propulsabo facile :
uxorem his moribus

Dabit nemo. inveniet inopem potius , quam
te corrumpi finat.

Sed si te aequo animo ferre accipiet , negli-
gentem feceris.

Alia otiosus quaeret. interea aliquid acciderit boni.

PA. Itan' credis? DA. haut dubium quidem' est. PA. vide quo me inducas.

DA. quin taces?

PA. Dicam. puerum autem ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est:

Nam pollicitus sum suscepturum. DA. ô facinus audax! PA. hanc fidem

Sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem.

DA. Curabitur. sed pater adest: cave, te esse tristem sentiat.

ACTVS II. SCENA IV.

SIMO, DAVVS, PAMPHILVS.

SI. **R**eviso quid agant, aut quid captent consilii.

DA. Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neges.

Venit meditatus alicunde ex solo loco:

Orationem sperat invenisse se,

Qua differat te. proin tu fac, apud te ut fies.

PA. Modo ut possim, Dave. DA. crede, inquam, hoc mihi, Pamphile, Nun-

Nunquam hodie tecum commutaturum pa-
trem

Vnum esse verbum, si te dices ducere.

ACTVS II. SCENA V.

BYRRHIA, SIMO, DAVVS, PAMPHILVS.

BY. **H**erus me, relictis rebus, iussit
Pamphilum

Hodie observare, ut, quid ageret de nu-
ptiis,

Scirem. id propterea nunc hunc venientem
sequor.

Ipsum adeo praesto video cum Davo. hoc
agam.

SI. Vtrumque adesse video. DA. hem!
ferva. SI. Pamphile.

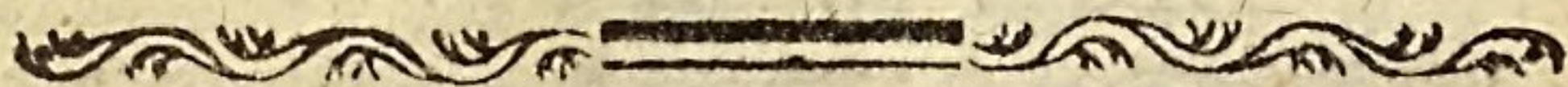
DA. Quasi de improvviso respice ad eum.
PA. ehem, pater.

DA. Probe. SI. hodie uxorem ducas, ut
dixi, volo.

BY. Nunc nostrae timeo parti, quid hic
respondeat.

PA. Neque istic, neque alibi usquam tibi
erit in me mora. BY. hem!

DA. Obmutuit. BY. quid dixit? SI. fa-
cis ut te decet,

Quum istuc , quod postulo , impetro cum
gratia.

DA. Sum verus ? BY. herus , quantum
audio , uxore excidit.

SI. I nunc iam intro , ne in mora , cum
opus fit , fies.

PA. Eo. BY. nullane in re esse homini cui-
quam fidem !

Verum illud verbum' est , vulgo quod dici
solet ,

OMNES SIBI MALLE MELIVS ESSE, QVAM
ALTERI.

Ego illam vidi : virginem forma bona
Memini videre. quo aequior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis , quam illum , ample-
cti maluit.

Renunciabo , ut pro hoc malo mihi det
malum.

ACTVS II. SCENA VI.

DAVVS, SIMO.

DA. **H**ic nunc me credit aliquam sibi fal-
laciam

Portare , et ea me hic restitisse gratia.

SI. Quid Davus narrat ? DA. aequae quic-
quam nunc quidem.

SI.

SI. Nihilne? hem! DA. nihil prorsus. SI.
atqui expectabam quidem.

DA. Praeter spem evenit: sentio: hoc male habet virum.

SI. Potin' es mihi verum dicere? DA. nihil facilius.

SI. Num illi molestae quippiam hae sunt nuptiae,

Propter huiusce hospitae consuetudinem?

DA. Nihil hercle: aut, si adeo, bidui est, aut tridui

Haec sollicitudo: nosti: deinde desinet.

Etenim ipse secum eam rem recta reputavit via.

SI. Laudo. DA. dum licitum est ei, dumque aetas tulit,

Amavit: tum id clam: cavit, ne unquam infamiae

Ea res sibi esset, ut virum fortem decet:

Nunc uxore opus est: animum ad uxorem appulit.

SI. Subtristis visus est esse aliquantulum mihi.

DA. Nihil propter hanc rem: sed est, quod succenset tibi.

SI. Quidnam' st? DA. puerile' st. SI. quid
est? DA. nihil. SI. quin dic, quid
est?

DA. Ait nimium parce facere sumtum. SI.
mene? DA. te.

Vix, inquit, drachmis est obsonatus de-
cem.

Num filio videtur uxorem dare?

Quem, inquit, ad coenam vocabo meorum
aequalium

Potissimum nunc? et, quod dicendum hic
fiet,

Tu quoque perparce nimium. non laudo.
SI. tace.

DA. Commovi. SI. ego istaec, recte ut
fiant, videro.

Quidnam hoc rei est? quidnam hic volt ve-
terator sibi?

Nam si hic mali est quicquam, hem illic
est huic rei caput.

ACTVS III. SCENA I.

MYSIS, SIMO, DAVVS, LESBIA, GLYCE-
RIVM.

MY. **I**ta pol quidem res est, ut dixti,
Lesbia;

Fi.

Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.

SI. Ab Andria' est ancilla haec. quid narras?

DA. ita est.

MY. Sed hic Pamphilius. SI. quid dicit?

MY. firmavit fidem. SI. hem!

DA. Vtinam aut hic furdus, aut haec muta facta sit.

MY. Nam quod peperisset, iussit tolli. SI. ô Jupiter!

Quid ego audio? actum est, siquidem haec vera praedicat.

LE. Bonum ingenium narras adolescentis.

MY. optimum.

Sed sequere me intro, ne in mora illi sis.

LE. sequor.

DA. Quod remedium nunc huic malo inveniam? SI. quid hoc?

Adeone est demens? ex peregrina? iam scio, ah!

Vix tandem sensi stolidus. DA. quid hic sensisse ait?

SI. Haec primum affertur iam mihi ab hoc fallacia;

Hanc simulant parere, quo chremetem absterreant.

GL. Iuno Lucina, fer opem; ferva me, obsecro.

SI. Hui, tam cito? ridiculum: postquam
ante ostium

Me audivit stare, appropinquat. non fat com-
mode

Divisa sunt temporibus tibi, Dave, haec.
DA. mihi?

SI. Num immemor es discipuli? DA. ego,
quid narres, nescio.

SI. Hiccine me si imparatum in veris nu-
ptiis

Adortus esset, quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periculo fit: ego in portu na-
vigo.

ACTVS III. SCENA II.

LESBIA, SIMO, DAVVS.

LE. **A**dhuc, Archillis, quae adsolent,
quaeque oportet
Signa esse ad salutem, omnia huic esse vi-
deo.

Nunc primum fac, istaec ut lavet: post
deinde,

Quod iussi ei dare bibere, et quantum im-
peravi,

Date: mox ego huc revertar.

Per

Per ecastor scitus puer natus est Pamphilo.
Deos quaeso, ut sit superstes, quandoqui-
dem ipse est ingenio bono;

Cumque huic veritus est optumae adolescen-
ti facere iniuriam.

SI. Vel hoc quis non credat, qui norit te,
abs te esse ortum? DA. quidnam
id est?

SI. Non imperabat coram, quid opus fa-
cto esset puerperae:

Sed postquam egressa est, illis quae sunt in-
tus, clamat de via.

O Dave, itan' contemnor abs te? aut ita-
ne tandem idoneus

Tibi videor esse, quem tam aperte fallere
incipias dolis?

Saltem accurate; ut metui videar certe, si
resciverim.

DA. Certe hercle nunc hic se ipse fallit,
haut ego. SI. edixin' tibi?

Interminatus sum, ne faceres: num veri-
tus? quid retulit?

Credon' tibi hoc, nunc peperisse hanc e
Pamphilo?

DA. Teneo, quid erret: et quid agam
habeo. SI. quid taces?

DA. Quid credas? quasi non tibi renuncia-
ta sint haec, sic fore.

SI.

SI. Mihine quisquam? DA. eho! an tute intellexti hoc assimulari? SI. irrideor.

DA. Renunciatum' est: nam qui istaec tibi incidit suspicio?

SI. Qui? quia te noram. DA. quasi tu dicas, factum id consilio meo.

SI. Certe enim scio. DA. non satis me pernocti etiam, qualis sim, Simo.

SI. Egone te? DA. sed si quid narrare cepi, continuo dari

Tibi verba censes. SI. falso. DA. itaque hercle nihil iam mutire audeo.

SI. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. DA. intellexti?

Sed nihilo fecius mox deferent puerum huc ante ostium.

Id ego iam nunc tibi renuncio, here, futurum, ut sis sciens:

Ne tu hoc mihi posterius dicas, Davi factum consilio, aut dolis.

Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amotam volo.

SI. Vnde id scis? DA. audiui, et credo, multa concurrunt simul,

Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec se è Pamphilo

Gravidam dixit esse: inventum' est falsum. nunc, postquam videt

Nu-

Nuptias domi apparari, missa' est ancilla illico
Obstetricem arcessitum ad eam, et puerum
ut afferret simul.

Hoc nisi fit, puerum ut tu videas, nihil
moventur nuptiae.

SI. Quid ais? cum intellexeras,
Id consilii capere, cur non dixti exem-
plo Pamphilo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit, ni-
si ego? nam omnes nos quidem
Scimus, quam misere hanc amarit. nunc
sibi uxorem expetit.

Postremo id mihi da negoti: tu tamen idem
has nuptias

Perge facere ita, ut facis: et id spero ad-
iuturos deos.

SI. Imo abi intro: ibi me opperire, et,
quod parato opus est, para.

Non impulit me, haec nunc omnino ut
crederem.

Atque haut scio, an, quae dixit, sint ve-
ra omnia:

Sed parvi pendo: illud mihi multo maxu-
mum' est,

Quod mihi pollicitus' est ipse gnatus. nunc
Chremem

Conveniam: orabo gnato uxorem: si im-
petro,

Quid

Quid alias malim , quam hodie has fieri
nuptias ?

Nam gnatus quod pollicitus' est , haut du-
bium' est mihi ,

Si nolit , quin eum merito possim cogere.

Atque adeo in ipso tempore eccum ipsum
obviam

ACTVS III. SCENA III.

SIMO, CHREMES.

SI. **I**ubeo Chremetem. CH. o ! te ipsum
quaerebam. SI. et ego te. CH.
optato advenis.

Aliquot me adiere , ex te auditum qui
aiebant , hodie filiam

Meam nubere tuo gnato : id viso , tun' ,
an illi infaniant.

SI. Ausculta ! paucis , et quid ego te ve-
lim , et tu quod quaeris , scies.

CH. Ausculto : loquere quid velis.

SI. Per te deos oro , et nostram amicitiam,
Chreme ,

Quae incepta a parvis , cum aetate accre-
vit simul ;

Perque unicam gnatam tuam , et gnatum
meum ,

Cu-

Cuius tibi potestas summa fervandi da-
tur;

Vt me adiuves in hac re, atque ita, ut
nuptiae

Fuerant futurae, fiant. CH. ah, ne me
obsecra:

Quasi hoc te orando a me impetrare
oporteat.

Alium esse censes nunc me, atque olim,
cum dabam?

Si in rem est utrique, ut fiant, arcessi
iube.

Sed si ex ea re plus mali est quam com-
modi

Vtrique, id oro te, in commune ut con-
sulas:

Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim
pater.

SI. Imo ita volo, itaque postulo, ut fiat,
Chreme:

Neque postulem abs te, nisi ipsa res mo-
neat. CH. quid est?

SI. Irae sunt inter Glycerium et gnatum.
CH. audio.

SI. Ita magnae, ut sperem posse avelli.
CH. fabulae.

SI. Profecto sic est. CH. sic hercle, ut
dicam tibi:

AMAN.

AMANTIVM IRAE, AMORIS INTEGRATIO
EST.

SI. Hem! id te oro, ut ante eamus, dum
tempus datur,

Dumque eius libido occlusa sit contumeliis:
Prius quam harum scelera, et lacrumae
confictae dolis,

Reducunt animum aegrotum ad misericor-
diam,

Vxorem demus. spero consuetudine et
Coniugio liberali devinctum, Chreme,
Dein facile ex illis sese emerfurum malis.

CH. Tibi ita hoc videtur: at ego non pos-
se arbitror,
Neque illum hanc perpetuo habere, neque
me perpeti.

SI. Qui scis ergo istuc, nisi periculum fe-
ceris?

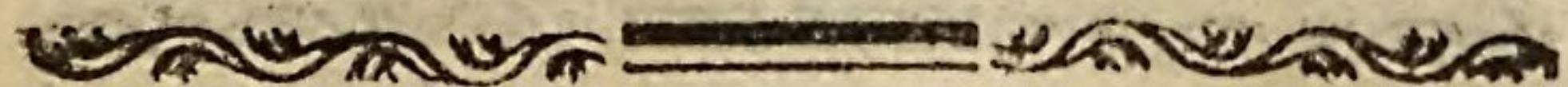
CH. At istuc periculum in filia fieri, grave
est.

SI. Nempe incommoditas denique huc
omnis redit:

Si eveniat, quod Dî prohibeant, discessio.
At si corrigitur, quot commoditates, vi-
de.

Principio, amico filium restitueris:
Tibi generum firmum, et filiae invenies
virum.

CH

CH. Quid istic ? si ita istuc animum induxti
esse utile,

Nolo tibi ullum commodum in me clau-
dier.

SI. Merito te semper maximi feci, Chre-
me.

CH. Sed quid ais ? SI. quid ? CH. qui
scis eos nunc discordare inter se ?

SI. Ipsus mihi Davos, qui intimu'st eo-
rum consiliis, dixit.

Et is mihi suadet, nuptias, quantum queam,
ut maturem.

Num censes faceret, filium nisi sciret ea-
dem haec velle ?

Tute adeo iam eius verba audies. heus,
evocate huc Davom.

Sed eccum: video ipsum foras exire.

ACTVS III. SCENA IV.

DAVVS, SIMO, CHREMES.

DA. **A**d te ibam. SI. quidnam est ?

DA. **A**Cur uxor non arcessitur ? iam
advesperascit. SI. audin' tu il-
lum ?

Ego dudum nonnihil veritus sum, Dave,
abs te, ne faceres idem,

Terent.

D

Quod

Quod vulgus fervorum solet, dolis ut me
deluderet:

Propterea quod amat filius. DA. egon?
istuc facerem? SI. credidi:

Idque adeo metuens vos celavi, quod
nunc dicam. DA. quid? SI. scies:

Nam propemodum habeo tibi iam fidem.
DA. tandem cognosti qui siem.

SI. Non fuerant nuptiae futurae. DA.
quid? non? SI. sed ea gratia

Simulavi, vos ut pertentarem. DA. quid
ais? SI. sic res est. DA. vide,

Nunquam istuc quivi ego intelligere. vah!
consilium callidum.

SI. Hoc audi; ut hinc te introire iussi, op-
portune hic fit mihi obviam.

DA. Hem! numnam periimus? SI. narro
huic, quae tu dudum narraisti mihi.

DA. Quidnam audio? SI. gnatam ut det
oro, vixque id exoro. DA. occidi.

SI. Hem! quid dixti? DA. optume inquam
factum! SI. nunc per hunc nulla est mora.

CH. Domum modo ibo: ut apparentur,
dicam: atque huc renuncio.

SI. Nunc te oro, Dave, quoniam solus
mihi effecisti has nuptias.

DA. Ego vero solus. SI. corrigere mihi
gnatum porro enitere.

DA.

DA. Faciam hercle fedulo. Si. potes nunc,
dum animus irritatus est.

DA. Quiescas. Si. age igitur, ubi nunc
est ipse? DA. mirum, ni domi est.

Si. Ibo ad eum, atque eadem haec, quae
tibi dixi, dicam itidem illi. DA.
nullus sum.

Quid caussae est, quin hinc in pistrinum re-
cta proficiscar via?

Nihil est preci loci relictum; iam pertur-
bavi omnia:

Herum fefelli: in nuptias conieci herilem
filium:

Feci hodie ut fierent, insperante hoc, at-
que invito Pamphilo. hem

Astutias! quod si quiessem, nihil evenisset
mali.

Sed eccum video ipsum: occidi.

Vtinam mihi esset aliquid hic, quo me
nunc praecipitem darem.

ACTVS III. SCENA V.

PAMPHILVS, DAVVS.

PA. **V**bi illic est scelus, qui me perdi-
dit? DA. perii. PA. atque hoc
confiteor,

Iure mihi obtigisse, quando quidem tam
 iners, tam nulli consilii
 Sum. fervon' fortunas meas me commisif-
 se futili?

Ergo pretium ob stultitiam fero: sed inul-
 tum nunquam id auferet.

DA. Posthac incolumem fat scio fore me,
 nunc si hoc devito malum.

PA. Nam quid ego nunc dicam patri? ne-
 gabon' velle me, modo

Qui sum pollicitus, ducere? qua fiducia
 id facere audeam?

Nec, quid me nunc faciam, scio. DA.
 nec quidem me: atque id ago se-
 dulo.

Dicam aliquid iam inventurum, ut huic ma-
 lo aliquam producam moram.

PA. Ohe. DA. Visus sum. PA. ehodum,
 bone vir, quid ais? viden' me
 consiliis tuis

Miserum impeditum esse? DA. at iam ex-
 pediam. PA. expedies? DA. cer-
 te, Pamphile.

PA. Nempe ut modo. DA. imo melius,
 spero. PA. oh, tibi ego ut cre-
 dam, furcifer?

Tu rem impeditam et perditam restituas?
 hem! quo fretus siem,

Qui

Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias.

An non dixi hoc esse futurum? DA. dixti.

PA. quid meritus? DA. crucem.

Sed sine paululum ad me redeam: iam aliquid dispiciam. PA. hei mihi!

Cum non habeo spatium, ut de te sumam supplicium, ut volo:

Namque hoc tempus, praecavere mihi me, haut te ulcisci, finit.

ACTVS IV. SCENA I.

CHARINVS, PAMPHILVS, DAVVS.

CH. **H**occin'est credibile, aut memorabile,

Tanta vecordia innata cuiquam ut fiet,
Vt malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius sua comparent ut commoda? ah!
Idne est verum? imo id est genus hominum pessimum,

In denegando modo quis pudor paululum adest.

Post, ubi tempus est promissa iam perfici,
Tum coacti, necessario se aperiunt, et timent;

Et tamen res cogit denegare.

Ibi tum eorum impudentissima oratio est;
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi?
Heus, Proximus sum egomet mihi. Atta-
men, ubi fides?

Si roges, nihil pudet. hic, ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil opus est,
ibi verentur.

Sed quid agam? adeamne ad eum, et cum
eo iniuriam hanc expostulem?
Ingeram mala multa? atque aliquis dicat,
Nihil promoveris.

Multum. molestus certe ei fuero; atque ani-
mo morem gefferō.

PA. Charine, et me et te imprudens, nisi
quid Dî respiciunt, perdidi.

CH. Itane, imprudens? tandem inventa'st
caussa. solvisti fidem.

PA. Quid tandem? CH. etiam nunc me du-
cere istis dictis postulas.

PA. Quid istuc est? CH. postquam me
amare dixi, complacita'st tibi.

Heu me miserum! qui tuum animum ex
animo spectavi meo.

PA. Falsus es. CH. nonne tibi satis esse
hoc visum solidum'st gaudium,
Nisi me lactasses amantem, et falsa spe pro-
duceres?

Habeas. PA. habeam? ah! nescis, quantis
in malis verfer miser,
Quantasque hic suis consiliis mihi confecit
solicitudines,

Meus carnifex. CH. quid istuc tam mi-
rum' est, de te si exemplum capit?

PA. Haut istuc dicas, si cognoris vel me,
vel amorem meum.

CH. Scio, cum patre altercasti dudum:
et is nunc propterea tibi
Succenset: nec te quivit hodie cogere, il-
lam ut duceres.

PA. Imo etiam, quo tu minus scis acru-
mnas meas:

Hae nuptiae non apparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam uxorem da-
re.

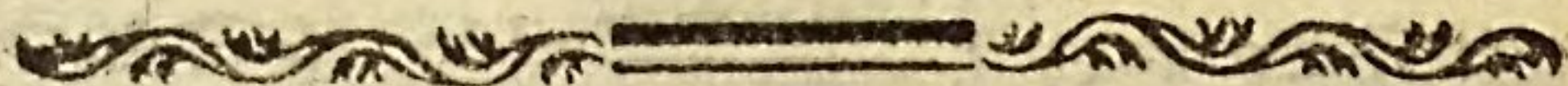
CH. Scio: tu coactus tua voluntate es.
PA. mane:

Nondum scis. CH. scio equidem illam du-
cturum esse te.

PA. Cur me enicas? hoc audi: nunquam
destitit

Instare, ut dicerem me esse ducturum patri;
Suadere, orare, usque adeo donec perpu-
lit.

CH. Quis homo istuc? PA. Davos. CH.
Davos? PA. interturbat.

CH. Quamobrem ? PA. nescio. nisi mihi
deos fatis

Scio fuisse iratos, qui ei auscultaverim.

CH. Factum hoc est, Dave? DA. factum.

CH. hem! quid ais, scelus?

At tibi Di dignum factis exitium duint.

Eho, dic mihi, si omnes hunc coniectum
in nuptias

Inimici vellent: quod, nisi hoc, consilium
darent?

DA. Deceptus sum, at non defetigatus.

CH. scio.

DA. Hac non successit, alia aggrediemur
via.

Nisi id putas, quia primo processit parum,
Non posse iam ad salutem converti hoc ma-
lum.

PA. Imo etiam. Nam fatis credo, si ad-
vigilaveris,

Ex unis geminas mihi conficies nuptias.

DA. Ego, Pamphile, hoc tibi pro servi-
tio debeo,

Conari manibus, pedibus, noctesque et
dies,

Capitis periculum adire, dum prosum tibi.

Tuum' est, siquid praeter spem evenit, mi-
hi ignoscere.

Parum succedit quod ago ? at facio sedulo.

Vel melius tute reperi : me missum face.

PA. Cupio. restitue, quem à me accepisti, locum.

DA. Faciam. PA. at iam hoc opus est.

DA. hem ! st, mane : concrepuit & Glycerio ostium.

PA. Nihil ad te. DA. quaero, PA. hem ! nunc cine demum ? DA. at iam hoc tibi inventum dabo.

ACTVS IV. SCENA II.

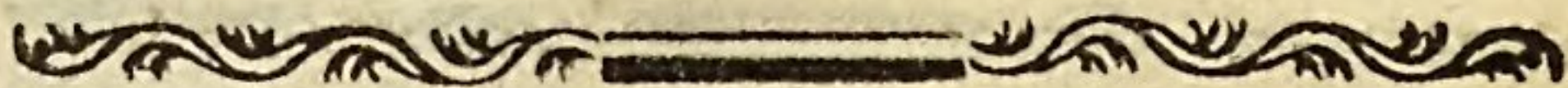
MYSIS, PAMPHILVS, CHARINVS, DAVVS,

MY. **I**am, ubi ubi erit, inventum tibi curabo, et mecum adductum

Tuum Pamphilum : tu modo, anime mi, noli te macerare.

PA. Mysis, quid est ? MY. hem, Pamphile, optume te mihi offers. PA. Quid est ?

MY. Orare iussit, si se ames, hera, iam ut ad sese venias :

Videre ait te cupere. PA. vah ! perii :
hoc malum integrascit.

Siccine me, atque illam opera tua nunc mi-
feros sollicitarier ?

Nam idcirco arcessor, nuptias quod mihi
apparari sensit.

CH. Quibus quidem quam facile potuerat
quiesci, si hic quiesset.

DA. Age, si hic non insanit satis sua spon-
te, instiga. MY. atque edepol

Ea res est ; propterea nunc misera in
moerore est. PA. Myfis,

Per omnes tibi adiuro deos, nunquam eam
me deserturum :

Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos
omnes homines.

Hanc mihi expetivi, contigit : conveniunt
mores. valeant,

Qui inter nos discidium volunt. hanc, nisi
mors, mihi adimet nemo.

CH. Resipisco. PA. non Apollinis magis
verum, atque hoc, responsum est.

Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse
credat,

Quo minus hae fierent nuptiae, volo : sed
si id non poterit,

Id faciam , in proclivi quod est , per me
stetisse ut credat.

Quis videor ? CH. miser aequae atque ego.

DA. consilium quaero. CH. fortis.

PA. Scio quid conere. DA. hoc ego tibi
profecto effectum reddam.

PA. Iam hoc opus est. DA. quin iam ha-
beo. CH. quid est ? DA. huic , non
tibi , habeo , ne erres.

CH. Sat habeo. PA. quid facies ? cedo.

DA. dies mihi hic ut sit satis ve-
reor

Ad agendum ; ne vacuum esse me nunc ad
narrandum credas.

Proinde hinc vos amolimini : nam mihi im-
pedimento estis.

PA. Ego hanc visam. DA. quid tu ? quo
hinc te agis ? CH. verum vis dicam ?

DA. imo etiam :

Narrationis incipit mihi initium. CH. quid
me fiet ?

DA. Eho tu impudens , non satis habes ,
quod tibi dieculam addo ,

Quantum huic promoveo nuptias ? CH.

Dave , attamen. DA. quid ergo ?

CH. Ut ducam. DA. ridiculum. CH.

huc face ad me ut venias , si quid
poteris.

DA.

DA. Quid veniam? nihil habeo. CH. at-
 tamen, si quid. DA. age, veniam.
 CH. si quid,
 Domi ero. DA. tu, Myfis, dum exeo,
 parumper opperire me hic.
 MY. Quapropter? Da. ita facto est opus.
 MY. matura. DA. iam, inquam,
 hic adero.

ACTVS IV. SCENA III.

MYSIS, DAVVS.

MY. **N**ihilne esse proprium cuiquam?
 Dî vos tram fidem!

Summum bonum esse herae putavi hunc
 Pamphilum,
 Amicum, amatorem, virum in quovis lo-
 co

Paratum: verum ex eo nunc misera quem
 capit

Dolorem? facile hic plus mali est, quam
 illic boni.

Sed Davus exit. mi homo, quid istuc
 obsecro 'st?

Quo portas puerum? DA. Myfis, nunc
 opus est tua

Mi-

Mihi ad hanc rem expromta memoria atque astutia.

MY. Quidnam incepturus? DA. accipe à me hunc ocus,

Atque ante nostram ianuam appone. MY. obsecro,

Humine? DA. ex ara hinc fume verbenas tibi,

Atque eas substerne. MY. quamobrem id tute non facis?

DA. Quia si forte opus sit ad herum iurandum mihi

Non apposuisse, ut liquido possim. MY. intelligo:

Nova nunc religio in te istaec incessit, cedo?

DA. Move ocus te, ut, quid agam, porro intelligas.

Pro Iupiter! MY. quid est? DA. sponsae pater intervenit.

Repudio quod consilium primum intenderam.

MY. Nescio quid narres. DA. ego quoque hinc ab dextera

Venire me affimulabo: tu, ut subservias
Orationi, utcunque opus fit, verbis, vī-
de.

MY. Ego, quid agas, nihil intelligo. sed,
si quid est,
Quod mea opera opus fit vobis, aut tu
plus vides,
Manebo, ne quod vestrum remorer com-
modum.

ACTVS IV. SCENA IV.

CHREMES, MYNIS, DAVVS.

CH. **R**evertor, postquam, quae opus
fuere ad nuptias
Gnatae, paravi, ut iubeam arcessi. sed
quid hoc?

Puer hercle' est. mulier, tun' apposuisti hunc?

MY. ubi illic est?

CH. Non mihi respondes? MY. nusquam
est. vae miserae mihi!

Reliquit me homo, atque abiit. DA. Di
vestram fidem!

Quid turbae est apud forum? quid illic ho-
minum litigant?

Tum

Tum annona cara' est. quid dicam aliud?
nescio.

MY. Cur tu, obsecro, hic me solam? DA.
quae est haec fabula?

Eho, Myfis, puer hic unde est? quisve huc
attulit?

MY. Satin' sanus es, qui me id rogites?
DA. quem ego igitur rogem?

Qui hic neminem alium videam? CH. mi-
ror, unde fit.

DA. Dicturan' es quod rogo? MY. au.
DA. concede ad dexteram.

MY. Deliras: non tute ipse? DA. verbum
si mihi

Vnum, praeterquam quod te rogo, faxis,
cave.

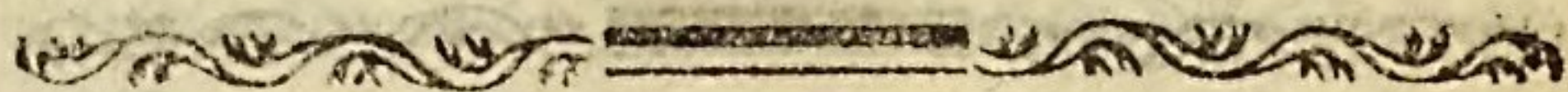
MY. Male dicis. DA. unde' est? dic clare.
MY. à nobis. DA. ha ha he.

Mirum vero, impudenter mulier si facit me-
retrix.

CH. Ab Andria est ancilla haec, quantum
intelligo.

DA. Adeon' videmur vobis esse idonei,
In quibus sic illudatis? CH. veni in tem-
pore.

DA. Propera adeo puerum tollere hinc ab
ianua.

Mane; cave quoquam ex istoc excessis loco.

MY. Di te eradicent: ita me miseram ter-
ritas.

DA. Tibi ego dico, an non? MY. quid
vis? DA. at etiam rogas?

Cedo, cuium puerum hic apposuisti? die
mihi.

MY. Tu nescis? DA. mitte id, quod scio:
dic, quod rogo.

MY. Vestri. DA. cuius? nostri? MY.
Pamphili. DA. hem! quid? Pamphili?

MY. Eho, annon est? CH. recte ego
semper fugi has nuptias.

DA. O facinus animadvertendum! MY.
quid clamitas?

DA. Quemne ego heri vidi ad vos afferri
vesperi?

MY. O hominem audacem! DA. verum.
vidi Cantharam

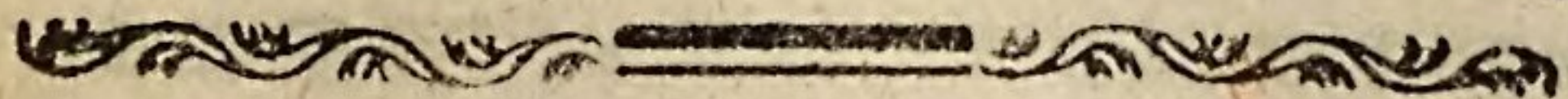
Suffarcinatam. MY. Dis pol habeo gra-
tias,

Cum in pariundo aliquot affuerunt liberae.

DA. Nae illa illum haut novit, cuius cau-
sa haec incipit.

Chremes, si positum puerum ante aedes
viderit,

Suam

Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit.

CH. Non hercle faciet. DA. nunc adeo, ut tu sis sciens, Ni puerum tollis, iam ego hunc in mediam viam

Provolvam, teque ibidem pervolvam in luto.

MY. Tu pol, homo, non es sobrius. DA. fallacia

Alia aliam trudit. iam susurrari audio, Civem Atticam esse hanc. CH. Eho! DA. coactus legibus

Eam uxorem ducet. MY. au! obsecro, an non civis est?

CH. Iocularium in malum insciens pene incidi.

DA. Quis hic loquitur? ô Chreme, per tempus advenis:

Ausculta. CH. audiivi iam omnia. DA. ah, ne tu omnia.

CH. Audiivi, inquam, a principio. DA. audistin' obsecro?

Hem scelera! hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.

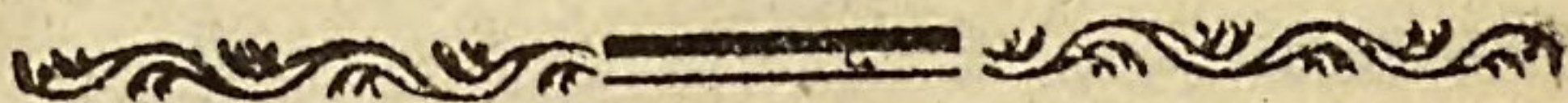
Hic est ille: non te credas Davom ludere.

MY. Me miseram! nihil pol falsi dixi, mi senex.

Terent.

E

CH.

CH. Novi rem omnem. est Simo intus ?

DA. est.

MY. Ne me attingas, scelestus: si pol Glycerio non omnia haec.

DA. Eho, inepta, nescis quid sit actum ?

MY. quid sciam ?

DA. Hic focer est. alio pacto haut poterat fieri,

Vt sciret haec, quae volumus. MY. praediceres.

DA. Paulum interesse censes, ex animo omnia, Vt fert natura, facias, an de industria ?

ACTVS IV. SCENA V.

CRITO, MYNIS, DAVVS.

CR. In hac habitasse platea dictum est Chrysidem :

Quae sese inhoneste optavit parare hic divitias

Potius, quam in patria honeste pauper vivere.

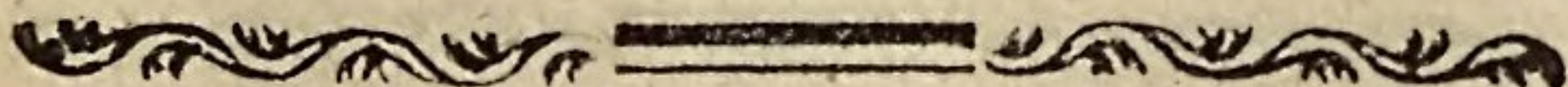
Eius morte ea ad me lege redierunt bona.

Sed quos perconter, video. salvete. MY. obsecro

Quem video ? estne hic Crito, sobrinus Chrysidis ?

Is est. CR. o Mynis, salve. MY. salvos sis, Crito.

CR.

CR. Itane Chrysis? hem! MY. nos quidem
pol miseras perdidit.

CR. Quid vos? quo pacto hic? fatin re-
cte? MY. nosne? sic

Vt quimus, aiunt; quando, ut volumus,
non licet.

CR. Quid Glycerium? iam hic suos paren-
tes repperit?

MY. Vtinam! CR. an nondum etiam? haut
auspicato huc me appuli.

Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetu-
lisssem pedem.

Semper enim dicta est eius haec atque ha-
bita est soror.

Quae illius fuerunt, possidet. nunc me ho-
spitem

Lites sequi, quam hic mihi sit facile atque
utile,

Aliorum exempla commonent. simul arbi-
tror,

Iam aliquem esse amicum et defensorem ei.
nam fere

Grandiuscula iam profecta'st illinc. clami-
tent,

Me sycophantam hereditates persequi,
Mendicum. tum, ipsam despoliare non licet.

MY. Optume hospes, pol, Crito, anti-
quum obtines.

CR. Duc me ad eam : quando huc veni,
vt videam. MY. maxume.

DA. Sequar hos: nolo me in tempore hoc
videat senex.

ACTVS V. SCENA I.

CHREMES, SIMO,

CH. Satis iam, fatis, Simo, spectata erga
te amicitia' est mea:

Satis periculi coepi adire : orandi iam finem
face.

Dum studeo obsequi tibi, pene illusi vitam
filiae.

SI. Imo enim nunc quam maxime abs te
postulo, atque oro, Chreme,
Vt beneficium verbis initum dudum, nunc
re comprobes.

CH. Vide, quam iniquus sis prae studio,
dum id efficias, quod cupis.

Neque modum benignitatis, neque, quid
me ores, cogitas.

Nam si cogites, remittas iam me onerare
iniuriis.

SI. Quibus? CH. ah! rogitas? perpulisti
me, ut homini adolescentulo,

In alio occupato amore, abhorrenti ab re
uxoria,

Fi-

Filiam darem in seditionem , atque incer-
tas nuptias ;

Eius labore , atque eius dolore , gnato ut
medicarer tuo.

Impetraſti : incepti , dum res tetulit. nunc
non fert ; feras.

Illam hinc civem eſſe aiunt : puer eſt na-
tus : nos miſſos face.

SI. Per ego te deos oro , ut ne illis animum
inducas credere ,

Quibus id maxime utile' eſt , illum eſſe quam
deterrimum.

Nuptiarum gratia haec ſunt ficta atque in-
cepta omnia.

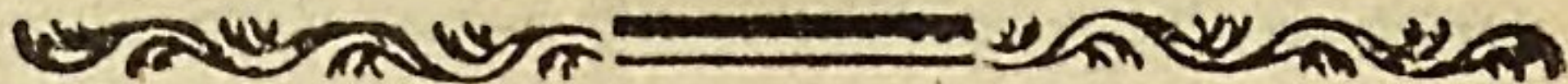
Vbi ea cauſſa , quamobrem haec faciunt ,
erit adempta his : deſinent.

CH. Erras. cum Davo egomet vidi iurgan-
tem ancillam. SI. ſcio.

CH. At vero voltu ; cum , ibi me adeſſe , neu-
ter tum praefenſerat.

SI. Credo : et id facturam , Davos dudum
praedixit mihi :

Et neſcio quid tibi ſum oblitus hodie , ac
volui , dicere.

ACTVS V. SCENA II.

DAVVS, CHREMES, SIMO, DROMO.

DA. **A**nimo nunc iam otioso esse impero.
CH. hem Davom tibi.

SI. Vnde egreditur? DA. meo praesidio
atque hospitis. SI. quid illud mali
est?

DA. Ego commodiorem hominem, adven-
tum, tempus, non vidi. SI. sce-
lus,

Quemnam hic laudat? DA. Omnis res est
iam in vado. SI. cesso alloqui?

DA. Herus est: quid agam? SI. ô, salve,
bone vir! DA. ehem Simo! ô no-
ster Chreme!

Omnia apparata iam sunt intus. SI. cura-
sti probe.

DA. Vbi voles, arcesse. SI. bene fane:
id enim vero hinc nunc abest.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi ne-
gotii'st? DA. mihin'?

SI. Ita. DA. Mihine? SI. tibi ergo. DA.
modo introii. SI. quasi ego, quam
dudum, rogem.

DA. Cum tuo gnato una. SI. anne est in-
tus Pamphilus? crucior miser.

Eho,

Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias,
carnufex?

DA. Sunt. SI. cur igitur hic est? CH.
quid illum censes? cum illa litigat.

DA. Immo vero indignum, Chremes, iam
facinus faxo ex me audias.

Nescio quis fenex modo venit. ellum, con-
fidens, catus:

Cum faciem videas, videtur esse quantivis
pretii.

Tristis severitas inest in vultu, atque in
verbis fides.

SI. Quidnam apportas? DA. nihil equi-
dem, nisi quod illum audivi dicere.

SI. Quid ait tandem? DA. Glycerium se
scire civem esse Atticam.

SI. Hem, Dromo, Dromo. DR. quid est?

SI. Dromo. DA. audi. SI. verbum
si addideris. Dromo.

DA. Audi obsecro. DR. quid vis? SI.
sublimem hunc intro rape, quantum
potes.

DR. Quem? SI. Davom. DA. quamob-
rem? SI. quia lubet. rape, inquam.

DA. quid feci? SI. rape.

DA. Si quicquam invenies me mentitum,
occidito. SI. nihil audio.

Ego iam te commotum reddam. DA. tamen etsi hoc verum est. SI. tamen Cura asservandum vinctum ; atque audin' ?
quadrupedem constringito.

Age nunc iam ; ego pol hodie , si vivo ,
tibi

Ostendam , herum quid sit periculi fallere ;
Et illi, patrem. CH. ah , ne faevi tantope-
re. SI. ô Chreme ,

Pietatem gnati ! nonne te miseret mei ?
Tantum laborem capere ob talem filium ?
Age Pamphile , exi Pamphile , ecquid te
pudet ?

ACTVS V. SCENA III.

PAMPHILVS , SIMO , CHREMES.

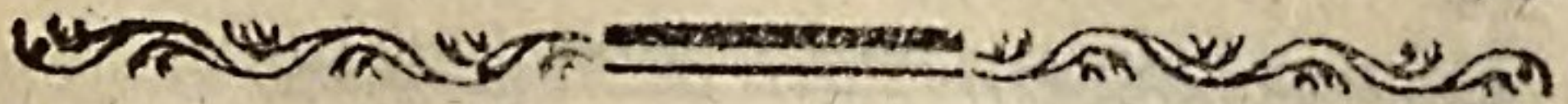
PA. **Q**uis me volt ? perii , pater est. SI.
quid ais , omnium ? CH. ah ,
Rem potius ipsam dic , ac mitte male lo-
qui.

SI. Quasi quicquam in hunc iam gravius
dici possiet.

Ain' tandem ? civis Glycerium' st ? PA. ita
praedicant.

SI. Ita praedicant ? ô ingentem confiden-
tiam !

Num

Num cogitat quid dicat ? num facti piget ?

Num eius color pudoris signum usquam indicat ?

Adeon' impotenti esse animo , ut praeter civium

Morem atque legem , et sui voluntatem patris ,

Tamen hanc habere studeat cum summo probro ?

PA. Me miserum ! SI. hem ! modone id demum sensti, Pamphile ?

Olim istuc , olim , cum ita animum indux- ti tuum ,

Quod cuperes , aliquo pacto efficiendum tibi ;

Eodem die istuc verbum vere in te accidit.

Sed quid ego ? cur me excrucio ? cur me macero ?

Cur meam senectutem huius sollicito amen- tia ?

An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam ?

Imo habeat , valeat , vivat cum illa. PA. mi pater.

SI. Quid mi pater ? quasi tu huius indigeas patris.

Domus, uxor, liberi inventi, invito patre.

Adducti, qui illam civem hinc dicant: viceris.

PA. Pater, licetne pauca? SI. quid dices mihi?

CH. Tamen, Simo, audi. SI. ego audiam? quid ego audiam,

Chreme? CH. at tandem dicat fine. SI. age, dicat: fino.

PA. Ego me amare hanc fateor; si id peccare est, fateor id quodque.

Tibi, pater, me dedo. quidvis oneris impone, impera.

Vis me uxorem ducere? hanc vis amittere? ut potero, feram.

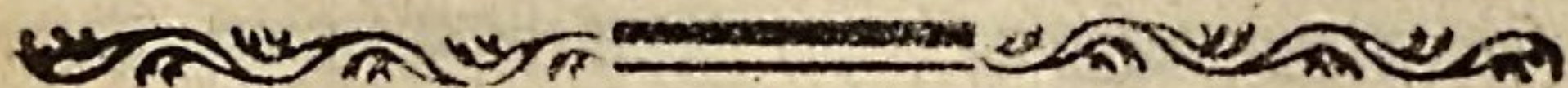
Hoc modo te obsecro, ut ne credas a me allegatum hunc senem.

Sine me expurgem, atque illum huc coram adducam. SI. adducas! PA. fine, pater.

CH. Æquum postulat; da veniam. PA. fine te hoc exorem. SI. fino.

Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chreme.

CH. Pro peccato magno paululum supplicii fatis est patri.

ACTVS V. SCENA IV.

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILVS.

CR. **M**itte orare. una harum quaevis
caussa me, ut faciam, monet:
Vel tu, vel quod verum est, vel quod
ipfi cupio Glycerio.

CH. Andrium ego Critonem video? certe
is est. CR. saluos fis, Chreme.

CH. Quid tu Athenas insolens? CR. even-
nit. sed hiccine' est Simo?

CH. Hic. SI. men' quaeris? eho, tu Gly-
cerium hinc civem esse ais?

CR. Tu negas? SI. itane huc paratus ad-
venis? CR. qua de re? SI. rogas?

Tune impune haec facias? tune hic homi-
nes adolescentulos,

Imperitos rerum, eductos libere, in frau-
dem illicis?

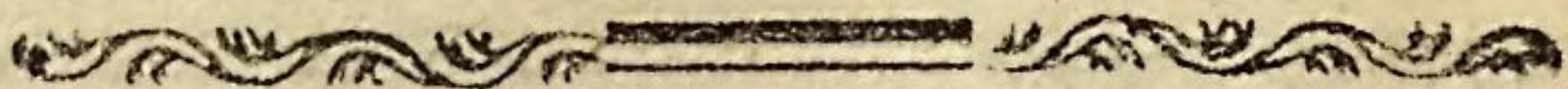
Sollicitando et pollicitando eorum animos
lactans? CR. fanusne es?

SI. Ac meretricios amores nuptiis conglu-
tinas?

PA. Perii. metuo ut substat hospes. CH.
si, Simo, hunc noris satis,

Non ita arbitrere: bonus est hic vir. SI.
hic vir fit bonus?

Itane

Itane adtemperate venit hodie in ipsis nuptiis,
Vt veniret antehac nunquam? est vero
huic credendum, Chreme?

PA. Ni metuam patrem, habeo pro illa re,
illum quod moneam probe.

SI. Sycophanta. CR. hem! CH. sic, Cri-
to, est hic: mitte. CR. videat, qui
fiet.

Si mihi pergit, quae volt, dicere: ea,
quae non volt, audiet.

Ego istaec moveo, aut curo? non tu tuum
malum aequo animo feres?

Nam, ego quae dico, vera an falsa audie-
ris, iam sciri potest.

Atticus quidam olim, navi fracta, apud
Andrum eiectus est,

Et istaec una parva virgo. tum ille egens,
forte applicat

Primum ad Chrysidis patrem se. SI. fabu-
lam inceptat. CH. sine.

CR. Itane vero obturbat? CH. perge. CR.
tum is mihi cognatus fuit,

Qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo,
sefe esse Atticum.

Is ibi mortuus est. CH. eius nomen? CR.
nomen tam cito tibi? Phania.

CH. Hem, perii. CR. verum hercle opi-
nor fuisse Phanium.

Hoc

Hoc certo scio, Rhamnufium se aiebat esse.

CH. ô Jupiter!

CR. Eadem haec, Chreme, multi alii in Andro tum audivere. CH. utinam id fit,

Quod spero. Cho dic mihi, quid eam tum? Suamne esse aiebat? CR. non. CH. cuiam igitur? CR. fratris filiam.

CH. Certe mea est. CR. quid ais? SI. quid tu ais? PA. arrige aures Pamphile.

SI. Qui credis? CH. Phania ille, frater meus fuit. SI. noram, et scio.

CH. Is hinc bellum fugiens, meque in Asiam persequens, proficiscitur.

Tum illam relinquere hic est veritus; post-illa nunc primum audio,

Quid illo sit factum. PA. vix sum apud me, ita animus commotu' est metu,

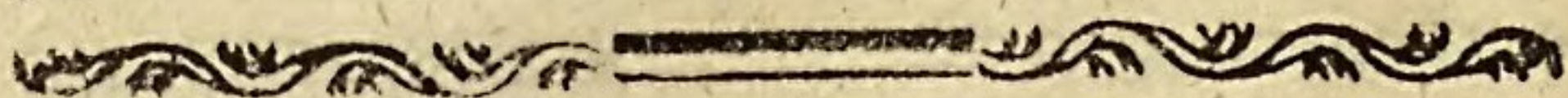
Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.

SI. Nae istam multimodis tuam inveniri gaudeo. PA. credo, pater.

CH. At mihi unus scrupulus etiam restat, qui me male habet. PA. dignus es,

Cum tua religione, odium. Nodum in scirpo quaeris. CR. quid istuc' est?

CH.

CH. Nomen non convenit. CR. fuit hercle huic aliud parvae. CH. quod, Crito? Numquid meministi? CR. id quaero. PA. egone huius memoriam patiar meae Voluptati obstare, cum ego possim in hac re medicari mihi?

Non patiar: heus, Chreme, quod quaeris, Pasibula'st. CR. ipsa'st. CH. ea'st.

PA. Ex ipsa millies audivi. SI. omnes nos gaudere hoc, Chreme,

Te credo, credere. CH. ita me Diament, credo. PA. quid restat, pater?

SI. Iamdudum res reduxit me ipsa in gratiam. PA. ô lepidum patrem!

De uxore, ita ut possedi, nihil mutat Chremes. CH. causa optuma'st:

Nisi quid pater ait aliud. PA. nempe. SI. id scilicet. CH. dos, Pamphile, est

Decem talenta. PA. accipio. CH. propero ad filiam. eho mecum, Crito:

Nam illam me credo haut nosse. SI. cur non illam huc transferri iubes?

PA. Recte admones. Davo ego istuc dedam iam negoti. SI. non potest.

PA. Qui? SI. quia habet aliud magis ex sese, et maius. PA. quidnam? SI. vinctus est.

PA.

PA. Pater, non recte vinctus' est. SI. haut
ita iussi. PA. iube solvi, obsecro.
SI. Age fiat. PA. at matura. SI. eo intro.
PA. ô faustum et felicem hunc diem!

ACTVS V. SCENA V.

CHARINVS, PAMPHILVS.

CH. **P**rovifo quid agat Pamphilus: atque
eccum. PA. aliquis forsan me
putet

Non putare hoc verum: at mihi nunc sic
esse hoc verum lubet.

Ego Deorum vitam propterea sempiternam
esse arbitror,

Quod voluptates eorum propriae sunt. Nam
mihi immortalitas

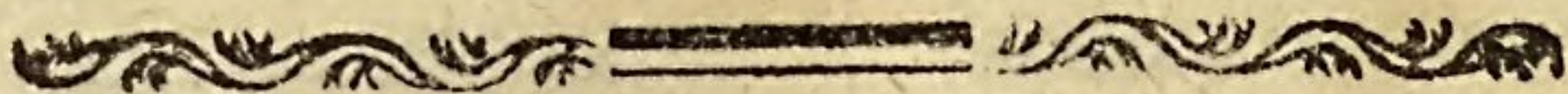
Parta' est, si nulla aegritudo huic gaudio in-
tercesserit.

Sed quem ego mihi potissimum optem nunc,
cui haec narrem, dari?

CH. Quid illud gaudi est? PA. Davom
video. nemo' est, quem mallet,
omnium.

Nam hunc scio mea solide solum gavifurum
gaudia.

A-

ACTVS V. SCENA VI.

DAVVS, PAMPHILVS, CHARINVS.

DA. **P**amphilus ubinam hic est? PA. Dave.
DA. quis homo' est? PA. ego sum.
DA. ô Pamphile.

PA. Nescis quid mihi obtigerit. DA. certe : sed quid mihi obtigerit, scio.

PA. Et quidem ego. DA. more hominum evenit, ut, quod sim nactus mali, Prius rescisceres tu, quam ego illud, quod tibi evenit boni.

PA. Mea Glycerium suos parentes repperit.
DA. factum bene !

CH. Hem! PA. pater amicus summus nobis.
DA. quis? PA. Chremes. DA. narras probe.

PA. Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam.
CH. num ille somniat

Ea, quae vigilans voluit? PA. tum de puero, Dave? DA. ah, define.

Solus est, quem diligant Dî. CH. salvus sum, si haec vera sunt.

Colloquar. PA. quis homo' est? ô Charine, in tempore ipso mihi advenis.

CH. Bene factum. PA. audisti? CH. omnia : age, me in tuis secundis respice.

Tuus

Tuus est nunc Chremes: facturum, quae
voles, scio esse omnia.

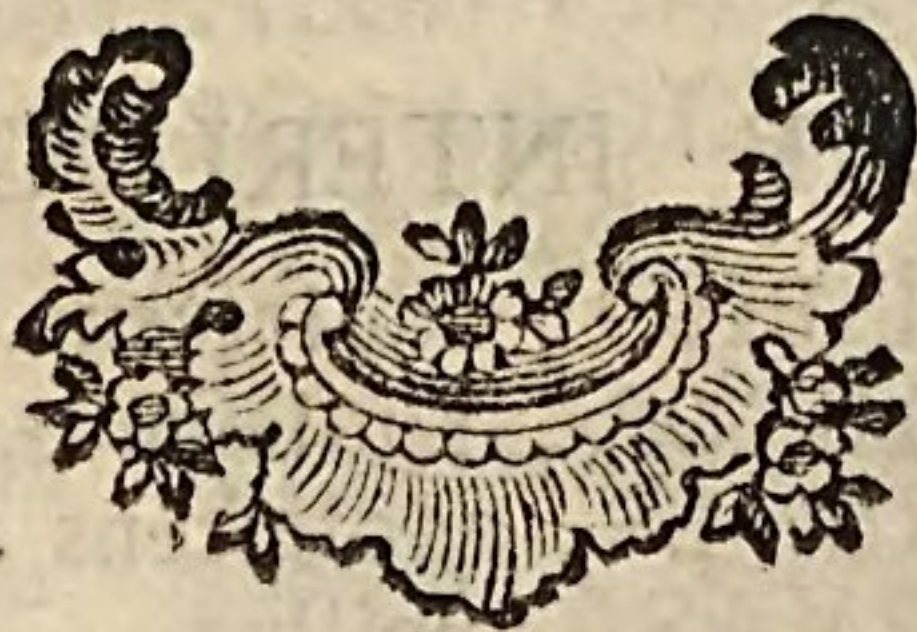
PA. Memini: atque adeo longum 'st, nos
illum expectare, dum exeat.

Sequere hac me intus ad Glycerium nunc.
tu, Dave, abi domum:

Propera, arcesse, hinc qui auferant eam.
quid stas? quid cessas? DA. eo.

Ne expectetis, dum exeant huc: intus
despondebitur:

Intus transigetur, si quid est, quod restet.
Plaudite.

EVNVCHVS

PVBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

Acta ludis Megalenſibus, L. Poſt-
humio Albino et L. Cornelio Merula,
aedilibus curulibus. egerunt L. Ambivius
Turpio, et L. Attilius Praeneſtinus. mo-
dos fecit Flaccus Claudii filius, tibiis dua-
bus dextris. graeca eſt Menandru. acta
II. edita M. Valerio et Meſſala et Cn.
Fannio Strabone conſulibus: anno ab ur-
be condita DXCIII. ante Chriſtum natum
CLIX.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

ANTIPHO, adoleſcens.

CHAEREA, adoleſcens.

CHREMES, adoleſcens ruſticus.

DORYAS, ancilla.

DORVS, eunuchus.

GNATO, paraſitus.

LACHES, ſenex.

PARMENO, ſervus.

PHAEDRIA, adoleſcens.

PYTHIAS, ancilla.

SAN-

SANGA, lixa.

SOPHRONA, nutrix.

THAIS, meretrix.

THRASO, miles.

PERSONAE MVTAE.

STRATO, militaris.

PAMPHILA, amabilis.

SYRISCVS, à Siro.

SANNIO, ab hasta.

DONAX,, fistula five arundo pisca-
toria.

EVNVCHI ARGVMENTVM,

C. SVLPICIO APOLLINARI
AVCTORE.

*Sororem falso dictitatam Thaidis,
Id ipsum ignorans, miles advexit
Thraso,*

*Ipsique donat. erat haec civis Attica.
Eidem Eunuchum, quem emerat, tradi iu-
bet*

*Thaidis amator Phaedria, ac rus ipse abit,
Thrasoni oratus biduum concederet.*

Ephebus frater Phaedriae, puellulam

*Cum deperiret, dono missam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur: suadet Parmeno:
Introit: vitiat virginem. sed Atticus
Civis repertus frater eius collocat
Vitiatam ephebo; Phaedriam exorat
Thraso.*

PROLOGVS.

Si quisquam est, qui placere se studeat
bonis
Quam plurimis, et minime multos lae-
dere:

In his poeta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est, qui dictum in se incle-
mentius

Existimavit esse: sic existimet,
Responsum, non dictum esse, quia lae-
fit prius,

Qui bene vertendo, et easdem scribendo
male, ex

Graecis bonis Latinas fecit non bonas:
Idem Menandri Phasma nunc nuper de-
dit,

Atque a Thesauro scripsit, causam di-
cere

Prius, unde petitur, aurum quare sit
suum,

Quam

Quam ille qui petit, unde is sit thesau-
rus sibi,

Aut unde in patrium monumentum per-
venerit.

Dehinc, ne frustretur ipse se, aut sic co-
gitet;

Defunctus iam sum, nihil est quod dicat
mihi.

Is ne erret, moneo, et desinat laceffere.
Habeo alia multa, quae nunc condona-
bitur;

Quae proferentur post, si perget laedere
Ita, ut facere instituit. Quam nunc acturi
sumus

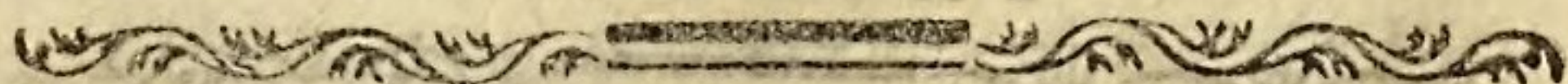
Menandri Eunuchum, postquam Aediles
emerunt,

Perfecit, sibi ut inspicundi esset copia.
Magistratus cum ibi adesset, occepta 'st
agi.

Exclamat, furem, non Poetam, fabulam
Dedisse, et nihil dedisse verborum tamen:
Colacem esse Naevi et Plauti veterem fa-
bulam:

Parasiti personam inde ablatam, et mili-
tis.

Si id est peccatum, peccatum imprudentia 'st
Poetae; non quo furtum facere studue-
rit.

Id ita esse, vos iam iudicare poteritis.

Colax Menandri est : in ea est parasitus
Colax,

Et miles gloriosus : eas se non negat

Personas transtulisse in Eunuchum suam

Ex Graeca. sed eas fabulas factas prius

Latinas, scisse sese, id vero pernegat.

Quod si personis iisdem uti aliis non li-
cet :

Qui magis licet currentes servos scribere,
Bonas matronas facere, meretrices ma-
las,

Parasitum edacem, gloriosum militem,

Puerum supponi, falli per servum se-
nem,

Amare, odisse, suspicari ? denique

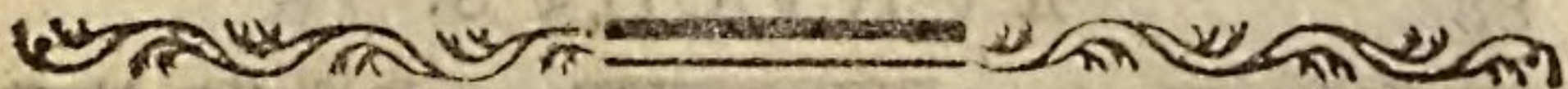
Nullum est iam dictum, quod non dictum
sit prius.

Quare aequum est vos cognoscere, atque
ignoscere,

Quae veteres factitarunt, si faciunt no-
vi.

Date operam, et cum silentio animadver-
tite,

Vt pernoscatis, quid sibi Eunuchus ve-
lit.

ACTVS I. SCENA I.

PHAEDRIA, PARMENO.

PH. Quid igitur faciam? non eam?
ne nunc quidem,

Cum arceffor ultro? an potius ita me
comparem,

Non perpeti meretricum contumelias?

Exclufit: revocat: redeam? non, fi me
obfecret.

PA. Si quidem hercle poffis, nihil prius,
neque fortius:

Verum fi incipies, neque pertendes navi-
ter:

Atque, ubi pati non poteris, cum nemo
expetet,

Infecta pace, ultro ad eam venies, in-
dicans

Te amare, et ferre non poffe: actum 'ft.
ilicet.

Perifti. eludet, ubi te victum fenferit.

PH. Proin tu, dum eft tempus, etiam at-
que etiam cogita.

PAR. Here, quae res in fe neque confili-
um, neque modum

Habet ullum, eam confilio regere non
potes.

IN AMORE haec omnia insunt vitia : iniu-
riae,

Suspiciones, inimicitiae, induciae,
Bellum, pax rursus. incerta haec si tu
postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione in-
fanas.

Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,
Egone illam? quae illum? quae me? quae
non? sine modo,

Mori me malim : sentiet qui vir siem.

Haec verba, una mehercule falsa lacry-
mula,

Quam, oculos terendo, misera vix vi ex-
presserit,

Restinguet : et te ultro accusabit : et dabis
ei

Ultro supplicium. PH. ô indignum faci-
nus ! nunc ego et

Illam scelestam esse, et me miserum sen-
tio:

Et taedet : et amore ardeo : et prudens,
sciens,

Vivus, videntque pereor : nec, quid agam,
scio.

PA. Quid agas ? nisi ut te redimas ca-
ptum quam queas

Mi-

Minimo: si nequeas paululo, at quanti
queas:

Et ne te afflictes. PH. itane suades?

PA. si sapi;

Neque, praeterquam quas ipse amor
molestias

Habet, addas: et illas, quas habet,
recte feras.

Sed ecca ipsa egreditur, nostri fundi ca-
lamitas.

Nam quod nos capere oportet, haec inter-
cipit.

ACTVS I. SCENA II.

THAIS, PHAEDRIA, PARMENO.

TH. **M**iseram me! vereor ne illud
gravius Phaedria

Tulerit, neve aliorum, atque ego feci,
acceperit,

Quod heri intromissus non est. PH. to-
tus, Parmeno,

Tremo, horreoque, postquam aspexi hanc.

PH. bono animo es:

Accede ad ignem hunc, iam calesces plus
fatis.

TH. Quis hic loquitur? hem, tun' hic
 eras, mi Phaedria?

Quid hic stabas? cur non recta introibas?

PA. ceterum

De exclusione verbum nullum. TH. quid
 taces?

PH. Sane, quia vero hae mihi patent
 semper fores:

Aut quia sum apud te primus. TH. missa
 istaec face.

PH. Quid, missa? ô Thais, Thais, uti-
 nam esset mihi

Pars aequal amoris tecum, ac pariter fieret,
 Vt aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi
 dolet;

Aut ego istuc abs te factum nihili pende-
 rem.

TH. Ne crucia te, obsecro, anime mi,
 Phaedria.

Non pol, quo quemquam plus amem, aut
 plus diligam,

Eo feci: sed ita erat res: faciundum fuit.

PA. Credo, ut fit, misera prae amore ex-
 clusti hunc foras.

PH. Siccine ais, Parmeno? age. sed, huc
 qua gratia

Te arcessi iussi, ausculta. PH. fiat. TH.
 dic mihi

Hoc

Hoc primum, potin' est hic tacere? PA.
egone? optume.

Verum heus tu, hac lege tibi meam
astringo fidem:

Quae vera audiui, taceo, et contineo
optume;

Sin falsum, aut vanum, aut fictum 'st,
continuo palam 'st.

Plenus rimarum sum, hac atque illac
perfluo.

Proin tu, taceri si vis, vera dicito.

TH. Samia mihi mater fuit: ea habitabat
Rhodi.

PA. Potest taceri hoc. TH. ibi tum matri
parvolam

Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. PH. civemne?

TH. arbitror.

Certum non scimus: matris nomen et pa-
tris

Dicebat ipsa: patriam et signa cetera
Neque sciebat, neque per aetatem etiam
potuerat.

Mercator hoc addebat, è praedonibus,
Vnde emerat, se audisse, abreptam è
Sunio.

Mater ubi accepit, coepit studiose omnia
Docere, educare, ita ut si esset filia.

So-

Sororem plerique esse credebant meam.
Ego cum illo, quocum tum uno rem habe-
bam, hospite,

Abii huc: qui mihi reliquit haec, quae
habeo, omnia.

PA. Vtrumque hoc falsum est: effluet.

TH. quî istuc? PA. quia
Neque tu uno eras contenta, neque solus
dedit.

Nam hic quoque bonam magnamque par-
tem ad te attulit.

TH. Ita 'st: sed sine me pervenire, quo
volo.

Interea miles, qui me amare occeperat,
In Cariam est profectus: te interea loci
Cognovi. tute scis, post illa quam intum-
mum

Habeam te, et mea consilia ut tibi credam
omnia.

PH. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. PA.
o dubiumne id est?

TH. Hoc agite, amabo. mater mea illic
mortua 'st

Nuper: eius frater aliquantum ad rem est
avidior.

Is, ubi hanc forma videt honesta virginem,
Et fidibus scire, pretium sperans, illico
Producit, vendit. forte fortuna affuit

Hic

Hic meus amicus : emit eam dono mihi,
Imprudens harum rerum ignarusque omni-
um.

Is venit : postquam sensit me tecum quo-
que

Rem habere, fingit causas, ne det, se-
dulo:

Ait, si fidem habeat, se iri praepositum
tibi

Apud me, ac non id metuat, ne, ubi
acceperim,

Sese relinquam: velle se illam mihi dare:
Verum id vereri. sed, ego quantum su-
spicor,

Ad virginem animum adiecit. PH. etiam-
ne amplius?

TH. Nihil: nam quaesivi. nunc ego eam,
mi Phaedria,

Multae sunt causae, quamobrem cupiam
abducere.

Primum, quod soror est dicta: praeter-
ea, ut suis

Restituam ac reddam. sola sum: habeo hic
neminem,

Neque amicum, neque cognatum. quam-
obrem, Phaedria,

Cupio aliquos parere amicos beneficio
meo.

Id,

Id, amabo, adiuta me, quo id fiat facilius.
Sine illum priores partes hosce aliquot
dies

Apud me habere. nihil respondes? PH.

Egon' quicquam cum istis factis tibi re-
spondeam?
pessima,

PA. Eu noster! laudo: tandem perdo-
luit: vir es.

PH. Haut ego nesciebam, quorsum tu ires?
parvola

Hinc est abrepta: eduxit mater pro sua:
Soror dicta 'st: cupio abducere, ut red-
dam suis.

Nempe omnia haec nunc verba huc re-
deunt denique:

Ego excludor, ille recipitur. qua gratia?
Nisi illum plus amas, quam me: et istam
nunc times,

Quae advecta 'st, ne illum talem prae-
ripiat tibi.

TH. Egon' id timeo? PH. quid te ergo
aliud sollicitat? cedo.

Num solus ille dona dat? nuncubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier?

Nonne, ubi mihi dixti cupere te ex
Æthiopia

Ancillulam relictis rebus omnibus,

Quae.

TH. Profecto non plus biduum, aut.

PH. aut? nihil moror.

TH. Non fiet: hoc modo sine te exorem.

PH. scilicet,

Faciundum 'st quod vis. TH. merito amo

te. PH. bene facis.

Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum:

Ita facere certum 'st: mos gerundu 'st
Thaidi.

Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur.

PA. maxume.

PH. In hoc biduum, Thais, vale. TH.
mi Phaedria,

Et tu. numquid vis aliud? PH. egone quid
velim?

Cum milite isto praesens, absens ut fies:
Dies noctesque me ames: me deside-
res:

Me somnies: me expectes: de me co-
gites:

Me speres: me te oblectes: mecum tota
fis:

Meus fac sis postremo animus, quando
ego sum tuus.

TH. Me miseram! forsitan hic mihi par-
vam habeat fidem,

At-

Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.

Ego pol, quae mihi sum conscia, hoc certo scio,

Neque me finxisse falsi quicquam, neque meo

Cordi esse quemquam cariorum hoc Phaedria.

Et quicquid huius feci, causa virginis

Feci: nam me eius spero fratrem prope modum

Iam repperisse, adolescentem adeo nobilem:

Et is hodie venturum ad me constituit domum.

Concedam hinc intro, atque exspectabo, dum venit.

ACTVS II. SCENA I.

PHAEDRIA, PARMENO.

PH. Fac, ita ut iussi, deducantur isti.

PA. faciam. PH. at diligenter.

PA. Fiet. PH. at mature. PA. fiet. PH.

fatin' hoc mandatum 'st tibi?

PA. Ah! rogitare? quasi difficile sit.

utinam

Terent.

G

Tam

Tam aliquid invenire facile possis, Phae-
dria,

Quam hoc peribit. PH. ego quoque una
pereo, quod mihi est carius.

Ne istuc tam iniquo patiare animo. PA.
minime: quin

Effectum dabo. Sed numquid aliud imperas?

PH. Munus nostrum ornato verbis, quod
poteris: et

Istum aemulum, quod poteris, ab ea pel-
lito.

PA. Memini, tametsi nullus moneas. PH.
ego rus ibo, atque ibi manebo.

PA. Censeo. PH. sed heus tu. PA. quid
vis? PH. censen' posse me obfirmare

Et perpeti, ne redeam interea? PA. te
ne? non hercle arbitror.

Nam aut iam revertere, aut mox noctu
te adigent horum infomnia.

PH. Opus faciam, ut defatiger usque,
ingratiis ut dormiam.

PA. Vigilabis lassus: hoc plus facies. PH.
ah, nihil dicis, Parmeno.

Eiiciunda hercle haec est mollities animi:
nimis me indulgeo.

Tandem non ego illa caream, si sit opus,
vel totum triduum? PH. hui!

Vni-

Vnivorsum triduum? vide quid agas. PH.
stat sententia.

PA. Di boni! quid hoc morbi est? adeon'
homines immutarier

Ex amore, ut non cognoscas eundem esse?
hoc nemo fuit

Minus ineptus, magis severus quisquam,
nec magis continens.

Sed quis hic est, qui huc pergite? at at!
hic quidem est parasitus Gnatho

Militis: ducit secum vna virginem dono
huic. papae!

Facie honesta: mirum, ni ego me turpiter
hodie hic dabo

Cum meo decrepito hoc Eunucho. haec
superat ipsam Thaidem.

ACTVS II. SCENA II.

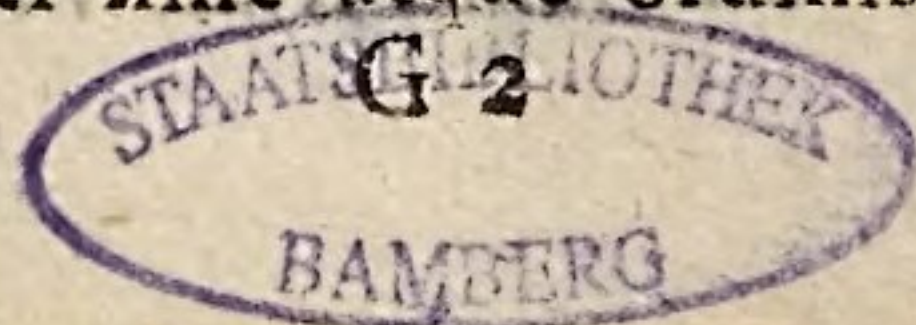
GNATHO, PARMENO.

GN. **D**i immortales! homini homo
quid praestat! stulto intelli-
gens

Quid intereit! hoc adeo ex hac re venit
in mentem mihi.

Conveni hodie adveniens quendam mei
loci hinc atque ordinis,

Homi-

Hominem haut impurum, itidem patria qui
abligurierat bona.

Video sentum, squalidum, aegrum, pan-
nis annisque obsitum.

Quid istuc, inquam, ornati est? Quoniam
miser, quod habui, perdidi.

Hem! quo redactus sum! omnes noti me
atque amici deserunt.

Hic ego illum contemsi prae me. Quid
homo, inquam, ignavissime?

Itan' parasti te, ut spes nulla reliqua in
te esset tibi?

Simul consilium cum re amisti? viden' me
ex eodem ortum loco?

Qui color, nitor, vestitus? quae habitu-
do est corporis?

Omnia habeo, neque quicquam habeo:
nihil cum est, nihil deficit tamen.

At ego infelix neque ridiculus esse, neque
plagas pati

Possum. Quid? tu his rebus credis fie-
ri? tota erras via.

Olim isti fuit generi quondam quaestus
apud seclum prius.

Hoc novum est aucupium: ego adeo hanc
primus inveni viam.

Est genus hominum, qui esse primos se
omnium rerum volunt,

Nec

Nec sunt: hos confector: hisce ego non
paro me ut rideant;

Sed eis ultro arrideo, et eorum ingenia
admiror simul.

Quicquid dicunt, laudo: id rursus si ne-
gant, laudo id quoque.

Negat quis, nego: ait, aio. postremo,
imperavi egomet mihi,

Omnia assentari. is quaestus nunc est mul-
to uberrimus.

PA. Scitum hercle hominem! hic homi-
nes prorsus ex stultis insanos facit.

GN. Dum haec loquimur, interea loci ad
macellum ubi advenimus;

Concurrunt laeti mi obviam cupedinarii
omnes:

Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscato-
res,

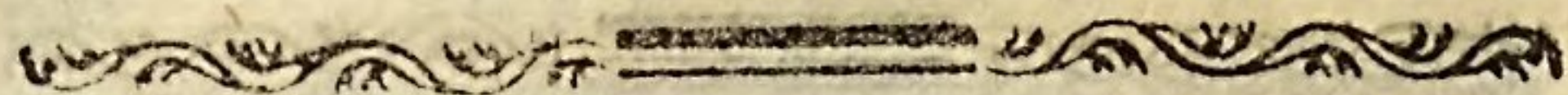
Quibus, et re salva, et perdita, profueram,
et profum saepe:

Salutant; ad coenam vocant: adventum
gratulantur.

Ille ubi miser famelicus videt me in tan-
to honore,

Et tam facile victum quaerere: ibi homo
coepit me obsecrare,

Vt sibi liceret discere id de me. sectari
iussi,

Si potis est, tanquam philosophorum habent disciplinae ex ipsis

Vocabula, parasiti item ut Gnathonici vocentur.

PA. Viden' otium, et cibus quid faciat alienus? GN. sed ego cesso

Ad Thaidem hanc deducere, et rogitare ad coenam ut veniat?

Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem video,

Rivalis servum. salva res est. nimirum homines frigent.

Nebulonem hunc certum 'st ludere. PA. hice hoc munere arbitrantur

Suam Thaidem esse. GN. plurima salute Parmenonem

Summum suum impertit Gnatho. quid agitur? PA. statur. GN. video.

Numquidnam, quod nolis, vides? PA. te. GN. credo. at numquid aliud?

PA. Qui dum? GN. quia tristis es. PA. nihil equidem. GN. ne sis: sed quid videtur

Hoc tibi mancipium? PA. non malum hercle. GN. uro hominem. PA. ut falsus animi est!

GN. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse? PA. hoc nunc dicis,
Eiectos

Eiectos hinc nos: OMNIVM RERVM, heus,
VICISSITVDO EST.

GN. Sex ego te totos, Parmeno, hos
menses quietum reddam:

Ne sursum, deorsum cursites, neve usque
ad lucem vigiles.

Ecquid beo te? PA. men? papae! GN.
sic soleo amicos. PA. laudo.

GN. Detineo te: fortasse tu profecturus
alio fueras.

PA. Nusquam. GN. tum tu igitur paulu-
lum da mihi operae; fac ut ad-
mittar

Ad illam. PA. age modo, nunc tibi pa-
tent fores hae, quia istam ducis.

GN. Num quem evocari hinc vis foras?

PA. fine biduum hoc praetereat.

Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis
fortunatus,

Nae tu istas, faxo, calcibus saepe insul-
tabis frustra.

GN. Etiam nunc hic stas, Parmeno?
eho! numnam hic relictus cu-
stos,

Ne quis forte internuncius clam à milite
ad istam curset?

PA. Facete dictum. mira vero, militi
quae placeant.

Sed video herilem filium minorem hac
advenire.

Miror, qui ex Piraeo abierit : nam ibi
custos publice est nunc.

Non temere est ; et properans venit :
nescio quid circumspectat.

ACTVS II. SCENA III.

CHAEREA, PARMENO.

CH. **O**ccidi.

Neque virgo est usquam : ne-
que ego, qui illam e con-
spectu amisi meo.

Vbi quaeram ? ubi investigem ? quem per-
conter ? quam insistam viam ?

Incertus sum : una haec spes est, ubi ubi
est, diu celari non potest.

O faciem pulchram ! deleo omnes dehinc
ex animo mulieres.

Taedet quotidianarum harum formarum.

PA. ecce autem alterum.

Nescio quid de amore loquitur. ô infortu-
natum senem !

Hic vero est, qui si occeperit, ludum
iocumque dicet

Fuisse

Fuisse illum alterum, praeut huius rabies
quae dabit.

CH. Vt illum di, deaeque senium perdant,
qui me hodie remoratus est:

Meque adeo, qui restiterim: tum autem,
qui illum flocci fecerim.

Sed eccum Parmenonem. salve. PA. quid
tu es tristis? quidve es alacris?

Vnde is? CH. egone? nescio hercule, ne-
que unde eam, neque quorsum eam.

Ita prorsum oblitus sum mei.

PA. Qui, quaeso? CH. amo. PA. hem!

CH. nunc, Parmeno, te ostendes,
qui vir fies.

Scis te mihi saepe pollicitum esse; Chae-
rea, aliquid inveni

Modo quod ames: in ea re utilitatem ego
faciam ut cognoscas meam:

Cum in cellulam ad te patris penum omnem
congerebam clanculum.

PA. Age, inepte. CH. hoc hercle factum est.
fac sis nunc promissa appareant:

Sive adeo digna res est, vbi tu nervos
intendas tuos.

Haut similis virgo est virginum nostrarum,
quas matres student

Demissis humeris esse, vincto pectore, ut
graciles fient;

Si qua est habitior paulo, pugilem esse
aiunt; deducunt cibum.

Tametsi bona est natura, reddunt curatu-
ra iunceas.

Itaque ergo amantur. PA. quid tua istaec?

CH. nova figura oris. PA.
papae!

CH. Color verus, corpus solidum, et
succum plenum. PA. anni? CH. an-
ni? sedecim.

PA. Flos ipse. CH. hanc tu mihi vel
vi, vel clam, vel precario

Fac tradas: mea nihil refert, dum potiar
modo.

PA. Quid? virgo cuius? CH. nescio
hercle. PA. unde? CH. tantun-
dem. PA. ubi habitat?

CH. Ne id quidem. PA. ubi vidisti? CH.
in via. PA. qua ratione amisti?

CH. Id equidem adveniens mecum sto-
machabar modo;

Nec quenquam esse ego hominem ar-
bitror, cui magis bonae

Felicitates omnes adversae fient.

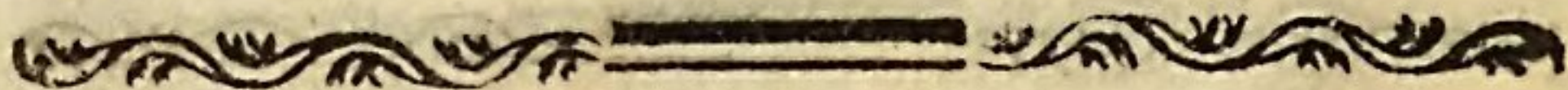
PA. Quid hoc est sceleris? CH. perii.

PA. quid factum? CH. rogas?

Patris cognatum, atque aequalem, Archi-
demidem

No-

Novistin ? PA. quid ni ? CH. is , dum
sequor hanc , fit mihi obviam.
PA. Incommode hercle. CH. imo enim-
vero infelicitur :
Nam incommoda alia sunt dicenda , Par-
meno.
Illum , liquet mihi deierare , his mensi-
bus
Sex , septem , prorsum non vidisse proxi-
mis,
Nisi nunc , cum minime vellem , minime-
que opus fuit.
Eho ! nonne hoc monstri simile 'st ? quid
ais ? PA. maxume.
CH. Continuo accurrit ad me , quam lon-
ge quidem,
Incurvus , tremulus , labiis demissis , ge-
mens :
Heus , heus , tibi dico , Chaerea , inquit.
restiti :
Scin' quid ego te volebam ? dic. cras est
mihi
Iudicium. quid tum ? ut diligenter nun-
cies
Patri , advocatus mane mihi esse ut me-
minerit.
Dum haec dicit , abiit hora : rogo , num
quid velit ?
Recte,

Recte, inquit. ab eo. cum huc respicio ad
virginem,

Illa sese interea commodum huc advor-
terat

In hanc nostram plateam. PA. mirum,
ni hanc dicit, modo

Huic quae data 'st dono. CH. huc cum
advenio, nulla erat.

PA. Comites secuti scilicet sunt virgi-
nem?

CH. Verum: parasitus cum ancilla.

PA. ipsa 'st: ilicet.

Define: iam conclamatum 'st. CH. alias
res agis.

PA. Istuc ago quidem. CH. nostin' quae
fit? dic mihi: aut

Vidistin'? PA. vidi, novi, scio, quo
abducta fit.

CH. Eho, Parmeno mi, nostin'? PA. no-
vi. CH. et scis, ubi fiet?

PA. Huc deducta 'st ad meretricem Thai-
dem: ei dono data 'st.

CH. Quis is est tam potens cum tanto
munere hoc? PA. miles Thraeo,

Phaedriae rivalis. CH. duras fratris par-
tes praedicas.

PA. Immo enim, si scias, quod donum
huic dono contra comparet:

Tum

Tum magis id dicas. CH. quodnam, quaeso hercle? PA. Eunuchum. CH. illumne, obsecro,

Inhonestum hominem, quem mercatus est here, senem, mulierem?

PA. Istunc ipsum. CH. homo quatietur certe cum dono foras.

Sed istam Thaidem non scivi nobis vicinam. PA. haud diu 'st.

CH. Perii. nunquamne etiam me illam vidisse? ehodum dic mihi,

Estne, ut fertur, forma? PA. fane. CH. at nihil ad nostram hanc. PA. alia res.

CH. Obsecro hercle, Parmeno, fac ut potiar. PA. faciam sedulo, ac

Dabo operam, adiuvabo. numquid me aliud? CH. quo nunc is? PA. domum,

Vt mancipia haec, ita ut iussit frater, ducam ad Thaidem.

CH. O fortunatum istum Eunuchum, qui quidem in hanc detur domum!

PA. Quid ita? CH. rogitas? summa forma semper conservam domi

Videbit: colloquetur: aderit una in unis aedibus:

Cibum nonnunquam capiet cum ea: interdum propter dormiet.

PA.

PA. Quid? si nunc tute fortunatus fias?

CH. qua re, Parmeno?

Responde. PA. capias tu illius vestem.

CH. vestem? quid tum postea?

PA. Pro illo te ducam. CH. audio. PA.

te esse illum dicam. CH. intelligo.

PA. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo:

Cibum una capias, adfis, tangas, ludas, propter dormias:

Quandoquidem illarum neque te quisquam novit, neque scit qui fies.

Praeterea forma, aetas ipsa 'st, facile ut pro Eunucho probes.

CH. Dixti pulchre: nunquam vidi melius consilium dari.

Age, eamus intro: nunc iam orna me; abduc, duc, quantum potes.

PA. Quid agis? iocabar equidem. CH.

garris. PA. perii, quid ego egi miser?

Quo tradis? perculeris iam tu me. tibi equidem dico, mane.

CH. Eamus. PA. pergin? CH. certum 'st.

PA. vide ne nimium calidum hoc sit modo.

CH. Non est profecto: fine. PA. at enim istaec in me cudetur faba. CH. ah!

PA.

PA. Flagitium facimus. CH. an id flagitium 'st, si in domum meretriciam Deducar, et illis crucibus, quae nos, nostramque adolescentiam

Habent despiciatam, et quae nos semper omnibus cruciant modis,

Nunc referam gratiam; atque eas itidem fallam, ut ab illis fallimur?

An potius haec patri aequum est fieri, ut à me ludatur dolis?

Quod, qui rescierint, culpent: illud merito factum omnes putent.

PA. Quid istic? si certum 'st facere, facias. verum ne post conferas

Culpam in me. CH. non faciam. PA. iubesne? CH. iubeo, cogo, atque impero.

Nunquam defugiam auctoritatem: sequere.

PA. di vortant bene.

ACTVS III. SCENA I.

THRASO, GNATHO, PARMENO.

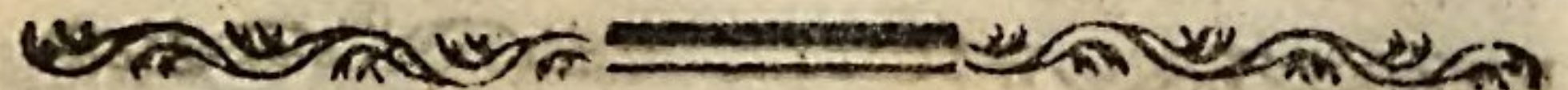
TH. **M**agnas vero agere gratias Thais mihi?

GN. Ingentes. TH. ain' tu? laeta 'st?

GN. non tam ipso quidem

Do.

Dono, quam abs te datum esse: id vero
 serio
 Triumphat. PA. huc proviso, ut, ubi
 tempus fiet,
 Deducam. sed eccum militem. TH. est
 istuc datum
 Profecto, ut grata mihi sint, quae facio,
 omnia.
 GN. Advorti hercle animum. TH. vel
 rex semper maximas
 Mihi agebat, quicquid feceram: aliis
 non item.
 GN. Labore alieno magnam partam glo-
 riam
 Verbis saepe in se transmovet, qui habet
 salem,
 Quod in te est. TH. habes. GN. rex te
 ergo in oculis. TH. scilicet.
 GN. Gestire. TH. vero; credere omnem
 exercitum,
 Confilia. GN. mirum. TH. tum sicubi eum
 fatietas
 Hominum, aut negoti si quando odium
 ceperat:
 Requiescere ubi volebat, quasi: nostin'?
 GN. scio:
 Quasi ubi illam expueret miseriam ex
 animo. TH. tenes. Tum

Tum me convivam solum abducebat sibi.

GN. hui!

Regem elegantem narras. TH. imo sic homo'st

Perpaucorum hominum. GN. imo nullo-
rum arbitror,

Si tecum vivit. TH. invidere omnes mi-
hi :

Mordere clanculum : ego non flocci pen-
dere :

Illi invidere misere. verum unus tamen
Impense, elephantis quem Indicis praefe-
cerat :

Is ubi molestus magis est, quaeso, inquam,
Strato,

Eone es ferox, quia habes imperium in
belluas?

GN. Pulchre mehercule dictum et sapien-
ter : papae!

Iugularas hominem. quid ille? TH. mu-
tus ilico.

GN. Quidni esset? PA. dî vestram fidem!

Miserumque, et illum sacrilegum. TH.
quid illud, Gnatho,

Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio,
Nunquam tibi dixi? GN. nunquam: sed

narra, obsecro.

Terent.

H

Plus

Plus milies audiui. TH. una in convi-
vio

Erat hic, quem dico, Rhodius adolescen-
tulus:

Forte habui scortum: coepit ad id allude-
re,

Et me irridere. Quid agis, inquam, homo
impudens?

LEPVS TVTE ES, ET PVLPAMENTVM
QVAERIS. GN. ha, ha, he.

TH. Quid est? GN. facete, lepide, lau-
te, nihil supra.

Tuumne, obsecro te, hoc dictum erat?
vetus credidi.

TH. Audieras? GN. saepe; et fertur in
primis. TH. meum' est.

GN. Dolet dictum imprudenti adolescenti,
et libero.

PA. At te dii perdant. GN. quid ille,
quaeso? TH. perditus.

Risu omnes, qui aderant, emoriri: deni-
que

Metuebant omnes iam me. GN. non in-
iuria.

TH. Sed heus tu, purgon' ego me de istac
Thaidi,

Quod eam me amare suspicata' est? GN. ni-
hil minus.

Imo

Imo auge magis suspicionem. TH. cur ?
GN. rogas ?

Scin' , si quando illa mentionem Phaedriae
Facit , aut si laudat , te ut male urat ? TH.
sentio.

GN. Id ut ne fiat , haec res sola' est reme-
dio :

Vbi nominabit Phaedriam , tu , Pamphi-
lam

Continuo : si quando illa dicet , Phaedriam
Intromittamus commissatum : tu , Pamphi-
lam

Cantatum provocemus. si laudabit haec
Illius formam : tu huius contra. denique
Par pari referto , quod eam mor-
deat.

TH. Si quidem me amaret , tum istuc pro-
deffet , Gnatho.

GN. Quando illud , quod tu das , exspe-
ctat atque amat :

Iam dudum te amat : iam dudum illi faci-
le fit ,

Quod doleat : metuit semper , quem ipsa
nunc capit

Fructum , ne quando iratus tu alio confe-
ras.

TH. Bene dixti: ac mihi istuc non in mentem venerat.

GN. Ridiculum; non enim cogitaras: ceterum

Idem hoc tute melius quanto invenisses,
Thraso!

ACTVS III. SCENA II.

THAIS, THRASO, PARMENO, GNATHO,
PYTHIAS.

TH. **A**udire vocem visa sum modo militis:

Atque eccum. salve, mi Thraso. THR. ô
Thais mea,

Meum suavium, quid agitur? ecquid nos
amas

De fidicina istac? PA. quam venuste! quod
dedit

Principium adveniens! TH. plurimum merito tuo.

GN. Eamus ergo ad coenam: quid stas?
PA. hem alterum;

Ex homine hunc natum dicas. TH. ubi
vis, non moror.

PA. Adibo, atque assimulabo, quasi nunc
exeam.

Ita.

Ituran', Thais, quopiam es? TH. ehem!

Bene fecisti: hodie itura. PA. quo? TH.

PA. Video, et me taedet. ubi vis, dona

A Phaedria. THR. quid stamus? cur non
adsumt tibi
imus hinc?

PA. Quaeso hercle ut liceat, pace quod
fiat tua,

Dare huic quae volumus, convenire et
colloqui.

THR. Perpulchra credo dona, haut nostris
familia.

PA. Res indicabit. heus iubete istos foras
Exire, quos iussi, ocius. procede tu huc.

Ex Æthiopia est usque haec. THR. hic
sunt tres minae.

GN. Vix. PA. ubi tu es, Dore? accede
huc. hem Eunuchum tibi.

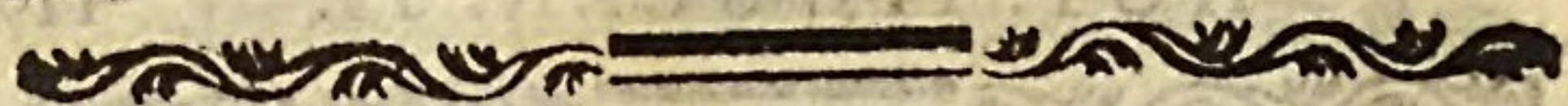
Quam liberali facie, quam aetate integra!

TH. Ita me dî ament, honestus est. PA.
quid tu ais, Gnatho?

Numquid habes, quod contemnas? quid tu
autem, Thraso?

Tacent: satis laudant. fac periculum in li-
teris,

Fac in palaestra, in musicis: quae liberum

Scire aequum est adolescentem , sollertem
dabo.

THR. Ego illum Eunuchum , si opus sit,
vel sobrius.

PA. Atque haec qui misit , non sibi soli po-
stulat

Te vivere , et sua caussa excludi ceteros.

Neque pugnas narrat , neque cicatrices
suas

Ostentat ; neque tibi obstat , quod quidam
facit :

Verum ubi molestum non erit , ubi tu vo-
les ,

Vbi tempus tibi erit , sat habet , si tum re-
cipitur.

THR. Apparet servum hunc esse domini
pauperis

Miserique. GN. nam hercle nemo posset ,
sat scio ,

Qui haberet , qui pararet alium , hunc per-
peti.

PA. Tace tu , quem ego esse infimos
omnis puto

Homines : nam qui huic animum assentari
induxeris ,

E FLAMMA PETERE te CIBVM posse arbi-
tror.

THR.

THR. Iamne imus? TH. hos prius intro-
ducam, et, quae volo,

Simul imperabo: post continuo exeo.

THR. Ego hinc abeo, tu istam opperire.

PA. haut convenit

Vna ire cum amica imperatorem in via.

THR. Quid tibi ego multa dicam? domini
similes es.

GN. Ha, ha, he. THR. quid rides? GN.

istuc quod dixti modo:

Et illud de Rhodio dictum cum in mentem
venit.

Sed Thais exit. THR. abi prae, curre, ut
sint domi

Parata. GN. fiat. TH. diligenter, Pythias,

Fac cures, si Chremes huc forte advenerit,

Vt ores, primum ut maneat: si id non
commodum est,

Vt redeat: si id non poterit, ad me addu-
cito.

PY. Ita faciam. TH. quid? quid aliud
volui dicere?

Ehem, curate istam diligenter virginem:

Domi adfitis, facite. THR. eamus. TH.
vos me sequimini.

ACTVS III. SCENA III.

CHREMES, PYTHIAS.

CH. **P**rofecto quanto magis magisque cogito,

Nimirum dabit haec Thais mihi magnum malum :

Ita me video ab ea astute labefactarier.

Iam tum cum primum iussit me ad se arcessier :

Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem.

Vbi veni, causam, ut ibi manerem, reperit :

Ait, rem divinam fecisse, et rem feriam

Velle agere mecum. Jam tum erat suspicio,

Dolo malo haec fieri omnia. ipsa accumbere

Mecum; mihi sese dare; sermonem quaerere.

Vbi friget, huc evasit: quam pridem pater
Mibi et mater mortui essent. dico, iam diu.

Rus Sunii ecquid haberem, et quam longe à mari?

Cre-

Credo ei placere hoc: sperat se à me avel-
lere.

Postremo, ecqua inde parva periisset fo-
ror:

Ecquis cum ea una? quid habuisset, cum
perit?

Ecquis eam posset noscere? haec cur quae-
ritet?

Nisi sit illa forte, quae olim periit parvu-
la,

Soror, hanc se intendit esse, ut est auda-
cia.

Verum ea si vivit, annos nata est sedecim:
Non maior: Thais, quam ego sum, ma-
iùcula est.

Misit porro orare, ut venirem, serio.
Aut dicat quod volt, aut molesta ne fiet:
Non hercle veniam tertio. Heus, heus.
PY. ecquis hic?

CH. Ego sum Chremes. PY. ô capitulum
lepidissimum!

CH. Dico ego mihi insidias fieri. PY.
Thais maximo

Te orabat opere, ut cras redires. CH. rus
eo.

PY. Fac amabo. CH. non possum, in-
quam. PY. at tu apud nos hic mane,

Dum redeat ipsa. CH. nihil minus. PY.
cur, mi Chremes?
CH. Malam rem, hinc ibis? PY. si istuc
ita certum est tibi,
Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est. CH.
eo.
PY. Abi, Dorias, cito hunc deduce ad mi-
litem.

ACTVS III. SCENA IV.

ANTIPHO.

Heri aliquot adolescentuli coimus in Pi-
raeo,
In hunc diem ut de symbolis effemus.
Chaeream ei rei
Praefecimus: dati annuli: locus, tempus
constitutum est.
Praeteriit tempus: quo in loco dictum est,
parati nihil est.
Homo ipse nusquam est: neque scio quid di-
cam, aut quid coniectem.
Nunc mihi hoc negoti ceteri dedere, ut
illum quaeram:
Idque adeo visam, si domi est. Quisnam
hinc a Thaide exit?

Is est, an non est? ipse est. quid hoc hominis? qui hic ornatus est?

Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neque conicere.

Nisi quicquid est, procul hinc lubet prius, quid sit, sciscitari.

ACTVS III. SCENA V.

CHAEREA, ANTIPHO.

CH. Numquis hic est? nemo est. numquis hinc me sequitur? nemo homo est.

Iamne erumpere hoc licet mihi gaudium?
pro Iupiter!

Nunc est profecto, interfici cum perpeti
me possum,

Ne hoc gaudium contaminet vita aegritudine aliqua.

Sed neminemne curiosum intervenire nunc mihi,

Qui me sequatur: quoquo eam, rogitando obtundat, enecet:

Quid gestiam, aut quid laetus sim, quo pergam, unde emergam, ubi siem

Vestitum hunc nactus, quid mihi quaeram, sanus sim, anne insaniam?

AN.

AN. Adibo, atque ab eo gratiam hanc,
quam video velle, inibo.

Chaerea, quid est, quod sic gestis? quid
sibi hic vestitus quaerit?

Quid est, quod laetus sis? quid tibi vis?
fatine fanus? quid me

Aspectas? quid taces? CH. ô festus dies
hominis! amice,

Salve. Nemo'st hominum, quem ego
nunc magis cuperem videre, quam te.

AN. Narra istuc, quaeso, quid fiet. CH.
imo ego te obsecro hercle ut audias.

Nostin' hanc, quam amat frater? AN. no-
vi, nempe, opinor, Thaidem.

CH. Istam ipsam. AN. sic commemoreram.

CH. quaedam hodie est ei dono data
Virgo: quid ego eius tibi nunc faciem prae-
dicem, aut laudem, Antipho:

Cum ipsum me noris, quam elegans forma-
rum spectator siem?

In hac commotus sum. AN. ain' tu? CH.
primam dices, scio, si videris.

Quid multa verba? amare coepi. forte for-
tuna domi

Erat quidam Eunuchus, quem mercatus fue-
rat frater Thaidi:

Neque is deductus etiam dum ad eam. sub-
monuit me Parmeno

Ibi fervus, quod ego arripui. AN. quid id est? CH. tacitus citius audies; Vt vestem cum eo mutem, et pro illo iubeam me illoc deducier.

AN. Pro Eunuchon? CH. sic est. AN. quid ex ea re tandem ut caperes commodi?

CH. Rogas? viderem, audirem, essem una, quacum cupiebam, Antipho. Num parva causa, aut parva ratio est? traditur: sum mulieri.

Illa ilico ubi me accepit, laeta vero ad se abducit domum:

Commendat virginem. AN. cui? tibine?

CH. mihi. AN. fatis tuto tamen.

CH. Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat: et mihi, ne abscedam, imperat:

In interiore parte ut maneam solus cum sola. annuo,

Terram intuens modeste. AN. miser! CH. ego, inquit, ad coenam hinc eo.

Abducit secum ancillas: paucae, quae circum illam essent, manent,

Novitiae, puellae. continuo haec adornant, ut lavet.

Adhortor, properent. dum apparatur, virgo in conclavi sedet,

Suspectans tabulam quandam pictam, ubi
inerat pictura haec: Iovem
Quo pacto Danae misisse aiunt quondam
in gremium imbrem aureum.

Egomet quoque id spectare coepi. et quia
confimilem luserat

Iam olim ille ludum, impendio magis ani-
mus gaudebat mihi,

Deum sese in hominem convertisse, atque
in alienas tegulas

Venisse clanculum per impluvium, fucum
factum mulieri.

At quem Deum? qui templa coeli summa
sonitu concutit.

Ego homuncio hoc non facerem? ego illud
vero feci, ac lubens.

Dum haec mecum reputo, arcessitur lava-
tum interea virgo:

It, lavit, redit. deinde eam in lectum illae
collocarunt.

Sto exspectans, si quid mihi imperent. ve-
nit una, heus tu, inquit, Dore,

Cape hoc flabellum, ventulum huic sic fa-
cito, dum lavamus:

Vbi nos laverimus, si voles, lavato. acci-
pio tristis.

AN. Tam equidem istuc os tuum impudens
videre nimium vellem:

Qui

Qui esset status, flabellum tenere te asinum
tantum.

CH. Vix elocuta' est hoc, foras simul omnes
prorunt se;

Abeunt lavatum; perstrepunt; ita ut fit,
domini ubi absunt.

Interea somnus virginem opprimit: ego li-
mis spectro,

Sic per flabellum clanculum: et simul alia
circumspecto,

Satin' explorata sint. video esse: pessulum
ostio obdo.

AN. Quid tum? CH. quid? quid tum? fa-
tue. AN. fateor. CH. an ego occa-
sionem

Mihi ostentatam, tantam, tam brevem,
tam optatam, tam insperatam,

Amitterem? tum pol ego is essem vere,
qui simulabar.

AN. Sane hercle ut dicis. Sed interim
de symbolis quid actum' est?

CH. Paratum' est. AN. frugi es: ubi? do-
min'? CH. immo apud libertum Di-
scum.

AN. Perlonge' est: sed tanto ocius propere-
mus. muta vestem.

CH. Vbi mutem? perii; nam domo exulo
nunc: metuo fratrem,

Ne

Ne intus fit: porro autem, pater ne rure
redierit iam.

AN. Eamus ad me: ibi proximum est, ubi
mutes. CH. recte dicis.

Eamus: et de istac simul, quo pacto porro
possim

Potiri, consilium volo capere una tecum.
AN. fiat.

ACTVS IV. SCENA I.

DORIAS.

Ita me di bene ament, quantum ego illum
vidi, nonnihil timeo

Misera, ne quam ille hodie infanus turbam
faciat, aut vim Thaidi.

Nam postquam iste advenit Chremes adole-
scens, frater virginis,

Militem rogat, ut illum admitti iubeat. ille
continuo irasci: neque

Negare audere. Thais porro instare, ut
hominem invitet.

Id faciebat retinendi illius causa: quia illa,
quae cupiebat

De sorore eius indicare, ad eam rem tem-
pus non erat.

Imo

Invitat tristis: mansit. ibi illa cum illo sermonem occipit:

Miles vero sibi putare adductum ante oculos aemulum,

Voluit facere contra huic aegre. heus, inquit, puer, Pamphilam

Arcesse, ut delectet hic nos. illa exclamat, minime gentium:

In convivium illam? miles tendere inde ad iurgium.

Interea aurum sibi clam mulier demit: dat mihi ut auferam.

Hoc est signi, ubi primum poterit, se illinc subducet, scio.

ACTVS IV. SCENA II.

PHAEDRIA.

Dum rus eo, coepi egomet mecum inter vias,

Ita ut fit, ubi quid in animo est molestiae,

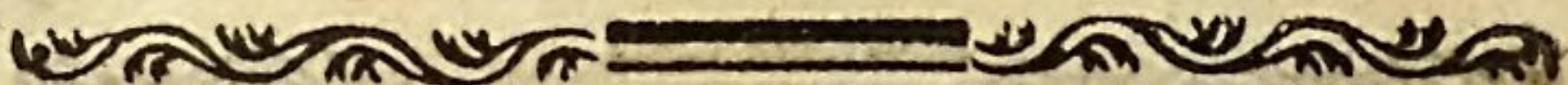
Aliam rem ex alia cogitare, et ea omnia in Peiorem partem. quid opus est verbis? dum haec puto,

Praeterii imprudens villam. longe iam abieram,

Terent.

I

Cum

Cum sensi. redeo rursum, male vero me
habens.

Vbi ad ipsum veni diverticulum, constiti.
Occepi mecum cogitare: Hem! biduum hic
Manendum' est soli sine illa? quid tum post-
ea?

Nihil est? quid? nihil? si non tangendi co-
pia est,

Eho, ne videndi quidem erit? si illud non
licet,

Saltem hoc licebit: certe extrema linea
Amare haut nihil est. villam praetereo
sciens.

Sed quid hoc, quod timida subito egreditur
Pythias?

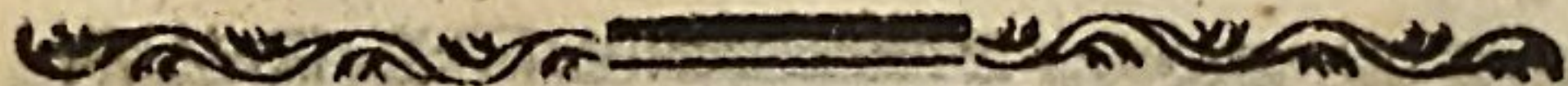
ACTVS IV. SCENA III.

PYTHIAS, PHAEDRIA, DORIAS.

PY. **V**bi ego illum scelerosum, misera,
atque impium inveniam? aut ubi
Quaeram? hoccine tam audax facinus face-
re esse ausum? PH. perii! hoc quid
fit vereor.

PY. Quin etiam insuper scelus, postquam
ludificatus est virginem,

Ve-

Vestem omnem misere discidit: tum ipsam
capillo conscidit.

PH. Hem! PY. qui nunc si detur mihi:
Vt ego unguibus facile illi in oculos invo-
lem venefico!

PH. Nescio quid profecto absente nobis
turbatum est domi.

Adibo. Quid istuc? quid festinas, aut quem
quaeris, Pythias?

PY. Ehem, Phaedria, ego quem quaeram?
i hinc, quo dignus, cum donis tuis

Tam lepidis. PH. quid istuc est rei?

PY. Rogas me? Eunuchum quem dedisti
nobis, quas turbas dedit!

Virginem, quam herae dono dederat mi-
les, vitiavit. PH. quid ais?

PY. Perii! PH. temulenta es. PY. uti-
nam sic sint, qui mihi male vo-
lunt!

DO. Au obsecro, mea Pythias, quid istuc-
nam monstri fuit?

PH. Infanis: quid istuc facere Eunuchus
potuit? PY. ego illum nescio

Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipsa in-
dicat.

Virgo ipsa lacrumat; neque, cum rogites,
quid sit, audet dicere.

Ille autem bonus vir nusquam apparet :
 etiam hoc misera suspicor ,
 Aliquid domo abeuntem abstulisse. PH.
 nequeo mirari fatis ,
 Quo ille abire ignavos possit longius ; nisi
 si domum
 Forte ad nos rediit. PY. vise amabo , num
 fit. PH. iam faxo scies.
 DO. Perii ! obsecro , tam infandum faci-
 nus , mea tu , ne audivi quidem.
 PY. At pol ego amatores mulierum esse
 audieram eos maximos :
 Sed nihil potesse. verum miserae non in
 mentem venerat :
 Nam illum aliquo conclusissem , neque illi
 commissem virginem.

ACTVS IV. SCENA IV.

PHAEDRIA , DORVS , PYTHIAS , DO-
 RIAS.

PH. **E**xi foras , sceleste : at etiam resti-
 tas ,
 Fugitive ? prodi , male conciliate. DO.
 obsecro. PH. oh !
 Illud vide , os ut sibi distorsit carnufex !

Quid

Quid huc reditio' est? quid vestis mutatio?
 Quid narras? paulum si cessassem, Py-
 thias,
 Domi non offendissem: ita iam ornarat
 fugam.

PY. Habesne hominem, amabo? PH. quid-
 ni habeam? PY. factum bene!

DO. Istuc pol vero bene. PY. ubi est?
 PH. rogitas? non vides?

PY. Videam? obsecro, quem? PH. hunc
 scilicet. PY. quis hic est homo?

PH. Qui ad vos deductus hodie' est. PY.
 hunc oculis suis

Nostrarum nunquam quisquam vidit, Phae-
 dria.

PH. Non vidit? PY. an tu hunc credidisti
 esse, obsecro,

Ad nos deductum? PH. nam quem? alium
 habui neminem. PY. au!

Nec comparandus hic quidem ad illum' est:
 ille erat

Honesta facie et liberali. PH. ita visus
 est

Dudum, quia varia veste exornatus fuit:
 Nunc tibi videtur foedus, quia illam non
 habet.

PY. Tace obsecro; quasi vero paulum in-
 terfiet.

Ad nos deductus hodie adolescentulus,
 Quem tu videre vero velles, Phaedria.
 Hic est vietus, vetus, veterinosus, senex,
 Colore mustellino. PH. hem, quae haec
 est fabula?

Eo redigis me, ut, quid egerim, egomet
 nesciam.

Eho tu! emin' ego te? DO. emisti. PY.
 iube, mihi denuo

Respondeat. PH. roga. PY. venistin' ho-
 die ad nos? negat.

At ille alter venit, annos natus sedecim,
 Quem secum adduxit Parmeno. PH. age-
 dum, hoc mihi expedi

Primum: istam, quam habes, unde habes
 vestem? taces?

Monstrum hominis! non dicturu's? DO.
 venit Chaerea.

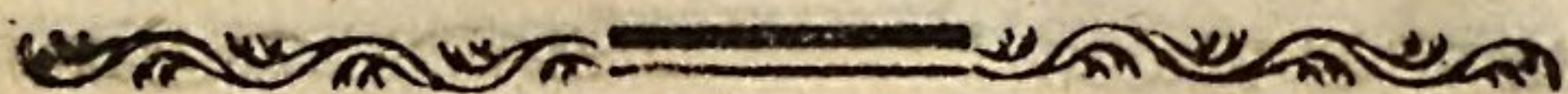
PH. Fraterne? DO. ita. PH. quando?

DO. hodie. PH. quam dudum?
 DO. modo.

PH. Quicum? DO. cum Parmenone. PH.
 norasne eum prius?

DO. Non. nec, quis esset, unquam audie-
 ram dicier.

PH. Vnde igitur fratrem meum esse scie-
 bas? DO. Parmeno

Dicebat eum esse : is dedit mihi hanc. PH.
occidi.

DO. Meam ipse induit : post una ambo
abierunt foras.

PY. Iam satis credis sobriam esse me, et
nihil mentitam tibi?

Iam satis certum est, virginem vitiatam esse?

PH. age nunc, bellua,
Credis huic quod dicat? PY. quid isti cre-
dam? res ipsa indicat.

PH. Concede istuc paululum : audin'? et-
iam nunc paululum. sat est.

Dic dum hoc rursus : Chaerea tuam ve-
stem detraxit tibi?

DO. Factum. PH. et ea est indutus? DO.
factum. PH. et pro te huc dedu-
ctus est? DO. ita.

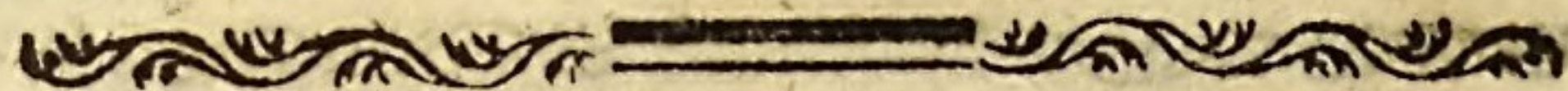
PH. Iuppiter magne! ô scelestum atque au-
daces hominem! PY. vae mihi!

Etiam nunc non credis, indignis nos esse
irrisas modis?

PH. Mirum, ni tu credas quod iste dicat.
quid agam nescio.

Heus! negato rursus : possumne ego ho-
die ex te exculpere

Verum? vidistin' fratrem Chaeream? DO.
non. PH. non potest sine

Malo fateri, video : sequere hac : modo
ait, modo negat.

Ora me. DO. obsecro te vero, Phaedria.

PH. in' intro nunc iam? DO. oi, ei.

PH. Alio pacto honeste quo modo hinc
abeam nescio :

Actum' est siquidem. tu me hic etiam, nebu-
lo, ludificabere?

PY. Parmenonis tam scio esse hanc technam,
quam me vivere.

DO. Sic est. PY. inveniam pol' hodie,
parem ubi referam gratiam.

Sed nunc quid faciendum censes, Dorias?

DO. de istac rogas

Virgine? PY. ita ; utrum taceamne, an
praedicem? DO. tu pol, si sapis,

Quod scis, nescis, neque de Eunucho, ne-
que de vitio virginis :

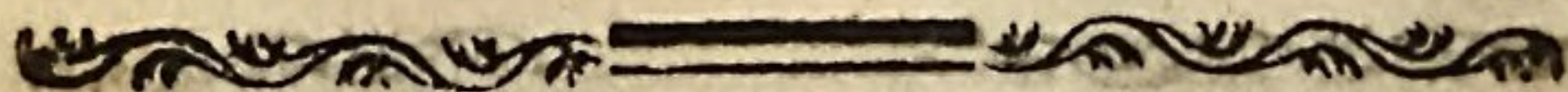
Hac re et te omni turba evolves, et illi
gratum feceris.

Id modo dic, abisse Dorum. PY. ita faciam.

DO. sed videon' Chremem?

Thais iam aderit. PY. quid ita? DO. quia,
cum inde abeo, iam tum inceperat

Turba inter eos. PY. aufer aurum hoc :
ego scibo ex hoc, quid fiet.

ACTVS IV. SCENA V.

CHREMES, PYTHIAS.

CH. **A**t at! data hercle verba mihi sunt:
vicit vinum quod bibi.

Ac dum accubabam, quam videbar mihi
esse pulchre sobrius!

Postquam surrexi, neque pes, neque mens
fatis suum officium facit.

PY. Chremes! CH. quis est? ehem Pythias:
vah! quanto nunc formosior

Videre mihi, quam dudum! PY. certe tu
quidem pol multo hilarior.

CH. Verbum hercle hoc verum est: SINE
CERERE ET LIBERO FRIGET VENVS.

Sed Thais multo ante venit? PY. an abiit
iam à milite?

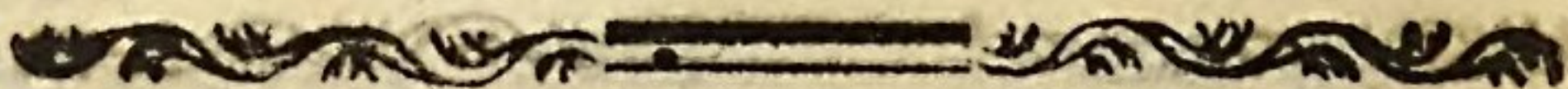
CH. Iam dudum: aetatem. lites sunt inter
eos factae maxumae.

PY. Nihil dixit, ut sequerere sese? CH.
nihil, nisi abiens mihi innuit.

PY. Eho nonne id fat erat? CH. at nescie-
bam id dicere illam, nisi quia

Correxit miles, quod intellexi minus: nam
me extrudit foras.

Sed eccam ipsam: miror, ubi ego huic an-
teverterim.

ACTVS IV. SCENA VI.

THAIS, CHREMES, PYTHIAS.

TH. **C**redo equidem illum iam adfuturum
esse, ut illam a me eripiat: sine
Veniat! atqui si illam digito attigerit uno,
oculi illieo

Effodientur. Usque adeo ego illius ferre
possum ineptias,
Et magnifica verba, verba dum sint: ve-
rum enim si ad rem

Conferentur, vapulabit.

CH. Thais, ego iam dudum hic adsum.

TH. ô mi Chremes, te ipsum exspe-
ctabam.

Scin' tu, turbam hanc propter te esse fa-
ctam? et adeo ad te attinere hanc

Omnem rem? CH. ad me? qui? quasi istuc.

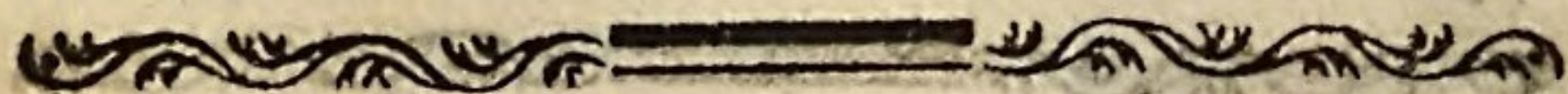
TH. quia, dum tibi sororem studeo
Reddere et restituere, haec atque huiusmo-
di sum multa passa.

CH. Vbi ea est? TH. domi apud me.

CH. hem! TH. quid est?
Educta ita, uti teque illaque dignum est.

CH. quid ais? TH. id quod res est:
Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa
quicquam abs te pretii.

CH.

CH. Et habetur, et refertur, Thais, à me,
ita uti merita es,

Gratia. TH. at enim cave, ne prius,
quam hanc a me accipias, amittas,

Chreme. nam haec ea' est, quam miles a me
vi nunc ereptum venit.

Abi tu, cistellam, Pythias, domo effer
cum monumentis.

CH. Viden' tu illum, Thais? PY. ubi fi-
ta' est? TH. in risco. odiosa cessas?

CH. Militem secum ad te quantas copias
adducere!

At at! TH. num formidolosus, obsecro,
es, mi homo? CH. apagesis.

Ego formidolosus? nemo' est hominum, qui
vivat, minus.

TH. Atque ita opus' est. CH. hau! metuo,
qualem tu me esse hominem existu-
mes.

TH. Imo hoc cogitato; quicum res tibi
est, peregrinus est.

Minus potens quam tu, minus notus, mi-
nus amicorum hic habens.

CH. Scio istuc. Sed tu QVOD CAVERE
POSSIS, STULTVM ADMITTERE EST.

Malo ego nos prospicere, quam hunc ul-
cisci, accepta iniuria.

Tu

Tu abi, atque obsera ostium intus, dum
ego hinc transcurro ad forum.

Volo ego adesse hic advocatos nobis in
turba hac. TH. mane.

CH. Melius est. TH. mane. CH. omitte,
iam adero. TH. nihil opus est istis,

Chreme:

Hoc modo dic, sororem illam tuam esse,
et te parvam virginem

Amisisse; nunc cognosse. signa ostende. PY.
adsunt. TH. cape.

Si vim faciet, in ius ducito hominem:
intellextin'? CH. probe.

TH. Fac animo haec ut praesenti dicas.

CH. faciam. TH. attolle pallium.

Perii! huic ipsi est opus patrono, quem
defensorem paro.

ACTVS IV. SCENA VII.

THRASO, GNATHO, SANGA, CHREMES,
THAIS.

THR. **H**ancine ego ut contumeliam
tam insignem in me accipiam,
Gnatho?

Mori me fatius est. Simalio, Donax, Sy-
risce, sequimini.

Pri-

Primum aedeis expugnabo. GN. recte.

THR. virginem eripiam. GN.
probe.

THR. Male mulctabo ipsam. GN. pul-
chre. THR. in medium huc agmen
cum vecti, Donax:

Tu, Simalio, in sinistrum cornu: tu, Sy-
risce, in dexterum.

Cedo alios: ubi centurio est Sanga, et
manipulus farum? SA. eccum
adeft.

THR. Quid, ignave, peniculon' pugna-
nare, qui istuc huc portes, cogi-
tas?

SA. Egone? imperatoris virtutem nove-
ram, et vim militum,
Sine sanguine hoc fieri non posse, qui ab-
stergerem vulnera.

THR. Vbi alii? SA. qui, malum, alii?
solus Sannio fervat domum.

THR. Tu hosce instrue: hic ego ero post
principia: inde omnibus signum
dabo.

GN. Illuc est sapere! ut hosce instruxit,
ipfus sibi cavit loco.

THR. Idem hoc iam Pyrrhus factitavit.

CH. viden' tu, Thais, quam hic rem
agit?

Ni-

Nimirum consilium illud rectum est de oc-
cludendis aedibus.

TH. Sane, quod tibi nunc vir videatur es-
se, hic nebulo magnus est;

Ne metuas. THR. quid videtur? GN. fun-
dam tibi nunc nimis vellem dari,

Vt tu illos procul hinc ex occulto caederes:
facerent fugam.

THR. Sed eccam Thaidem ipsam video.

GN. quam mox irruimus? THR. mane:

OMNIA PRIUS EXPERIRI, QVAM ARMIS,
SAPIENTEM DECET.

Qui scis, an quae iubeam, sine vi faciat?

GN. Di vestram fidem,

Quanti est sapere! nunquam accedo, quin
abs te abeam doctior.

THR. Thais, primum hoc mihi responde;
cum tibi do istam virginem,

Dixisti' hos mihi dies soli dare te? TH.
quid tum postea? THR. rogitas?

Quae mihi ante oculos coram amatorem ad-
duxti tuum.

TH. Quid cum illo agas? THR. et cum
eo clam te subduxti mihi?

TH. Lubuit. THR. Pamphilam ergo huc
redde, nisi vi mavis eripi.

CH. Tibi illam reddat? aut tu illam tan-
gas? omnium! GN. ah, quid ais? tace.

THR.

THR. Quid tu tibi vis? ego non tangam
meam? CH. tuam autem, furcifer?

GN. Cave sis: nescis cui nunc maledicas
viro. CH. non tu hinc abis?

Scin' tu, ut tibi res se habeat? si quicquam
hodie hic turbae coeperis,

Faciam ut huius loci, dieique, meique sem-
per memineris.

GN. Miseret tui me, qui hunc tantum ho-
minem facias inimicum tibi.

CH. Diminuam ego caput tuum hodie,
nisi abis. GN. ain' vero, canis?

Siccine agis? THR. quis tu homo es? quid
tibi vis? quid cum illa rei tibi est?

Scibis: principio eam esse dico libe-
ram. THR. hem! CH. civem Atti-

cam. THR. hui!

CH. Meam sororem. THR. os durum!

CH. miles, nunc adeo edico tibi,
Ne vim facias ullam in illam. Thais, ego

eo ad Sophronam
Nutricem, ut eam adducam, et signa osten-

dam haec. THR. tun' me prohibeas,
Meam ne tangam? CH. prohibeo, in-

quam. GN. audin' tu? hic furti se
alligat.

Satis hoc tibi est. THR. idem hoc tu ais,
Thais? TH. quaere qui respondeat.

THR.

THR. Quid nunc agimus? GN. quin redeamus: iam haec tibi aderit supplicans

Vltro. THR. credin'? GN. imo certe. novi ingenium mulierum:

NOLUNT, VBI VELIS: VBI NOLIS, CUPIVNT VLTRO. THR. bene putas.

GN. Iam dimitto exercitum? THR. ubi vis. GN. Sanga, ut fortis decet Milites, domi, focique fac vicissim ut memineris.

SA. Iamdudum animus est in patinis. GN. frugi es. THR. vos me hac sequimini.

ACTVS V. SCENA I.

THAIS, PYTHIAS.

TH. **P**ergin', scelestâ, mecum perplexe loqui?

Scio; nescio; abiit; audiui; ego non affui.

Non tu istuc mihi dictura aperte es, quicquid est?

Virgo conscissa veste lacrumans obticet;

Eunuchus abiit : quamobrem ? quid factum est ? taces ?

PY. Quid tibi ego dicam misera ? illum Eunuchum negant

Fuisse. TH. quis fuit igitur ? PY. iste Chaerea.

TH. Qui Chaerea ? PY. iste ephebus frater Phaedriae.

TH. Quid ais, venefica ? PY. atqui certo comperi.

TH. Quid is obsecro ad nos ? quamobrem adductus est ? PY. nescio ;

Nisi amasse credo Pamphilam. TH. hem ! misera occidi ;

Infelix, si quidem tu istaec vera praedicas. Num id lacrumat virgo ? PY. id opinor.

TH. quid ais, sacrilega ? Istuccine interminata sum hinc abiens tibi ?

PA. Quid facerem ? ita ut tu iusti, soli credita est.

TH. Scelesti, LYPO OVEM COMMISISTI. dispudet,

Sic mihi data esse verba. quid illic hominis est ?

PY. Hera mea, tace ; tace obsecro, salvae sumus :

Habemus hominem ipsum. TH. ubi is est?

PY. hem ad sinistram,
Videsne? TH. video. PY. comprehendi
iube, quantum potest.

TH. Quid illo faciemus, stulta? PY. quid
facias, rogas?

Vide amabo, si non, quum aspicias, os
impudens

Videtur. non est? tum quae eius confiden-
tia'st!

ACTVS V. SCENA II.

CHAEREA, THAIS, PYTHIAS.

CH. **A**pud Antiphonem uterque, mater
et pater,

Quasi dedita opera, domi erant, ut nullo
modo

Introire possem, quin viderint me: inte-
rim

Dum ante ostium sto, notus mihi quidam
obviam

Venit: ubi vidi, egomed in pedes, quan-
tum queo,

In angiportum quoddam desertum: inde
item

In aliud, inde in aliud: ita miserrimus

Fui

Fui fugitando, ne quis me cognosceret.
Sed estne haec Thais, quam video? ipsa' est:

haereo,
Quid faciam? quid mea autem? quid faciet
mihi?

TH. Adeamus, bone vir Dore, salve: dic
mihi,

Aufugistin'? CH. hera, factum. TH. fa-
tin' id tibi placet?

CH. Non. TH. credin' te impune habitu-
rum? CH. unam hanc noxiam

Omitte: si aliam admisero unquam, occi-
dito.

TH. Num meam saevitiam veritus? CH.
non. TH. quid igitur?

CH. Hanc metui, ne me criminaretur tibi.

TH. Quid feceras? CH. paululum quid-
dam. PY. eho paululum, impu-
dens?

An paulum hoc esse tibi videtur, virgi-
nem

Vitiare civem? CH. conservam esse cre-
didi.

PY. Conservam? vix me contineo, quin
involem in

Capillum: monstrum; etiam ultro derisum
advenit.

TH. Abin' hinc, infana? PY. quid ita vero! debeam,
Credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim:

Praefertim cum se servum fateatur tuum.

TH. Missa haec faciamus. non te dignum,
Chaerea,

Fecisti. nam si ego digna hac contumelia
Sum maxime, at tu indignus qui faceres
tamen.

Neque aedepol, quid nunc consilii capiam,
scio

De virgine istac: ita conturbasti mihi
Rationes omnes: ut eam non possim suis,
Ita ut aequom fuerat, atque ut studui, tra-
dere:

Vt solidum parerem hoc mihi beneficium,
Chaerea.

CH. At nunc dehinc spero aeternam inter
nos gratiam

Fore, Thais: saepe ex huiusmodi re qua-
piam, et

Malo principio magna familiaritas

Coniuncta est. quid si hoc quispiam voluit Deus?

TH. Equidem pol in eam partem accipio-
que, et volo.

CH. Imo ita quaeso. unum hoc scito: con-
tumeliae

Non

Non me fecisse caussa, sed amoris. TH.
scio.

Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
Non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea,
Neque ita imperita, ut quid amor valeat,
nesciam.

CH. Te quoque iam, Thais, ita me Dî
bene ament, amo.

PY. Tum pol tibi ab istoc, hera, caven-
dum intelligo.

CH. Non ausim. PY. nihil tibi quicquam
credo. TH. desinas.

CH. Nunc ego te in hac re mihi oro ut ad-
iutrix fies;

Ego me tuae commendo et committo fidei;

Te mihi patronam capio, Thais; te obse-
cro;

Emoriar, si non hanc uxorem duxero.

TH. Tamen si pater. CH. quid? ah volet,
certo scio:

Civis modo haec sit. TH. paululum oppe-
ririer

Si vis; iam frater ipse hic aderit virginis:
Nutricem arcessitum iit, quae illam aluit
parvolam:

In cognoscendo tute ipse aderis, Chae-
rea.

CH. Ego vero maneo. TH. vin' interea,
dum is venit,
Domi opperiamur potius, quam hic ante
ostium?

CH. Immo percupio. PY. quam tu rem
actura, obsecro, es?

TH. Nam quid ita? PY. rogitas? hunc tu
in aedis cogitas

Recipere posthac? TH. cur non? PY.
crede hoc meae fidei,

Dabit hic aliquam pugnam denuo. TH.
au, tace obsecro.

PY. Parum perspexisse eius videre audaciam.

CH. Non faciam, Pythias. PY. non pol
credo, Chaerea.

Nisi si commissum non erit. CH. quin, Py-
thias,

Tu me servato. PY. neque pol servandum
tibi

Quicquam dare ausim, neque te servare:
apage te.

TH. Adest optume ipse frater. CH. perii
hercle; obsecro,

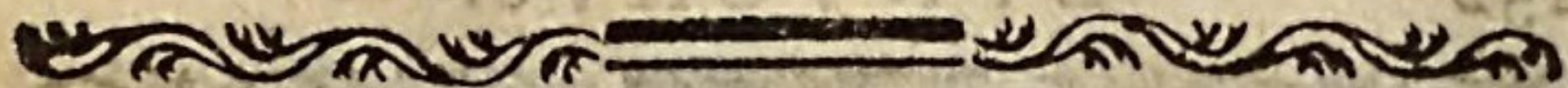
Abeamus intro, Thais: nolo me in via

Cum hac veste videat. TH. quamobrem
tandem? an quia pudet?

CH. Id ipsum. PY. id ipsum? virgo vero.

TH. i prae, sequor.

Tu

Tu istic mane , ut Chremem introducas,
Pythias.

ACTVS V. SCENA III.

PYTHIAS, CHREMES, SOPHRONA.

PY, **Q**uid ? quid venire in mentem nunc
possit mihi ?

Quidnam ? qui referam illi sacrilego gra-
tiam,

Qui hunc supposuit nobis ? CH. move ve-
ro ocius

Te, nutrix. SO. moveo. CH. video, sed
nihil promotes.

PY. Iamne ostendisti signa nutrici ? CH.
omnia.

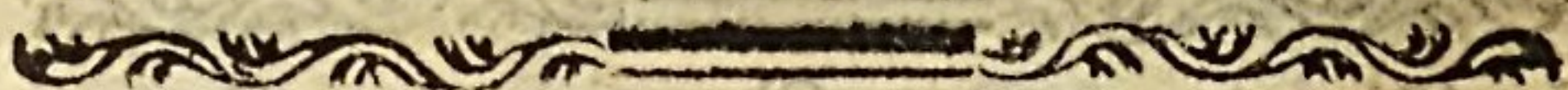
PY. Amabo, quid ait ? cognoscitne ? CH.
ac memoriter.

PY. Bene aedepol narras : nam illi faveo
virgini.

Ite intro : iamdudum hera vos expectat
domi.

Virum bonum eccum Parmenonem incede-
re

Video. vide ut otiosus it , si Dis placet !
Spero me habere, qui hunc meo excruciem
modo.

Ibo intro, de cognitione ut certum sciam:
Post exhibo, atque hunc perterrebo sacrile-
gum.

ACTVS V. SCENA IV.

PARMENO, PYTHIAS.

PA. **R**eviso, quidnam Chaerea hic rerum
gerat.

Quod si astu rem tractavit, Di vostram
fidem!

Quantam, et quam veram laudem capiet
Parmeno!

Nam ut mittam, quod ei amorem difficilli-
mum, et

Carissimum ab meretrice avara: virginem
Quam amabat, eam confeci sine mole-
stia,

Sine sumtu, sine dispendio. tum hoc alte-
rum,

Id vero' est quod ego mihi puto palma-
rium,

Me reperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia et mores posset no-
scere:

Ma-

Mature ut quum cognorit, perpetuo ode-
rit.

Quae dum foris sunt, nihil videtur mun-
dius,

Nec magis compositum quicquam, nec ma-
gis elegans:

Quae, cum amatore suo quum coenant, li-
guriunt.

Harum videre illuviem, sordes, ino-
piam,

Quam inhonestae solae sint domi, atque
avidae cibi:

Quo pacto ex iure hesterno panem atrum
vorent.

Nosse omnia haec, salus est adolescentu-
lis.

PY. Ego pol te pro istis dictis et factis,
scelus,

Vliscar: ut ne impune in nos illuferis.

Proh fidem deum! facinus foedum. ô in-
felicem adolescentulum!

O scelestum Parmenonem! qui istum huc
adduxit. PA. quid est?

PY. Miseret me: itaque, ut ne viderem,
misera huc effugi foras.

Quae futura exempla dicunt in eum indigna?
PA. ô Iuppiter,

Quae illaec turba' est? numnam ego perii?
adibo. quid istuc, Pythias?

Quid ais? in quem exempla fient? PY.
rogitas, audacissime?

Perdidisti istum, quem adduxti pro Eunu-
cho, adolescentulum,

Dum studes dare verba nobis. PA. quid
ita? aut quid factum' est? cedo.

PY. Dicam: virginem istam, Thaidi quae
hodie dono data' est,

Scis eam hinc civem esse, et fratrem eius
esse apprime nobilem?

PA. Nescio. PY. atqui sic inventa' est: eam
iste vitiauit miser.

Ille ubi rescivit factum frater violentissi-
mus.

PA. Quidnam fecit? PY. colligavit pri-
mum eum miseris modis. PA.
hem!

Colligavit? PY. atque equidem orante,
ut ne id faceret, Thaide.

PA. Quid ais? PY. nunc minatur porro
sefe id, quod moechis solet:

Quod ego nunquam vidi fieri, neque ve-
lim. PA. qua audacia

Tantum facinus audet? PY. quid ita tan-
tum? PA. annon tibi hoc maximum
est?

Quis

Quis homo pro moecheo unquam vidit in
domo meretricia

Prehendi quenquam? PY. nescio. PA. an-
ne hoc nesciatis? Pythias:

Dico, edico vobis, nostrum esse illum he-
rilem filium. PY. hem,

Obsecro, an is est? PA. ne quam in illum
Thais vim fieri finat.

Atque adeo autem cur non egomet intro
eo? PY. vide, Parmeno,

Quid agas, ne neque illi profis, et tu pe-
reas. nam hoc putant,

Quicquid factum est, ex te esse ortum. PA.
quid igitur faciam miser?

Quidve incipiam? ecce autem video rure
redeuntem senem:

Dicam huic, an non? dicam hercle: etsi
mihi magnum malum

Scio paratum: sed necesse est: huic ut sub-
veniat. PY. sapis.

Ego abeo intro: tu isti narra omnem rem
ordine, ut factum fiet.

ACTVS V. SCENA V.

LACHES, PARMENO.

LA. **E**x meo propinquo rure hoc capio
commodi :

Neque agri, neque urbis odium me unquam
percipit.

Vbi fatias coepit fieri, commuto locum.

Sed estne ille noster Parmeno ? et certe
ipsum est.

Quem praestolare, Parmeno, hic ante ostium ?

PA. Quis homo est ? ehem, saluum te ad-
venire, here, gaudeo.

LA. Quem praestolare ? PA. perii : lingua
haeret metu.

LA. Hem ! quid est ? quid trepidas ? fati-
ne salve ? dic mihi.

PA. Here, primum te arbitrari, quod res
est, velim :

Quicquid huius factum est, culpa non fa-
ctum est mea.

LA. Quid ? PA. recte fane interrogasti :
oportuit

Rem praenarrasse me. Emit quendam Phae-
dria

Eunuchum, quem dono huic daret. LA.
cui ? PA. Thaidi.

LA.

LA. Emit ? perii hercle ! quanti ? PA. viginti minis.

LA. Actum' est. PA. tum quandam fidici-
nam amat hic Chaerea.

LA. Hem, quid ? amat ? an scit iam ille quid
meretrix fiet ?

An in Astu venit ? aliud ex alio malum !

PA. Here, ne me spectes : me impulsore
haec non facit.

LA. Omitte de te dicere : ego te, furci-
fer,

Si vivo. sed istuc quicquid est, primum
expedi.

PA. Is pro illo Eunucho ad Thaidem de-
ductus est.

LA. Pro Eunuchon' ? PA. sic est. hunc
pro moecho postea

Comprehendere intus, et constrinxere. LA.
occidi !

PA. Audaciam meretricum specta. LA.
numquid est

Aliud mali damnive, quod non dixeris

Reliquom ? PA. tantum est. LA. cesso huc
introrumpere ?

PA. Non dubium est, quin mihi magnum
ex hac re sit malum :

Nisi quia necesse fuit hoc facere, id gaudeo,

Propter me hisce aliquid esse eventurnum
mali:

Nam iam diu aliquam causam quaerebat
senex,
Quamobrem insigne aliquid faceret iis: nunc
repperit.

ACTVS V. SCENA VI.

PYTHIAS, PARMENO.

PY. **N**unquam aedepol quicquam iam
diu, quod magis vellem eve-
nire,

Mihi evenit, quam quod modo senex in-
tro ad nos venit errans.

Mihi solae ridiculo fuit, quae, quid time-
ret, sciebam.

PA. Quid hoc autem est? PY. nunc id
prodeo, ut conveniam Parmenonem.

Sed ubi obsecro est? PA. me quaerit haec?

PY. atque eccum video: adibo.

PA. Quid est, inepta? quid tibi vis? quid
rides? pergin'? PY. perii,

Defessa iam sum misera te ridendo. PA.
quid ita? PY. rogitas?

Nunquam pol hominem stultiozem vidi,
nec videbo: ah,

Non

Non possum satis narrare, quos ludos praebu-
eris intus:

At etiam primo callidum et disertum cre-
didi hominem.

Quid? illicone credere ea, quae dixi, oportuit te?

An poenitebat flagitii, te autore quod fecisset

Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi vestem vidit

Illam esse eum indutum pater? quid est? iam scis te periisse.

PA. Hem! quid dixti, pessuma? an mentita es? etiam rides?

Itan' lepidum tibi visum est, scelus, nos irridere? PY. nimium.

PA. Siquidem istuc impune habueris. PY. verum! PA. reddam hercle. PY. credo.

Sed in diem istuc, Parmeno, est fortasse, quod minitare.

Tu iam pendebris, qui stultum adolescentulum nobilitas

Flagitiis, et eundem indicas: uterque in te exempla edent.

PA. Nullus sum. PY. hic pro illo munere tibi honos est habitus: abeo.

PA.

PA. Egomet meo indicio miser, quasi soror,
rex, hodie perii.

ACTVS V. SCENA VII.

GNATHO, THRASO.

GN. Quid nunc? qua spe, aut quo consilio huc imus? quid inceptas, Thraso?

TH. Egone? ut Thaidi me dedam, et faciam quod iubeat. GN. quid est?

TH. Qui minus, quam Hercules servavit Omphale? GN. exemplum placet! Vtinam tibi committigari videam sandalio caput!

Sed fores crepuere ab ea. TH. perii! quid hoc autem est mali?

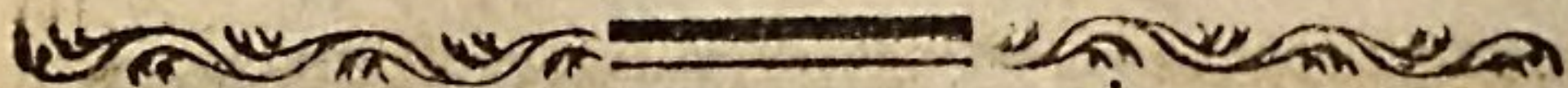
Hunc ego nunquam videram: et iam hic quidnam properans profiliit?

ACTVS V. SCENA VIII.

CHAEREA, PARMENO, PHAEDRIA, GNATHO, THRASO.

CH. O Populares, ecquis me vivit hodie fortunatior?

Ne-

Nemo hercle quisquam: nam in me plane
 Di potestatem suam
 Omnem ostendere; cui tam subito tot con-
 tingerint commoda.

PA. Quid hic laetus est? CH. ô Parmeno
 mi, ô mearum voluptatum omnium
 Inventor, inceptor, perfector: scin' me
 in quibus sim gaudiis?

Scis Pamphilam meam inventam civem?

PA. audiui. CH. scis sponsam mihi?

PA. Bene, ita me Di ament, factum. GN.
 audin' tu illum quid ait? CH. tum
 autem Phaedriae

Meo fratri gaudeo amorem esse omnem in
 tranquillo: una'st domus.

Thais patri se commendavit in clientelam
 et fidem:

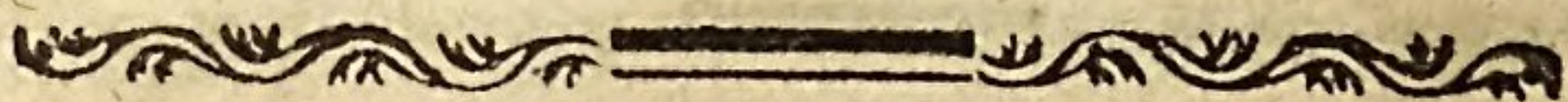
Nobis dedit se. PA. fratris igitur Thais to-
 ta'st? CH. scilicet.

PA. Iam hoc aliud est quod gaudeamus:
 miles pellitur foras.

CH. Tu, frater ubi ubi est, fac quam pri-
 mum haec audiat. PA. visam domum.

TH. Numquid, Gnatho, dubitas, quin
 ego nunc perpetuo perierim?

GN. Sine dubio, opinor. CH. quid com-
 memorem primum? aut laudem ma-
 xime?

Illumne qui mihi dedit consilium ut facerem : an me , qui ausus sim

Incipere ? an fortunam collaudem , quae gubernatrix fuit ;

Quae tot res , tantas , tam opportune in unum conclusit diem ?

An mei patris festivitatem et facilitatem ?
ô Iuppiter ,

Serva , obsecro , haec nobis bona. PH. Di vestram fidem ! incredibilia

Parmeno modo quae narravit. sed ubi est frater ? CH. praesto adest.

PH. Gaudeo. CH. satis credo. nihil est Thaïde hac tua , frater , dignius Quod ametur : ita nostrae est omni faulrix familiae.

PH. Mihi illam laudas ? TH. perii ! quanto minus spei est , tanto magis amo.

Obsecro , Gnatho , in te spes est. GN. quid vis faciam ? TH. perfice hoc

Precibus , pretio , ut haeream in parte aliqua tamen apud Thaïdem.

GN. Difficile est. PA. si quid collibuit , novi te. hoc si effeceris ,

Quodvis donum et praemium à me optato : id optatum feres.

GN. Itane ? TH. sic erit. GN. si efficio hoc , postulo ut mihi tua domus ,

Te

Te praesente, absente, pateat: invocato
ut sit locus

Semper. TH. do fidem futurum. GN. ac-
cingar. PH. quem hic ego au-
dio?

O Thraso. TH. salvete. PH. tu fortasse
quae facta hic sint nescis?

TH. Scio. PH. cur ergo in his ego te con-
spicor regionibus?

TH. Vobis fretus. PH. scin' quam fretus.
miles, edico tibi,

Si te in platea offendero hac post unquam,
quod dicas mihi,

Alium quaerebam: iter hac habui: periisti.
GN. eia, haut sic decet.

PH. Dictum' est. GN. non cognosco vo-
strum tam superbum. PH. sic erit.

GN. Prius audite paucis: quod quum dixe-
ro, si placuerit,

Facitote. PH. audiamus. GN. tu concede
paululum istuc, Thraso.

Principio ego vos credere ambos hoc mi-
hi vehementer velim,

Me huius quicquid facio, id facere maxu-
me causa mea.

Verum si idem vobis prodest, vos non fa-
cere inscitia' est.

PH. Quid est? GN. militem ego rivalem
recipiendum censeo. PH. hem,
Recipiendum! GN. cogita modo. tu her-
cle cum illa, Phaedria,
Et libenter vivis: etenim bene libenter
victitas.

Quod des, paululum est: et necesse est mul-
tum accipere Thaidem,
Vt tuo amoris suppeditare possit sine sum-
tu tuo.

Ad omnia haec magis opportunus, nec ma-
gis ex usu tuo

Nemo est: principio et habet quod det;
et dat nemo largius.

Fatuus est, insulfus, tardus, stertit
noctesque et dies:

Neque istum metuas, ne amet mulier:
facile pellas, ubi velis.

PH. Quid agimus? GN. praeterea hoc
etiam, quod ego vel primum puto,
Accipit hominem nemo melius prorsus,
neque prolixius.

PH. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto
opu 'st. CH. idem ego arbitror.

GN. Recte facitis. unum etiam hoc vos
oro, ut me in vestrum gregem

Recipiatis: satis diu hoc iam SAXVM VOLVO.

PH. recipinus.

CH.

CH. Ac libenter. GN. at ego pro istoc,
Phaedria, et tu, Chaerea,
Hunc comedendum et deridendum vobis
propino. CH. placet.

PH. Dignus est. GN. Thraso, ubi vis,
accede. TH. obsecro te, quid agimus?

GN. Quid? isti te ignorabant: postquam
eis mores ostendi tuos,
Et collaudavi secundum facta et virtutes
tuas,

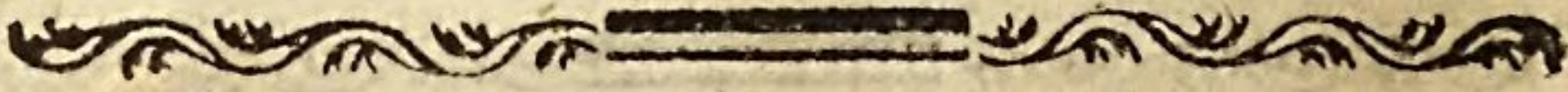
Impetravi. TH. bene fecisti: gratiam
habeo maximam.

Nunquam etiam fui usquam, quin me
omnes amarent plurimum.

GN. Dixin' ego in hoc esse vobis Atti-
cam eloquentiam?

PH. Nihil praeter promissum est; ite hac.
vos valete, et plaudite.

HEAVTONTIMORV- MENOS

PVBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

Acta Iudis Megalenſibus L. Cornelio
Lentulo et L. Valerio Flacco aedilibus.
egerunt L. Ambivius Turpio, et L. At-
tilius Praeſteſtinus, modos fecit Flaccus
Claudii. graeca eſt Menandru. Acta pri-
mum tibiis imparibus, deinde duabus dex-
tris. Acta etiam III. M. Iuventio & Ti.
Sempronio conſulibus. anno ab urbe con-
dita DXCI. ante Chriſtum natum CLXI.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

ANTIPHILA, meretrix.

BACCHIS, meretrix.

CHREMES, ſenex.

CLINIA, adoleſcens.

CLITIPHO, adoleſcens.

DROMO, ſervus.

MENEDEMVS, ſenex.

NVTRIX.

PHRY.

PHRYGIA, ancilla.
SOSTRATA, matrona.
SYRVS, fervus.

PERSONAE MVTAE.

ARCHONIDES, fenex.
CRITO, fenex.
PHANIA, fenex.
PHANOCRATES, fenex.
PHILTERA, anus.
SIMVS, fenex.

HEAVTONTIMORVMENI
ARGVMENTVM,

C. SVLPICIO APOLLINARI
AVCTORE.

*In militiam proficisci gnatum Cliniam
Amantem Antiphilam compulit durus pater:
Animique sese angebat, facti poenitens.
Mox ut reversus est, clam patrem divor-
titur
Ad Clitiphorem; is amabat scortum Bac-
chidem.*

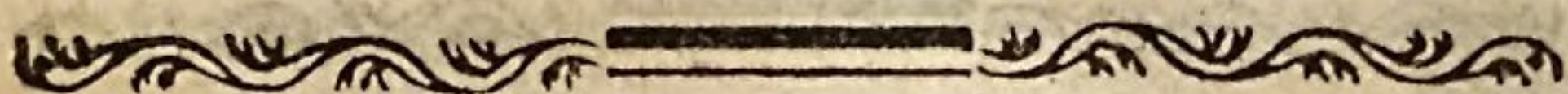
*Cum arcesseret cupitam Antiphilam Clinia,
Ut eius Bacchis venit amica, ac servolae
Habitum gerens Antiphila, factum id, quo
patrem*

*Suum celaret Clitipho: hic technis Syri,
Decem minas meretriculae aufert a sene.
Antiphila Clitiphonis reperitur soror.
Hanc Clinia, aliam Clitipho uxorem ac-
cipit.*

PROLOGVS.

Ne cui sit vestrum mirum, cur partes
fieri
Poeta dederit, quae sunt adolescentium,
Id primum dicam: deinde, quod veni,
eloquar.
Ex integra Graeca, integram comoediam
Hodie sum acturus Heautontimorume-
non:
Duplex quae ex argumento facta est sim-
plici.
Novam esse ostendi, et quae esset: nunc,
qui scripserit,
Et cuius Graeca sit, nisi partem maximam
Existimarem scire vestrum, id dicerem.
Nunc, quamobrem has partis didicerim,
paucis dabo:

Ora-

Oratorem esse voluit me, non prologum:
Vestrum iudicium fecit: me actorem de-
dit.

Sed hic actor tantum poterit à facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc scripsit, quam dictu-
rus sum.

Nam quod rumores distulerunt male-
voli,

Multas contaminasse Graecas, dum fecit
Paucas Latinas: factum hic esse id non
negat,

Neque se pigere: et deinde facturum au-
tumat.

Habet bonorum exemplum: quo exemplo
fibi

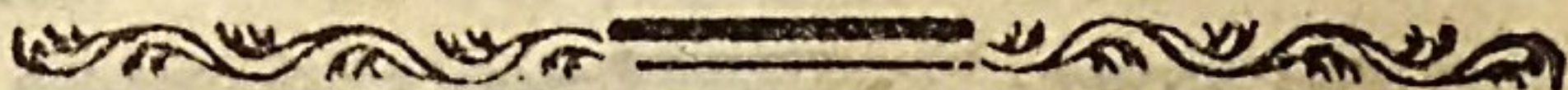
Licere id facere, quod illi fecerunt,
putat.

Tum quod malevolus vetus Poeta dictitat;
Repente ad studium hunc se applicasse
musicum,

Amicum ingenio fretum, haut natura
sua:

Arbitrium vestrum, vestra existumatio
Valebit. quamobrem omnes vos oratos
volo,

Ne plus iniquum possit, quam aequum
oratio.

Facite aequi fitis : date crescendi copiam,
 Novarum qui spectandi faciunt copiam,
 Sine vitiis : ne ille pro se dictum existu-
 met,

Qui nuper fecit fervo currenti in via
 Decesse populum : cur infano ferviat ?
 De illius peccatis plura dicet, quum dabit
 Alias novas, nisi finem maledictis facit.
 Adeste aequo animo : date potestatem
 mihi

Statariam agere ut liceat per silentium ;
 Ne semper servos currens, iratus senex,
 Edax parasitus, sycophanta autem impu-
 dens,

Avarus leno, assidue agendi sint mihi,
 Clamore summo, cum labore maxumo.
 Mea causa causam hanc iustam esse ani-
 mum inducite :

Vt aliqua pars laboris minuatur mihi.
 Nam nunc novas qui scribunt, nihil par-
 cunt seni :

Si quae laboriosa est, ad me curritur :
 Sin lenis est, ad alium defertur gre-
 gem.

In hac est pura oratio. experimini,
 In utramque partem ingenium quid possit
 meum.

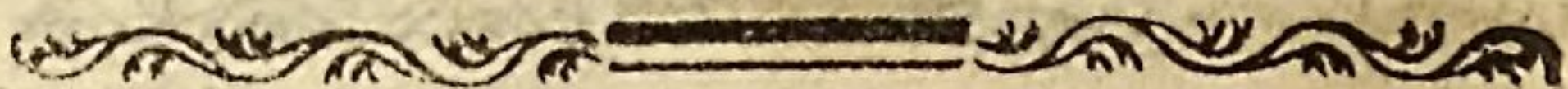
Si nunquam avarae pretium statui arti meae,
 Et

Et eum esse quaestum in animum induxi
 maxumum,
 Quam maxume fervire vestris commodis:
 Exemplum statuite in me, ut adolescen-
 tuli
 Vobis placere studeant potius, quam sibi.

ACTVS I. SCENA I.

CHREMES, MENEDEMVS, Senes.

CH. **Q**uamquam haec inter nos nuper
 notitia admodum est,
 Inde adeo quod agrum in proximo hic
 mercatus es;
 Nec rei fere fane amplius quicquam
 fuit:
 Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas,
 Quod ego in propinqua parte amicitiae
 puto,
 Facit, ut te audacter moneam et famili-
 ariter;
 Quod mihi videre praeter aetatem tuam
 Facere, et praeterquam res te adhortatur
 tua.
 Nam pro deum atque hominum fidem,
 quid vis tibi?
 Quid

Quid quaeris? annos sexaginta natus es,
Aut plus eo, ut coniicio. agrum in his
regionibus

Meliozem, neque preti maioris nemo ha-
bet;

Servos complureis: proinde quasi nemo
fiet,

Ita tute attente illorum officia fungere.
Nunquam tam mane egredior, neque tam
vesperi

Domum revertor, quin te in fundo con-
spicer

Fodere, aut arare, aut aliquid ferre:
denique

Nullum remittis tempus; neque te re-
spicis.

Haec non voluptati tibi esse, fatis certo scio:
At enim dices, quantum hic operis fiat,
poenitet.

Quod in opere faciundo operae consumis
tuaë,

Si sumas in illis exercendis, plus agas.

ME. Chreme, tantumne est ab re tua
otii tibi,

Aliena ut cures; eaque, nihil quae ad te
attinent?

CH. HOMO SVM: HVMANI NIHIL A ME
ALIENVM PVTO.

Vel

Vel me monere hoc, vel percontari
puta.

Rectum' est, ego ut faciam : non est, te
ut deterream.

ME. Mihi sic est usus : tibi ut opus facto' est,
face.

CH. An cuiquam est usus homini, se ut
cruciet? ME. mihi.

CH. Si quid laboris est, nollem : sed
quid istuc mali est,

Quaeso? quid de te tantum meruisti?
ME. eheu.

CH. Ne lacrima; atque istuc, quicquid
est, fac me ut sciam :

Ne retice : ne verere : crede, inquam,
mihi,

Aut consolando, aut consilio, aut re
iuvéro.

ME. Scire hoc vis? CH. hac quidem
caussa, qua dixi tibi.

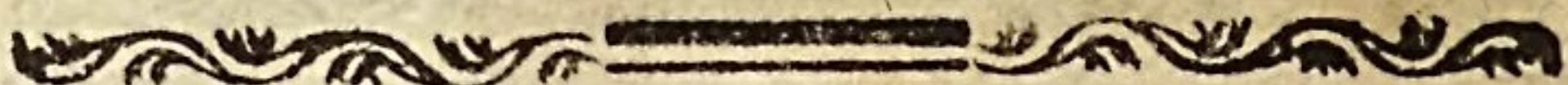
ME. Dicetur. CH. istos rastros interea
tamen

Adpone : ne labora. ME. minime. CH.
quam rem agis?

ME. Sine, vacivom tempus ne quod dem
mihi

Laboris. CH. non finam, inquam. ME.
ah, non aequom facis.

CH.

CH. Hui, tam gravis hos, quaeso? ME.
 sic meritum 'st meum.

CH. Nunc loquere. ME. filium unicum
 adolescentulum

Habeo. ah, quid dixi, habere me? imo
 habui, Chreme:

Nunc habeam, necne, incertum 'st. CH.
 quid ita istuc? ME. scies.

Est è Corintho hic advena anus pauper-
 cula:

Eius filiam ille amare coepit pordite,
Prope iam ut pro uxore haberet: haec
 clam me omnia.

Vbi rem rescivi; coepi non humanitus,
Neque ut animum decuit aegrotum ado-
 lescentuli,

Tractare: sed vi, et via pervolgata patrum.
Quotidie accusabam; hem, tibine haec
 diutius

Licere speras facere me vivo patre,
Amicam ut habeas prope iam in uxoris
 loco?

Erras, si id credis, et me ignoras, Clinia.
Ego te meum esse dici tantisper volo,
Dum, quod te dignum 'st, facies: sed
 si id non facis,

Ego, quod me in te sit facere dignum,
 inyenero.

Nulla

Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio
otio.

Ego istuc aetatis, non amor operam da-
bam,

Sed in Asiam hinc abii propter pauperiem;
atque ibi

Simul rem, et gloriam armis belli repperi.

Postremo adeo res rediit: adolescentulus

Saepe eadem, et graviter audiendo, vi-
ctus est.

Putavit me et aetate, et benevolentia

Plus scire et providere, quam se ipsum sibi:

In Asiam ad Regem militatum abiit, Chre-
me.

CH. Quid ais? ME. clam me est profectus;
mensis tris abest.

CH. Ambo accusandi: etsi illud inceptum,
tamen

Animi est pudentis signum, et non in-
strenui.

ME. Vbi comperi ex iis, qui ei fuere
conscii,

Domum revertor moestus, atque animo
fere

Perturbato, atque incerto prae aegritu-
dine:

Affido: accurrunt servi: foccos detra-
hunt:

Vi-

Video alios festinare, lectos sternere,
Coenam apparare: pro se quisque sedu-
lo

Faciebat, quo illam mihi lenirent mise-
riam.

Vbi video haec, coepi cogitare: Hem,
tot mea

Solius solliciti sunt caussa, ut me unum
expleant?

Ancillae tot me vestiant? sumtus domi
Tantos ego solus faciam? sed gnatum uni-
cum,

Quem pariter uti his decuit, aut etiam
amplius,

Quod illa aetas magis ad haec utenda
idonea est,

Eum ego hinc eieci miserum iniustitia
mea.

Malo quidem me dignum quovis depu-
tem,

Si id faciam. nam usque dum ille vitam
illam colet

Inopem, carens patria ob meas iniurias,
Interea usque illi de me supplicium dabo,
Laborans, quaerens, parcens, illi fer-
viens.

Ita facio prorsus: nihil relinquo in aedi-
bus,

Nec

Nec vas, nec vestimentum: corrafi omnia.
 Ancillas, servos, nisi eos, qui opere ru-
 stico

Faciundo facile sumtum exercerent suum,
 Omnis produxi ac vendidi: inscripsi ilico
 Ædis mercede. quasi talenta ad quindecim
 Coegi: agrum hunc mercatus sum: hic me
 exerceo.

Decrevi tantisper me minus iniuriæ,
 Chreme, meo gnato facere, dum fiam mi-
 ser:

Nec fas esse, ulla me voluptate hic frui,
 Nisi ubi ille huc salvos redierit meus par-
 ticeps.

CH. Ingenio te esse in liberos leni pu-
 to,

Et illum obsequentem, si quis recte aut
 commode

Tractaret: verum nec tu illum satis nove-
 ras,

Nec te ille. hocque fit, ubi non vere vi-
 vitur.

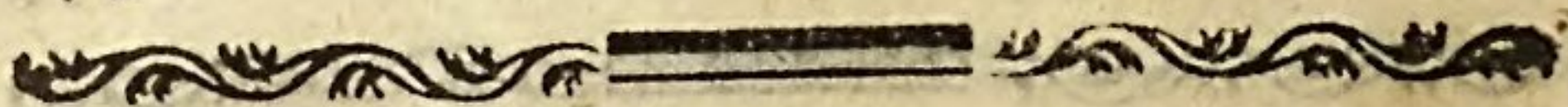
Tu illum nunquam ostendisti quanti pen-
 deres,

Nec tibi ille est credere ausus, quæ est æ-
 quom patri.

Terent.

M

Quod

Quod si esset factum, haec nunquam evenissent tibi.

ME. Ita res est, fateor: peccatum à me maximum est.

CH. Menedeme, at porro recte spero, et illum tibi

Salvum adfuturum esse hic, confido, propediem.

ME. Vtinam ita Di faxint. CH. facient: nunc, si commodum est,

Dionysia hic sunt: hodie apud me sis volo.

ME. Non possum. CR. cur non? quaeso, tandem aliquantulum

Tibi parce: idem absens facere te hoc volt filius.

ME. Non convenit, qui illum ad laborem impulerim,

Nunc me ipsum fugere. CH. ficcine est sententia?

ME. Sic. CH. bene vale. ME. et tu. CH. lacrimas excussit mihi,

Miseretque me eius. sed ut diei tempus est,

Monere oportet me hunc vicinum Phasianiam,

Ad coenam ut veniat: ibo, visam si domi est.

Nihil opus fuit monitore: iamdudum domi Prae-

Praesto apud me esse aiunt: egomet convi-
vas moror.

Ibo adeo hinc intro. sed quid crepuerunt
fores

Hinc à me? quisnam egreditur? huc con-
cessero.

ACTVS I. SCENA II.

CLITIPHO, CHREMES.

CL. **N**ihil adhuc est, quod vereare, Cli-
nia: hautquaquam etiam ces-
sant:

Et illam simul cum nuncio tibi hic ego ad-
futuram hodie scio.

Proin tu sollicitudinem istam falsam, quae
te excruciat, mittas.

CH. Quicum loquitur filius?

CL. Pater adest, quem volui: adibo. Pa-
ter, opportune advenis.

CH. Quid id est? **CL.** hunc Menedemum
nostin' nostrum vicinum? **CH.**
probe.

CL. Huic filium scis esse? **CH.** audiui esse
in Asia. **CL.** non est, pater:

Apud nos est, CH. quid ais? CL. advenientem, è navi egredientem, ilico

Adduxi ad coenam: nam mihi magna cum eo iam inde usque à pueritia

Fuit semper familiaritas. CH. voluptatem magnam nuntias.

Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum esset hodie amplius;

Vt hanc laetitiam nec opinanti primus ei obiicerem domi!

Atque etiam nunc tempus est. CL. cave faxis; non est opus, pater.

CH. Quapropter? CL. quia enim incertum est etiam, quid se faciat: modo venit.

Timet omnia, patris iram, et animum amicae se erga ut fiet suae;

Eam misere amat: propter eam haec turbataque abitio evenit. CH. scio.

CL. Nunc servolum ad eam in urbem mittit, et ego nostrum una Syrum.

CH. Quid narrat? CL. quid ille? se miserum esse. CH. miserum? quem minus credere est?

Quid reliqui est, quin habeat quae quidem in homine dicuntur bona?

Parentis, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias?

At-

Atque haec perinde sunt, ut illius animus,
qui ea possidet:

Qui uti scit, ei bona: illi, qui non utitur
recte, mala.

CL. Immo ille fuit senex importunus sem-
per: et nunc nihil magis

Vereor, quam ne quid in illum iratus plus
fatis faxit, pater.

CH. Illene? sed reprimam me: nam in
metu esse hunc, illi est utile.

CL. Quid tute tecum? CH. dicam: ut ut
erat, mansum tamen oportuit.

Fortasse aliquantum iniquior erat praeter
eius lubidinem:

Pateretur. nam quem ferret, si parentem
non ferret suum?

Huncine erat aequom ex illius more, an
illum ex huius vivere?

Et quod illum infimulat durum, id non est.
nam parentum iniuriae

Vniufmodi sunt ferme: paulo qui est homo
tolerabilis,

Scortari crebro nolunt; nolunt crebro con-
vivari;

Praebent exigue sumtum; atque haec sunt
tamen ad virtutem omnia.

Verum ubi animus semel se cupiditate de-
vinxit mala,

Neceſſe eſt, Clitipho, conſilia conſequi
conſimilia.

Scitum'eſt, periculum ex aliis facere, tibi
quod ex uſu fiet.

CL. Ita credo. CH. ego ibo hinc intro,
ut videam nobis quid coenae fiet.

Tu, ut tempus eſt diei, vide ſis ne quo
hinc abeas longius.

ACTVS II. SCENA I.

CLITIPHO.

Quam iniqui ſunt patres in omnis adole-
ſcentis iudices!

Qui aequom eſſe cenſent, nos iam à pue-
ris ilico naſci ſenes:

Neque illarum affines eſſe rerum, quas fert
adoleſcentia.

Ex ſua libidine moderantur, nunc quae eſt,
non quae olim fuit.

Mihi ſi unquam filius erit, nae ille facili
me utetur patre:

Nam et cognoscendi et ignoscendi dabitur
peccatis locus;

Non ut meus, qui mihi per alium oſten-
dit ſuam ſententiam.

Per-

Perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo,
sua quae narrat facinora!

Nunc ait, periculum ex aliis facito, tibi
quod ex usu fiet.

Astutus: nae ille haut scit, quam mihi
nunc *surdo narret fabulam*.

Magis nunc me amicae dicta stimulant, Da
mihi, atque affer mihi:

Cui quid respondeam, nihil habeo; neque
me quisquam est miserior.

Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum re-
rum fatagit, attamen

Habet bene ac pudice eductam, ignaram
artis meretriciae.

Mea est potens, procax, magnifica, sum-
tuosa, nobilis.

Tum: quod dem ei, recte est. nam nihil
esse mihi, religio est dicere.

Hoc ego mali non pridem inveni: neque
etiamdum scit pater.

ACTVS II. SCENA II.

CLINIA, CLITIPHQ.

CL. Si mihi secundae res de amore meo
essent, iam dudum, scio

Venissent: sed vereor, ne mulier me ab-
sente hic corrupta sit.

Concurrunt multae opiniones , quae mihi
animum exaugeant :

Occasio , locus , aetas , mater , cuius sub
imperio' est , mala :

Cui nil praeter pretium dulce' est. CLI. Cli-
nia. CL. hei misero mihi !

CLI. Etiam caves , ne videat forte hinc te
a patre aliquis exiens ?

CL. Faciam : sed nescio quid profecto mi-
hi animus praesagit mali.

CLI. Pergin' istuc prius diiudicare , quam
scis , quid veri fiet ?

CL. Si nil mali esset , iam hic adessent.

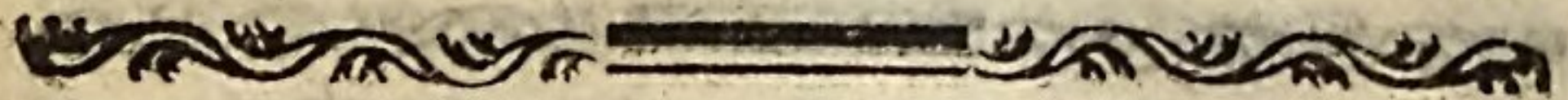
CLI. iam aderunt. CL. quando istuc
erit ?

CLI. Non cogitas , hinc longule esse ? et
nosti mores mulierum :

Dum molliuntur , dum conantur , annus est.

CL. ô Clitipho ,

Timeo. CLI. respira : eccum Dromonem
cum Syro , una adsunt tibi.

ACTVS II. SCENA III.

SYRVS, DROMO, CLITIPHO, CLINIA.

SY. **A**in' tu? DR. sic est. SY. verum
interea dum sermones caedimus,
Illae sunt relictæ. CLI. mulier tibi adest;
audin', Clinia?

CL. Ego vero audio nunc demum, et vi-
deo, et valeo, Clitipho.

DR. Minime mirum; adeo impeditæ sunt;
ancillarum gregem

Ducunt fecum. CL. perii! unde illi sunt
ancillae? CLI. men' rogas?

SY. Non oportuit relictas: portant quid
rerum? CL. ei mihi!

SY. Aurum, vestem: et vesperscit, et
non noverunt viam.

Factum à nobis stulte est. abi dum tu, Dro-
mo, illis obuiam:

Propera: quid stas? CL. vae misero mihi,
quanta de spe decidi!

CLI. Quid istuc? quae res te sollicitat au-
tem? CL. rogitas quid fiet?

Viden' tu? ancillas, aurum, vestem? quam
ego cum una ancillula

Hic reliqui: unde esse censes? CLI. vah!
nunc demum intellego.

SY. Di boni, quid turbae' st? aedes nostrae
vix capient, scio.

Quid comedent? quid ebibent? quid fene
nostro erit miserius?

Sed video eccos, quos volebam. CL. &
Iuppiter, ubinam est fides?

Dum ego propter te errans patria careo de-
mens, tu interea loci

Collocupletasti te, Antiphila, et me in his
deservisti malis:

Propter quam in summa infamia sum, et
meo patri minus sum obsequens:

Cuius nunc pudet me et miseret, qui ha-
rum mores cantabat mihi,

Monuisse frustra: neque potuisse eum un-
quam ab hac me expellere:

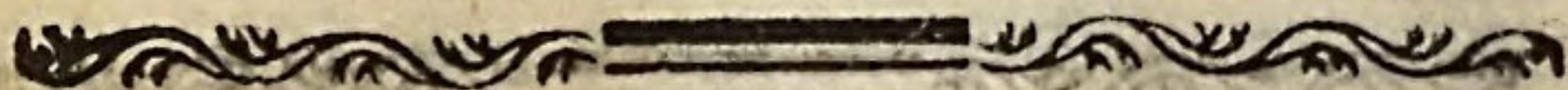
Quod tamen nunc faciam: tum, quum gra-
tum mihi esse potuit, nolui.

Nemo est miserior me. SY. hic de nostris
verbis errat videlicet,

Quae hic sumus locuti. Clinia, aliter tuum
amorem, atque est, accipis:

Nam et vita' st eadem, et animus te erga
idem ac fuit;

Quantum ex ipsa re coniecturam cepimus.

CL. Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium est,

Quod malim, quam me hoc falso suspicari.

SY. Hoc primum, ut ne quid huius rerum ignores: anus

Quae est dicta mater esse ei antehac, non fuit:

Ea obiit mortem: haec ipsa in itinere alterae

Dum narrat, forte audiui. CLI. quatenus est altera?

SY. Mane: hoc, quod coepi, primum enarrem, Clitipho:

Post istuc veniam. CLI. propera. SY. iam primum omnium,

Vbi ventum ad aedis est, Dromo pultat fores:

Anus quaedam prodit: haec ubi aperuit ostium,

Continuo hic se coniecit intro: ego consequor.

Anus foribus obdit pessulum: ad lanam redit.

Hinc sciri potuit, aut nusquam alibi, Clinia,

Quo studio vitam suam te absente exegerit, Vbi de improvviso est interventum mulieri:

Nam

Nam ea res dedit tum existumandi copiam
 Cotidianae vitae consuetudinem;
 Quae, cuiusque ingenium ut fit, declarat
 maxime.

Texentem telam studiose ipsam offendimus;
 Mediocriter vestitam veste lugubri,
 Eius anvis causa, opinor, quae erat mea :
 Sine auro tum ornatam, ita uti quae or-
 nantur sibi :

Nulla mala re esse expolitam muliebri:
 Capillus passus, prolixus, circum caput
 Reiectus negliger. pax ! CL. Syre mi,
 obsecro,

Ne me in laetitiam frustra coniicias. SY.
 anus

Subtemen nebat. praeterea una ancillula
 Erat; ea texebat una, pannis obsita,
 Neglecta, immunda illuvie. CLI. si haec
 sunt, Clinia,
 Vera, ita uti credo, quis te est fortuna-
 tior ?

Scin' hanc, quam dicit fordidatam et for-
 didam ?

Magnum hoc quoque signum est, dominam
 esse extra noxiam ;

Quum eius tam negleguntur internuncii :
 Nam disciplina est eisdem, munerarier

Ancillas primum, ad dominas qui affectant
viam.

CL. Perge, obsecro te, et cave ne falsam
gratiam

Studeas inire. quid ait, ubi me nominas?

SY. Vbi dicimus redisse te, et rogare uti

Veniret ad te: mulier telam deferit

Continuo, et lacrumis opplet os totum
sibi:

Vt facile scires desiderio id fieri tuo.

CL. Prae gaudio, ita me Di ament, ubi
sim nescio.

Ita timui. CLI. at ego nihil esse sciebam,
Clinia.

Agedum vicissim, Syre, dic quae illa sit
altera.

SY. Adducimus tuam Bacchidem. CLI.
hem! quid, Bacchidem?

Eho scelesti, quo illam ducis? SY. quo
ego illam? ad nos scilicet.

CLI. Ad patremne? SY. ad eum ipsum.

CLI. ô hominis impudentem auda-
ciam! SY. heus,

*Non fit sine periculo facinus magnum et me-
morabile.*

CLI. Hoc vide; in mea vita tu tibi laudem
is quaesitum, scelus:

Vbi si paululum modo quid tete fugerit,
ego perierim.

Quid illo facias? SY. at enim. CLI. quid
enim? SY. si finas dicam. CL. fine.

CLI. Sino. SY. ita res est haec nunc,
quasi cum. CLI. quas, malum, am-
bages mihi

Narrare occipit? CLI. Syre, verum hic
dicit; mitte: ad rem redi.

SY. Enimvero reticere nequeo: multimo-
dis iniurius,

Clitipho, neque ferri potis est. CL. au-
diendum hercle est: tace.

SY. Vis amare: vis potiri: vis, quod des
illi, effici:

Tuum esse in potiundo periculum non vis:
haut stulte sapis:

Siquidem id sapere est, velle te id, quod
non potest, contingere.

Aut haec cum illis sunt habenda, aut illa
cum his amittenda sunt.

Harum duarum conditionum nunc utram
malis, vide:

Etsi consilium, quod cepi, rectum esse et
tutum scio.

Nam apud patrem tua amica tecum sine me-
tu ut sit, copia est.

Tum,

Tum , quod illi argentum es pollicitus, eadem hac inveniam via :
Quod ut efficerem , orando furdas iam auris reddideras mihi.
Quid aliud tibi vis ? CLI. siquidem hoc fit. SY. siquidem , experiundo scies.
CLI. Age age , cedo istuc tuum consilium : quid id est ? SY. adsimulabimus ,
Tuam amicam huius esse. CLI. pulchre : cedo quid hic faciet sua ?
An ea quoque dicetur huius , si una haec dedecori est parum ?
SY. Imo ad tuam matrem abducetur. CL. quid eo ? SY. longum est , Clitipho ,
Si tibi narrem , quamobrem id faciam : vera causa est. CLI. fabulae :
Nihil satis firmi video , quamobrem accipere hunc mihi expediat metum.
SY. Mane , habeo aliud , si istud metuis : quod ambo confiteamini
Sine periculo esse. CL. huiusmodi , obsecro , aliquid repperi. SY. maxume.
Ibo obviam hinc : dicam , ut revortantur domum. CLI. hem !
Quid dixti ? SY. ademtum tibi iam faxo omnem metum ;

In aurem utramvis otiose ut dormias.
 CLI. Quid ago nunc? CL. tune? quid bo-
 ni est. CLI. Syre, dic modo

Verum. SY. age modo: hodie fero, ac ne-
 quicquam voles.

CL. Datur: fruare dum licet: nam nescias
 Eius sit potestas posthac, an nunquam;
 tibi.

CLI. Syre, inquam. SY. perge porro,
 tamen istuc ago.

CLI. Verum hercle istuc est: Syre, Syre,
 inquam, heus heus Syre.

SY. Concaluit. quid vis? CLI. redi, redi.
 SY. adsum, dic quid est?

Iam hoc quoque negabis tibi placere. CLI.
 imo, Syre,

Et me, et meum amorem, et famam per-
 mitto tibi.

Tu es iudex: ne quid accusandus sis, vide.
 SY. Ridiculum est, te istuc me admonere,
 Clitipho;

Quasi istic minor mea res agatur, quam
 tua.

Hic si quid nobis forte adversi evenerit,
 Tibi erunt parata verba: huic homini ver-
 bera.

Quapropter haec res neutiquam neglectu'st
 mihi:

Sed

Sed istunc exora, ut suam esse assimulet.
CL. scilicet

Facturam me esse: in eum iam res rediit
locum,

Vt fit necesse. CLI. merito te amo,
Clinia.

CL. Verum illa ne quid titubet. SY.
perdocta 'st probe.

CLI. At hoc demiror, qui tam facile po-
tueris

Perfuadere illi, quae solet quos spernere!

SY. In tempore ad eam veni, quod re-
rum omnium 'st

Primum: nam quendam misere offendi
militem

Eius noctem orantem: haec arte tracta-
bat virum,

Vt illius animum cupidum inopia incen-
deret:

Eademque ut esset apud te hoc quam
gratissima.

Sed heus tu, vide sis, ne quid imprudens
ruas:

Patrem novisti, ad has res quam fit per-
spicax:

Ego te autem novi, quam esse soleas im-
potens:

Inversa verba, everfas cervices tuas,
Terent. N Ge-

Gemitus, fcreatus, tussis, risus, abstine.
 CLI. Laudabis. SY. videsis. CLI. tu-
 temet mirabere.

SY. Sed quam cito sunt consecutae mu-
 lieres!

CL. Vbi sunt? cur retines? SY. iam
 nunc haec non est tua.

CLI. Scio, apud patrem: at nunc inte-
 rim. SY. nihilo magis.

CLI. Sine. SY. non finam, inquam.

CLI. quaeso paulisper. SY. veto.

CLI. Saltem salutare. SY. abeas, si fa-
 pis. CLI. eo.

Quid istic? SY. manebit. CLI. ô homi-
 nem felicem! SY. ambula.

ACTVS II. SCENA IV.

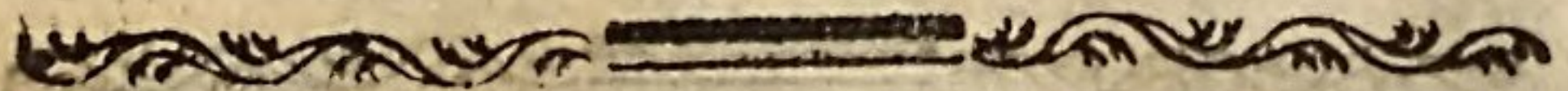
BACCHIS, ANTIPHILA, CLINIA, SYRVS.

BA. **A**depol te, mea Antiphila, laudo
 et fortunatam iudico:

Id quum studuisti, isti formae ut mores
 consimiles forent:

Minimeque, ita me Di ament, miror si
 te sibi quisque expetit.

Nam

Nam mihi quale ingenium haberes, fuit
indicio oratio.

Et quum egomet nunc mecum in animo
vitam tuam confidero,

Omniūque adeo vostrarum, volgus quae
ab se fegregant:

Et vos esse istiusmodi, et nos non esse,
haut mirabile est.

Nam expedit bonas esse vobis: nos, qui-
buscum est res, non sinunt:

Quippe forma impulsi nostra hos amato-
res colunt.

Haec ubi imminuta est, illi suum animum
alio conferunt.

Nisi si prospectum interea aliquid est, de-
sertae vivimus:

Vobis cum uno semel ubi aetatem agere
decretum 'st viro,

Cuius mos maxume 'st consimilis vostrum,
hi se ad vos applicant:

Hoc beneficio utrique ab utrisque vero
devincimini,

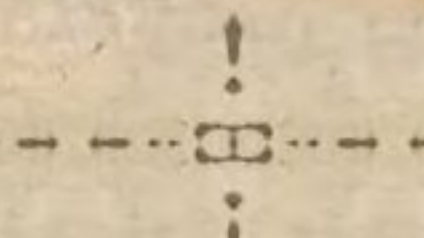
Vt nunquam ulla amorī vestro incidere
possit calamitas.

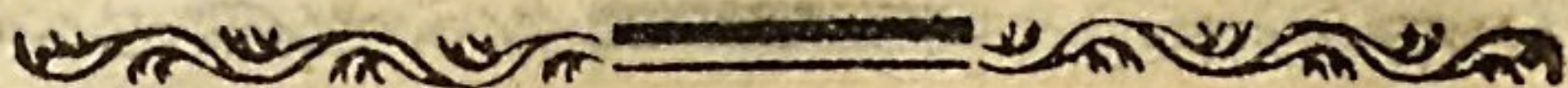
AN. Nescio alias: me quidem semper scio
fecisse sedulo,

Vt ex illius commodo meum compararem
commodum. CL. ah!

N 2

Ergo,

Ergo, mea Antiphila, tu nunc sola reducem me in patriam facis.

Nam dum abs te absum, omnes mihi labores fuere, quos coepi, leves:

Praeterquam, tui carendum quod erat.

SY. credo. CL. Syre, vix suffero.

Hoccine me miserum non licere meo modo ingenium frui?

SY. Immo, ut patrem tuum vidi esse habitum, diu etiam duras dabit.

BA. Quisnam hic adolescens est, qui intuitur nos? AN. ah, retine me, obsecro.

BA. Amabo, quid tibi est? AN. disperii, perii misera. BA. quid stupes,

Antiphila? AN. videon' Cliniam, an non? BA. quem vides?

CL. Salve, anime mi. AN. o mi exspectate, salve. CL. vt vales?

AN. Salvum advenisse gaudeo. CL. teneone te,

Antiphila, maxume animo exoptata meo?

SY. Ite intro: nam vos iam dudum exspectat senex.

ACTVS III. SCENA I.

CHREMES, MENEDEMVS.

CH. **L**uciscit hoc iam, cesso pultare
ostium

Vicini? primum e me ut sciat fibi
filium

Rediisse; etsi adolescentem hoc nolle in-
tellego.

Verum, quum videam miserum hunc tam
cruciarier

Eius abitu, celem tam insperatum gau-
dium;

Cum illi nihil pericli ex indicio fiet?

Haut faciam. nam, quod potero, adiu-
tabo senem.

Ita ut filium meum amico atque aequali
suo

Video inservire, et focium esse in nego-
tiis:

Nos quoque senes est aequom senibus
obsequi.

ME. Aut ego profecto ingenio egregie ad
miserias

Natus sum; aut illud falsum 'st, quod
volgo audio

Dici, *diem adimere aegritudinem homini-*
bus.

Nam mihi quidem cotidie augefcit magis
De filio aegritudo: et quanto diutius
Abeft, magis cupio tanto, et magis defi-
dero.

CH. Sed ipsum foras egressum video:
ibo, alloquar.

Menedeme, salve: nuncium apporto tibi,
Cuius maxume te fieri participem cupis.

ME. Num quidnam de gnato meo audifti,
Chreme?

CH. Valet atque vivit. ME. ubinam 'st,
quaefo? CH. apud me domi.

ME. Meus gnatus? CH. fic est. ME.
venit? CH. certe. ME. Clinia

Meus venit? CH. dixi. ME. eamus,
duc me ad eum, obsecro.

CH. Non volt te fcire fe rediffe etiam;
et tuum

Conspectum fugitat propter peccatum: hoc
timet,

Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta fit.

ME. Non tu ei dixifti, ut effem? CH.
non. ME. quamobrem, Chreme?

CH.

CH. Quia pessume istuc in te, atque in
illum consulis,
Si te tam leni et victo animo esse osten-
deris.

ME. Non possum: fatis iam, fatis pater
durus fui. CH. ah!

Vehemens in utramque partem, Menede-
me, es nimis,

Aut largitate nimia, aut parsimonia.

In eandem fraudem ex hac re, atque ex
illa incidēs.

Primum, olim potius, quam paterere
filium

Commeare ad mulierculam, quae paululo

Tum erat contenta, cuique erant grata
omnia,

Proterruisti hinc. ea coacta ingratiis

Postilla coepit victum volgo quaerere.

Nunc cum sine magno intertrimento non
potest

Haberi, quidvis dare cupis. nam, ut tu
scias,

Quam ea nunc instructa pulchre ad per-
niciem fiet:

Primum, iam ancillas secum adduxit plus
decem,

Oneratas veste atque auro: Satrapes si
fiet

Amator, nunquam sufferre eius sumtus
queat,

Nedum tu possis. ME. estne ea intus?

CH. fit rogas?

Sensi: namque ei unam coenam atque eius
comitibus

Dedi: quod si iterum mihi sit danda,
actum fiet.

Nam, ut alia omittam, pytissando modo
mihi

Quid, quid vini absumsit! sic hoc, di-
cens; asperum,

Pater, hoc est; aliud lenius fodes vide.

Relivi dolia omnia, omnes ferias.

Omnes sollicitos habui: atque haec una
nox.

Quid te futurum cenies, quem assidue
exedent?

Sic me Di amabunt, ut me tuarum mise-
ritum' sit,

Menedeme, fortunarum. ME. faciat
quod lubet:

Sumat, consumat, perdat. decretum' sit
pati:

Dum illum modo habeam mecum. CH.
si certum' sit tibi

Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Vt nescientem sentiat te id sibi dare.

ME.

ME. Quid faciam? CH. quidvis potius,
quam quod cogitas;

Per alium quemvis ut des: falli te finas
Technis per fervolum: etsi subsensi id
quoque,
Illos ibi esse, et id agere inter se clan-
culum.

Syrus cum illo vestro confusurrat: con-
ferunt

Consilia adolescentes: et tibi perdere
Talentum hoc pacto satius est, quam illo
minam.

Non nunc de pecunia agitur: sed illud,
quomodo

Minimo periculo id demus adolescentulo.
Nam si semel tuum animum is intellexe-
rit,

Prius proditurum te tuam vitam, et prius
Pecuniam omnem, quam abs te amittas
filium: hui!

Quantam fenestram ad nequitiam patefe-
ceris?

Tibi autem porro ut non sit suave vivere.
Nam deteriores omnes sumus licentia.

Quodcunque inciderit in mentem, volet:
neque id

Putabit pravom, an rectum fiet, quod
petet.

Tu rem perire, et ipsum non poteris
pati.

Dare denegaris: ibit ad illud ilico,
Quo maxime apud te se valere sentiet;
Abiturum se abs te esse ilico minabitur.

ME. Videre verum, atque ita uti res
est, dicere.

CH. Somnum hercle ego hac nocte ocu-
lis non vidi meis,

Dum id quaero, tibi qui filium restitue-
rem.

ME. Cedo dextram: porro te idem oro
ut facias, Chreme.

CH. Paratus sum. ME. scin', quid nunc
facere te volo?

CH. Dic, ME. quod sensisti illos me in-
cipere fallere,

Id ut maturent facere: cupio illi dare,
Quod volt: cupio iam videre. CH. ope-
ram dabo:

Syrus estprehendendus atque adhortan-
dus mihi.

A me nescio quis exit: concede hinc do-
mum,

Ne nos inter nos congruere sentiant.

Paululum negoti mihi obstat: Simus et
Crito

Vicini nostri hic ambigunt de finibus:

Me

Me cepere arbitrum: ibo ac dicam, ut
dixeram

Operam daturum me, hodie non posse
iis dare.

Continuo hic adero. ME. ita quaeso. Di
vosttram fidem!

*Ita comparatam esse hominum naturam
omnium,*

Aliena ut melius videant et diiudicent,

*Quam sua? an eo fit, quia in re nostra,
aut gaudio*

Sumus praepediti nimio, aut aegritudine?

Hic mihi quanto nunc plus sapit, quam
egomet mihi?

CH. Dissolvi me ocius, operam ut tibi
darem.

ACTVS III. SCENA II.

SYRVS, CHREMES.

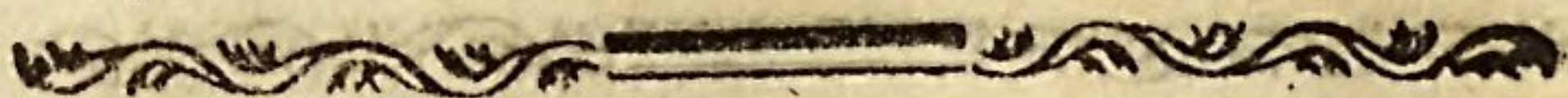
SY. **H**ac illac circumcusa, inveniendum est
tamen

Argentum: intendenda in fenem est falla-
cia.

CH. Num me fefellit hosce id struere?
videlicet

Ille Cliniae fervus tardiusculus est:

Id

Idcirco huic nostro tradita'st provincia.

SY. Quis hic loquitur? perii! numnam
haec audiit? CH. Syre. SY. hem.

CH. Quid tu istic? SY. recte equidem.

sed te miror, Chreme,
Tam mane, qui heri tantum biberis.

CH. nihil nimis.

SY. Nihil narras? visa vero'st, quod dici
solet,

Aquilae senectus. CH. heia. SY. mulier
commoda et

Faceta haec meretrix. CH. fane. SY. idem
visa est tibi?

Et quidem hercle forma luculenta. CH.
fic fatis.

SY. Ita non ut olim, sed uti nunc, fane
bona:

Minimeque miror, Clinia hanc si depe-
rit.

Sed habet patrem quendam avidum, mise-
rum, atque aridum,

Vicinum hunc: nostin'? at quasi is non
divitiis

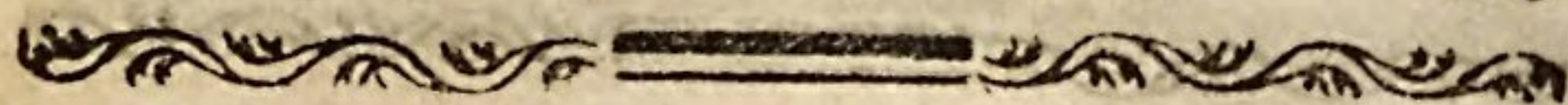
Abundet, gnatus eius profugit inopia.

Scis esse factum, ut dico? CH. quid
ego nesciam?

Hominem pistrino dignum. SY. quem?

CH. istunc fervolum

Dico

Dico adolescentis. SY. Syre, tibi timui
male.

CH. Qui passus est id fieri. SY. quid fa-
ceret? CH. rogas?

Aliquid reperiret, fingeret fallacias:
Vnde esset adolescenti, amicae quod da-
ret,

Atque hunc difficilem invitum servaret
fenem.

SY. Garris. CH. haec facta ab illo oportebat, Syre.

SY. Eho quaeso, laudas qui heros fallunt?
CH. in loco

Ego vero laudo. SY. recte fane. CH.
quippe quia

Magnarum saepe id remedium aegritudi-
num est:

Iam huic mansisset unicus gnatus domi.

SY. Iocone an serio illaec dicat, ne-
scio;

Nisi mihi quidem addit animum, quo lu-
beat magis.

CH. Et nunc quid expectat, Syre? an
dum hinc denuo

Abeat, cum tolerare huius sumtus non
queat?

Nonne ad fenem aliquam fabricam fingit?
SY. stolidus est.

CH.

CH. At te adiutare oportet adolescentuli
Caussa. SY. facile equidem facere possum,
si iubes:

Etenim quo pacto id fieri soleat, cal-
leo.

CH. Tanto hercle melior. SY. non est
mentiri meum.

CH. Fac ergo. SY. at heus tu, facito-
dum eadem haec memineris,
Si quid huius simile forte aliquando eve-
nerit,

Vt sunt humana, tuus ut faciat filius.

CH. Non usus veniet, spero. SY. spero
hercle ego quoque:

Neque eo nunc dico, quod quicquam illum
senferim:

Sed si quid, ne quid. quae sit eius aetas,
vides.

Et nae ego te, si usus veniat, magnifice,
Chreme,

Tractare possim. CH. de istoc, quum
usus venerit,

Videbimus quid opus sit: nunc istuc age.

SY. Nunquam commodius unquam herum
audivi loqui,

Nec quum malefacerem, crederem mihi
impunius

Licere. quisnam a nobis egreditur foras?

ACTVS

ACTVS III. SCENA III.

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

CH. Quid istuc, quaeso? qui istic mos est, Clitipho? itane fieri, quaeso?

CL. Quid ego feci? CH. vidine ego te modo manum in sinum huic meretrici Inferere? SY. acta haec est res. perii!

CL. mene? CH. hisce oculis, ne nega.

Facis adeo indigne iniuriam illi, qui non abstineas manum.

Nam istaec quidem contumelia est, Hominem amicum recipere ad te, atque eius amicam subagitare:

Vel heri in convivio quam immodestus fuisti! SY. factum. CH. quam molestus!

Vt equidem, ita me Di ament, metui, quid futurum denique esset!

Novi ego amantium animum: advertunt graviter, quae non censeas.

CL. At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum, pater.

CH. Esto: at certe concedas hinc aliquo ab ore eorum aliquantisper.

Multa

Multa fert libido: ea prohibet facere tua
praesentia.

Ego de me facio coniecturam: nemo'st
meorum amicorum hodie,

Apud quem expromere omnia mea occul-
ta, Clitipho, audeam:

Apud alium prohibet dignitas; apud alium
ipsius facti pudet;

Ne ineptus, ne protervos videar. quod
illum facere credito.

Sed nostrum est intelligere, utcunque at-
que ubicunque opus sit, obsequi.

SY. Quid istic narrat? CL. perii! SY. Cli-
tipho, haec ego praecipio tibi?

Hominis frugi et temperantis functu's offi-
cium. CL. tace fodes.

SY. Recte sane. CH. Syre, pudet me.

SY. credo; neque id iniuria:
Quin mihi molestum'st. CL. pergis her-
cle? SY. verum, dico quod vi-
detur.

CL. Nonne accedam ad illos? CH. cho,
quaeso, una accedundi via est?

SY. Actum'st: hic prius se indicarit, quam
ego argentum effecero.

Chreme, vin'tu homini stulto mihi auscul-
tare?

CH. quid faciam? SY. iube hunc

Abi-

Abire hinc aliquo. CL. quo ego hinc
abeam? SY. quo lubet: da
illis locum:

Abi deambulatum. CL. deambulatum!
quo? SY. vah! quasi defit locus.

Abi fane istac, istorum, quovis. CH.
recte dicit: censeo.

CL. Di te eradicent, Syre, qui me hinc
extrudis. SY. at tu pol tibi istas
Posthac comprimito manus.

Censen' vero? quid illum porro credis
facturum, Chreme,
Nisi eum, quantum tibi opis Di dant, ser-
vas, castigas, mones?

CH. Ego istuc curabo. SY. atqui nunc,
here, hic tibi asservandus est.

CH. Fiet. SY. si sapias: nam mihi iam
minus, minusque obtemperat.

CH. Quid tu? ecquid de illo, quod du-
dum tecum egi, egisti, Syre? aut
Repperisti tibi quod placeat, an nondum
etiam? SY. de fallacia

Dicis? st, inveni nuper quandam. CH.
frugi es: cedo quid est?

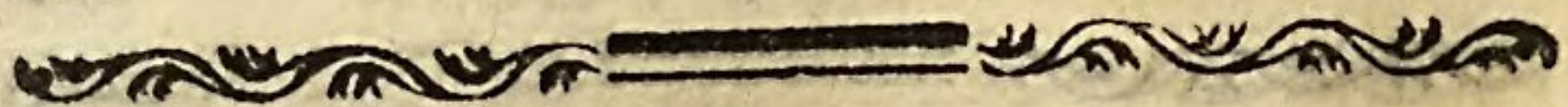
SY. Dicam: verum, ut aliud ex alio in-
cidit. CH. quidnam, Syre?

SY. Pessuma haec est meretrix. CH. ita
videtur. SY. immo si scias.

Terent.

O

Vah!

Vah! vide quod inceptet facinus. Fuit
quaedam anus Corinthia

Hic: huic drachmarum argenti haec mille
dederat mutuum.

CH. Quid tum? SY. ea mortua est: reli-
quit filiam adolescentulam.

Ea relicta huic arrhaboni est pro illo ar-
gento. CH. intelligo.

SY. Hanc secum huc adduxit, eaque est
nunc apud uxorem tuam.

CH. Quid tum? SY. Cliniam orat, sibi
uti id nunc det; illam illi tamen

Post daturam mille nummum poscit. CH.
et poscit quidem. SY. hui!

Dubium id est? CH. ego sic putavi: quid
nunc facere cogitas?

SY. Egone? ad Menedemum ibo: dicam
hanc esse captam ex Caria,

Ditem et nobilem: si redimat, magnum
inesse in ea lucrum.

CH. Erras. SY. quid ita? CH. pro Me-
nedemo nunc tibi ego respondeo;

Non emo. SY. quid ais? optata loque-
re. CH. atqui non est opus.

SY. Non opus est? CH. non hercle vero.

SY. quid istuc, miror. CH. iam scies.

Mane, mane, quid est, quod tam à nobis
graviter crepuerunt fores?

ACTVS

ACTVS IV. SCENA I.

SOSTRATA, CHREMES, NVTRIX, SYRVS.

SO. **N**isi me animus fallit, hic profecto est annulus, quem ego suspicor:

Is, quicum exposita est gnata. CH. quid volt tibi, Syre, haec oratio?

SO. Quid est? isne tibi videtur? NV. dixi equidem, ubi mihi ostendisti, ilico,

Eum esse. SO. at ut fatis contemplata modo sis, mea nutrix. NV. fatis.

SO. Abi nunc iam intro: atque, illa si iam laverit, mihi nuncia.

Hic ego virum interea opperibor. SY. te volt: videas quid velit:

Nescio quid tristis est: non temere est: metuo quid fiet. CH. quid fiet?

Nae ista hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit.

SO. Ehem mi vir. CH. ehem mea uxor.

SO. te ipsum quaero. CH. loquere quid velis.

SO. Primum hoc te oro, ne quid credas me adversum edictum tuum

Facere esse ausam. CH. vin' me istuc tibi,
et si incredibile est, credere?

Credo. SY. nescio quid peccati portet
haec purgatio.

SO. Meministi me esse gravidam, et mi-
hi te maxumopere dicere,

Si puellam parerem, nolle tolli? CH. scio
quid feceris.

Sustulisti. SO. sic est factum domina.
ergo herus damno auctus est.

SO. Minime: sed erat hic Corinthia anus,
haut impura: ei dedi

Exponendam. CH. ô Iuppiter! tantamne
esse in animo inscitiam?

SO. Perii! quid ego feci? CH. rogitas?

SO. si peccavi, mi Chremes,

Insciens feci. CH. id equidem ego, si tu
neges, certo scio,

Te inscientem, atque imprudentem, dicere
ac facere omnia:

Tot peccata in hac re ostendis, nam, iam
primum, si meum

Imperium exsequi voluisses, interemtam
oportuit:

Non simulare mortem verbis, re ipsa spem
vitae dare.

At id omitto: misericordia, animus ma-
ternus: sino.

Quam

Quam bene vero abs te prospectum est!

quid voluisti? cogita:

Nempe anni illi prodita abs te filia est

planissime,

Per te vel uti quaestum faceret, vel uti

veniret palam.

Credo, id cogitasti; quidvis fatis est, dum

vivat modo.

Quid cum illis agas, qui neque ius, neque

bonum atque aequum sciunt?

Melius, peius; profit, obfit: nihil vident,

nisi quod lubet.

SO. Mi Chreme, peccavi, fateor; vincor.

nunc hoc te obsecro;

Quanto tuus est animus natu gravior,

ignoscentior,

Vt meae stultitiae in iustitia tua sit ali-

quid praesidi.

CH. Scilicet equidem istuc factum igno-

scam: verum, Sostrata,

Male docet te mea facilitas multa. sed

istuc, quicquid est,

Qua hoc occeptum est causa, loquere. SO.

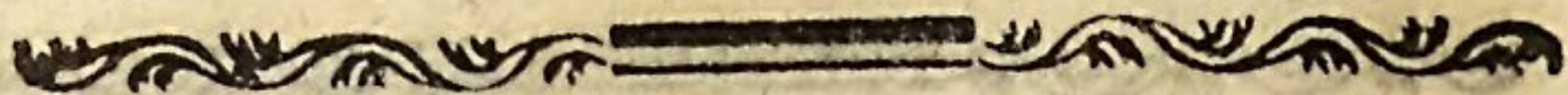
ut stultae et miserae omnes sumus

Religiosae; quum exponendam do illi, de

digito annulum

Detraho; et eum dico ut una cum puella

exponeret;

Si moreretur, ne expers partis effet de
nostris bonis.

CH. Istuc recte: conservasti te atque il-
lam. SO. is hic est annulus.

CH. Vnde habes? SO. quam Bacchis secum
adduxit adolescentulam. SY. hem!

CH. Quid ea narrat? **SO.** ea, lavatum dum
it, fervandum mihi dedit.

Animum non advorti primum : fed postquam
aspexi , ilico

Cognovi: ad te exilui. CH. quid nunc
fuspicare, aut invenis

De illa? SO. nescio; nisi ex ipsa quaeras,
unde hunc habuerit,

Si potis est reperiri. SY. interii; plus
spei video, quam volo:

Nostra est, si ita est. CH. vivitne illa,
cui tu dederas? SO. nescio.

CH. Quid renunciavit olim? SO. fecisse
id quod iusseram.

CH. Nomen mulieris cedo quod fit, ut
quaeratur. **SO.** Philtere.

SY. Ipsa est. mirum ni illa falva est, et
ego perii. **CH.** Softrata,

Sequere me intro. **SO.** ut praeter spem
evenit! quam timui male,

Ne nunc animo ita esses duro, ut olim in
tollendo, Chreme.

CH.

CH. *Non licet hominem esse saepe ita ut
volt, si res non finit:*

Nunc ita tempus est mihi, ut cupiam filiam:
olim nihil minus.

ACTVS IV. SCENA II.

SYRVS.

Nisi me animus fallit, haut multum à me
aberit infortunium:

Ita hac re in angustum oppido nunc meae
coguntur copiae;

Nisi aliquid video, ne esse amicam hanc
gnati resciscat fenex.

Nam quod de argento sperem, aut posse
postulem me fallere,

Nihil est: triumpho, si licet me latere
tecto abscedere.

Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam
desubito è faucibus.

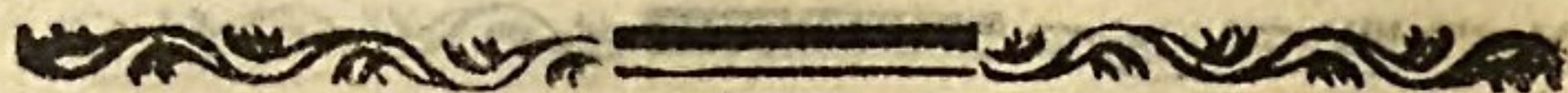
Quid agam? aut quid comminiscar? ratio
de integro ineunda est mihi.

*Nihil tam difficile est, quin quaerendo inve-
stigari possiet.*

Quid, si hoc nunc sic incipiam? nihil est.
quid, si sic? tantundem egero.

At sic opinor. non potest. immo optume.
euge! habeo optumam.

Retraham hercle, opinor, ad me idem il-
lud fugitivum argentum tamen.

ACTVS IV. SCENA III.

CLINIA, SYRVS.

CL. **N**ulla mihi res posthac potest iam
intervenire tanta,

Quae mihi aegritudinem afferat: tanta haec
laetitia oborta est.

Dedo patri me nunc iam, ut frugalior sim,
quam volt.

SY. Nihil me fefellit: cognita est, quan-
tum audio huius verba.

Istuc tibi ex sententia tua obtigisse laetor.

CL. O mi Syre, audistin' obsecro? SY.
quidni? qui usque una affuerim?

CL. Cui aeque audisti commodi quicquam
evenisse? SY. nulli.

CL. Atque, ita me Di ament, ut ego nunc
non tam meapte causa

Laetor, quam illius: quam ego scio esse
honore quovis dignam.

SY. Ita credo: sed nunc, Clinia, age, da
te mihi vicissim:

Nam amici quoque res est videnda, in tu-
to ut collocetur:

Ne quid de amica nunc senex. CL. ô Iup-
piter! SY. quiesce.

CL.

CL. Antiphila mea nubet mihi. SY. sic-
cine mihi interloquere?

CL. Quid faciam, Syre mi? gaudeo: fer-
me. SY. fero hercle vero.

CL. Deorum vitam apti sumus. SY. fru-
stra operam, opinor, fumo.

CL. Loquere; audio. SY. at iam hoc non ages.

CL. agam. SY. videndum est, inquam,
Amici quoque res, Clinia, tui in tuto ut
collocetur.

Nam si nunc à nobis abis, et Bacchidem
hic relinquis,

Senex resciscet ilico, esse amicam hanc
Clitiphonis:

Si abduxeris, celabitur itidem, ut celata
adhuc est.

CL. At enim istoc nihil est magis, Syre,
meis nuptiis advorsum:

Nam quo ore appellabo patrem? tenes,
quid dicam? SY. quidni?

CL. Quid dicam? quam causam afferam?
SY. quin nolo mentiare:

Aperte, ita ut res sese habet, narrato.

CL. quid ais? SY. iubeo
Illam te amare, et velle uxorem: hanc
esse Clitiphonis.

CL. Bonam atque instam rem oppido im-
peras, et factu facilem.

Et scilicet iam me hoc voles patrem ex-
orare, ut celet
Senem vestrum. SY. immo, ut recta via rem
narrat ordine omnem. CL. hem!
Satin' fanus es, aut sobrius? tu quidem
illum plane prodis.
Nam qui ille poterit esse in tuto? dic
mihi.
SY. Huic equidem consilio palmam do:
hic me magnifice efferro,
Qui vim tantam in me, et potestatem ha-
beam tantae astutiae,
Vera dicendo ut eos ambos fallam: ut
quum narret senex
Voster nostro, istam esse amicam gnati,
non credat tamen.
CL. At enim spem istoc pacto rursum
nuptiarum omnem eripis:
Nam dum amicam hanc meam esse cre-
det, non committet filiam.
Tu fortasse, quid me fiat, parvi pendis,
dum illi consulas.
SY. Quid, malum, me aetatem censes
velle id assimularier?
Vnus est dies, dum argentum eripio: pax:
nihil amplius.
CL. Tantum sat habes? quid tum quae-
so, si hoc pater resciverit?
SY.

SY. Quid si redeo ad illos, qui aiunt,
quid si nunc coelum ruat?

CL. Metuo, quid agam. SY. metuis?
 quasi non ea potestas sit tua,
 Quo velis in tempore ut te exsolvas,
 rem facias palam.

CL. Age, age, traducatur Bacchis. SY.
 optume; ipsa exit foras.

ACTVS IV. SCENA IV.

BACCHIS, CLINIA, SYRVS, DROMO,
 PHRYGIA.

BA. Satis pol proterve me Syri promissa
 huc induxerunt:

Decem minas, quas mihi dare pollicitus
 est. quod si is nunc

Me deceperit, saepe obsecrans me, ut ve-
 niam, frustra veniet:

Aut, quum venturam dixero et constitue-
 ro, quum is certe

Renunciarit, Clitipho cum in spe pende-
 bit animi;

Decipiam, ac non veniam: Syrus mihi
 tergo poenas pendet.

CL. Satis scite promittit tibi. SY. atqui
 tu hanc iocari credis?

Fa-

Faciet nisi caveo. BA. dormiunt: ego
pol istos commovebo.

Mea Phrygia, audisti, modo iste homo
quam villam demonstravit

Charini? PH. audivi. BA. proxumam
esse huic fundo ad dextram?

PH. memini.

BA. Curriculo percurrere: apud eum miles
Dionysia agit.

SY. Quid inceptat? BA. dic me hic
oppido esse invitam, atque
affervari:

Verum aliquo pacto verba me his datu-
ram esse, et venturam.

SY. Perii hercle! Bacchis, mane, mane;
quo mittis istanc? quaeso,

Iube maneat. BA. i. SY. quin est pa-
ratum argentum. BA. quin
ego maneo.

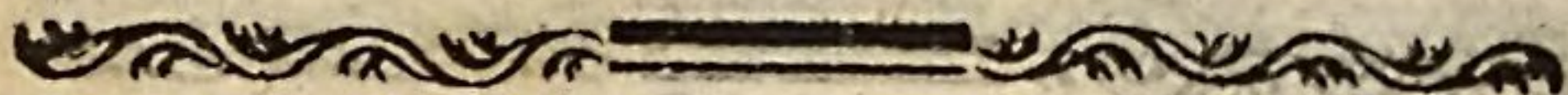
SY. Atqui dabitur. BA. ut lubet, num
ego inſto? SY. at ſcin' quid,
ſodes?

BA. Quid? SY. tranſeundum nunc tibi ad
Menedemum eſt, et tua pompa

Eo traducenda eſt. BA. quam rem agis?
ſcelus. SY. egone? argentum cudo,

Quod tibi dem. BA. dignam me putas,
quam illudas? SY. non eſt temere.

BA.

BA. Etiamne tecum hic res mihi est?

SY. minime: tuum tibi reddo.

BA. Eatur. SY. sequere hac. heus, Dro-

mo. DR. quis me volt? SY. Sy-

rus. DR. quid est rei?

SY. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc

ad vos propere.

BA. Quamobrem? SY. ne quaeras: ef-

ferant, quae secum huc attule-

runt.

Sperabit sumtum sibi senex levatum esse

harum abitu.

Nae ille haut scit, paulum lucri quantum

ei damni apportet.

Tu nescis id, quod scis, Dromo, si sapias.

DR. mutum dices.

ACTVS IV. SCENA V.

CHREMES, SYRVS.

CH. Ita me Di amabunt, ut nunc Mene-

demi vicem

Miseret me, tantum devenisse ad eum

mali.

Illanccine mulierem alere cum illa fa-

milia?

Et si

Etsi scio, hosce aliquot dies non sentiet :
 Ita magno desiderio fuit ei filius.
 Verum ubi videbit tantos sibi sumtus do-
 mi

Cotidianos fieri, nec fieri modum,
 Optabit rursus ut abeat ab se filius.
 Syrum optume eccum. SY. cesso hunc
 adoriri ? CH. Syre. SY. hem.

CH. Quid est ? SY. te mihi ipsum iam
 dudum exoptabam dari.

CH. Videre egisse iam nescio quid cum
 fene.

SY. De illo quod dudum ? dictum ac
 factum reddidi.

CH. Bonane fide ? SY. bona hercle.

CH. non possum pati,
 Quin tibi caput demulceam : accede huc,
 Syre :

Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac
 lubens.

SY. At si scias, quam scite in mentem
 venerit.

CH. Vah ! gloriare evenisse ex senten-
 tia ?

SY. Non hercle vero, verum dico.

CH. dic, quid est ?

SY. Tui Clitiphonis esse amicam hanc
 Bacchidem

Me-

Menedemo dixit Clinia; et ea gratia
Secum adduxisse, ne tu id persentisceres.
CH. Probe. SY. dic fodes. CH. nimium,
inquam. SY. immo si scias.
Sed porro ausculta, quod superest fallaciae.

Sese ipse dicet tuam vidisse filiam:
Eius sibi complacitam formam, postquam
aspexerit:

Hanc cupere uxorem. CH. modone quae
inventata est? SY. eam.

Et quidem iubebit posci. CH. quamobrem
istuc, Syre?

Nam prorsum nihil intelligo. SY. hui,
tardus es.

CH. Fortasse. SY. argentum dabitur ei
ad nuptias.

Aurum, atque vestem, qui, tenesne?
CH. comparet?

SY. Id ipsum. CH. at ego illi nec do,
neque despondeo.

SY. Non? quamobrem? CH. quam-
obrem? me rogas? homini!
SY. ut lubet.

Non ego dicebam in perpetuum illam illi
dares,

Verum ut simulares. CH. non mea est
simulatio;

Ita

Ita tu istaec tua misceto, ne me admisceas.
Ego, cui daturus non sum, ut ei despon-
deam?

SY. Credebam. CH. minime. SY. scite
poterat fieri:

Et ego hoc, quia dudum tu tantopere
iusseras,

Eo coepi. CH. credo. SY. ceterum equi-
dem istuc, Chreme,

Æqui bonique facio. CH. atqui cum ma-
xime

Volo te dare operam ut fiat, verum alia
via.

SY. Fiat: quaeratur aliud. sed illud quod
tibi

Dixi de argento, quod ista debet Bac-
chidi,

Id nunc reddendum est illi: neque tu sci-
licet

Eo nunc confugies, Quid mea? num mihi
datum est?

Num iussi? num illa oppignerare filiam
Meam me invito potuit? verum illud,
Chreme,

Dicunt, *ius summum saepe summa est ma-
litia.*

CH. Haut faciam. SY. immo, aliis si li-
cet, tibi non licet:

O.

Omnes te in lauta, et bene aucta parte putant.

CH. Quin egomet iam ad eam deferam.

SY. immo filium

Iube potius. CH. quamobrem? SY. quia enim in hunc suspicio est

Translata amoris. CH. quid tum? SY.

quia videbitur

Magis verisimile id esse, quum hic illi dabit:

Et simul conficiam facilius ego, quod volo.

Ipsa adeo adest: abi, effer argentum. CH. effero.

ACTVS IV. SCENA VI.

CLITIPHO, SYRVS.

CL. *Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet,*

Quam invitus facias. vel me haec deambulationo,

Quam non laboriosa, ad languorem dedit!

Nec quicquam magis nunc metuo, quam ne denuo

Miser aliquo extrudat hinc, ne accedam ad Bacchidem.

Terent.

P

Ve

Vt te quidem omnes Di Deaeque, quan-
tum est, Syre,
Cum istoc invento, cumque incepto per-
duint:

Huiusmodi mihi res semper comminiscere,
Vbi me excarnifices. SY. i tu hinc quo di-
gnus es:

Quam pene tua me perdidit protervitas!
CL. Vellem hercle factum; ita meritu's.
SY. meritus! quomodo?

Nae me istuc ex te prius audivisse gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus iam
fui.

CL. Quid igitur dicam tibi vis? abisti, mi-
hi

Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
SY. Iam non sum iratus: sed scin' ubi nunc
fit tibi

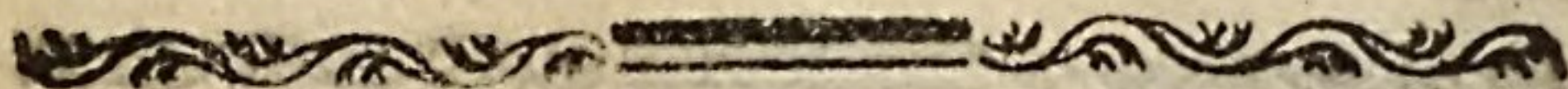
Tua Bacchis? CL. apud nos. SY. non.
CL. ubi ergo? SY. apud Cliniam.

CL. Perii. SY. bono animo es: iam argen-
tum ad eam deferes,
Quod ei pollicitus. CL. garris: unde? SY.
à tuo patre.

CL. Ludis fortasse me. SY. ipsa re expe-
ribere.

CL. Nae ego fortunatus homo sum: deamo
te, Syre.

SY.

SY. Qua caussa id fiat, cave quicquam admiratus fies.

Sed pater egreditur, obsecundato in loco:
Quod imperabit, facito: loquitor paucula.

ACTVS IV. SCENA VII.

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

CH. **V**bi Clitipho nunc est? SY. eccum me, inque. CL. eccum hic tibi.

CH. Quid rei esset, dixti huic? SY. dixi pleraque omnia.

CH. Cape hoc argentum, ac defer. SY. ii, quid stas, lapis?

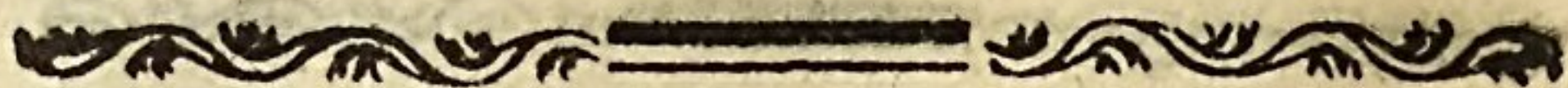
Quin accipis? CL. cedo sane. SY. sequere hac me ocius:

Tu hic nos, dum eximus, interea opperire:

Nam nihil est, illic quod moremur diutius.

CH. Minas quidem iam decem habet a me filia,

Quas pro alimentis esse nunc duco datas:
Hasce ornamentis consequentur alterae.

Porro haec talenta dotis apposcunt duo.
Quam multa iniusta ac prava fiunt moribus!
Mihi nunc, relictis rebus, invenienda est
Aliquis, labore inventa mea cui dem
bona.

ACTVS IV. SCENA VIII.

MENEDEMVS, CHREMES.

ME. Multo omnium nunc me fortuna-
tissimum

Factum puto esse, gnate; quum te intel-
ligo

Refipisse. CH. ut errat ! ME. te ipsum quae-
rebam , Chreme :

**Serva, quod in te est, filium, et me, et
familiam.**

CH. Cedo, quid vis faciam? **ME.** inveni-
sti hodie filiam.

CH. Quid tum ? **ME.** hanc tibi uxorem
dari volt Clinia.

CH. Quaeso, quid tu hominis es? ME.
quid est? CH. iamne oblitus es,

Inter nos quid sit dictum de fallacia,
Vt ea via abs te argentum auferretur? ME.
scio.

CH.

CH. Ea res nunc agitur ipsa. ME. quid dixti, Chreme?

Erravi. res acta. quanta de spe decidi!

CH. Immo haec quidem, quae apud me est, Clitiphonis est

Amica. ME. ita aiunt. CH. et tu credis? ME. omnia.

CH. Et illum aiunt velle uxorem, ut, quum desponderim,

Des, qui aurum, ac vestem, atque alia, quae opus sunt, comparet.

ME. Id est profecto: id amicae dabitur. CH. scilicet

Daturum. ME. vah! frustra sum igitur gavisus miser!

Quidvis tamen iam malo, quam hunc amittere.

Quid nunc renunciem abs te responsum, Chreme?

Ne sentiat me sensisse, atque aegre ferat.

CH. Aegre? nimium illi, Menedeme, indulges! ME. sine:

Inceptum est: perfice hoc mihi perpetuo, Chreme.

CH. Dic convenisse; egisse te de nuptiis.

ME. Dicam. quid deinde? CH. me facturum esse omnia :

Generum placere : postremo etiam , si voles ,

Desponsam quoque esse dicito. ME. em , istuc volueram.

CH. Tanto ocius te ut poscat , et tu id quod cupis ,

Quam ocissime ut des. ME. cupio. CH. nae tu propediem ,

Vt istam rem video , istius obfaturabere.

Sed ututi istaec sunt , cautim et paulatim dabis ,

Si sapias. ME. faciam. CH. abi intro ; vide , quid postulet.

Ego domi ero , si quid me voles. ME. sane volo :

Nam te scientem faciam , quicquid egero.

ACTVS V. SCENA I.

MENEDEMVS , CHREMES.

ME. **E**go me non tam astutum , neque
ita perspicacem esse , certo
scio.

Sed hic adiutor meus, et monitor, et prae-
monstrator Chremes

Hoc

Hoc mihi praestat. In me quidvis harum
rerum convenit,

Quae sunt dicta in stultum, caudex, stipes,
afinus, plumbeus :

In illum nihil potest : exsuperat eius stulti-
tia haec omnia.

CH. Ohe, iam define deos uxor gratulan-
do obtundere,

Tuam esse inventam gnatham : nisi illos ex
tuo ingenio iudicas,

Vt nihil credas intelligere, nisi idem dictum
est centies.

Sed interim quid illic iam dudum gnatus
cessat cum Syro ?

ME. Quos ais homines, Chremes, cessare ?

CH. ehem, Menedeme, advenis ?

Dic mihi, Cliniae, quae dixi, nunciastine ?

ME. omnia.

CH. Quid ait ? ME. gaudere adeo coepit,
quasi qui cupiunt nuptias.

CH, Ha, ha, he. ME. quid risisti ? CH.
fervi venere in mentem Syri

Calliditates. ME. itane ? CH. voltus quo-
que hominum fingit scelus.

ME. Gnatus quod se assimulat laetum, id
dicis ? CH. id. ME. idem istuc
mihi

Venit in mentem. CH. veterator. ME.

magis, si magis noris, putes
Ita rem esse. CH. ain' tu? ME. quin tu
ausculta. CH. mane, hoc prius scire
expeto,

Quid perdideris : nam ubi desponsam nun-
ciasti filio ;

Continuo iniecisse verba tibi Dromonem
scilicet,

Sponsae vestem, aurum, atque ancillas
opus esse; argentum ut dares.

ME. Non. CH. quid non? ME. non in-
quam. CH. neque ipse gnatus? ME.
nihil prorsus, Chreme.

Magis unum etiam instare, ut hodie con-
ficerentur nuptiae.

CH. Mira narras : quid Syrus meus? ne
is quidem quicquam? ME. nihil.

CH. Quamobrem? ME. nescio; equidem
miror, qui alia tam plane scias.

Sed ille tuum quoque Syrus idem mire fin-
xit filium,

Vt ne paululum quidem suboleat esse ami-
cam hanc Cliniae.

CH. Quid ais? ME. mitto iam osculari at-
que amplexari: id nil puto.

CH. Quid est, quod amplius simuletur?

ME.

ME. vah ! CH. quid est ? ME. audi modo :

Est mihi in ultimis conclave in aedibus quod-
dam retro :

Huc est intro latus lectus ; vestimentis stra-
tus est.

CH. Quid, postquam hoc est factum ? ME.
dictum factum : huc abiit Clitipho.

CH. Solus ? ME. solus. CH. timeo ! ME.
Bacchis consecuta est ilico.

CH. Sola ? ME. sola. CH. perii ! ME.
ubi abiere intro , operuere ostium.

CH. hem !

Clinia haec fieri videbat ? ME. quidni ?
mecum una simul.

CH. Filii est amica Bacchis , Menedeme :
occidi !

ME. Quamobrem ? CH. decem dierum vix
mihi est familia.

ME. Quid ? istuc times, quod ille operam
amico dat suo ?

CH. Immo quod amicae, ME. si dat. CH.
an dubium id tibi est ?

Quemquamne animo tam communi esse,
aut leni putas,

Qui se vidente amicam patiatur suam ?

ME. Quidni ? quo verba facilius dentur
mihi.

CH. Derides? merito mihi nunc ego succenseo.

Quot res dedere, ubi possem persentiscere,

Nisi essem lapis? quae vidi! vae misero mihi!

At nae illud haut inultum, si vivo, ferent:

Nam iam. ME. non tu te cohibes? non te respicis?

Non tibi ego exempli fatis sum? CH. prae iracundia,

Menedeme, non sum apud me. ME. tene istuc loqui?

Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare,

Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?

CH. Quid faciam? ME. id quod me fecisse aiebas parum:

Fac te patrem esse sentiat: fac ut audeat

Tibi credere omnia, abs te petere et poscere;

Ne quam aliam quaerat copiam, ac te deferat.

CH. Immo abeat multo malo quovis gentium,

Quam

Quam hic per flagitium ad inopiam redi-
gat patrem.

Nam si illi pergo suppeditare sumtibus,
Menedeme, mihi illaec vero ad rastros
res redit.

ME. Quot incommoditates in hac re ac-
cipies, nisi caves!

Difficilem ostendes te esse, et ignosces
tamen

Post; et id ingratum. CH. ah nescis,
quam doleam. ME. ut lubet.

Quid hoc, quod volo, ut illa nubat no-
stro? nisi quid est

Quod mavis. CH. immo et gener, et af-
fines placent.

ME. Quid dotis dicam te dixisse filio?

Quid obticuiisti? CH. dotis? ME. ita di-
co. CH. ah! ME. Chreme,

Ne quid vereare, si minus: nil nos dos
mouet.

CH. Duo talenta pro re nostra ego esse
decrevi satis;

Sed ita dictu opus est, si me vis salvum
esse, rem, et filium,

Me mea omnia bona doti dixisse illi. ME.
quam rem agis?

CH. Id mirari te simulato, et illum hoc
rogitato simul,

Quam-

Quamobrem id faciam. ME. quin ego vero, quamobrem id facias, nescio.

CH. Egone? ut eius animum, qui nunc luxuria et lascivia

Diffluit, retundam; redigam, ut, quo se vortat, nesciat.

ME. Quid agis? CH. mitte; sine me in hac re gerere mihi morem. ME. fino.

Itane vis? CH. ita. ME. fiat. CH. age iam, uxorem ut arceffat, paret.

Hic ita, ut liberos est aequom, dictis confutabitur.

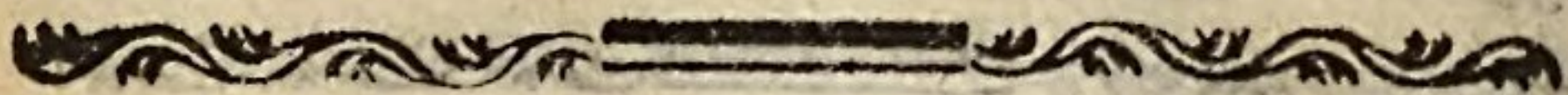
Sed Syrum. ME. quid eum? CH. egone? si vivo, adeo exornatum dabo,

Adeo depexum, ut, dum vivat, meminerit semper mei:

Qui sibi me pro ridiculo ac delectamento putat.

Non, ita me Di ament, auderet haec facere viduae mulieri,

Quae in me fecit.

ACTVS V. SCENA II.

CLITIPHO , MENEDEMVS , CHREMES ,
SYRVS.

CL. **I**tane tandem quaeso, Menedeme, ut
pater

Tam in brevi spatio omnem de me eiecerit
animum patris?

Quodnam ob facinus? quid ego tantum
sceleris admisi miser?

Volgo faciunt. ME. scio tibi esse hoc gravius
multo, ac durius,

Cui fit: verum ego haut minus aegre patior:
id qui nescio,

Nec rationem capio, nisi quod tibi bene
ex animo volo.

CL. Hic patrem adstare aiebas? ME. ec-
cum. CH. quid me incusas, Clitipho?

Quicquid ego huius feci, tibi prospexi et
stultitiae tuae.

Vbi te vidi animo esse omisso, et, suavia
in praesentia

Quae essent, prima habere, neque consu-
lere in longitudinem:

Cepi rationem, ut neque egeres, neque ut
haec posses perdere.

Vbi cui decuit primo, tibi non licuit per
te mihi dare;

Abii

Abii ad proximos, tibi qui erant: eis com-
misi et credidi.

Ibi tuae stultitiae semper erit praesidium,
Clitipho:

Victus, vestitus, quo in tectum te rece-
ptes. CL. ei mihi!

CH. Satius est, quam te ipso herede haec
possidere Bacchidem.

SY. Disperii! scelestus quantas turbas con-
civi insciens!

CL. Emori cupio. CH. prius quaeso disce,
quid sit vivere:

Vbi scies, si displicebit vita, tum istoc
utitor.

SY. Here, licetne? CH. loquere. SY. at
tuto? CH. loquere. SY. quae ista est
pravitas,

Quaevae amentia est, quod peccavi ego,
id obesse huic? CH. ilicet.

Ne te admisce. nemo accusat, Syre, te;
nec tu aram tibi,

Nec precatorem pararis. SY. quid agis?
CH. nil succenseo,

Nec tibi, nec tibi: nec vos est aequom,
quod facio, mihi.

SY. Abiit; vah, rogasse vellem. CL.
quid? SY. unde mihi peterem ci-
bum:

Ita

Ita nos alienavit: tibi iam esse ad fororem
intelligo.

CL. Adeon' rem rediisse, ut periculum
etiam fame mihi sit, Syre?

SY. Modo liceat vivere, est spes. CL.
quae? SY. nos esurituros fatis.

CL. Irrides in re tanta, neque me quic-
quam consilio adiuvas?

SY. Immo et ibi nunc sum et usque id egi
dudum, dum loquitur pater:

Et, quantum ego intelligere possum. CL.
quid? SY. non aberit longius.

CL. Quid id ergo? SY. sic est, non es-
se horum te arbitror. CL. quid
istuc, Syre?

Satin' sanus es? SY. ego dicam, quod
mihi in mentem est: tu diiudica.

Dum istis fuisti solus, dum nulla alia de-
lectatio,

Quae propior esset, te indulgebant, tibi
dabant: nunc filia

Postquam est inventa vera, inventa est
caussa, qua te expellerent.

CL. Est verisimile. SY. an tu ob peccatum
hoc esse illum iratum putas?

CL. Non arbitror. SY. nunc aliud specta:
matres omnes filiis

*In peccato adiutrices, auxilio in paterna in-
iuria*

Solent esse : id non fit. CL. verum dicis.
quid ergo nunc faciam, Syre?

SY. Suspicionem istanc ex illis quaere:
rem profer palam :

Si non est verum, ad misericordiam am-
bos adduces cito ;

Aut scibis cuius sis. CL. recte suades ; fa-
ciam. SY. fat recte hoc mihi

In mentem venit : namque adolescens quam
minima in spe situs erit,

Tam facillime patris pacem in leges con-
ficiet suas.

Etiam haut scio, an uxorem ducat ; ac
Syro nil gratiae.

Quid hoc autem ? senex exit foras : ego
fugio. adhuc quod factum' est

Mirror, continuo non iussisse abripi me. ad
Menedemum hunc pergam.

Eum mihi precatorem paro : seni nostro
fidei nihil habeo.

ACTVS V. SCENA III.

SOSTRATA, CHREMES.

SO. **P**rofecto, nisi caves tu homo, ali-
quid gnato conficies mali :

Id-

Idque adeo miror, quomodo tam ineptum
quicquam tibi

In mentem venire, mi vir, potuerit.

CH. Pergin' mulier odiosa esse? ullamne
ego rem unquam in vita mea

Volui, quin tu in ea re mihi fueris advor-
fatrix, Sostrata?

At si rogitem iam, quid est quod peccem,
aut quamobrem hoc faciam, nescias:

In qua re nunc tam confidenter restas,
stulta? SO. ego nescio.

CH. Immo scis, potius quam quidem re-
deat ad integrum haec eadem oratio.

SO. Oh, iniquos es, qui me tacere de re
tanta postules.

CH. Non postulo: iam loquere: nihilo-
minus ego hoc faciam tamen.

SO. Facies? CH. verum, SO. non vides,
quantum mali ex ea re excites?

Subditum se suspicatur. CH. subditum!
ain' tu? SO. certe inquam, mi vir.

CH. Confitere tuum non esse? SO. au!
obsecro te, istud inimicis fiet.

Egon' confitear meum non esse filium,
qui sit meus?

CH. Quid? metuis ne non, quum velis,
convincas esse illum tuum?

SO. Quod filia est inventa ? CH. non :
 sed quod magis credendum fiet ,
 Id quod est confimilis moribus ,
 Convincens facile ex te natum : nam tui si-
 milis est probe :
 Nam illi nil vitii est relictum , quin sit et
 idem tibi.
 Tum praeterea talem , nisi tu, nulla pare-
 ret filium.
 Sed ipse egreditur : quam severus ! rem ,
 cum videas, censeas.

ACTVS V. SCENA IV.

CLITIPHO , SOSTRATA , CHREMES.

CL. Si unquam ullum fuit tempus , ma-
 ter, quum ego voluptati tibi
 Fuerim , dictus filius tuus tua voluntate :
 obsecro ,
 Eius ut memineris , atque inopis nunc te
 miserefcatur mei ;

Quod peto et volo, parentis meos ut com-
 monstres mihi.

SO. Obsecro , mi gnate , ne istuc in ani-
 mum inducas tuum ,

Alienum esse te. CL. sum. SO. miseram
 me. hoccine quaefisti, obsecro?

Ita

Ita mihi atque huic sis superstes, ut ex me
atque hoc natus es.

Et cave posthac, si me amas, unquam
istuc verbum ex te audiam.

CH. At ego, si me metuis, mores cave
in te esse istos sentiam.

CL. Quos? CH. si scire vis, ego dicam:
gerro, iners, fraus, helluo,
Ganeo, damnosus: crede, et nostrum te
esse credito.

CL. Non sunt haec parentis dicta. CH.
non, si ex capite sis meo

Natus, item ut aiunt Minervam esse ex
Iove, ea causa magis
Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem
fieri.

SO. Dî istaec prohibeant. CH. Deos ne-
scio: ego quod potero, enitar sedulo.

Quaeris id quod habes, parentis: quod
abest, non quaeris, patri

Quomodo obsequare: et ut serves, quod
labore invenerit.

Non mihi per fallacias adducere ante ocu-
los? pudet

Dicere hac praesente verbum turpe: at te
id nullo modo

Pignit facere. CL. cheu, quam ego nunc
totus displiceo mihi:

Quam pudet! neque, quod principium inveniam ad placandum, scio.

ACTVS V. SCENA V.

MENEDEMVS, CHREMES, CLITIPHO,
SOSTRATA.

ME. **E**nimvero Chremes nimis graviter cruciat adolescentulum,

Nimisque inhumane. ex eo ergo, ut pacem conciliem. optume

Ipsos video. CH. ehem, Menedeme, cur non arcessi iubes

Filiam, et quod dotis dixi, firmas? SO. mi vir, te obsecro,

Ne facias. CL. pater, obsecro, ut mihi ignoscas. ME. da veniam, Chreme:

Sine te exoret. CH. egone mea bona ut dem Bacchidi dono sciens?

Non faciam. ME. at id nos non finemus.

CL. si me vivom vis, pater, Ignosce. SO. age, Chremes mi. ME. age quaeso, ne tam obfirma te, Chreme.

CH. Quid istic? video non licere, ut coeperam, hoc pertendere.

ME.

ME. Facis, ut te decet. CH. ea lege hoc
adeo faciam; si facit

Quod ego hunc aequom censeo. CL. pa-
ter, omnia faciam: impera.

CH. Vxorem ut ducas. CL. pater. CH.
nihil audio. ME. ad me recipio;

Faciet. CH. nil etiam audio ipsum. CL.
perii. SO. an dubitas, Clitipho?

CH. Immo, utrum volt. ME. faciet
omnia. SO. *haec, dum incipias,*
gravia sunt,

Dumque ignores: ubi cognoris, facilia. CL.
faciam, pater.

SO. Gnate mi, ego pol tibi dabo illam le-
pidam, quam tu facile ames,

Filiam Phanocratae nostri. CL. rufamne
illam virginem,

Caesiam, sparso ore, adunco naso? non
possum, pater.

CH. Heia, ut elegans est! credas animum
ibi esse. SO. aliam dabo.

CL. Quid istic? quandoquidem ducenda
est, egomet habeo propemodum,

Quam volo. SO. nunc laudo, gnate. CL.
Archonidi huius filiam.

SO. Perplacet. CL. pater, hoc nunc re-
stat. CH. quid? CL. Syro igno-

scas volo,

Quae mea caussa fecit. CH. fiat. Vos va-
lete, et plaudite.

ADELPHI PVBLII TERENTII

Carthaginiensis Afri.

Acta ludis Megalensibus L. Æmilii
Pauli. quos fecere Q. Fabius Maximus et
L. Cornelius Africanus. egerunt L. Atti-
lius Pranestinus, et Minutius Protimus.
modos fecit Flaccus Claudii, tibiis Serra-
nis. Graeca est Menandru. edita L. Anicio
Gallo, et M. Cornelio Cethego consulibus.
anno ab urbe condita DXCV. ante Chri-
stum natum CLXVIII.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

ÆSCHINVS, adolescens.

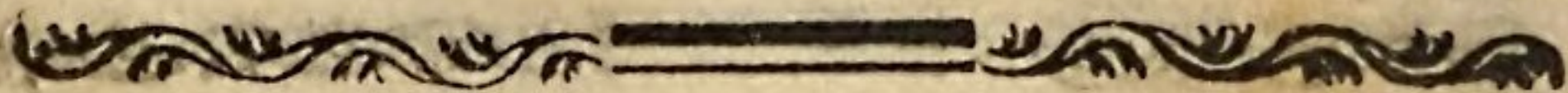
CANTHARA, nutrix.

CTESIPHO, adolescens.

DROMO, iervus.

DEMEA, senex.

GE.

GETA, fervus.
 HEGIO, fenex.
 MICIO, fenex.
 PAMPHILA, nurus.
 SANNIO, leno.
 SOSTRATA, matrona.
 SYRVS, fervus.

PERSONAE MVTAE.

BABYLO.
 PARMENO, fervus.
 STORAX, fervus.

ADELPHI ARGVMENTVM,
 C. SVLPICIO APOLLINARI

AVCTORE.

*D*uos cum haberet Demea adolescentu-
 los,
 Dat Micioni fratri adoptandum Æschinum:
 Sed Ctesiphonem retinet. hunc cithari-
 striae
 Lepore captum, sub duro ac tristi patre,
 Frater celabat Æschinus, famamque
 Amoris in sese transferebat; denique

*Fidicinam lenoni eripuit. vitiaverat
Idem Æschinus civem Atticam paupercu-*

*lam,
Fidemque dederat, hanc sibi uxorem fore.
Demea iurgare, graviter ferre. mox
tamen*

Vt veritas patefacta est, ducit Æschi-

*nus
Vitiatam; potitur Ctesipho citharistriam.*

PROLOGVS.

Postquam Poeta sensit scripturam suam
Ab iniquis observari, et adversa-
rios

Rapere in peiorem partem, quam acturi
sumus;

Indicio de se ipse erit: vos eritis iudi-
ces,

Laudin' an vitio duci id factum oporteat.

Synapothnescontes Diphili Comoedia est:
Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.
In Graeca adolescens est, qui lenoni eri-
puit

Meretricem, in prima fabula; eum Plau-
tus locum

Re.

Reliquit integrum. eum hic locum sumsit
sibi

In Adelphos, verbum de verbo expressum
extulit.

Eam nos acturi sumus novam. perno-
scite,

Furtumne factum existimetis, an locum
Reprehensum, qui praeteritus negligen-
tia' sit.

Nam quod isti dicunt malevoli, homines
nobiles

Eum adiutare, assidueque una scribere:
Quod illi maledictum vehemens esse exi-
stimant,

Eam laudem hic ducit maximam; quum il-
lis placet,

Qui vobis universis et populo placent;
Quorum opera in bello, in otio, in nego-
tio,

Suo quisque tempore usus est sine super-
bia.

Dehinc ne expectetis argumentum fa-
bulae:

Senes qui primi venient, ii partem ape-
rient,

In agendo partem ostendent. facite, ae-
quanimitas

Poetae ad scribendum augeat industriam.

ACTVS I. SCENA I.

MICIO.

Storax ! non rediit hac nocte a coena
Æschinus?

Neque fervolorum quisquam , qui advor-
sum ierant ?

Profecto hoc vere dicunt , si absis uspiam,
Aut ubi si cesses , evenire ea satius est,
Quae in te uxor dicit , et quae in animo
cogitat

Irata , quam illa , quae parentes propitii.
Vxor , si cesses , aut te amare cogitat ,
Aut tete amari , aut potare , aut animo
obsequi :

Et tibi bene esse soli , quum sibi sit male.
Ego , quia non rediit filius , quae cogito !
Et quibus nunc sollicitor rebus ! ne aut ille
alserit ,

Aut uspiam ceciderit , aut perfregerit
Aliquid. vah ! quemquamne hominem in
animum instituere , aut

Parare , quod sit carius , quam ipse est sibi ?
Atqui ex me hic non natus est , sed ex
fratre. is adeo

Diffimili studio est iam inde ab adolescentia ;

Ego hanc clementem vitam urbanam, at-
que otium
Secutus sum. et, quod fortunatum isti
putant,
Uxorem nunquam habui; ille contra, haec
omnia:
Ruri agere vitam; semper parce ac duri-
ter
Se habere; uxorem duxit; nati filii
Duo; inde ego hunc maiorem adoptavi
mihi;
Eduxi a parvulo; habui, amavi pro meo;
In eo me oblecto; solum id est carum
mihi.
Ille ut item contra me habeat, facio fe-
dulo:
Do, praetermitto: non necesse habeo
omnia
Pro meo iure agere: postremo, alii clan-
culum
Patres quae faciunt, quae fert adolescen-
tia,
Ea ne me celet, consuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere insuerit pa-
trem;
Aut audebit: tanto magis audebit ceteros.
*Pudore et liberalitate liberos
Retinere satius esse credo, quam metu.*
Haec

Haec fratri mecum non conveniunt, ne-
que placent.

Venit ad me saepe, clamitans: Quid agis,
Micio?

Cur perdis adolescentem nobis? cur
amat?

Cur potat? cur tu his rebus sumtum fug-
geris?

Vestitu nimio indulges: nimium ineptus
es.

Nimium ipse est durus praeter aequumque
et bonum:

Et errat longe, mea quidem sententia,
Qui imperium credat gravius esse, aut sta-
bilius.

Vi quod fit, quam illud, quod amicitia
adiungitur.

Mea est sic ratio, et sic animum induco
meum:

Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum ini credit, tantisper ca-
vet:

Si sperat fore clam, rursus ad ingenium
redit.

Ille quem beneficio adiungas, ex animo
facit;

Studet par referre; praesens absensque idem
erit.

Hoc

Hoc patrium est, potius consuefacere fi-
lium

Sua sponte recte facere, quam alieno me-
tu.

Hoc pater ac dominus interest: hoc qui ne-
quit,

Fateatur se nescire imperare liberis.

Sed estne hic ipse, de quo agebam? et
certe is est.

Nescio quid tristem video: credo iam, ut
solet,

Iurgabit. salvom te advenire, Demea,
Gaudemus.

ACTVS I. SCENA II.

DEMEA, MICIO.

DE. **E**hem, opportune: te ipsum quae-
rito.

MI. Quid tristis es? DE. rogas me, ubi
nobis Aeschinus

Siet, quid tristis ego sim? MI. dixin' hoc
fore?

Quid fecit? DE. quid ille fecerit? quem
neque pudet

Quicquam; nec metuit quenquam; neque
legem putat

Te-

Tenere se ullam. nam illa, quae antehac
facta sunt,

Omitto: modo quid designavit! MI. quid-
nam id est?

DE. Fores effregit, atque in aedes irruit
Alienas: ipsum dominum, atque omnem
familiam

Mulcavit usque ad mortem: eripuit mulie-
rem,

Quam amabat. clamant omnes, indignissu-
me

Factum esse: hoc advenienti quot mihi,
Micio,

Dixere? in ore est omni populo. denique
Si conferendum exemplum est, non fratrem
videt

Rei dare operam, ruri esse parcum ac
sobrium?

Nullum huius simile factum. haec quum
illi, Micio,

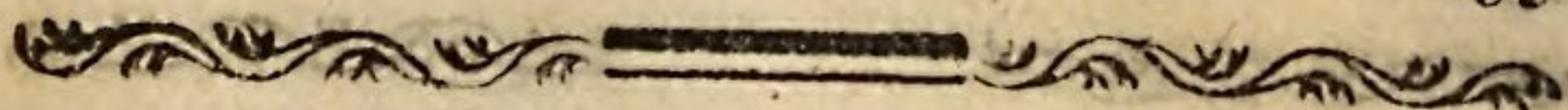
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi finis.

MI. *Homine imperito nunquam quicquam
iniustius,*

*Qui, nisi quod ipse fecit, nil rectum pu-
tat.*

DE. Quorsum istuc? MI. quia tu, Demea,
haec male iudicas.

Non

Non est flagitium, mihi crede, adolescentu-
tulum
Scortari, neque potare: non est: neque
fores
Effringere. haec si neque ego, neque tu
fecimus,
Non fivit egestas facere nos. tu nunc
tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.
Iniurium est. nam si esset unde id fieret,
Faceremus: et tu illum tuum, si esses ho-
mo,
Sineres nunc facere, dum per aetatem li-
cet:
Potius quam, ubi te expectatum eiecisset foras,
Alieniore aetate post faceret tamen.
DE. Pro Iuppiter! tu homo adigis me ad
insaniam.
Non est flagitium facere haec adolescentu-
lum? MI. ah,
Ausculta: ne me obtundas de hac re fac-
pius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat, De-
mea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem
feram.

Ob-

Obsonat, potat, olet unguenta? de meo:
Amat? dabitur a me argentum, dum erit
commodum:

Vbi non erit, fortasse excludetur foras:
Fores effregit? restituentur: discidit
Vestem? refarcietur. Est, Dis gratia,
Et unde haec fiant, et adhuc non molesta
sunt.

Postremo aut define, aut cedo quemvis ar-
bitrum:

Te plura in hac re peccare ostendam. DE.
hei mihi!

Pater esse disce ab aliis, qui vere sciunt.

MI. Natura tu illi pater es, consiliis ego.

DE. Tun' consulis quicquam? MI. ah, si
pergis, abiero.

DE. Siccine agis? MI. an ego toties de
eadem re audiam?

DE. Curae est mihi. MI. et mihi cura
est. verum, Demea,

Curemus aequam uterque partem: tu al-
terum,

Ego item alterum. nam ambos curare, pro-
pemodum

Reposcere illum est, quem dedisti. DE.
ah, Micio.

MI.

MI. Mihi sic videtur. DE. quid istuc ?
 tibi si istuc placet,
 Profundat, perdat, pereat; nihil ad me
 attinet.

Iam si verbum unum posthac. MI. rur-
 sum, Demea,
 Irascere? DE. an non credis? repeton'
 quem dedi?

Ægre 'st: alienus non sum. si obsto; hem
 defino.

Vnum vis curem, curo: et est Dis gra-
 tia,
 Quum ita, ut volo, est; iste tuus ipse
 sentiet

Posterius. nolo in illum gravius dicere.
 MI. Nec nihil, neque omnia haec sunt,
 quae dicit; tamen

Non nihil molesta haec sunt mihi: sed
 ostendere,
 Me aegre pati, illi nolui. nam ita 'st
 homo:

Quum placo, advorsor sedulo et deter-
 reo:

Tamen vix humane patitur: verum si
 augeam,

Aut etiam adiutor sim eius iracundiae,
 Insaniam profecto cum illo. etsi Æschi-
 nus

Terent.

R

Non-

Nonnullam in hac re nobis facit iniuriam.

Quam hic non amavit meretricem? aut
cui non dedit

Aliquid? postremo nuper, (credo iam
omnium

Tædebat) dixit velle uxorem ducere.

Sperabam iam defervisse adolescentiam.

Gaudebam. ecce autem de integro. nisi
quicquid est,

Volo scire: atque hominem convenire,
si apud forum est.

ACTVS II. SCENA I.

SANNIO, ÆSCHINVS, PARMENO.

SA. **O**bfecro! populares, ferte mihi
ro atque innocenti auxilium:

Subvenite inopi. ÆS. otiose, nunc iam
ilico hic consiste.

Quid respectas? nihil periculi est: nun-
quam, dum ego adero, hic te

Tanget. SA. ego istam invitis omnibus.

ÆS. Quamquam est scelestus, non com-
mittet hodie unquam, iterum ut vapulet.

SA. Æschine, audi, ne te ignarum fu-
isse dicas meorum morum,

Leno

Leno ego sum. ÆS. scio. SA. at ita,
ut usquam fuit fide quisquam optuma.
Tu quod te posterius purges, hanc iniu-
riam mihi nolle

Factam esse, huius non faciam. crede
hoc, ego meum ius persequar.

Neque tu verbis solves unquam, quod
mihi re malefeceris.

Novi ego vestra haec; Nollem factum :
iusiurandum dabitur te esse

Indignum iniuria hac; indignis quum ego-
met sim acceptus modis.

ÆS. Abi praestrenue, ac fores aperi.
SA. ceterum hoc nihil facis.

ÆS. I intro iam nunc. SA. at enim non
finam. ÆS. accede illuc, Parmeno:

Nimium istoc abisti: hic propter hunc
adsiste. hem, sic volo.

Cave nunc iam oculos a meis oculis quo-
quam dimoveas tuos:

Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus
continuo in mala haereat.

SA. Istuc volo ergo ipsum experiri. ÆS.
hem, ferva. PA. omitte mulierem.

SA. O facinus indignum! ÆS. geminabit,
nisi caves. SA. hei misero mihi!

ÆS. Non innueram: verum in istam par-
tem potius peccato tamen.

I nunc iam. SA. quid hoc rei est! regnumne, Æschine, hic tu possides?

ÆS. Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus.

SA. Quid tibi rei mecum est? ÆS. nihil. SA. quid? nostin', qui sim? ÆS. non desidero.

SA. Tetigine tui quicquam? ÆS. si attigisses, ferres infortunium.

SA. Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?

Responde. ÆS. ante aedis non fecisse erit melius hic convicium.

Nam si molestus pergis esse, iam intro abripiere; atque ibi

Vsque ad necem operiere loris. SA. loris liber? ÆS. sic erit.

SA. O hominem impurum! hiccine libertatem aiunt aequam esse omnibus?

ÆS. Si fatis iam debacchatus es, leno, audi si vis nunc iam.

SA. Egon' debacchatus sum autem, an tu in me? ÆS. mitte ista, atque ad rem redi.

SA. Quam rem? quo redeam? ÆS. iamne me vis dicere, quod ad te attinet?

SA. Cupio: aequi modo aliquid. ÆS. vah!

vah! leno iniqua me non volt lo-
qui.

SA. Leno sum, fateor, pernicies com-
munis adolescentium,
Periurus, pestis: tamen tibi a me nulla
orta est iniuria.

ÆS. Nam hercle etiam hoc restat. **SA.**
illuc quaeso redi, quo coepisti,
Æschine.

ÆS. Minis viginti tu illam emisti, quae
res tibi vortat male.

Argenti tantum tibi dabitur. **SA.** quid, si
ego tibi illam nolo vendere?

Coges me? **ÆS.** minime. **SA.** namque
id metui. **ÆS.** neque vendundam
censeo,

Quae libera est: nam ego liberali illam
asserō causa manu.

Nunc vide, utrum vis; argentum accipe-
re, an causam meditari tuam.

Delibera hoc, dum ego redeo, leno.

SA. prô supreme Iuppiter!

Minime miror, qui insanire occipiunt ex
iniuria:

Domo me eripuit: verberavit: me invi-
to abduxit meam.

Ob malefacta haec tantidem emtam po-
stulat sibi tradier.

Homini misero plus quingentos colaphos
infregit mihi.

Verum enim, quando bene promeruit,
fiat: suum ius postulat.

Age, iam cupio, si modo argentum red-
dat. sed ego hoc hariolor:

Vbi me dixero dare tanti, testes faciet
ilico,

Vendidisse me. de argento, somnium, mox:
cras redi.

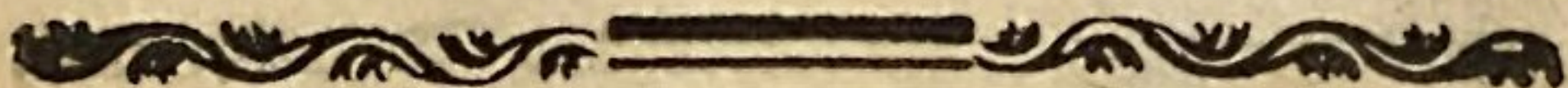
Id quoque possum ferre, si modo reddat,
quanquam iniurium 'st.

Verum cogito id quod res est: quando
eum quaestum occeperis,

Accipiunda et musitanda iniuria adole-
scentium 'st.

Sed nemo dabit: frustra egomet mecum
has rationes deputo.

ACTVS II. SCENA II.

SYRVS, SANNIO.

SY. **T**ace, egomet conveniam iam ipsum:
cupide accipiat faxo, atque
etiam

Bene dicat secum esse actum. quid istuc,
Sannio, 'st, quod te audio

Nescio quid concertasse cum hero? SA.
nunquam vidi iniquius

Certationem comparatam, quam haec ho-
die inter nos fuit:

Ego vapulando, ille verberando usque,
ambo defessi sumus.

SY. Tua culpa. SA. quid agerem? SY.
adolescenti morem gestum oportuit.

SA. Qui potui melius, qui hodie usque
os praebui?

SY. Age, scis quid loquar?

*Pecuniam in loco negligere, maximum in-
terdum 'st lucrum.* Hui!

*M*etuiisti, si nunc de tuo iure concessisses
paululum,

Atque adolescenti esses morigeratus, ho-
minum homo stultissime,

Ne non tibi istuc foeneraret? SA. ego
spem pretio non emo.

SY. Nunquam rem facies : abi , nescis in-
escare homines , Sannio.

SA. Credo istuc melius esse : verum ego
nunquam adeo astutus fui,

Quin , quicquid possem , malletm auferre
potius in praesentia.

SY. Age , novi tuum animum , quasi iam
usquam tibi sint viginti minae,

Dum huic obsequare. praeterea autem te
aiunt proficisci Cyprum. SA. hem.

SY. Coemisse hinc , quae illuc veheres ,
multa : navem conductam : hoc scio,

Animus tibi pendet : ubi illinc , spero ,
redieris , tamen hoc ages.

SA. Nusquam pedem : perii hercle. hac il-
li spe hoc inceperunt. SY. timet :

Inieci scrupulum homini. SA. ô scelera !
illud vide

Vt in ipso articulo oppressit. emtae mu-
lieres

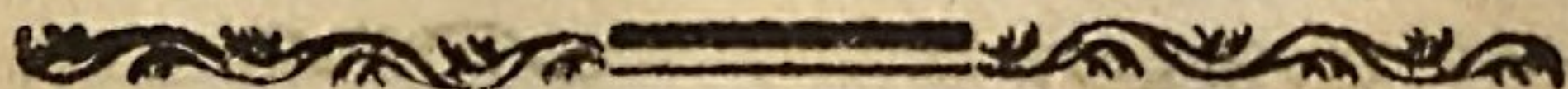
Complures , et item hinc alia , quae por-
to Cyprum.

Ni eo ad mercatum venio , damnum max-
imum 'st.

Nunc si hoc omitto , actum agam , ubi il-
linc rediero,

Nihil est : refrixerit res. Nunc demum
venis?

Cur

Cur passus? ubi eras? ut sit fatius per-
dere,

Quam aut nunc manere tam diu, aut tum
persequi.

SY. Iamne enumerasti, quod ad te redi-
turum putes?

SA. Hoccine illo dignum est? hoccine
incipere Æschinum?

Per oppressionem ut hanc mihi eripere
postulet?

SY. Labascit. unum hoc habeo: vide, si
fatis placet;

Potius quam venias in periculum, Sannio,
Serveſne, an perdas totum, dividuum
face:

Minas decem corradet alicunde. SA. hei
mihi!

Etiam de forte nunc venio in dubium
miser?

Pudet nihil? omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber est totum ca-
put:

Etiam insuper defrudat? nusquam abeo.
SY. ut lubet.

Num quid vis, quin abeam? SA. imo her-
cle hoc quaeso, Syre,

Vtut haec sunt facta, potius quam lites
sequar,

Meum mihi reddatur, saltem quanti em-
ta' est, Syre.

Scio te non usum antehac amicitia mea:
Memorem me dices esse et gratum. SY.
sedulo

Faciam. sed Ctesiphonem video: laetus est
De amica. SA. quid, quod te oro? SY.
paulisper mane.

ACTVS II. SCENA III.

CTESIPHO, SYRVS.

CT. Abs quivis homine, cum est opus,
beneficium accipere gaudeas.
Verum enim vero id demum iuvat, si,
quem aequom' est facere, is bene-
facit.

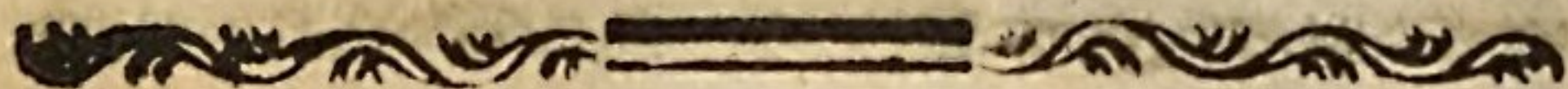
O frater! frater! quid ego nunc te lau-
dem? satis certo scio;

Nunquam ita magnifice quicquam dicam,
id virtus quin superet tua.

Itaque unam hanc rem me habere prae-
ter alios praecipuam arbitror,

Fratrem homini nemini esse primarum ar-
tium magis principem.

SY. O Ctesipho! CT. ô Syre! Æschi-
nus

nus ubi est? SY. ellum, te expectat
domi. CT. hem!

SY. Quid est? CT. quid fit? illius opera,
Syre, nunc vivo. festivum caput!
Qui omnia sibi postputavit esse prae meo
commodo:

Maledicta, famam, meum amorem, et
peccatum in se transtulit.

Nihil pote supra. sed quidnam? foris cre-
puit. SY. mane, mane! ipse exit
foras.

ACTVS II. SCENA IV.

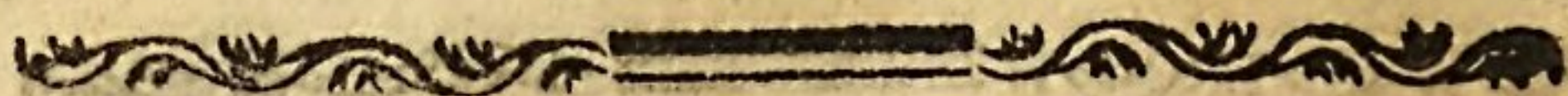
ÆSCHINVS, SANNIO, CTESIPHO, SYRVS.

ÆS. Vbi est ille sacrilegus? SA. men^{us}
quaerit? num quidnam effert?
occidi!

Nil video. ÆS. ehem, opportune: te
ipsum quaero: quid fit, Ctesipho?

In tuto est omnis res: omitte vero tri-
stitiam tuam.

CT. Ego illam hercle vero omitto, qui
quidem te habeam fratrem: ô mi
Æschine!

O mi germane! ah vereor coram in os
te laudare amplius,

Ne id, assentandi magis, quam quod ha-
beam gratum, facere existumes.

ÆS. Age inepte, quasi nunc non nori-
mus nos inter nos, Ctesipho.

Hoc mi dolet, nos paene fero scisse,
et paene in eum locum

Redisse, ut, si omnes cuperent, nihil
tibi possent auxiliarier.

CT. Pudebat. ÆS. ah, stultitia 'st istaec,
non pudor; tam ob parvulam

Rem paene ex patria? turpe dictu: deos
quaeso ut istaec prohibeant.

CT. Peccavi. ÆS. quid ait tandem no-
bis Sannio? SY. iam mitis est.

ÆS. Ego ad forum ibo, ut hunc absol-
vam: tu intro ad illam, Ctesipho.

SA. Syre, insta. SY. eamus: namque hic pro-
perat in Cyprum. SA. ne tam quidem:

Quamvis etiam maneo otiosus hic. SY.
reddetur, ne time.

SA. At ut omne reddat. SY. omne red-
det; tace modo, ac sequere hac.

SA. sequor.

CT. Heus, heus, Syre. SY. hem, quid
est? CT. obsecro hercle hominem
istum impurissimum

Quam

Quam primum absolvitote: ne, si magis
irritatus fiet,

Aliqua ad patrem hoc permanet, atque
ego tum perpetuo perierim.

SY. Non fiet: bono animo esto: tu cum
illa te intus oblecta interim,

Et lectulos iube sterni nobis, et parari
cetera:

Ego iam transacta re convortam me do-
mum cum obsonio.

CT. Ita quaeso: quando hoc bene suc-
cessit, hilarem hunc sumamus diem.

ACTVS III. SCENA I.

SOSTRATA, CANTHARA.

SO. **O**bfecro, mea nutrix, quid nunc
fiet? CA. quid fiat, rogas?

Recte aedepol spero. SO. modo dolo-
res, mea tu, occipiant primulum.

CA. Iam nunc times, quasi nunquam af-
fueris, nunquam tute pepereris.

SO. Miseram me! neminem habeo: so-
lae sumus: Geta autem hic non
adeft:

Nec

Nec quem ad obstetricem mittam, nec
qui arceſſat Æſchinum.

CA. Pol is quidem iam hic aderit: nam
nunquam unum intermittit diem,
Quin ſemper veniat. SO. ſolus mearum
miſeriarum eſt remedium.

CA. E re nata melius fieri haut potuit,
quam factum eſt, hera:

Quando vitium oblatum eſt, quod ad il-
lum attinet potiffimum,

Talem, tali genere atque animo, natum
ex tanta familia.

SO. Ita pol eſt, ut dicis: ſalvos nobis,
deos quaero, ut fiet.

ACTVS III. SCENA II.

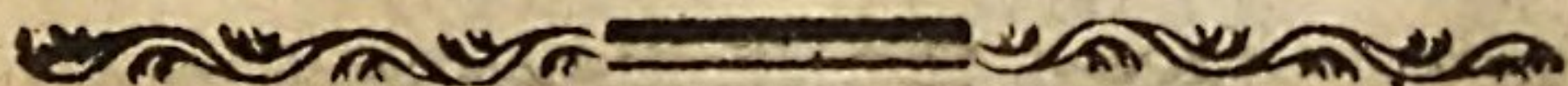
GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

GE. Nunc illud eſt, quod ſi omnes
omnia ſua conſilia conferant,
Atque huic malo ſalutem quaerant, auxi-
lii nihil afferant,

Quod mihiſque heraeſque, filiaeſque herili
eſt: vae miſero mihi!

Tot res repente circumvallant, unde
emergi non poteſt:

Vis,

Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.
Hoccine seculum? ô scelera! ô genera
sacrilega! ô hominem impium!

SO. Me miseram! quidnam 'st, quod sic
video timidum et properantem Getam?

GE. Quem neque fides, neque iusiuran-
dum, neque ulla misericordia

Repressit, neque reflexit, neque quod
partus instabat prope,

Cui miserae indigne per vim vitium ob-
tulerat. SO. non intelligo

Satis, quae loquatur. CA. propius ob-
secro accedamus, Sostrata. GE. ah,

Me miserum! vix sum compos animi, ita
ardeo iracundia.

Nihil est quod malim, quam illam totam
familiam dari mihi obviam,

Vt ego iram hanc in eos evomam omnem,
dum aegritudo haec est recens.

Satis mihi id habeam supplicii, dum illos
ulciscar modo.

Seni animam primum extinguerem ipsi,
qui illud produxit scelus:

Tum autem Syrum impulsorem, vah!
quibus illum lacerarem modis,

Sublimem medium primum arriperem, et
capite in terram statuerem,

Vt cerebro dispergat viam.

Adole-

Adolescenti ipsi eriperem oculos : post
haec praecipitem darem.

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tun-
derem, et profternerem.

Sed cesso heram hoc malo impertiri pro-
pere? SO. revocemus, Geta. GE.
hem,

Quisquis es, sine me. SO. ego sum So-
strata. GE. ubi ea 'st? te ipsam
quaerito :

Te exspecto : oppido opportune te ob-
tulisti mihi obviam,

Hera. SO. quid est? quid trepidas? GE.
hei mihi! SO. quid festinas, mi Ge-
ta?

Animum recipe. GE. prorsus. SO. quid
istuc prorsus ergo 'st? GE. perii-
mus :

Actum 'st. SO. eloquere ergo, obsecro te,
quid sit. GE. iam. SO. quid iam, Geta?

GE. Æschinus. SO. quid is ergo? GE.
alienus est ab nostra familia. SO. hem!

Perii! quare? GE. amare occepit aliam.
SO. vae miserae mihi!

GE. Neque id occulte fert : ab lenone
ipsum eripuit palam.

SO. Satin' hoc certum 'st? GE. certe, hisce
oculis egomet vidi, Sostrata. SO. ah,
Me

Me miseram! quid credas iam? aut cui credas? nostrumne Æschinum?

Nostram vitam omnium, in quo nostrae spes, omnesque opes sitae

Erant: qui sine hac iurabat se unum nunquam victurum diem,

Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris;

Ita obsecraturum, ut liceret sibi hanc uxorem ducere?

GE. Hera, lacrimas mitte: ac potius, quod ad hanc rem opus est porro, consule;

Patiamurne, an narremus cuiquam? CA. au, mi homo, sanusne es?

An hoc proferendum tibi videtur usquam esse? GE. mihi quidem non placet.

Iam primum illum alieno animo à nobis esse, res ipsa indicat.

Nunc si hoc palam proferimus, ille inficias ibit, sat scio.

Tua fama, et gnatae vita in dubium veniet. tum si maxime

Fateatur; quum amet aliam, non est utile hanc illi dari.

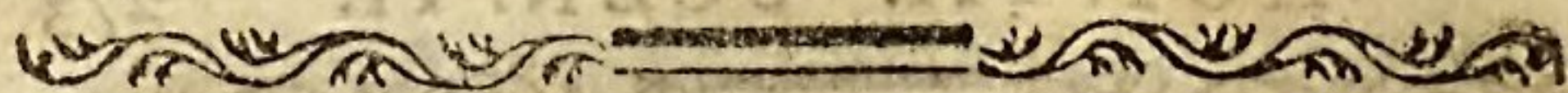
Quapropter quoquo pacto tacito 'st opus.

SO. ah, minime gentium:
Non faciam. GE. quid agis? SO. proferam.

Terent.

S

feram.

feram. GE. hem ! mea Sostrata,
vide quam rem agas.

SO. Peiore res loco non potest esse,
quam in quo nunc fita est.

Primum indotata est : tum praeterea,
quae secunda ei dos erat,

Periit : pro virgine dari nuptum non po-
test. hoc reliquom est,

Si inficias ibit, testis mecum est annu-
lus, quem amiserat.

Postremo quando ego conscia mihi sum,
à me culpam esse hanc procul ;

Neque pretium, neque rem ullam inter-
cessisse, illa aut me indignam, Geta ;

Experiar. GE. Quid istic ? accedo ut me-
lius dicas. SO. tu, quantum potes,

Abi, atque Hegioni cognato huius rem
omnem narrato ordine.

Nam is nostro Simulo fuit summus, et
nos coluit maxume.

GE. Nam hercle alius nemo respicit nos.

SO. propera tu, mea Canthara,
Curre : obstetricem arcesse, ut, quum
opus sit, ne in mora nobis fiet.

ACTVS III. SCENA III.

DEMEA, SYRVS.

DE. **D**isperii! Ctesiphonem audiui fili-
um

Vna affuisse in raptione cum Æschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest,
Qui alicui rei est, etiam ad nequitiam
abducere.

Vbi ego illum quaeram? credo abductum
in ganeum

Aliquo: persuasit ille impurus, fat scio.
Sed eccum Syrum ire video: hinc scibo
iam, ubi fiet:

Atque hercle hic de grege illo est: si
me senserit

Eum quaeritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendam me id velle. SY. omnem
rem modo feni,

Quo pacto se haberet, enarramus ordine:
Nihil vidi quicquam laetius. DE. prò
Iuppiter!

Hominis stultitiam! SY. collaudavit fili-
um:

Mihi, qui id dedissem consilium, egit
gratias.

S 2

DE.

DE. Disrumpor. SY. argentum adnu-
meravit ilico :

Dedit praeterea in sumtum dimidium mi-
nae :

Id distributum sane est ex sententia. DE.
hem !

Huic mandes, si quid recte curatum velis.
SY. Ehem, Demea, haut aspexeram te :
quid agitur ?

DE. Quid agatur ? vestram nequeo mi-
rari satis

Rationem. SY. est hercle inepta, ne di-
cam dolo,

Atque absurda. piscis ceteros purga, Dro-
mo :

Congrum istum maxumum in aqua finito
ludere

Paulisper : ubi ego venero, exoffabitur :
Prius nolo. DE. haecine flagitia ? SY.
mihi quidem non placent :

Et clamo saepe, Salsamenta haec, Ste-
phanio,

Fac macerentur pulchre. DE. Di vestram
fidem !

Vtrum studione id sibi habet, an laudi
putat

Fore, si perdiderit gnatum ? vae misero
mihi !

Vi-

Videre videor iam diem illum, quum hinc
 egens
 Profugiet aliquo militatum. SY. ô De-
 mea,
*Istuc est sapere, non quod ante pedes mo-
 do'st*
*Videre: sed etiam illa, quae futura
 sunt,*
 Prospicere. DE. quid? istaec iam penes
 vos psaltria est?
 SY. Ellam intus. DE. eho, an domi est
 habiturus? SY. credo; ut est
 Dementia. DE. haec cine fieri? SY. in-
 epta lenitas
 Patris, et facilitas prava. DE. fratris
 me quidem
 Pudet pigetque. SY. nimium inter vos,
 Demea, ac
 Non, quia ades praesens, dico hoc,
 pernimum interest.
 Tu, quantus quantus, nihil nisi sapien-
 tia es:
 Ille, somnium. fineres vero illum tu-
 um
 Facere haec? DE. finerem illum? aut
 non fex totis mensibus
 Prius olfecissem, quam ille quicquam
 coeperit?

S 3

SY.

SY. Vigilantiam tuam tu mihi narras?

DE. sic fiet

Modo, ut nunc est, quaeso. SY. ut

quisque suum vult esse, ita 'st

DE. Quid eum? vidistin' hodie? SY. tuumne filium?

Abigam hunc rus, iam dudum aliquid rurum agere arbitror.

DE. Satin' scis ibi esse? SY. oh, qui egomet produxi. DE. optume 'st.

Metui ne haereret hic. SY. atque iratum admodum.

DE. Quid autem? SY. adortus iurgio fratrem apud forum

De psalteria istac. DE. ain' vero? SY. vah, nil reticuit.

Nam ut numerabatur forte argentum, intervenit

Homo de improvviso: coepit clamare, ô Æschine!

Haecine flagitia facere te? haec te admittere

Indigna genere nostro? DE. oh, lacrimo gaudio.

SY. Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam.

DE. Salvos sit: spero, est similis maiorum tuum. SY. hui!

DE.

DE. Syre, praeceptorum plenus istorum
ille. SY. phy!

Domi habuit unde disceret. DE. fit se-
dulo :

Nil praetermitto : consuefacio : denique,
Inspicere, tanquam in speculum, in vitas
omnium

Iubeo : atque ex aliis sumere exemplum
sibi :

Hoc facito. SY. recte fane. DE. hoc
fugito. SY. callide.

DE. Hoc laudi est. SY. istaec res est.
DE. hoc vitio datur.

SY. Probiissime. DE. porro autem. SY.
non hercle otium 'st

Nunc mihi auscultandi : piscis ex sen-
tentia

Nactus sum : hi mihi ne corrumpantur,
cautio 'st.

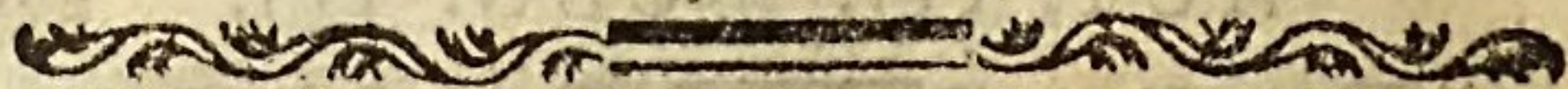
Nam id nobis tam flagitium 'st, quam illa,
Demea,

Non facere vobis, quae modo dixti : et,
quod queo,

Conservis ad eundem istunc praecipio
modum :

Hoc falsum 'st, hoc adustum 'st, hoc
lautum 'st parum :

Illud recte : iterum sic memento : sedulo

Moneo, quae possum pro mea sapientia.
 Postremo, tanquam in speculum, in pa-
 tinas, Demea,
 Inspicere iubeo, et moneo quid facto
 usus sit.

Inepta haec esse, nos quae facimus, sentio :
 Verum quid facias? *ut homo 'st, ita mo-
 rem geras.*

Numquid vis? DE. mentem vobis me-
 liorem dari.

SY. Tu rus hinc ibis? DE. recte. SY.
nam quid tu hic agas,

Vbi, si quid bene praecipias, nemo ob-
 temperat?

DE. Ego vero hinc abeo, quando is,
 quamobrem huc veneram,

Rus abiit : illum curo unum : ille ad me
 attinet,

Quando ita volt frater : de istoc ipse vi-
 derit.

Sed quis illic est, procul quem video?
estne Hegio

Tribulis noster? si fatis cerno, is hercle 'st.
vah!

Homo amicus nobis iam inde à puero:
 Di boni!

Nae illiusmodi iam nobis magna civium
 Penuria 'st, homo antiqua virtute ac fide.
 Haut

Haut cito mali quid ortum ex hoc fit
publice.

Quam gaudeo; ubi etiam huius generis
reliquias

Restare video. vah, vivere etiam nunc
lubet.

Opperiar hominem hic, ut salutem et
colloquar.

ACTVS III. SCENA IV.

HEGIO, GETA, DEMEA, PAMPHILA.

HE. **P**rô Di immortales! facinus indi-
gnum, Geta:

Quid narras? GE. sic est factum. HE.
ex illan' familia

Tam illiberale facinus esse ortum? Æschine,

Pol haut paternum istuc dedisti. DE.
videlicet

De psaltria hac audivit: id illi nunc dolet
Alieno: pater is nihili pendit. hei mi-
hi!

Vtinam hic prope adesset alicubi, atque
audiret haec!

HE. Ni facient, quae illos aequom 'st,
haut sic auferent.

GE. In te spes omnis, Hegio, nobis
fita est:

Te solum habemus: tu es patronus, tu
parens:

Ille tibi moriens nos commendavit fenex.
Si deferis tu, perimus. HE. cave di-
xeris:

Neque faciam, neque me fatis pie posse
arbitror.

DE. Adibo. salvere Hegionem plurimum
Iubeo. HE. te quaerebam ipsum: salve,
Demea.

DE. Quid autem? HE. maior filius tuus
Æschinus,

Quem fratri adoptandum dedisti, neque
boni,

Neque liberalis functus officium est viri.

DE. Quid istuc est? HE. nostrum ami-
cum noras Simulum,

Atque aequalem? DE. quidni? HE. fili-
am eius virginem

Vitiavit. DE. hem! HE. mane; non-
dum audisti, Demea,

Quod est gravissimum. DE. an quicquam
est etiam amplius?

HE. Vero amplius. nam hoc quidem fe-
rundum aliquo modo 'st:

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia:
Hu-

Humanum 'st. ubi scit factum, ad ma-
trem virginis
Venit ipse ultro, lacrumans, orans,
obsecrans,
Fidem dans, iurans se illam ducturum do-
mum.

Ignotum 'st; tacitum 'st; creditum 'st.
virgo ex eo
Compressu gravida facta est; mensis hic
decimus est.

Ille bonus vir nobis psaltriam, si dis-
placet,

Paravit, quicum vivat: illam deferat.

DE. Pro certon' tu istaec dicis? HE.
mater virginis

In medio 'st; ipsa virgo; res ipsa: hic
Geta

Praeterea, ut captus est fervorum, non
malus,

Neque iners, alit illas; solus omnem fami-
liam

Sustentat. hunc abduce, vinci, quaere rem.

GE. Imo hercle extorque, nisi ita fa-
ctum est, Demea:

Postremo non negabit: coram ipsum cedo.

DE. Pudet: nec, quid agam, neque quid
huic respondeam

Scio.

Scio. PA. miseram me! differor doloribus.

Iuno Lucina fer opem: ferva me obsecro. HE. hem!

Numnam illa quaeso parturit? GE. certe, Hegio. HE. hem!

Illaec fidem nunc vestram implorat, De-me:

Quod vos vis cogit, id voluntate impetret.

Haec primum ut fiant, Deos quaeso, ut vobis decet.

Sin aliter animus vester est; ego, De-me,
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.

Cognatus mihi erat: una à pueris parvolis

Sumus educati: una semper militiae et domi

Fuimus: paupertatem una pertulimus gravem.

Quapropter nitar, faciam, experiar, denique

Animam relinquam potius, quam illas deferam.

Quid mihi respondes? DE. fratrem conveniam, Hegio:

Is quod mihi de hac re dederit consilium,
id sequar.

HE. Sed, Demea, hoc tu facito cum
animo cogites,

Quam vos facillume agitis, quam estis
maxume

Potentes, dites, fortunati, nobiles :

Tam maxume vos aequo animo aequa
noscere

Oportet, si vos vultis perhiberi probos.

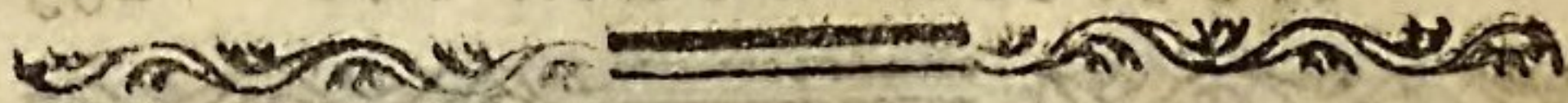
DE. Redito: fient, quae fieri aequom' est,
omnia.

HE. Decet te facere. Geta, duc me in-
tro ad Softratam.

DE. Non me indicente haec fiunt: uti-
nam hoc sit modo

Defunctum. verum nimia illaec licentia
Profecto evadet in aliquod magnum ma-
lum.

Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum haec
evomam.

ACTVS III. SCENA V.

HEGIO.

Bono animo fac sis, Sostrata; et istam,
 quod potes,
 Fac confolere. ego Micionem, si apud
 forum 'st,
 Conveniam: atque, ut res gesta 'st, nar-
 rabo ordine.
 Si est, factururus ut sit officium suum,
 Faciat: sin aliter de hac re est eius senten-
 tia,
 Respondeat mihi; ut, quid agam, quam
 primum sciam.

ACTVS IV. SCENA I.

CTESIPHO, SYRVS.

CT. **A**in' patrem hinc abisse rus? SY.
 iam dudum. CT. dic fodes.
 SY. apud villam 'st.

Nunc cum maxume operis aliquid facere
 credo. CT. utinam quidem,
 Quod cum salute eius fiat, ita se defeti-
 garit velim,

Vt

Vt triduo hoc perpetuo prorsum è lecto
nequeat surgere.

SY. Ita fiat, et istoc si quid potis est
rectius. CT. ita: nam hunc diem

Misere nimis cupio, ut coepi, perpetuum
in laetitia degere.

Et illud rus nulla alia causa tam male
odi, nisi quia prope 'st:

Quod si abesset longius,

Prius nox oppressisset illic, quam huc
revorti posset iterum.

Nunc ubi me illic non videbit, iam
huc recurret, fat scio.

Rogitabit me, ubi fuerim; quem ego
hodie toto non vidi die.

Quid dicam? SY. nihilne in mentem est?

CT. nunquam quicquam. SY. tanto
nequior.

Cliens, amicus, hospes, nemo 'st vobis?

CT. sunt: quid postea?

SY. Hisce opera ut data sit. CT. quae non
data sit? non potest fieri. SY. potest.

CT. Interdum: sed si hic pernocto, caus-
sae quid dicam, Syre?

SY. Vah! quam vellem etiam noctu ami-
cis operam mos esset dari.

Quin tu otiosus es: ego illius sensum
pulchre calleo.

Cum

Cum fervit maxume, tam placidum, quam ovem reddo. CT. quo modo?

SY. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum Deum:

Virtutes narro. CT. meas? SY. tuas: homini ilico lacrumae cadunt,

Quasi puero, gaudio. hem tibi autem!

CT. quidnam est? SY. *lupus in fabula*,

CT. Pater est? SY. ipfus est. CT. Syre, quid agimus? SY. fuge modo intro: ego videro.

CT. Si quid rogabit, nusquam tu me. audistin? SY. potin' ut definas?

ACTVS IV. SCENA II.

DEMEA, CTESIPHO, SYRVS.

DE. **N**ae ego homo sum infelix! primum fratrem nusquam invenio gentium:

Praeterea autem, dum illum quaero, à villa mercenarium

Vidi: is filium negat esse ruri: nec, quid agam, scio.

CT. Syre. SY. quid est? CT. men' quaerit? SY. verum. CT. perii! SY. quin tu animo bono es.

DE.

DE. Quid hoc, malum, infelicitatis? ne-
queo fatis decernere:

Nisi me credo huic esse natum rei, ferun-
dis miseriis.

Primus sentio mala nostra: primus rescisco
omnia:

Primus porro obnuncio: aegre solus, si
quid fit, fero.

SY. Rideo hunc: primum ait se scire; is
solus nescit omnia.

DE. Nunc redeo: si forte frater redierit,
viso. CT. Syre,

Obsecro, vide ne ille huc prorsus se ir-
ruat. SY. etiam taces?

Ego cavebo. CT. nunquam hercle hodie
ego istuc committam tibi:

Nam me iam in cellam aliquam cum illa
concludam: id tutissimum est.

SY. Age, tamen ego hunc amovebo. DE.
sed eccum sceleratum Syrum.

SY. Non hercle hic quidem durare quis-
quam, si sic fit, potest.

Scire equidem volo, quot mihi sint domi-
ni: quae haec est miseria?

DE. Quid ille gannit? quid volt? quid
ais, bone vir? est frater domi?

SY. Quid, malum, bone vir mihi nar-
Terent. T ras?

ras? equidem perii. DE. quid tibi est?

SY. Rogitas? Ctesipho me pugnīs miserum, et istam psaltriam

Vsq̄ue occidit. DE. hem, quid narras?

SY. hem, vide ut discidit labrum.

DE. Quamobrem? SY. me impulsore hanc emtam esse ait. DE. non tu eum rus hinc modo

Produxē aiebas? SY. factum: verum venit post insaniens:

Nihil pepercit. non puduisse verberare hominem senem,

Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis?

DE. Laudo, Ctesipho, patrissas: abi, virum te iudico.

SY. Laudas? nae ille continebit posthac, si sapiet, manus.

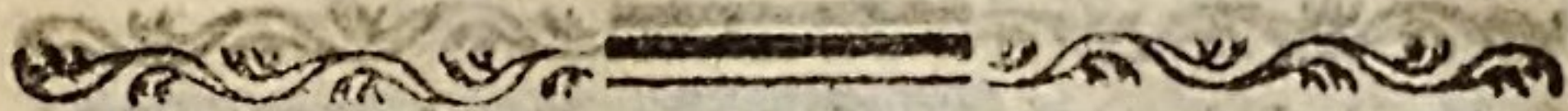
DE. Fortiter. SY. perquam! quia miseram mulierem, et me servolum,

Qui referire non audebam, vicit: hui! perfortiter.

DE. Non potuit melius: idem, quod ego, sentit, te esse huic rei caput.

Sed estne frater intus? SY. non est. DE. ubi illum quaeram, cogito.

SY. Scio ubi sit; verum hodie nunquam mon-

monstrabo. DE. hem! quid ais?

SY. Ita. DE. diminuetur tibi quidem iam cerebrum. SY. at nomen nescio

Illius hominis, sed locum novi ubi sit.

DE. dic ergo locum.

SY. Nostin' porticum, apud macellum,
hanc deorsum? DE. quidni no-
verim?

SY. Praeterito hac recta platea fursum:
ubi eo veneris,

Clivos deorsum versus est: hac te praeci-
pitato. postea

Est ad hanc manum facellum: ibi angipor-
tum propter est.

DE. Quonam? SY. illic ubi etiam capri-
ficus magna est. nostin'? DE. novi.

SY. hac pergito.

DE. Id quidem angiportum non est per-
vium. SY. verum hercle: vah!

Censen' hominem me esse? erravi. in por-
ticum rursus redi:

Sane hac multo propius ibis, et minor est
erratio.

Scin' Cratini huius ditis aedes? DE. scio.

SY. ubi eas praeterieris,

Ad sinistram hac recta platea: ubi ad Dia-
nae veneris,

Ito ad dextram : prius quam ad portam venias , apud ipsum lacum

Est pistrilla , et exadvorsum est fabrica :
ibi est. **DE.** quid ibi facit ?

SY. Lectulos in sole ignis pedibus faciundos dedit.

DE. Vbi potetis vos ? bene sane. sed cesso ad eum pergere ?

SY. I sane ; ego te exercebo hodie , ut dignus es , silicernium.

Æschinus odiose cessat : prandium corrumpitur.

Ctesipho autem in amore est totus. ego iam prospiciam mihi :

Nam iam adibo , atque unumquicquid , quod quidem erit bellissimum ,

Carpam : et cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem.

ACTVS IV. SCENA III.

MICIO , HEGIO.

MI. **E**go in hac re nihil reperio , quam obrem lauder tantopere , Hegio :

Meum officium facio : quod peccatum a nobis ortum' est , corrigo :

Nisi

Nisi si me in illo credidisti esse hominum
numero, qui ita putant

Sibi fieri iniuriam; ultro, si quam fecere,
ipsi expostulant,

Et ultro accusant: id quia non est à me
factum, agis gratias?

HE. Ah, minime: nunquam te aliter, at-
que es, in animum induxi meum.

Sed quaeso, ut una mecum ad matrem vir-
ginis eas, Micio,

Atque istaec eadem, quae mihi dixti, tute
dicas mulieri:

Suspicionem hanc propter fratrem eius esse,
et illam psaltriam.

MI. Si ita aequom censes, aut si ita opus
est facto, eamus. HE. bene facis:

Nam et illi animum iam relevabis, quae
dolore ac miseria

Tabescit; et tu officio fueris functus: sed
si aliter putas,

Egomet narrabo, quae mihi dixti. MI.
immo ego ibo. HE. bene facis:

*Omnes, quibus res sunt minus secundae,
magis sunt nescio quo modo*

*Suspiciosi: ad contumeliam omnia accipiunt
magis:*

*Propter suam impotentiam se semper credunt
negligi.*

T 3

Qua-

Quapropter te ipsum purgare ipsi coram
placabilius est.

MI. Et recte, et verum dicis. HE. seque-
re me ergo hac intro. MI. maxume.

ACTVS IV. SCENA IV.

AESCHINVS.

Discrucior animi: hoccine de improvviso
mali mihi obiici

Tantum; ut neque quid me faciam, neque
quid agam, certum fiet?

Membra metu debilia sunt: animus timore
obstipuit.

Pectore consistere nihil consilii quit. vah!

Quomodo me ex hac expediam turba

Tanta? nunc suspicio de me incidit; neque
ea immerito.

Sostrata credit, mihi me psaltriam hanc
emisse: id anus

Mihi indicium fecit.

Nam ut hinc forte ea ad obstetricem erat
missa: ubi eam vidi, ilico

Accedo; rogit, Pamphila quid agat: iam
partus adfiet?

Eone

Eone obstetricem arceſſat ? illa exclamat,
Abi, abi iam, Æſchine :
Satis diu dedisti verba : ſat adhuc tua nos
frustrata'ſt fides.

Hem, quid iſtuc obſecro, inquam, 'ſt ! Va-
leas, habeas illam quae placet.

Senſi ilico id illas ſuſpicari ; ſed me repre-
hendi tamen,

Ne quid de fratre garrulae illi dicerem,
ac fieret palam.

Nunc quid faciam ? dicam fratris eſſe ?
id quidem minime eſt opus

Viſquam efferri. ac mitto ; fieri potis eſt,
ut ne qua exeat.

Ipfum id metuo ut credant : tot concur-
runt verifimilia :

Egomet rapui : ipſe egomet ſolvi argen-
tum : ad me abducta eſt domum :

Haec adeo mea culpa fateor fieri. non me
hanc rem patri,

Vtut erat geſta, indicaiſſe ? exoraſſem ut
eam ducerem.

Ceſſatum uſque adhuc eſt : nunc porro,
Æſchine, expergifcere :

Nunc hoc primum'ſt : ad illas ibo, ut pur-
gem me : accedam ad fores.

Perii ! horreſco ſemper, ubi pultare haſce
occipio miſer.

Heus, heus : Æschinus ego sum ; aperite
aliquis actutum ostium.

Prodit nescio quis : concedam huc.

ACTVS IV. SCENA V.

MICIO , AESCHINVS.

MI. **I**ta ut dixi, Sostrata ,
Facite : ego Æschinum conveniam ;
ut , quomodo acta haec sint ,
sciat.

Sed quis ostium hoc pultavit ? ÆS. pater
hercle est : perii ! MI. Æschine.

ÆS. Quid huic hic negoti' est ? MI. tune
has pepulisti fores ? tacet.

Cur non ludo hunc aliquantisper ? melius
est ;

Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse vo-
luit credere.

Nihil mihi respondes ? ÆS. non equidem
istas , quod sciam.

MI. Ita ? nam mirabar , quid hic negoti'
esset tibi.

Erubuit : *salva res est*, ÆS. dic fodes ,
pater ,

Tibi vero quid istic est rei ? MI. nihil mi-
hi quidem :

Amicus quidam me à foro abduxit modo

Huc

Huc advocatum sibi. ÆS. quid? MI. ego
 quid dicam tibi:

Habitant hic quaedam mulieres; pauper-
 culae.

Vt opinor, has non nosse te, et certo scio:
 Neque enim diu huc commigrarunt. ÆS.

quid tum postea?
 MI. Virgo est cum matre. ÆS. perge.

MI. haec virgo orba est patre:

Hic meus amicus illi genere est proximus:

Huic leges cogunt nubere hanc. ÆS. per-
 ii! MI. quid est?

ÆS. Nihil: recte: perge. MI. is venit,
 ut secum avehat:

Nam habitat Miletum. ÆS. hem! virginem
 ut secum avehat?

MI. Sic est. ÆS. Miletum usque obsecro?

MI. ita. ÆS. animo male est.
 Quid ipsae? quid aiunt? MI. quid istas
 censet? nihil enim.

Commenta mater est, esse ex alio vi-
 ro,

Nescio quo, puerum natum; neque eum
 nominat:

Priorem esse illum, non oportere huic da-
 ri.

ÆS. Eho, nonne haec iusta tibi videntur
 postea?

MI. Non. ÆS. obsecro, non? an illam
hinc abducet, pater?

MI. Quid illam ni abducatur? ÆS. factum
à vobis duriter,

Inimisericorditerque; atque etiam, si est,
pater,

Dicendum magis aperte, illiberaliter.

MI. Quamobrem? ÆS. rogas me? quid
illi tandem creditis

Fore animi misero, qui cum illa consuevit
prius?

Qui infelix, haut scio, an illam misere
nunc amat,

Quum hanc sibi videbit praesens praesenti
eripi,

Abduci ab oculis? facinus indignum, pa-
ter!

MI. Qua ratione istuc? quis despondit?
quis dedit?

Cui, quando nupsit? autor his rebus quis
est?

Cur duxit alienam? ÆS. an federe oportuit

Domi virginem tam grandem, dum cognatus huc

Illinc veniret, expectantem? haec, mi
pater,

Te dicere aequom fuit, et id defendere.

MI.

MI. Ridiculum : ad vos sumne illum causam
dicerem ,

Cui veneram advocatus ? sed quid ista ,
Æschine ,

Nostra ? aut quid nobis cum illis ? abea-
mus. quid est ?

Quid lacrimas ? ÆS. pater, obsecro, au-
sculta. MI. Æschine, audi vi omnia ,

Et scio : nam te amo : quo magis , quae
agis , curae sunt mihi.

ÆS. Ita velim me promerentem ames ,
dum vivas , mi pater ,

Vt me hoc delictum admisisse in me , id
mihi vehementer dolet ;

Et me tui pudet. MI. credo hercle : nam
ingenium novi tuum

Liberale ; sed vereor ne indiligens nimium
fies.

In qua civitate tandem te arbitrare vivere ?
Virginem vitia sti , quam te ius non fuerat

tangere :
Iam id peccatum primum magnum , at hu-
manum tamen :

Fecere alii saepe , item boni. at postquam
id evenit , cedo ,

Numquid circumspexti ? aut numquid tute
prospexti tibi ,

Quia

Quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi
puduit dicere,

Qua resciscerem? haec dum dubitas, men-
ses abierunt decem.

Prodidisti et te, et illam miseram, et gna-
tum, quod quidem in te fuit.

Quid? credebas, dormienti haec tibi con-
fecturos Deos?

Et sine tua opera in cubiculum iri deductum
domum?

Nolim ceterarum rerum te socordem eodem
modo.

Bono animo es, duces uxorem hanc. ÆS.

hem! MI. bono animo es, inquam.

ÆS. pater,

Obsecro, non ludis tu nunc me? MI. ego
te? quamobrem? ÆS. nescio;

Quia tam misere hoc esse cupio verum, eo
vereor magis.

MI. Abi domum, ac Deos comprecare, ut
uxorem arceffas; abi.

ÆS. Quid? iam uxorem? MI. iam. ÆS.

iam? MI. iam quantum potes. ÆS.

Di me, pater,

Omnes oderint, ni magis te, quam oculos
nunc amo meos.

MI. Quid? quam illam? ÆS. aequè. MI. per-
benigne. ÆS. quid? ille ubi est Milefius?

MI.

MI. Abiit : periit : navem ascendit. sed
cur cessas? ÆS. abi, pater:
Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos,
certo scio,
Quo vir melior multo es quam ego, obtem-
peraturos magis.

MI. Ego eo intro; ut, quae opus sunt,
parentur: tu fac ut dixi, si sapias.

ÆS. Quid hoc est negoti? hoc est patrem
esse, aut hoc est filium esse?

Si frater aut sodalis esset, qui magis mo-
rem gereret?

Hic non amandus? hiccine non gestandus
in sinu est? hem!

Itaque adeo magnam mihi iniecit sua com-
moditate curam;

Ne forte imprudens faciam, quod nolit:
sciens cavebo.

Sed cesso ire intro, ne mora meis nuptiis
egomet fiem.

ACTVS IV. SCENA VI.

DEMEA.

Defessus sum ambulando: ut, Syre, te
cum tua

Monstratione magnus perdat Iuppiter!

Per-

Perreptavi usque omne oppidum : ad por-
tam, ad lacum ;
Quo non ? neque illic fabrica ulla erat ;
neque fratrem homo
Vidisse se aiebat quisquam. nunc vero domi
Certum obfidere est usque, donec redierit.

ACTVS IV. SCENA VII.

MICIO, DEMEA.

MI. Ibo, illis dicam nullam esse in nobis
moram.

DE. Sed eccum ipsum. te iam dudum quae-
ro, Micio.

MI. Quidnam ? DE. fero alia flagitia ad
te ingentia

Boni illius adolescentis. MI. ecce autem.

DE. nova,

Capitalia. MI. ohe, iam. DE. ah, nescis
qui vir fit. MI. scio.

DE. O stulte, tu de psaltria me fomnias
Agere ; hoc peccatum in virginem est ci-
vem. MI. scio.

DE. Oho, scis et patere ? MI. quidni pa-
tiar ? DE. dic mihi,

Non clamas ? non infanis ? MI. non. DE.
malim quidem.

Pu-

Puer natus est. MI. Di bene vortant. DE.
virgo nihil habet.

MI. Audivi. DE. et ducenda indotata'st?
MI. scilicet.

DE. Quid nunc futurum'st? MI. id enim
quod res ipsa fert:

Illinc huc transferetur virgo. DE. ô Iup-
piter!

Istoccine pacto oportet? MI. quid faciam
amplius?

DE. Quid facias? si non ipsa re tibi istuc
dolet,

Simulare certe est hominis. MI. quin iam
virginem

Despondi: res composita est: fiunt nu-
ptiae:

Demfi metum omnem. haec magis sunt ho-
minis. DE. ceterum,

Placet tibi factum, Micio? MI. non, si
queam

Mutare: nunc, quum non queo, aequo
animo fero.

*Ita vita'st hominum, quasi quum ludas tes-
seris:*

*Si illud, quod maxume opus est iacta, non
cadit;*

*Illud, quod cecidit forte, id arte ut corri-
gas.*

DE.

DE. Corrector ! nempe tua arte viginti
minae

Pro psalteria periere ; quae , quantum po-
test ,

Aliquo abiicienda est ; si non pretio , gra-
tiis.

MI. Neque est , neque illam fane studeo
vendere.

DE. Quid igitur facies ? MI. domi erit.

DE. prô divûm fidem !

Meretrix et materfamilias una in domo ?

MI. Cur non ? DE. sanumne te credis esse ?

MI. equidem arbitror.

DE. Ita me Dî ament , ut video ego tuam
ineptiam ;

Facturum credo , ut habeas quicum canti-
tes.

MI. Cur non ? DE. et nova nupta eadem
haec discet ? MI. scilicet.

DE. Tu inter eas restim ductans saltabis.
MI. probe.

DE. Probe ? MI. et tu nobiscum una , si
opus sit. DE. hei mihi !

Non te haec pudent ? MI. iam vero omit-
te , Demea ,

Tuam istanc iracundiam : atque ita , uti de-
cet ,

Hilarum ac lubentem fac te gnati in nuptiis.

Ego hos conveniam: post huc redeo. DE.

ô Iuppiter,
Hancine vitam! hoscine mores! hanc dementiam!

Vxor sine dote veniet: intus psaltria est:
Domus sumtuosa: adolescens luxu perditus:

Senex delirans. ipsa, si cupiat, Salus
Servare prorsus non potest hanc familiam.

ACTVS V. SCENA I.

SYRVS, DEMEA.

SY. **A**depol, Syrisce, te curasti molli-
ter,

Lauteque munus administrasti tuum.

Abi: sed postquam intus sum omnium re-
rum sator,

Prodeambulare huc libitum est. DE. illud
sis vide

Exemplum disciplinae. SY. ecce autem hic
adeft

Senex noster. quid fit? quid tu es tristis?

DE. oh scelus!

Terent.

V

SY.

SY. Ohe, iam tu verba fundis hic, sapientia?

DE. Tun? si meus esses. SY. dis quidem esses, Demea,

Ac tuam rem constabilisses. DE. exemplum omnibus

Curarem ut esses. SY. quamobrem? quid feci? DE. rogas?

In ipsa turba, atque in peccato maximo, Quod vix sedatum satis est, potastis, scelus,

Quasi re bene gesta. SY. fane nollem huc exitum.

ACTVS V. SCENA II.

DROMO, SYRVS, DEMEA.

DR. Heus! Syre, rogat te Ctesipho ut redeas. SY. abi.

DE. Quid Ctesiphonem hic narrat? SY. nihil. DE. eho carnufex,

Est Ctesipho intus? SY. non est. DE. cur hic nominat?

SY. Est alius quidam, parasitaster parvulus: Nostine? DE. iam scibo. SY. quid agis?

quo abis? DE. mitte me.

SY.

SY. Noli, inquam. DE. non manum abstin-
nes, mastigia?

An tibi iam mavis cerebrum dispergam hic?

SY. abiit.

Ædepol comissatorem haut sane commo-
dum,

Praesertim Ctesiphoni. quid ego nunc agam?

Nisi dum hae filescent turbae, interea in
angulum

Aliquo abeam, atque edormiscam hoc vil-
li. sic agam.

ACTVS V. SCENA III.

MICIO, DEMEA.

MI. **P**arata a nobis sunt, ut dixi, So-
strata,

Vbi vis. quisnam a me pepulit tam gravi-
ter fores?

DE. Hei mihi, quid faciam? quid agam?
quid clamem? aut querar?

O coelum, ô terra, ô maria Neptuni! MI.
hem tibi,

Rescivit omnem rem: id nunc clamat sci-
licet:

Paratae lites : succurrendum' est. DE. eccum
adeft

Communis corruptela nostrum liberum.

MI. Tandem reprime iracundiam, atque ad
te redi.

DE. Repressi, redii : mitto maledicta omnia :
Rem ipsam putemus. dictum inter nos hoc
fuit,

Ex te adeo est ortum, ne tu curares
meum,

Neve ego tuum? responde. MI. factum' est,
non nego.

DE. Cur nunc apud te potat? cur recipis
meum?

Cur emis amicam, Micio? num qui minus
Mihi idem ius aequum' est esse, quod me-
cum' est tibi?

Quando ego tuum non curo, ne cura
meum.

MI. Non aequum dicis. DE. non? MI.
nam vetus verbum hoc quidem' est,

Communia esse amicorum inter se omnia

DE. Facete: nunc demum istaec nata ora-
tio est.

MI. Ausculta paucis, nisi molestum est,
Demea:

Principio, si id te mordet, sumtum filii

Quem

Quem faciunt, quaeso facito haec tecum
cogites :

Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fo-
re ;

Et me tum uxorem credidisti scilicet
Ducturum : eandem illam rationem antiquam
obtine.

Conserua, quaere, parce : fac quampluri-
mum

Illis relinquas : gloriam tu istam obtine.

Mea, quae praeter spem evenere, utantur
fine :

De summa nihil decedet : quod hinc acces-
ferit,

Id de lucro putato esse omne. haec si vo-
les

In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, et tibi, et illis demseris mole-
stiam.

DE. Mitto rem : consuetudinem ipsorum.

MI. mane ;

Scio : istuc ibam. multa in homine, De-
mea,

Signa insunt, ex quibus coniectura facile
fit,

Duo quum idem faciunt, saepe ut possis
dicere,

Hoc licet impune facere huic, illi non licet:

Non quod dissimilis res sit, sed quod is qui facit.

Quae ego illis inesse video, ut confidam fore,

Ita ut volumus: video sapere, intelligere, in loco

Vereri, inter se amare: scire est liberum

Ingenium atque animum: quo vis illos tu die

Reducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen

Omissiores paulo. ô noster Demea,

Ad omnia alia aetate sapimus rectius:

Solum unum hoc vitium affert senectus hominibus,

Attentiores sumus ad rem omnes, quam satis est:

Quod illos sat aetas acuet. DE. ne nimium modo

Bonae tuae istae nos rationes, Micio,

Et tuus iste animus aequus subvertat. MI. tace;

Non fiet. mitte iam istaec: da te hodie mihi:

Expurge frontem. DE. scilicet, ita tempus fert,

Fa-

Faciundum est: ceterum rus eras cum filio
Cum primo lucu ibo hinc. MI. immo de
nocte censeo:

Hodie modo hilarum fac te. DE. et istam
psaltriam

Vna illuc mecum hinc abstraham. MI. pu-
gnaveris.

Eo pacto prorsum illic alligaris filium.

Modo facito, ut illam ferves. DE. ego
istuc videro:

Atque illi favillae plena, fumi, ac polli-
nis,

Coquendo sit faxo et molendo: praeter
haec

Meridie ipso faciam ut stipulam colligat:
Tam excoctam reddam atque atram, quam
carbo est. MI. placet.

Nunc mihi videre sapere. atque equidem
filium,

Tum etiam si nolit, cogam ut cum illa una
cubet.

DE. Derides? fortunatus, qui istoc animo
fies:

Ego sentio. MI. ah! pergisne? DE. iam
iam desino.

MI. I ergo intro: et cui rei opus est, ei
hilarem hunc sumamus diem.

ACTVS V. SCENA IV.

DEMEA.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, aetas, usus semper aliquid apporet novi;

Aliquid moneat, ut illa, quae te scire credas, nescias;

Et, quae tibi putaris prima, in experiundo repudies:

Quod nunc mihi evenit. nam ego vitam duram, quam vixi usque adhuc, Prope iam excurso spatio mitto. id quamobrem? re ipsa repperi,

Facilitate nihil esse homini melius neque clementia.

Id esse verum, ex me atque ex fratre cuiusvis facile est noscere:

Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviiis:

Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus:

Sibi vixit: sibi sumtum fecit: omnes benedicunt, amant.

Ego ille agrestis, saevos, tristis, parcus, truculentus, tenax,

Duxi

Duxi uxorem : quam ibi miseriam vidi ! na-
ti filii,

Alia cura. porro autem, dum studeo illis
ut quamplurimum
Facerem, contrivi in quaerendo vitam at-
que aetatem meam.

Nunc exacta aetate hoc fructi pro labore
ab his fero,

Odium : ille alter sine labore patria potitur
commoda :

Illum amant ; me fugitant : illi credunt con-
silia omnia :

Illam diligunt : apud illum sunt ambo ; ego
defertus sum.

Illum ut vivat, optant : meam autem mor-
tem expectant scilicet.

Ita eos meo labore eductos maximo, hic
fecit suos

Paulo sumtu : miseriam omnem ego capio ;
hic potitur gaudia.

Age, age, nunc experiamur contra, ec-
quid ego possiem

Blande dicere, aut benigne facere, quando
hoc provocat.

Ego quoque à meis me amari, et magni
pendi postulo.

Si id fit dando, atque obsequendo, non po-
sterioris feram.

Deerit: id mea minime refert, qui sum natu
tu maxumus.

ACTVS V. SCENA V.

SYRVS, DEMEA.

SY. **H**eus! Demea, rogat frater ne abeas
longius.

DE. Quis homo? ô Syre noster, salve:
quid fit, quid agitur?

SY. Recte. DE. optume' est. iam nunc haec
tria primum addidi

Praeter naturam, ô noster, quid fit? quid
agitur?

Servum haut illiberalem praebes te; et tibi
Lubens bene faxim. SY. gratiam habeo.

DE. atqui, Syre,
Hoc verum' est, et ipsa re experiere prope-
diem.

ACTVS V. SCENA VI.

GETA, DEMEA.

GE. **H**era, ego huc ad hos proviso,
quam mox virginem

Ar-

Arceſſant. ſed eccum Demeam. ſalvos ſies.
 DE. O, qui vocare? GE. Geta. DE. Ge-
 ta, hominem maximi
 Pretii eſſe te hodie iudicavi animo meo.
 Nam is mihi profecto eſt ſervos ſpectatus
 ſatis,
 Cui dominus curae'ſt, ita uti tibi ſenſi, Ge-
 ta.
 Et tibi ob eam rem, ſi quid uſus venerit,
 Lubens bene faxim. meditor eſſe affabilis;
 Et bene procedit. GE. bonus es, quum
 haec exiſtumas.
 DE. Paulatim plebem primulum facio
 meam.

ACTVS V. SCENA VII.

AESCHINVS, DEMEA, SYRVS, GETA.

ÆS. **O**ccidunt me quidem, dum nimis
 ſanctas nuptias
 Student facere: in apparando totum con-
 ſumunt diem.
 DE. Quid agitur, Æſchine? ÆS. ehem,
 pater mi, tu hic eras?
 DE. Tuus hercle vero et animo et natura
 pater;

Qui

Qui te amat plus quam hosce oculos. sed
cur non domum

Vxorem arcessis? *ÆS.* cupio: verum hoc
mihi mora est,

Tibicina, et Hymenaeum qui cantent. *DE.*
eho,

Vin' tu huic seni auscultare? *ÆS.* quid?

DE. missa haec face,
Hymenaeum, turbas, lampadas, tibicinas:
Atque hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum potest: hac transfer: unam fac
domum:

Traduce et matrem, et familiam omnem
ad nos. *ÆS.* placet,

Pater lepidissime. *DE.* euge! iam lepidus
vocor.

Fratri aedes fient perviae: turbam domum
Adducet, et sumtum admittet. multa; quid
mea?

Ego lepidus in eo gratiam: iube nunc iam
Dinumeret illi Babylo viginti minas.

Syre, cessas ire ac facere? *SY.* quid ago?
DE. dirue.

Tu, illas, abi, et traduce. *GE.* Di tibi,
Demea,

Benefaciant, quum te video nostrae fami-
liae

Tam ex animo factum velle. DE. dignos
arbitror.

Quid tu ais? ÆS. sic opinor. DE. multo
rectius est,

Quam illam puerperam nunc duci huc per
viam

Ægrotam. ÆS. nihil enim vidi melius,
mi pater.

DE. Sic soleo. sed eccum, Micio egredi-
tur foras.

ACTVS V. SCENA VIII.

MICIO, DEMEA, AESCHINVS.

MI. **I**ubet frater? ubi is est? tun' iubes
hoc, Demea?

DE. Ego vero iubeo, et in hac re, et
aliis omnibus

Quam maxime unam facere nos hanc fa-
miliam,

Colere, adiuuare, adiungere. ÆS. ita quae-
so, pater.

MI. Haut aliter censeo. DE. immo hercle
ita nobis decet:

Primum huius uxoris est mater. MI. quid
postea?

DE.

DE. Proba et modesta. MI. ita aiunt. DE.
natu grandior.

MI. Scio. DE. parere iam diu haec per
annos non potest:

Nec, qui eam respiciat, quisquam est: so-
la' est. MI. quam hic rem agit?

DE. Hanc te aequom' est ducere: et te ope-
ram, ut fiat, dare.

MI. Me ducere autem! DE. te. MI. me!

DE. te inquam. MI. ineptis. DE.
si tu sis homo,

Hic faciat. ÆS. mi pater. MI. quid? tu
huic, asine, auscultas? DE. nihil
agis:

Fieri aliter non potest. MI. deliras. ÆS.
sine te exorem, mi pater.

MI. Infans? aufer. DE. age, da veniam
filio. MI. fatin' sanus es? ego

Novus maritus anno demum quinto et sexa-
gesimo

Fiam: atque anum decrepitam ducam? id-
ne estis auctores mihi?

ÆS. Fac: promisi ego illis. MI. promisti
autem? de te largitor, puer.

DE. Age, quid? si quid te maius oret?
MI. quasi non hoc sit maximum.

DE. Da veniam. ÆS. ne gravere. DE.
fac promitte. MI. non omittis?

ÆS.

ÆS. Non , nisi te exorem. MI. vis est
haec quidem. DE. age prolixè, Micio.

MI. Etsi hoc mihi pravum, ineptum, absur-
dum, atque alienum à vita mea

Videtur : si vos tantopere istuc voltis, fiat.

ÆS. bene facis.

Merito te amo. DE. verum, quid ego di-
cam ? hoc confit quod volo :

Quid nunc quod restat ? Hegio his est co-
gnatus proximus,

Affinis nobis, pauper : bene nos aliquid fa-
cere illi decet.

MI. Quid facere ? DE. agelli est hic sub
urbe paululum, quod locitas foras :

Huic demus qui fruatur. MI. paululum id
autem ? DE. si multum sit, tamen

Faciundum est : pro patre huic est : bonus
est : noster est : recte datur.

Postremo non meum illud verbum facio,
quod tu, Micio,

Bene et sapienter dixisti dudum : *vitium com-
mune omnium est,*

*Quod nimium ad rem in senectâ attenti su-
mus :* hanc maculam nos decet

Effugere : dictum est vere, et re ipsa fieri
oportet.

MI. Quid istic ? dabitur : quandoquidem
hic volt. ÆS. mi pater.

DE.

DE. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore et animo. MI. gaudeo.

DE. Suo sibi gladio hunc iugulo.

ACTVS V. SCENA IX.

SYRVS, DEMEA, MICIO, AESCHINVS.

SY. Factum est, quod iusti, Demea.

DE. Frugi homo es: ego aedepol hodie mea quidem sententia

Iudico, Syrum fieri esse aequom liberum.

MI. istunc liberum?

Quodnam ob factum? DE. multa. SY.

ô noster Demea, aedepol vir bonus es.

Ego istos vobis usque à pueris curavi ambos sedulo:

Docui, monui, bene praecepi semper, quae potui omnia.

DE. Res apparet. et quidem porro haec, obsonare cum fide,

Scortum adducere, apparare de die convivium:

Non

Non mediocris hominis haec sunt officia.

SY. ô lepidum caput!

DE. Postremo hodie in psalteria hac emunda, hic adiutor fuit,

Hic curavit: prodesse aequum 'st: alii meliores erunt.

Denique hic volt fieri. MI. vin' tu hoc fieri? AES. cupio. MI. si quidem

Tu vis; Syre, eho accede huc ad me; liber esto. SY. bene facis:

Omnibus gratiam habeo: et seorsum tibi praeterea, Demea.

DE. Gaudeo. AES. et ego. SY. credo. utinam hoc perpetuum fiat gaudium,

Phrygiam ut uxorem meam una mecum videam liberam!

DE. Optumam quidem mulierem. SY. et quidem tuo nepoti, huius filio

Hodie primam mammam dedit haec. DE. hercle vero ferio,

Si quidem primam dedit; haut dubium, quin emitti aequom fiet.

AES. Ob eam rem? DE. ob eam: postremo à me argentum, quanti est, sumito.

SY. Di tibi, Demea, omnes semper omnia optata offerant.

Terent.

X

MI.

MI. Syre, processisti hodie pulchre. DE.

si quidem porro, Micio,
Tu tuum officium facies; atque huic ali-
quid paulum prae manu

Dederis, unde utatur: reddet tibi cito.

MI. istoc vilius.

ÆS. Frugi homo est. SY. reddam hercle,
da modo. ÆS. age, pater. MI.
post consulam.

DE. Faciet. SY. ô vir optume! ÆS. ô
mi pater festivissime!

MI. Quid istuc? quae res tam repente mo-
res mutavit tuos?

Quod prolubium? quae istaec subita est lar-
gitas? DE. dicam tibi:

Vt id ostenderem, quod te isti facilem et
festivum putant,

Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex
aequo et bono:

Sed ex assentando, indulgendo, et largien-
do, Micio.

Nunc adeo si ob eam rem vobis vita mea
invisa est, Æschine,

Quia non iusta, iniusta, prorsus omnia, omni-
no obsequor;

Missa facio: effundite, emite, facite quod
vobis lubet.

Sed

Sed si id vultis potius, quae vos propter
adolescentiam
Minus videtis, magis impense cupitis, con-
sulitis parum,
Haec reprehendere et corrigere me, et obse-
cundare in loco:

Ecce me, quid id faciam vobis. ÆS. tibi,
pater, permittimus:

Plus scis, quid facto opus est. sed de fra-
tre quid fiet? DE. sino;

Habeat. in istac finem faciat. ÆS. istuc
recte. plaudite.

PHORMIO

PVBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

Acta iudis Romanis, L. Poſthumio Albino, et L. Cornelio Merula, Ædilibus Curulibus. egerunt L. Ambivius Turpio, et L. Attilius Praeneſtinus. modos fecit Flaccus Claudii, tibiis imparibus. Tota Graeca Apollodoru epidicaſomenos. Facta quarto, Cn. Fannio Strabone, et M. Valerio Meſſala, conſulibus. anno ab urbe condita DXCIII. ante Chriſtum CLIX.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

ANTIPHO, adoleſcens.

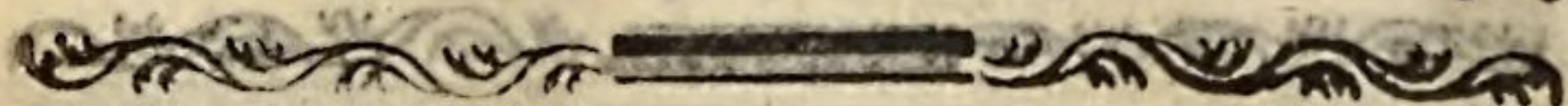
CHREMES, ſenex.

CRATINVS, advocatus.

CRITO, advocatus.

DAVVS, ſervus.

DEMIPHO, ſenex.

DORIO, leno.

GETA, fervus.

HEGIO, advocatus.

NAVSISTRATA, matrona.

PHAEDRIA, adolescens.

PHORMIO, parasitus.

SOPHRONA, nutrix.

PERSONAE MUTAE.

DORCIO, ancilla.

PHANIVM, adolescentula.

STILPHO, adolescens.

PHORMIONIS ARGUMENTVM,

C. SVLPICIO APOLLINARI

AUCTORE.

*Chremetis frater aberat peregre Demi-
pho,*

Relicto Athenis Antiphone filio.

*Chremes clam habebat Lemni uxorem, et
filiam;*

*Athenis aliam coniugem, et amantem
unice*

Gnatum fidicinam. mater è Lemno advenit

*Athenas : moritur. virgo sola (aberat Chre-
mes)*

*Funus procurat. ibi eam visam Antipho
Quum amaret, opera parasiti uxorem accipit.
Pater et Chremes reversi fremere : dein mi-
nas*

*Triginta dant parasito, ut illam coniugem
Haberet ipse. argento hoc emitur fidicina.
Uxorem retinet Antipho a patruo agnitam.*

PROLOGVS.

Postquam Poeta vetus Poetam non po-
test

Retrahere à studio, et transdere hominem
in otium :

Maledictis deterrere, ne scribat, parat.

Qui ita dictitat, quas antehac fecit fa-
bular,

Tenui esse oratione, et scriptura levi:

Quia nusquam infanum scripsit adolescentu-
lum

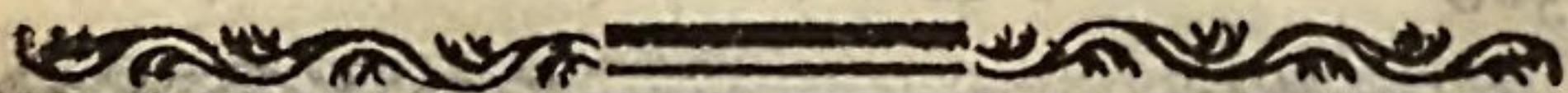
Cervam videre fugere, et sectari canes:

Et eam plorare, orare, ut subveniat sibi.

Quod si intelligeret, quum stetit olim no-
va,

Actoris opera magis stetisse, quam sua :

Mi-

Minus multo audacter, quam nunc laedit,
laederet;

Et magis placerent, quas fecisset fabulas.

Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut sic
cogitet,

Vetus si Poeta non laceffisset prior,

Nullum invenire Prologum potuisset no-
vus,

Quem diceret, nisi haberet cui maledi-
ceret:

Is sibi responsum hoc habeat; in medio
omnibus

Palnam esse positam, qui artem tractant
musicam.

Ille ad famem hunc ab studio studuit re-
icere;

Hic respondere voluit, non laceffere.

Benedictis si certasset, audisset bene:

Quod ab ipso allatum 'st, id sibi esse rel-
latum putet.

De illo iam finem faciam dicundi mihi,

Peccandi quum ipse de se finem non facit.

Nunc quid velim, animum attendite. ap-
porto novam,

Epidicazomenon quam vocant Comoediam

Graeci: Latini Phormionem nominant:

Quia primas partis qui aget, is erit Phor-
mio

Parasitus, per quem res agetur maxime.
 Voluntas vestra si ad Poetam accesserit,
 Date operam; adeste aequo animo per si-
 lentium:

Ne simili utamur fortuna, atque usi su-
 mus,
 Quum per tumultum noster grex motus lo-
 co 'st:

Quem actoris virtus nobis restituit lo-
 cum,
 Bonitasque vestra adiutans, atque aequa-
 nimitas.

ACTVS I. SCENA I.

DAVVS.

Amicus summus meus et popularis Ge-
 ta

Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
 Iam pridem apud me reliquum pauxillu-
 lum

Nummorum: id ut conficerem. confeci,
 affero.

Nam herilem filium eius duxisse audio
 Vxorem: ei credo munus hoc corradi-
 tur.

Quam

*Quam inique comparatum 'st; hi qui minus
habent,*

Vt semper aliquid addant divitioribus!

*Quod ille unciatim vix de demenso suo,
Suum defrudans genium, comparat mi-*

Id illa universum abripiet; haut existu-

Quanto labore partum. mans porro autem Ge-

Ferietur alio munere, ubi hera pepere-

*Porro autem alio, ubi erit pucro natalis
rit: dies:*

Vbi initiabunt: omne hoc mater aufe-

Puer caussa erit mittundi. sed videon' Ge-

ACTVS I. SCENA II.

GETA, DAVVS.

GE. Siquis me quaeret rufus. DA. prac-
sto 'st, define. GE. oh!

At ego obviam conabar tibi; Dave. DA.
accipe, hem,

X 5 Lectum 'st;

Lectum 'st; conveniet numerus, quantum debui.

GE. Amo te, et non neglexisse habeo gratiam.

DA. Praefertim ut nunc sunt mores; adeo res redit:

Si quis quid reddit, magna habenda 'st gratia.

Sed quid tu es tristis? GE. egone? nescis, quo in metu, et

Quanto in periculo simus. DA. quid istuc est? GE. scies:

Modo ut tacere possis. DA. abi sis, in- sciens:

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, Verere verba ei credere? ubi quid mihi lucri est

Te fallere? GE. ergo ausculta. DA. hanc operam tibi dico.

GE. Senis nostri, Dave, fratrem maiorem Chremen

Nostin'? DA. quidni? GE. quid? eius gnatum Phaedriam?

DA. Tanquam te. GE. evenit senibus ambobus simul, Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas

Pel-

Pellexit, modo non montis auri pollicens.

DA. Cui tanta erat res, et supererat? GE.
definas:

Sic est ingenium. DA. oh! regem me esse
oportuit.

GE. Abeuntes ambo hic tum fenes me fi-
liis

Relinquunt quasi magistrum. DA. ô Geta,
provinciam

Cepisti duram! GE. mihi usus venit, hoc
scio:

Memini relinqui me Deo irato meo.

Coepi adversari primo: quid verbis opu'st?
Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi.

DA. Venere in mentem mihi istaec: nam
quae inscitia est,

Advorsum stimulum calces? GE. coepi
iis omnia

Facere, obsequi quae vellent. DA. scisti
uti foro.

GE. Noster mali nihil quicquam primo. hic
Phaedria

Continuo quandam nactus est puellulam

Citharistriam: hanc amare coepit perditæ.

Ea serviebat lenoni impurissimo:

Neque, quod daretur, quicquam; id cura-
rant patres:

Re-

Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,
 Sectari, in ludum ducere, et reducere:
 Nos otiosi operam dabamus Phaedriae.
 In quo haec discebat ludo, exadvorsum ei
 loco

Tonstrina erat quaedam: hic solebamus
 fere

Plerumque eam opperiri, dum inde iret
 domum.

Interea dum sedemus illi, intervenit
 Adolescens quidam lacrumans: nos mira-
 rier.

Rogamus, quid sit? Nunquam aequae, in-
 quit, ac modo

Paupertas mihi *onus* visum 'st et *miserum*,
 et *grave*.

Modo quandam vidi virginem hic vicinia
 Miseram, suam matrem lamentari mor-
 tuam:

Ea sita erat exadvorsum: neque illi bene-
 volens,

Neque notus, neque cognatus, extra
 unam aniculam,

Quisquam aderat, qui adiutaret funus: mi-
 seritum 'st:

Virgo ipsa facie egregia. quid verbis
 opu' st?

Commorat omnes nos. ^{ibi continuo An-}
^{tipho,}
 Voltisne eamus visere? alius, cenfeo,
 Eamus. duc nos fodes. Imus, venimus,
 Videmus. virgo pulchra! et quo magis di-
^{ceres,}
 Nihil aderat ad iumentum ad pulchritudinem:
 Capillus passus, nudes pes, ipsa horri-
^{da,}
 Lacrumae, vestitus turpis: ut, ^{ni vis}
^{boni}
 In ipsa ineffet forma, haec formam ex-
^{tinguerent.}
 Ille, qui illam amabat fidicinam, tantum-
^{modo,}
 Satis, inquit, scita' est: noster vero. DA. iam
^{scio;}
 Amare coepit. GE. scin' quam? quo eva-
^{dat, vide.}
 Postridie ad anum recta pergit: obsecrat,
 Ut sibi eius faciat copiam. illa enim se ne-
^{gat:}
 Neque eum aequom ait facere: illam ci-
^{vem esse Atticam,}
 Bonam, bonis prognatam. si uxorem ve-
^{lit,}
 Lege id dicere facere: sin aliter, negat.

Noster, quid ageret, nescire; et illam
ducere

Cupiebat, et metuebat absentem patrem.

DA. Non, si redisset pater, ei veniam
daret?

GE. Illene indotatam virginem atque igno-
bilem

Daret illi? nunquam faceret. DA. quid fit
denique?

GE. Quid fiat? est parasitus quidam Phor-
mio,

Homo confidens: qui, illum Di omnes
perduint!

DA. Quid is fecit? GE. hoc consilium,
quod dicam, dedit:

Lex est, ut orbae, qui sint genere pro-
ximi,

Eis nubant: et illos ducere eadem haec lex
iubet.

Ego te cognatum dicam, et tibi scribam
dicam:

Paternum amicum me assimulabo virginis:

Ad iudices veniemus: qui fuerit pater,

Quae mater, quâ cognata tibi fit, omnia
haec

Constringam: quod erit mihi bonum atque
commodum,

Quum

Quum tu horum nihil refelles, vincam scilicet.

Pater aderit. mihi paratae lites : quid mea ?

Illa quidem nostra erit. DA. iocularē audaciam !

GE. Persuasit homini : factum 'st : ventum 'st : vincimur :

Duxit. DA. quid narras ? GE. hoc quod andis. DA. ô Geta !

Quid te futurum 'st ? GE. nescio hercle. unum hoc scio :

Quod fors foret , feremus aequo animo ,
DA. placet :

Hem ! istuc viri 'st officium. GE. in me omnis spes mihi est.

DA. Laudo. GE. ad precatorem adeam credo, qui mihi

Sic oret : Nunc amitte quaeso hunc : ceterum

Posthac si quicquam, nihil precor. tantummodo

Non addat : Vbi ego hinc abiero, vel occidito.

DA. Quid ille paedagogus, qui citharistriam ?

Quid rei gerit ? GE. sic, tenuiter. DA. non multum habet

Quod

Quod det fortasse. GE. immo nihil, nisi
spem meram.

DA. Pater eius rediit, annon? GE. non-
dum. DA. quid? senem

Quoad expectatis vestrum? GE. non
certum scio:

Sed epistolam ab eo allatam esse audiui
modo,

Et ad portitores esse delatam: hanc petam.

DA. Numquid, Geta, aliud me vis? GE.
ut bene sit tibi.

Puer heus! nemon' huc prodit? cape, da
hoc Dorcio.

ACTVS I. SCENA III.

ANTIPHO, PHAEDRIA.

AN. **A** deon' rem redisse, ut, qui mihi
consultum optume velit esse,
Phaedria, patrem ut extimescam, ubi in
mentem eius adventi venit?

Quod ni fuisset incogitans, ita eum exspe-
ctarem, ut par fuit.

PH. Quid istuc est? AN. rogitas? qui
tam audacis facinoris mihi conscius sis?

Quod

Quod utinam ne Phormioni id suadere in
mentem incidisset ;

Neu me cupidum eo impulisset , quod mi-
hi principium est mali !

Non potitus essem : fuisset tum illos mihi
aegre aliquot dies :

At non cotidiana cura haec angeret ani-
mum. PH. audio.

AN. Dum exspecto , quam mox veniat ,
qui adimat hanc mihi consuetudinem.

PH. Aliis quia deficit quod amant, aegre est :
tibi , quia superest , dolet.

Amore abundas , Antipho.

Nam tua quidem hercle certo vita haec ex-
petenda optandaque est.

Ita me Di bene ament , ut mihi liceat tam
diu , quod amo , frui ;

Iam depecisci morte cupio : tu conicito ce-
tera ,

Quid ego ex hac inopia nunc capiam , et
quid tu ex istac copia.

Vt ne addam , quod sine sumtu ingenuam ,
liberalem nactus es :

Quod habes , ita ut voluisti , uxorem sine
mala fama ; palam

Beatus ; nã unum hoc deficit , animus qui
modeste istaec ferat.

Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum
mihi est, tum sentias.

*Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri
nosmet poenitet.*

AN. At tu mihi contra nunc videre fo rtu-
natus, Phaedria,
Cui de integro est potestas etiam consulen-
di, quid velis;

Retinere, amare, amittere: ego in eum in-
cidi infelix locum,

Vt neque mihi eius sit amittendi, nec reti-
nendi copia.

Sed quid hoc est? videon' ego Getam cur-
rentem huc advenire?

Is est ipse: hei, timeo miser, quam hic
nunc mihi nunciet rem!

ACTVS I. SCENA IV.

GETA, ANTIPHO, PHAEDRIA.

GE. **N**ullus es, Geta; nisi iam aliquod ti-
bi consilium celere reppereris:
Ita nunc imparatum subito tanta te impen-
dent mala:

Quae neque uti devitem scio, neque quo-
modo me inde extraham:

Nam non potest celari nostra diutius iam
audacia:

(Quae

(Quae si non astu providentur, me aut herum pessumdabunt.)

AN. Quidnam ille commotus venit? GE. tum, temporis mihi punctum

Ad hanc rem est: herus adest. AN. quid istuc mali' est?

GE. Quod quum audierit, quod eius remedium inveniam iracundiae?

Loquarne? incendam: taceam? instigem: purgem me? laterem lavem.

Eheu me miserum! quum mihi paveo, tum Antipho me excruciat animi:

Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam absque eo esset,

Recte ego mihi vidissem; et senis essem ultus iracundiam:

Aliquid convassassem, atque hinc me conicerem protinus in pedes.

AN. Quam hic fugam, aut furtum parat?

GE. Sed ubi Antiphonem repperiam? aut qua quaerere insitam via?

PH. Te nominat. AN. nescio quod magnum hoc nuncio exspecto malum.

PH. Ah! sanusne es? GE. domum ire pergam: ibi plurimum' est. PH. revo-

cemus, Hominem. AN. sta ilico. GE. hem!

Satis pro imperio, quisquis es. AN. Ge-

Geta. GE. ipse est, quem volui
obviam.

AN. Cedo quid portas, obsecro? atque
id, si potes, verbo expedi.

GE. Faciam. AN. eloquere. GE. modo
apud portum. AN. meumne? GE.
intellexti. AN. occidi! GE. hem!

AN. Quid agam? PH. quid ais? GE hu-
ius patrem vidisse me, patrum
tuum.

AN. Nam quod ego huic nunc subito exi-
tio remedium inveniam miser?

Quod si eo meae fortunae redeunt, Pha-
nium, abs te ut distrahar,

Nulla est mihi vita expetenda. GE. ergo
istaec quum ita sint, Antipho,

Tanto magis te advigilare aequum est: *For-
tis fortuna adiuvat.*

AN. Non sum apud me. GE. atqui opus
est nunc quum maxime, ut sis,
Antipho:

Nam si senserit te timidum pater esse, ar-
bitrabitur

Commeruisse culpam. PH. hoc verum est.

AN. non possum immutarier.

GE. Quid faceres, si aliud gravius tibi
nunc faciendum foret?

AN. Quum hoc non possum, illud minus
pos-

possem. GE. hoc nihil est, Phae-
dria: ilicet.

Quid conterimus operam frustra? quin
abeo? PH. et quidem ego. AN.
obsecro:

Quid si assimulo, fatin' est? GE. garris.

AN. voltum contemplamini: hem,
Satin' sic est? GE. non. AN. quid si sic?

GE. propemodum. AN. quid si
sic? GE. fat est:

Hem, istuc ferva: et verbum verbo, par
pari ut respondeas,

Ne te iratus suis saevidicis dictis protelet.

AN. scio.

GE. Vi coactum te esse invitum, lege,
iudicio: tenes?

Sed quis hic est senex, quem video in ul-
tima platea? AN. ipse est:

Non possum adesse. GE. ah! quid agis?
quo abis, Antipho? mane,

Mane, inquam. AN. egomet me novi,
et peccatum meum:

Vobis commendo Phanium, et vitam meam.

PH. Geta, quid nunc fiet? GE. tu iam li-
tes audies:

Ego plectar pendens, nisi quid me fefelle-
rit.

Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,

Id nosmet ipsos facere Oportet, Phaedria.

PH. Aufer mihi oportet : quin tu , quod faciam , impera.

GE. Meministin' , olim ut fuerit vostra oratio

In re incipiunda ad defendendam noxiam ,
iustam illam causam, facilem, vincibilem,
optumam ?

PH. Memini. GE. hem , nunc ipsa est opus
ea : aut , si quid potest ,

Meliore et callidior. PH. fiet sedulo.

GE. Nunc prior adito tu : ego in insidiis
hic ero

Succenturiatus , si quid deficies. PH. age.

ACTVS II. SCENA I.

DEMIPHO , GETA , PHAEDRIA.

DE. **I**tane tandem uxorem duxit Antipho
iniussu meo ?

Nec meum imperium. age, mitto imperium :
non similitatem meam

Revereri saltem ? non pudere ? ô facinus
audax ! ô Geta

Mo-

Monitor ! GE. vix tandem. DE. quid mihi dicent ? aut quam causam reperient ?

Demiror. GE. atqui reperi iam : aliud cura. DE. anne hoc dicent mihi, Invitus fecit : lex coegit ? audio, et fateor. GE. places.

DE. Verum scientem, tacitum, causam tradere adversariis,

Etiamne id lex coegit ? PH. illud durum.

GE. ego expediam : sine.

DE. Incertum est quid agam : quia praeter spem, atque incredibile hoc mihi obtigit :

Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.

Quamobrem *omnes, quum secundae res sunt maxime, tum maxime Meditari secum oportet, quo pacto adversam aerumnam ferant :*

Pericla, damna, exilia, peregre rediens semper cogitet

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae :

Communia esse haec : fieri posse : ut ne quid animo sit novom :

Quicquid praeter spem eveniat, omne id deputare esse in lucro.

GE. O Phaedria, incredibile est, quantum
herum anteeo sapientia!

Meditata mihi sunt omnia mea incommo-
da: herus si redierit,

Molendum usque in pistrino: vapulandum:
habendae compedes:

Opus ruri faciundum: horum nihil quic-
quam accidet animo novom.

*Quicquid praeter spem eveniet, omne id de-
putabo esse in lucro.*

Sed quid cessas hominem adire, et blande
in principio alloqui?

DE. Phaedriam mei fratris video filium
mihi ire obviam.

PH. Mi patruae, salve. DE. salve: sed
ubi est Antipho?

PH. Salvom advenire. DE. credo: hoc
responde mihi.

PH. Valet: hic est. sed fatin' omnia ex-
sententia?

DE. Vellem quidem. PH. quid istuc? DE.
rogitas, Phaedria?

Bonas, me absente, hic confecistis nuptias.

PH. Eho, an id succenses nunc illi? GE.
O artificem probum!

DE. Egone illi non succenseam? ipsum gestio
Dari mihi in conspectum, nunc sua culpa
ut sciat

Le-

Lenem patrem illum factum me esse acer-
rimum.

PH. Atqui nihil fecit, patruæ, quod suc-
censeas.

DE. Ecce autem similia omnia: omnes
congruunt:

Vnum cognoris, omnes moris. PH. haut
ita' est.

DE. Hic in noxa est; ille ad defendendam
causam adest:

Quum ille est, hic praesto est: tradunt
operas mutuas.

GE. Probe eorum facta imprudens depin-
xit senex.

DE. Nam ni haec ita essent, cum illo haut
stares, Phaedria.

PH. Si est, patruæ, culpam ut Antipho
in se admiserit,

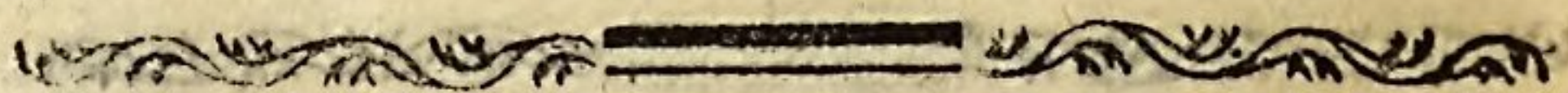
Ex qua re minus rei foret aut famae tem-
perans:

Non causam dico, quin, quod meritus
fit, ferat:

Sed si quis forte malitia fretus sua
Insidias nostrae fecit adolescentiae,

Ac vicit: nostrane ea culpa est? an iudicum,
Qui saepe propter invidiam adimunt diviti,

Aut propter misericordiam addunt pauperi?

GE. Ni noſſem cauſſam , crederem vera
hunc loqui.

DE. An quiſquam iudex eſt , qui poſſit
noſcere

Tua iuſta , ubi tute verbum non reſpon-
deas ,

Ita ut ille fecit ? PH. functus adoleſcen-
tuli eſt

Officium liberalis : poſtquam ad iudices
Ventum'eſt , non potuit cogitata proloqui :
Ita eum tum timidum obſtupefeſcit pudor.

GE. Laudo hunc : ſed ceſſo adire quam
primum ſenem ?

Here , ſalve ; ſalvum te adveniſſe gaudeo.
DE. ho !

Bone cuſtos , ſalve , columen vero fami-
liae ,

Cui commendavi filium hinc abiens meum.

GE. iam dudum te omnis nos accuſare
audio

Immerito , et me omnia horum immeri-
tiſſimo.

Nam quid me in hac re facere voluiſti ti-
bi ?

Servom hominem cauſſam orare leges non
ſinunt :

Neque teſtimonii dictio eſt. DE. mitto
omnia :

Ad-

Addo istuc ; imprudens timuit adolescens :
 sino.

Tu servus : verum si cognata est maxume,
 Non fuit necesse habere : sed, id quod lex
 iubet,

Dotem daretis ; quaereret alium virum.

Qua ratione inopem potius ducebat do-
 mum ?

GE. Non ratio , verum argentum deerat.

DE. fumeret

Alicunde. GE. alicunde ! nihil est dictu
 facilius.

DE. Postremo , si nullo alio pacto, foe-
 nore.

GE. Hui ! dixti pulchre, siquidem quisquam
 crederet,

Te vivo. DE. non , non sic futurum est :
 non potest.

Egon' illam cum illo ut patiar nuptam unam
 diem ?

Nil suave meritum est. hominem common-
 strarier

Mihi istum volo : aut ubi habitet, demon-
 strarier.

GE. Nempe Phormionem. DE. istum pa-
 tronum mulieris.

GE. iam faxo hic aderit. DE. Antipho
 ubi nunc est ? PH. foris.

DE.

DE. Abi, Phaedria; eum require, atque
adduce huc. PH. eo,

Recta via equidem illuc. GE. nempe ad
Pamphilam.

DE. At ego Deos Penatis hinc salutatum
domum

Devortar: inde ibo ad forum, atque ali-
quot mihi

Amicos advocabo, ad hanc rem qui ad-
fient;

Vt ne imparatus sim, quum adveniat Phor-
mio.

ACTVS II. SCENA II.

PHORMIO, GETA.

PH. **I**tane patris ais conspectum veritum
hinc abisse? GE. admodum.

PH. Phanium relictam solam? GE. sic.
PH. et iratum senem?

GE. Oppido. PH. ad te summa solum,
Phormio, rerum redit:

Tute hoc intristi; tibi omne est exedendum:
accingere.

GE. Obsecro te. PH. si rogabit? GE. in
te spes est. PH. eccere.

Quid

Quid si reddet? GE. tu impulisti. PH. sic
opinor. GE. subveni.

PH. Cedo senem: iam instructa sunt mihi
corde consilia omnia.

GE. Quid ages? PH. quid vis, nisi ut ma-
neat Phanium; atque ex crimine hoc
Antiphonem eripiam; atque in me omnem
iram derivem senis?

GE. O vir fortis atque amicus! verum hoc
saepe, Phormio,

Vereor, ne istaec fortitudo in nervom
erumpat denique. PH. ah,

Non ita est: factum est periculum: iam
pedum visa est via.

Quot me censes homines iam deverberasse
usque ad necem,

Hospites, tum cives? quo magis novi,
tanto saepius.

Cedo dum, en unquam iniuriarum audisti
mihi scriptam dicam?

GE. Quid istuc? PH. quia non rete accipi-
tri tenditur, neque milvo,

Qui male faciunt nobis: illis qui nihil fa-
ciunt, tenditur:

Quia enim in illis fructus est, in illis opera
luditur.

Aliis aliunde est periculum, unde aliquid
abradi potest:

Mihi

Mihi sciunt nihil esse. dices, ducent damnatum domum.

Alere nolunt hominem edacem. et sapiunt
mea quidem sententia,
Pro maleficio si beneficium summum nolunt reddere.

GE. Non potest satis pro merito ab illo
tibi referri gratia.

PH. Immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert.

Ten' asymbolum venire, unctum atque lautum e balneis,

Otiosum ab animo: quum ille et cura et sumtu absumitur,

Dum tibi fit quod placeat: ille ringitur; tu rideas:

Prior bibas, prior decumbas: coena dubia apponitur?

GE. Quid istuc verbi est? PH. ubi tu dubites, quid sumas potissimum.

Haec, quum rationem ineas, quam sint sua-
via, et quam cara sint;

Ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praesentem Deum?

GE. Senex adest: vide quid agas: prima
coitio' sit acerrima:

Si eam sustinueris, postilla iam, ut lubet, ludas licet.

A.

ACTVS II. SCENA III.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

DE. **E**n, unquam cuiquam contumeliosius

Audistis factam iniuriam, quam haec est mibi?

Adeste quaeso. GE. iratus est. PH. quin tu hoc age. st.

Iam ego hunc agitabo: pro Deum immortalium!

Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?

Hanc Demipho negat esse cognatam? GE. negat.

DE. Ipsum esse opinor, de quo agebam: sequimini.

PH. Neque eius patrem se scire qui fuerit? GE. negat.

PH. Nec Sulphonem ipsum scire qui fuerit? GE. negat.

PH. Quia egens relictæ est misera, ignoratur parens,

Negligitur ipsa: vide, avaritia quid facit.

GE. Si herum infimulabis avaritiae, male audies.

DE.

DE. O audaciam! etiam me ultro accusatum advenit?

PH. Nam iam adolescenti nihil est quod succenseam,

Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,

Pauper, cui opera vita erat, ruri fere

Se continebat: ibi agrum de nostro patre

Colendum habebat: saepe interea mihi senex

Narrabat, se hunc negligere cognatum suum:

At quem virum! quem ego viderim in vita optimum.

GE. Videas te, atque illum, ut narras.

PH. in malam crucem:

Nam ni ita eum existimassem, nunquam tam gravis,

Ob hanc, inimicitias caperem in nostram familiam,

Quam is aspernatur nunc tam illiberaliter.

GE. Pergin' hero absenti male loqui, impurissime?

PH. Dignum autem hoc illo est. GE. ain' tandem, carcer? DE. Geta.

GE. Bonorum extortor, legum contortor. DE. Geta.

PH.

PH. Responde. GE. quis homo est ?
ehem ! DE. tace. GE. absenti tibi

Te indignas , seque dignas contumelias
Nunquam cessavit dicere hodie. DE. ohe
define.

Adolescens , primum abs te hoc bona ve-
nia peto ,
Si tibi placere potis est , mihi ut respon-
deas ;

Quem amicum tuum ais fuisse istum , ex-
plana mihi :

Et qui cognatum me sibi esse diceret.

PH. Proinde expiscare , quasi non noffes.

DE. noffem ? PH. ita.

DE. Ego me nego : tu , qui ais , redige
in memoriam.

PH. Eho tu sobrinum tuum non noras ?

DE. enicas :

Dic nomen. PH. nomen ? maxume. DE.
quid nunc taces ?

PH. Perii hercle : nomen perdidi ! DE.

hem , quid ais ? PH. Geta ,

Si meministi id quod olim dictum' est , sub-
iice. hem ,

Non dico : quasi non noris , tentatum ad-
venis.

DE. Egone autem tento ? GE. Stilpho.

PH. atque adeo quid mea ?

Terent.

Z

Stil-

Stilpho'st. DE. quem dixti? PH. Stilpho-
nem, inquam, noveras?

DE. Neque ego illum noram: neque mihi
cognatus fuit

Quisquam isthoc nomine. PH. itane? non
te horum pudet?

At si talentum rem reliquisset decem.

DE. Di tibi malefaciant. PH. primus es-
ses memoriter

Progeniem vestram usque ab avo atque
atavo proferens.

DE. Ita ut dicis. ego tum si advenissem,
qui mihi

Cognata ea esset, dicerem: itidem tu fa-
ce.

Cedo, qui est cognata? GE. eu noster?
recte: heus tu, cave.

PH. Dilucide expedivi, quibus me oportuit

Iudicibus: tum, si id falsum fuerat, filius

Cur non refellit? DE. filium narras mi-
hi?

Cuius de stultitia dici, ut dignum est, non
potest.

PH. At tu, qui sapiens es, magistratus
adi,

iudicium de eadem causa iterum ut reddant
tibi:

Quando-

Quandoquidem solus regnas , et soli licet
Hic de eadem caussa bis iudicium adipi-
scier.

DE. Etsi mihi facta iniuria' est ; verumta-
men

Potius quam lites seceter , aut quam te au-
diam.

Itidem ut cognata si sit , id quod lex iu-
bet

Dotem dare , abduce hanc : minas quin-
que accipe.

PH. Ha ha he , homo suavis ! DE. quid
est ? num iniquom postulo ?

An ne hoc quidem adipiscar ego , quod ius
publicum' est ?

PH. Itane tandem quaeso , item ut mere-
tricem ubi abusus sis ,

Mercedem dare lex iubet ei , atque amit-
tere ? an ,

Vt ne quid turpe civis in se admitteret
Propter egestatem , proxumo iussa sit dari ;
Vt cum uno aetatem degeret ? quod tu
vetas.

DE. Ita , proxumo quidem : at nos unde ?
aut quamobrem ? PH. ohe.

Actum , aiunt , *ne agas*. DE. non agam ?
immo haut definam ,

Donec perfecero hoc. PH. ineptis. DE.
fine modo.

PH. Postremo tecum nihil rei nobis, De-
mipho, est:

Tuus est damnatus gnatus, non tu: nam
tua

Praeterierat iam ad ducendum aetas. DE.
omnia haec

Illum putato, quae ego nunc dico, dicere:
Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibe-
bo domo.

GE. Iratus est. PH. tute idem melius fe-
ceris.

DE. Itane es paratus facere me advorsum
omnia,

Infelix? PH. metuit hic nos, tametsi se-
dulo

Dissimulat. GE. bene habent tibi princi-
pia. PH. quin, quod est

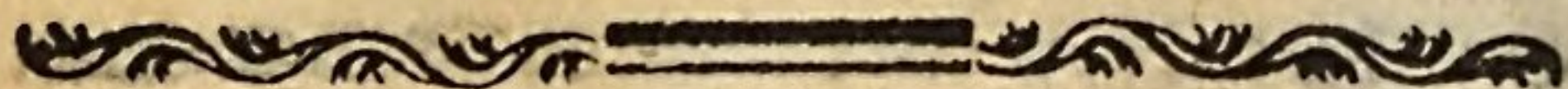
Ferendum, fers: tuis dignum factis feceris:
Vt amici inter nos simus. DE. egone tuam
expetam

Amicitiam? aut te visum, aut auditum ve-
lim?

PH. Si concordabis cum illa, habebis quae
tuam

Senectutem oblectet; respice aetatem
tuam.

DE.

DE. Te oblectet : tibi habe. PH. minue
vero iram. DE. hoc age :

Satis iam verborum' est : nisi tu properas
mulierem

Abducere, ego illam eiiciam : dixi, Phor-
mio.

PH. Si tu illam attigeris fecus quam di-
gnum est liberam ,

Dicam tibi impingam grandem : dixi, De-
mipho.

Si quid opus fuerit, heus, domo me. GE.
intelligo.

ACTVS II. SCENA IV.

DEMIPHO , GETA , HEGIO , CRATINVS ,
CRIGO.

DE. **Q**uanta me cura et sollicitudine
afficit

Gnatus, qui me et se hisce impedivit nu-
ptiis !

Neque mihi in conspectum prodit ; ut sal-
tem sciam ,

Quid de hac re dicat, quidve sit senten-
tiae.

Abi tu, vise redieritne iam, an nondum,
domum.

GE. Eo. DE. videtis quo in loco res haec
fiet.

Quid ago? dic, Hegio. HE. ego? Crati-
num, cenfeo,

Si tibi videtur. DE. dic, Cratine. CRA.
mene vis?

DE. Te. CRA. ego, quae in rem tuam
sint, ea velim facias: mihi

Sic hoc videtur. quod te absente hic filius
Egit, restitui in integrum, aequom est et
bonum:

Et id impetrabis. dixi. DE. dic nunc, He-
gio.

HE. Ego sedulo hunc dixisse credo: ve-
rum ita est,

*Quot homines, tot sententiae: suus cuique
mos.*

Mihi non videtur, quod sit factum legi-
bus,

Rescindi posse: et turpe inceptu est. DE.
dic, Crito.

CRI. Ego amplius deliberandum cenfeo:

Res magna est. HE. num quid nos vis?

DE. festis probe:

Incertior sum multo, quam dudum. GE.
negant

Redisse. DE. frater est expectandus mi-
hi:

Is quod mihi dederit de hac re consilium,
id sequar.

Percontatum ibo ad portum, quoad se re-
cipiat.

GE. At ego Antiphonem quaeram; ut,
quae acta hic sint, sciat.

Sed eccum ipsum video in tempore huc se
recipere.

ACTVS III. SCENA I.

ANTIPHO, GETA.

AN. **E**nimvero, Antipho, multimodis
cum istoc animo es vituperandus:
Itane hinc abisse, et vitam tuam tutandam
aliis dedisse?

Alios tuam rem credidisti magis, quam te-
te, animadversuros?

Nam, ut ut erant alia, illi certe, quae nunc
tibi domi est, consuleres,

Ne quid propter tuam fidem decepta pate-
retur mali,

Cuius nunc miserae spes opeque sunt in to-
uno omnes sitae.

GE. Equidem, here, nos iam dudum hic
te absentem incusamus, qui abieris.

AN. Te ipsum quaerebam. GE. sed ea
caussa nihilo magis defecimus.

AN. Loquere, obsecro, quonam in loco
sunt res et fortunae meae?

Num quid patri subolet? GE. nihil etiam.

AN. ecquid spei porro est? GE.
nescio. AN. ah!

GE. Nisi Phaedria haut cessavit pro te eni-
ti. AN. nihil fecit novi.

GE. Tum Phormio itidem in hac re, ut
in aliis, strenuum hominem prae-
buit.

AN. Quid is fecit? GE. confutavit ver-
bis admodum iratum patrem.

AN. Eu, Phormio. GE. ego quod potui
porro. AN. mi Geta, omnis
vos amo.

GE. Sic habent principia sese, ut dico:
adhuc tranquilla res est:

Mansurusque patrum pater est, dum huc
adveniat. AN. quid eum? GE.
ut aiebat,

De eius consilio sese velle facere, quod
ad hanc rem attinet.

AN. Quantus metus est mihi, venire huc
salvum nunc patrum, Geta!

Nam per eius unam, ut audio, aut vivam,
aut moriar, sententiam.

GE.

GE. Phaedria tibi adest. AN. ubinam ?

GE. eccum ab sua palaestra exit
foras.

ACTVS III. SCENA II.

PHAEDRIA, DORIO, ANTIPHO, GETA.

PH. **D**orio, audi obsecro. DO. non audio. PH. parumper. DO. quin
omitte me.

PH. Audi quod dicam. DO. at enim taedet iam audire eadem millies.

PH. At nunc dicam, quod lubenter audias.
DO. loquere, audio.

PH. Nequeo te exorare, ut maneat tri-
duum hoc? quo nunc abis?

DO. Mirabar, si tu mihi quicquam affer-
res novi.

AN. Hei, metuo lenonem, ne quid suo
suat capiti. GE. idem ego metuo.

PH. Non mihi credis? DO. hariolare. PH.
fin fidem do? DO. fabulae!

PH. Foeneratum istuc beneficium tibi pul-
chre dices. DO. logi!

PH. Crede mihi, gaudebis facto: verum
hercle hoc est. DO. somnium!

PH. Experire; non est longum. DO. *cantilenam eandem canis.*

PH. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu. DO. garri modo.

PH. Adeon' ingenio te esse duro atque inexorabili,

Vt neque misericordia, neque precibus molliri queas?

DO. Adeon' te esse incogitantem atque impudentem, Phaedria,

Vt phaleratis dictis ducas me, et meam ductes gratiis?

AN. Miseritum 'st. PH. hei veris vincor!

GE. quam uterque est similis sui!

PH. Neque, Antipho alia quum occupatus esset sollicitudine,

Tum hoc esse mihi obiectum malum? AN. ah! quid istuc autem est, Phaedria?

PH. O fortunatissime Antipho! AN. ego-ne? PH. cui, quod amas, domi'st:

Nec cum huiusmodi unquam usus venit ut conflictares malo.

AN. Mihin' domi'st? immo, quod aiunt, *auribus teneo lupo*:

Nam neque quomodo à me amittam, invenio: neque uti retineam, scio.

DO.

DO. Ipsum istuc mihi in hoc est. AN. eia,
ne parum leno fies:

Num quid hic confecit? PH. hiccine? quod
homo inhumanissimus:

Pamphilam meam vendidit. GE. quid?
vendidit? AN. ain', vendidit?

PH. Vendidit. DO. quam indignum faci-
nus, ancillam aere emptam suo!

PH. Nequeo exorare, ut me maneat, et
cum illo ut mutet fidem,

Triduum hoc: dum id, quod est promif-
sum ab amicis, argentum aufero.

Si non tum dedero, unam praeterea ho-
ram ne oppertus fies.

DO. Obtundis. AN. haut longum id quod
orat, Dorio: exoret sine:

Idem hoc tibi, quod bene promeritus fue-
ris, conduplicaverit.

DO. Verba istaec sunt. AN. Pamphilam-
ne hac urbe privari fines?

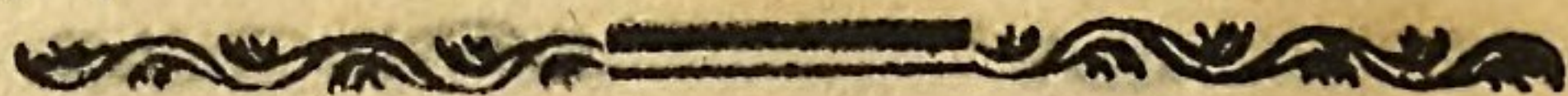
Tum praeterea horunc amorem distrahi
poterin' pati?

DO. Neque ego, neque tu. GE. *Di tibi
omnes id, quod es dignus, duint!*

DO. Ego te compluris advorsum ingenium
meum menses tuli,

Pollicitantem, flentem, et nihil ferentem:
nunc, contra omnia haec,

Rep.

Repperi ; qui det , neque lacrumet : da
locum melioribus.

AN. Certe hercle , ego si fatis commemi-
ni , tibi quidem est olim dies ,
Quam ad dares huic , praestituta. PH. fa-
ctum. DO. num ego istuc nego ?

AN. Iam ea praeteriit ? DO. non : verum
haec ei antecessit. AN. non pudet
Vanitatis ? DO. minime , dum ob rem.

GE. sterquilinium. PH. Dorio ,
Itane tandem facere oportet ? DO. sic
sum : si placeo , utere.

AN. Siccine hunc decipis ? DO. immo
enimvero , Antipho , hic me decipit :
Nam hic me huiusmodi sciebat esse : ego
hunc esse aliter credidi.

Iste me fefellit : ego isti nihilo sum aliter
ac fui.

Sed ut ut haec sunt , tamen hoc faciam :
cras mane argentum mihi

Miles dare se dixit : si mihi prior tu attu-
leris , Phaedria ,

Mea lege utar , ut potior sit , qui prior ad
dandum' est. Vale.

ACTVS III. SCENA III.

PHAEDRIA, ANTIPHO, GETA.

PH. **Q**uid faciam? unde ego nunc tam subito huic argentum inveniam miser,

Cui minus nihilo est? quod si hic potuisset nunc exorarier

Triduum hoc: promissum fuerat. AN. itane hunc patiemur, Geta,

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixti, adiuverit comiter?

Quin, quum opus est, beneficium rursus ei experiamur reddere?

GE. Scio equidem hoc esse aequom. AN. age ergo, solus servare hunc potes.

GE. Quid faciam? AN. invenias argentum. GE. cupio: sed, id unde, edoce.

AN. Pater adest hic. GE. scio: sed quid tum? AN. ah, *dictum sapienti sat est.*

GE. Itane? AN. ita. GE. sane hercle pulchre suades. etiam tu hinc abis?

Non triumpho, ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali;

Ni

Ni etiam nunc me huius causa quaerere in malo iubeas crucem?

AN. Verum hic dicit. PH. quid? ego vobis, Geta, alienus sum? GE. haut puto:

Sed parumne est, quod omnibus nunc nobis succenset senex,

Ni instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci?

PH. Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem!

Tum igitur, dum licet, dumque adsum, loquimini mecum, Antipho;

Contemplamini me. AN. quamobrem? aut quidnam facturus? cedo.

PH. Quoquo hinc asportabitur terrarum, certum est persequi,

Aut perire. GE. Di bene vortant, quod agas: pedetentim tamen.

AN. Vide, si quid opis potes afferre huic.

GE. si quid! quid? AN. quaere obsecro.

Ne quid plus minusve faxit, quod nos post pigeat, Geta.

GE. Quaero: salvos est, ut opinor: verum enim metuo malum.

AN. Noli metuere: una tecum bona, mala, tolerabimus.

GE.

GE. Quantum opus est tibi argenti ? lo-
quere. **PH.** solae triginta minae.

GE. Triginta ! hui , percara' st , Phaedria.

PH. istaec vero vilis est.

GE. Age , age , inventas reddam. **PH.** 6
lepidum caput ! **GE.** aufer te hinc.
iam opus est.

GE. Iam feres : sed opus est mihi Phormio-
nem ad hanc rem adiutorem dari.

(**PH.** Abi : dic , praesto ut sit domi.)

AN. Praesto' st , audacissime oneris quidvis
imponere , et feret :

Solus est homo amico amicus. **GE.** eamus
ergo ad eum ocius.

PH. Abi vero. dic , praesto ut sit domi.

AN. Numquid est , quod opera mea vo-
bis opus sit ? **GE.** nihil ; verum abi
domum ,

Et illam miseram , quam ego nunc intus
scio esse exanimatam metu ,

Consolare. cessas ? **AN.** nihil est , aequè
quod faciam lubens.

PH. Qua via istuc facies ? **GE.** dicam in
itinere : modo te hinc amove.

ACTVS IV. SCENA I.

DEMIPHO, CHREMES.

DE. Quid? qua profectus caussa hinc es
Lemnum, Chreme?

Adduxtin' tecum filiam? CH. non. DE.
quid ita non?

CH. Postquam videt me eius mater esse
hic diutius;

Simul autem non manebat aetas virginis
Meam negligentiam; ipsam cum omni fa-
milia

Ad me profectam esse aiebant. DE. quid
illic tam diu

Quaeso igitur commorabere, ubi id audi-
veras?

CH. Pol me detinuit morbus. DE. unde?
aut qui? CH. rogas?

Seneſtus ipſa'ſt morbus. ſed veniſſe eas
Salvas audiui ex nauta, qui illas vexerat.

DE. Quid gnato obtigerit me abſente, au-
diſtin', Chreme?

CH. Quod quidem me factum conſilii in-
certum facit:

Nam hanc conditionem ſi cui tulero extra-
rio,

Quo pacto, aut unde mihi ſit, dicendum
ordine'ſt.

Te

Te mihi fidelem esse aequae, atque egomet
 sum mihi,
 Scibam: ille si me alienus affinem volet,
 Tacebit, dum intercedet familiaritas:
 Sin spreverit me, plus, quam opus est
 scito, sciet;
 Vereorque, ne uxor aliqua hoc resciscat
 mea.
 Quod si fit; ut me excutiam, atque egre-
 diar domo,
 Id restat: nam ego meorum solus sum
 meus.
 DE. Scio ita esse: et istaec mihi res solli-
 citudini est;
 Neque adeo deferiscar unquam experirier,
 Donec tibi id, quod pollicitus sum, effe-
 cero.

ACTVS IV. SCENA II.

GETA.

Ego hominem callidiores vidi nemi-
 nem,
 Quam Phormionem. venio ad hominem,
 ut dicerem,
 Argentum opus esse, et id quo pacto fie-
 ret.

Terent.

A a

Vix

Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
Gaudebat: me laudabat: quaerebat se-
nem:

Dis gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phaedriae se ostenderet nihilo minus
Amicum esse, quam Antiphoni. hominem
ad forum

Iussi opperiri: eo me esse adducturum se-
nem.

Sed eccum ipsum. quis est ulterior? atat
Phaedriae

Pater venit. sed quid pertimui autem bellua?
An quia, quos fallam, pro uno duo sunt
mihi dati?

Commodius esse opinor duplici spe utier.
Petam hinc, unde a primo institui. is si
dat, sat est:

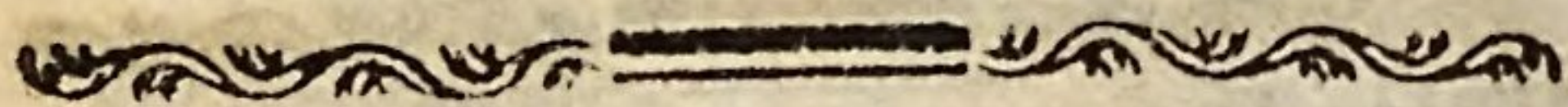
Si ab hoc nihil fiet, tum hunc adorian ho-
spitem.

ACTVS IV. SCENA III.

ANTIPHO, GETA, CHREMES, DEMI-
PHO.

AN. **E**xspecto, quam mox recipiat sese
Geta.

Sed

Sed patrum video cum patre adstantem :
 hei mihi ,
 Quam timeo, adventus huius quo impellat
 patrem !

GE. Adibo hosce. ô noster Chremes ! CH.
 salve, Geta.

GE. Venire salvom volupe 'st. CH. cre-
 do. GE. quid agitur ?

CH. Multa advenienti, ut fit, nova hic
 compluria.

GE. Ita. de Antiphone audistin' quae fa-
 cta ? CH. omnia.

GE. Tun' dixeras huic ? facinus indignum,
 Chreme,

Sic circumiri. DE. id cum hoc agebam
 commodum.

GE. Nam hercle ego quoque id agitans
 mecum sedulo,

Inveni, opinor, remedium huic rei. DE.
 quid, Geta ?

Quod remedium ? GE. ut abii abs te, fit
 forte obviam

Mihi Phormio. CH. qui Phormio ? GE. is
 qui istam. CH. scio.

GE. Visum est mihi, ut eius tentarem sen-
 tentiam :

Prendo hominem solum : cur non, inquam,
 Phormio,

Vides, inter vos sic haec potius cum bona
 Vt componantur gratia, quam cum mala?
 Herus liberalis est, et fugitans litium:
 Nam ceteri quidem hercle amici omnes
 modo

Vno ore auctores fuere, ut praecipitem
 hanc daret.

AN. Quid hic coeptat aut quo evadet
 hodie? GE. an legibus

Daturum poenas dices, si illam eiecerit?
 Iam id exploratum 'st: heia, sudabis satis,
 Si cum illo inceptas homine: ea eloquen-
 tia est!

Verum, pone esse victum eum: at tandem
 tamen

Non capitis eius res agitur, sed pecuniae.
 Postquam hominem his verbis sentio mol-
 lirier:

Soli sumus nunc hic, inquam; eho dic,
 quid velis dari

Tibi in manum? ut herus his desistat liti-
 bus:

Haec hinc faceffat, tu molestus ne fies.

AN. Satin' illi Di sunt propitii? GE. nam
 sat scio,

Si tu aliquam partem aequi bonique dixe-
 ris,

Vt

Vt est ille bonus vir, tria non commutabitis

Verba hodie inter vos. DE. quis te istaec iussit loqui?

CH. Immo non potuit melius perveniri
Eo, quo nos volumus. AN. occidi! CH. perge eloqui.

GE. A primo homo insanibat. CH. cedo, quid postulat?

GE. Quid? nimium quantum libuit. CH. dic. GE. si quis daret

Talentum magnum. CH. immo malum hercle: ut nihil pudet!

GE. Quod dixi adeo ei: quaeso, quid? si filiam

Suam unicam locaret? parvi retulit Non suscepisse: inventa est, quae dotem petat.

Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias,

Haec denique eius fuit postrema oratio: Ego, inquit, iam à principio amici filiam,

Ita ut aequom fuerat, volui uxorem ducere:

Nam mihi veniebat in mentem eius incommodum,

In servitutum pauperem ad ditem dari:
Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc
fabuler,

Aliquantulum quae afferret, qui dissolverem
Quae debeo. et etiam nunc, si volt De-
mipho

Dare quantum ab hac accipio quae spon-
sa 'st mihi;

Nullam mihi malim, quam istanc, uxorem
dari.

AN. Vtrum stultitia facere ego hunc, an
malitia

Dicam; scientem, an imprudentem, in-
certus sum.

DE. Quid? si animam debet? GE. ager
oppositu' 'st pignori

Ob decem minas, inquit. DE. age, age, iam
ducat; dabo.

GE. Aediculae item sunt ob decem alias.
DE. hoi hui!

Nimum 'st. CH. ne clama: petito hasce
â me decem.

GE. Vxori emunda ancillula 'st: tum pluscula
Supellectile opus est: opus est sumtu ad nu-
ptias:

His rebus sane pone, inquit, decem minas.

DE. Sexcentas proinde scribito iam
mihi dicas:

Nihil

Nihil do : impuratus me ille ut etiam irri-
deat ?

CH. Quaeso, ego dabo, quiesce : tu mo-
do filius

Fac ut illam ducat, nos quam volumus.
AN. hei mihi!

Geta, occidisti me tuis fallacii !

CH. Mea caussa eiicitur : me hoc est ae-
quom amittere.

GE. Quantum potes, me certiozem, in-
quit, face :

Si illam dant, hanc ut mittam; ne incer-
tus siem :

Nam illi mihi dotem iam constituerunt da-
re.

CH. Iam accipiat : illis repudium renun-
ciet :

Hanc ducat. DE. quae quidem illi res vor-
tat male!

CH. Opportune adeo nunc argentum me-
cum attuli,

Fructum, quem Lemni uxoris reddunt
praedia.

Id sumam : uxori, tibi opus esse, dixero.

ACTVS IV. SCENA IV.

ANTIPHO, GETA.

AN. **G**eta. GE. hem! AN. quid egisti?

GE. emunxi argento senes.

AN. Satin' id est? GE. nescio hercle:
tantum iussus sum.

AN. Eho, verbero, aliud mihi respondes
ac rogo?

GE. Quid ergo narras? AN. quid ego
narrem? opera tua

Ad restim mihi quidem res rediit planissime.

Vt te quidem omnes Di, Deaeque, superi,
inferi,

Malis exemplis perdant! hem! si quid ve-
lis,

Huic mandes, quod quidem recte curatum
velis.

Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tan-
gere,

Aut nominare uxorem? iniecta est spes pa-
tri,

Posse illam extrudi: cedo nunc porro, Phor-
mio

Do-

Dotem si accipiet, uxor ducenda est do-
mum :

Quid fiet? GE. non enim ducet. AN. no-
vi: ceterum

Quum argentum repetent, nostra caussa sci-
licet

In nervom potius ibit. GE. *nihil est,*
Antipho,

Quin male narrando possit depravarier.

Tu id quod boni est excerpis: dicis, quod
mali est.

Audi nunc contra iam: si argentum accepe-
rit,

Ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi:
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.

Interea amici, quod polliciti sunt, da-
bunt:

Id istis reddet. AN. quamobrem? aut
quid dicet? GE. rogas?

Quot res? postilla monstra evenerunt
mihi:

Introiit in aedis ater alienus canis:

Anguis per impluvium decidit de tegulis:

Gallina cecinit: interdixit hariolus:

Aruspex vetuit, ante brumam aliquid no-
vi

Negotii incipere , quae causa 'st iustissima.

Haec fient. AN. ut modo fiant. GE. fient :
me vide.

Pater exit : abi, dic esse argentum Phaedriae.

ACTVS IV. SCENA V.

DEMIPHO , GETA , CHREMES.

DE. **Q**uietus esto , inquam : ego curabo , ne quid verborum duit :
Hoc temere nunquam amittam ego a me ,
quin mihi testis adhibeam :

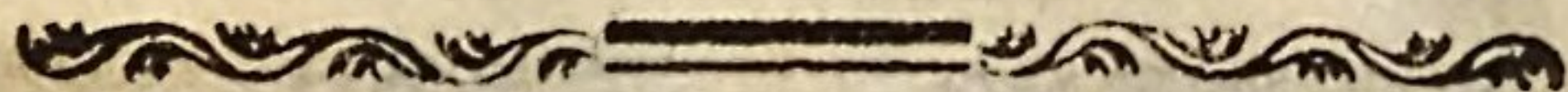
Cui dem, et quamobrem dem, commemorabo. GE. ut cautus est, ubi nihil opus 'st !

CH. Atque ita opus facto est. at matura,
dum libido eadem haec manet :
Nam si altera illaec magis instabit, forsitan
nos reiiciat.

GE. Rem ipsam putasti. DE. duc me ad eum ergo. GE. non moror. CH.
ubi hoc egeris ,

Transito ad uxorem meam , ut conveniat hanc prius , quam hinc abeat :

Di-

Dicat eam dare nos Phormioni nuptum ,
ne succenseat :

Et magis esse illum idoneum , qui ipsi sit
familiarior :

Nos nostro officio nihil digressos : quan-
tum is voluerit ,

Datum esse dotis. DE. quid tua , malum ,
id refert ? CH. magni , Demi-
pho.

DE. Non sat tuum te officium fecisse ,
si non id fama approbat ?

CH. Volo ipsius quoque voluntate hoc
fieri , ne se eiectam praedicet.

DE. Idem ego istuc facere possum. CH.
mulier mulieri magis congruit.

DE. Rogabo. CH. ubi illas nunc ego re-
perire possim , cogito.

ACTVS V. SCENA I.

SOPHRONA , CHREMES.

SO. **Q**uid agam ? quem mihi amicum
inveniam misera ? aut cui con-
silia

Haec referam ? aut unde mihi auxilium
petam ? nam vereor ,

Hera

Hera ne ob meum suum indigne iniuria
afficiatur :

Ita patrem adolescentis facta haec tolerare
audio violenter.

CH. Nam quae haec est anus exanimata,
à fratre quae egressa 'st meo?

SO. Quod ut facerem , egestas me impu-
lit : quum scirem infirmas nuptias
Hasce esse ; ut id consularem , interea
vita

Vt in tuto foret. CH. certe aedepol , ni-
si me animus fallit ,
Aut parum prospiciunt oculi , meae nutri-
cem gnatae video.

SO. Neque ille investigatur. CH. quid
agam ? SO. qui est eius pater. CH.
adeo ,

An maneo ? dum ea , quae loquitur , ma-
gis cognosco ? SO. quod si eum nunc
Reperire possim , nihil est quod verear.
CH. ea 'st ipsa : colloquar.

SO. Quis hic loquitur ? CH. Sophrona.
SO. et meum nomen nominat ? CH.
respice ad me.

SO. Di obsecro vos : estne hic Stilpho ?
CH. non. SO. negas ?

CH. Concede hinc à foribus paululum
istorum fodes, Sophrona ;

Ne

Ne me istoc posthac nomine appellassis.

SO. quid? non obsecro es,
Quem semper te esse dictitasti? CH. it.

SO. quid has metuis fores?
CH. Conclusam hic habeo uxorem saevam:

verum istoc de nomine
Eo perperam olim dixi, ne vos forte im-
prudentes foris

Effutiretis, atque id porro aliqua uxor
mea rescisceret.

SO. Istoc pol nos te hic invenire miserae
nunquam potuimus.

CH. Eho dic mihi, quid rei tibi est cum
familia hac, unde exis?

Vbi illae sunt? SO. miseram me! CH. hem,
quid est? vivuntne? SO. vivit gna-
ta:

Matrem ipsam ex aegritudine miseram mors
consecuta est.

CH. Male factum! SO. ego autem, quae
essem anus deserta, egens, ignota,
Ut potui, nuptum virginem locavi huic
adolescenti,

Harum qui est dominus aedium. CH. An-
tiphonine? SO. hem, illi ipsi. CH.
quid?

Duasne is uxores habet? SO. au, obsecro,
unam ille quidem hanc solam.

CH.

CH. Quid illam alteram, quae dicitur cognata?
SO. haec ergo 'st. CH. quid ais?

SO. Composito factum 'st, quomodo hanc amans habere posset

Sine dote. CH. Di vestram fidem! quam saepe forte temere

Eveniunt, quae non audeas optare! offendi adveniens,

Quicum volebam, atque ut volebam, collocatam filiam:

Quod nos ambo opere maximo dabamus operam ut fieret,

Sine nostra cura, maxuma sua cura, haec sola fecit.

SO. Nunc quid opus facto sit, vide: pater adolescentis venit:

Eumque animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. CH. nihil periculi 'st.

Sed per Deos atque homines, meam esse hanc cave resciscat quisquam.

SO. Nemo ex me scibit. CH. sequere me: intus cetera audies.

ACTVS V. SCENA II.

DEMIPHO , GETA.

DE. **N**ostrapte culpa facimus , ut malos expediat esse ,
Dum nimium dici nos bonos studemus et benignos.

Ita fugias , ne praeter casam , quod aiunt :
nonne id satis erat ,
Accipere ab illo iniuriam ? etiam argentum 'st ultro obiectum ,
Vt sit qui vivat , dum aliquid aliud flagitii conficiat.

GE. Planissime. DE. iis nunc praemium est , qui recta prava faciunt.

GE. Verissime. DE. ut stultissime quidem illi rem gesserimus.

GE. Modo ut hoc consilio possiet discedi , ut istam ducat.

DE. Etiamne id dubium 'st ? GE. haut scio hercle , ut homo 'st , an mutet animum.

DE. Hem ! mutet autem ? GE. nescio : verum , si forte , dico.

DE. Ita faciam , ut frater censuit : ut uxorem eius huc adducam ,

Cum

Cum ista ut loquatur. tu, Geta, abi prae:
nuncia hanc venturam.

GE. Argentum inventum 'st Phaedriae:
de iurgio filetur:

Provisum est, ne in praesentia haec hinc
abeat: quid nunc porro?

Quid fiet? in eodem ludo haesitas: vor-
suram solves,

Geta. praefens quod fuerat malum, in
diem abiit: plagae crescunt,

Nisi prospicis. nunc hinc domum ibo; ac
Phanium edocebo,

Ne quid vereatur Phormionem, aut leius
orationem.

ACTVS V. SCENA III.

DEMIPHO, NAVSISTRATA, CHREMES.

DE. **A**gedum, ut soles, Naufistrata,
fac illa ut placetur nobis:

Vt sua voluntate, id quod est faciundum,
faciat. NAV. faciam.

DE. Pariter nunc opera me adiuves, ac
dudum re opitulata es.

NAV. Factum volo: at pol minus queo
viri culpa, quam me dignum 'st.

DE.

DE. Quid autem ? **NAV.** quia pol mei
patris bene parta indiligenter

Tutatur : nam ex his praediis talenta ar-
genti bina

Statim capiebat. hem, vir viro quid prae-
stat ! **DE.** binan' quaeſo ?

NAV. Ac rebus vilioribus multo, tamen
talenta bina. **DE.** hui !

NAV. Quid haec videntur ? **DE.** ſcilicet.

NAV. virum me natam vellem !

Ego oftenderem. **DE.** certo ſcio. **NAV.**

quo pacto. **DE.** parce fodes,

Vt poſſis cum illa : ne te adoleſcens mu-
lier defetiget.

NAV. Faciam, ut iubes : ſed meum virum
abs te exire video. **CH.** hem,

Demipho,

Iam illi datum eſt argentum ? **DE.** curavi
ilico. **CH.** nollem datum !

Hei ! video uxorem : paene plus, quam ſat
erat. **DE.** cur nolles, Chreme ?

CH. Iam recte. **DE.** quid tu ? ecquid lo-
cutus cum iſta es, quamobrem
hanc ducimus ?

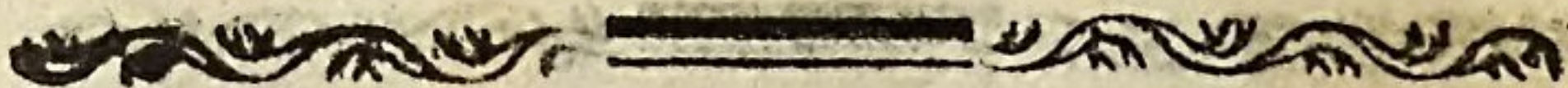
CH. Tranſegi. **DE.** quid ait tandem ? **CH.**
abduci non poteſt. **DE.** qui non
poteſt ?

CH. Quia uterque utrique eſt cordi.

Terent.

B b

DE.

DE. quid istuc nostra ? CH. magni : praeter haec,
Cognatam comperi esse nobis. DE. quid !
deliras ? CH. sic erit :
Non temere dico : redi mecum in memoriam. DE. satin' sanus es ?
NAV. Au, obsecro, cave, ne in cognatam pecces. DE. non est. CH. ne nega :
Patris nomen aliud dictum est : hoc tu errasti. DE. non norat patrem ?
CH. Norat. DE. cur aliud dixit ? CH. nunquamne hodie concedes mihi,
Neque intelliges ? DE. si tu nihil narras.
CH. pergis ? NAV. miror quid hoc fiet !
DE. Equidem hercle nescio. CH. vin' scire ? at ita me fervet Iuppiter,
Vt propior illi, quam ego sum ac tu, nemo 'st ! DE. Di vestram fidem !
Eamus ad ipsam ; una omnis nos aut scire, aut nescire hoc volo. CH. ha !
DE. Quid est ? CH. itan' parvam mihi fidem esse apud te ? DE. vin' me credere ?
Vin' satis quaesitum mihi istuc esse ? age, fiat : quid ? illa filia

Amici nostri, quid futurum 'st? CH. re-
cte. DE. hanc igitur mittimus?

CH. Quidni? DE. illa maneat? CH. sic.
DE. ire igitur tibi licet, Naufi-
strata.

NAV. Sic pol commodius esse in omnis ar-
bitror, quam ut coeperas,
Manere hanc: nam perliberalis visa 'st,
quum vidi, mihi.

DE. Quid istuc negoti 'st? CH. iamne
operuit ostium? DE. iam. CH.
ô Iuppiter!

Di nos respiciunt: gnatam inveni nuptam
cum tuo filio. DE. hem!

Quo pacto id potuit? CH. non satis tutus
est ad narrandum hic locus.

DE. At tu abi intro. CH. heus, ne filii
quidem nostri hoc resciscant,
volo.

ACTVS V. SCENA IV.

ANTIPHO.

Laetus sum, ut meae res sese habent,
fratri obtigisse quod volt.

Quam scitum 'st, eiusmodi parare in ani-
mo cupiditates,

B b 2

Quas,

Quas, quum res advorsae fient, paulo me-
deri possis !

Hic simul argentum repperit, cura sese ex-
pedivit :

Ego nullo possum remedio me evolvere ex
his turbis ,

Quin, si hoc celetur, in metu ; sin pate-
fit, in probro sim.

Neque me domum nunc reciperem, ni mi-
hi esset spes ostensa

Huiusce habendae. sed ubinam Getam in-
venire possum, ut

Rogem, quod tempus conveniendi patris
me capere iubeat ?

ACTVS V. SCENA V.

PHORMIO, ANTIPHO.

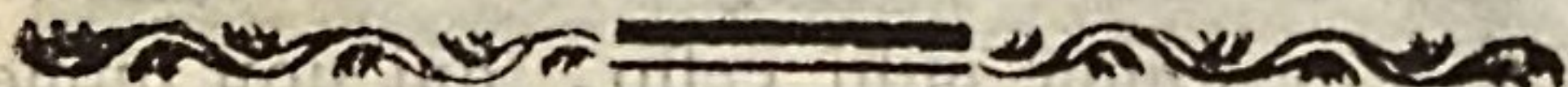
PH. Argentum accepi: tradidi lenoni:
abduxi mulierem:

Curavi, propria ea Phaedria ut potiretur:
nam emissa est manu.

Nunc una mihi res etiam restat, quae est
conficiunda, otium

Ab senibus ad potandum ut habeam: nam
aliquot hos sumam dies.

AN. Sed Phormio 'st. quid ais ? **PH.**
quid ?

quid? AN. quidnam nunc facturus
Phaedria?

Quo pacto fatietatem amoris ait se velle
absumere?

PH. Vicissim partis tuas acturus est. AN.
quas? PH. ut fugitet patrem:

Te suam rogavit rursus ut ageres; causam
ut pro se diceres:

Nam potaturus est apud me: ego me ire
senibus Sunium

Dicam ad mercatum, ancillulam emtum,
quam dudum dixit Geta:

Ne, quum hic non videant me, conficere
credant argentum suum.

Sed ostium concrepuit abs te. AN. vide,
quis egrediatur. PH. Geta'st.

ACTVS V. SCENA VI.

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

GE. **O** fortuna, ô fors fortuna, quan-
tis commoditatibus,

Quam subito hero meo Antiphoni ope ve-
stra hunc onerastis diem!

AN. Quidnam hic sibi volt? GE. nosque
amicos eius exonerastis metu!

Sed ego nunc mihi cesso, qui non hume-
rum hunc onero pallio,

Atque hominem propero invenire, ut haec,
quae contigerint, sciat?

AN. Num tu intelligis, hic quid narret?

PH. num tu? AN. nihil. PH. tantun-
dem ego.

GE. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi
nunc sunt. AN. heus, Geta! GE.
hem tibi!

Num mirum, aut novom est revocari,
cursum quum institueris? AN. Geta.

GE. Pergit hercle: nunquam tu odio tuo
me vinces. AN. non manes?

GE. Vapula. AN. id quidem tibi iam
fiet, nisi resistis, verbero.

GE. Familiariorum oportet esse hunc, qui
minitatur malum.

Sed isne est, quem quaero, annon?
ipsa 'st. PH. congregere actutum.
AN. quid est?

GE. O omnium, quantum est, qui vivant,
homo hominum ornatissime!

Nam sine controversia ab Dis solus diligere,
Antipho.

AN. Ita velim: sed, qui istuc credam ita
esse, mihi dici velim.

GE.

GE. Satin' est , si te delibutum gaudio
reddo? AN. enicas.

PH. Quin tu hinc pollicitationes aufer: et,
quod fers, cedo. GE. ho!

Tu quoque aderas, Phormio? PH. ade-
ram: sed tu cessas? GE. accipe, hem!

Vt modo argentum tibi dedimus apud fo-
rum, recta domum

Sumus profecti: interea mittit herus me
ad uxorem tuam.

AN. Quamobrem? GE. omitto proloqui:
nam nihil ad hanc rem est, Antipho.

Vbi in gynaeceum ire occipio, puer ad me
accurrit Mida:

Pone apprehendit pallio: resupinat. respi-
cio: rogo,

Quamobrem retineat me. ait esse vetitum
intro ad heram accedere.

Sophrona modo fratrem huc, inquit, se-
nis introduxit Chremem;

Eumque nunc esse intus cum illis. hoc ubi
ego audiui, ad fores

Suspenso gradu placide ire perrexī: acces-
si: adstiti:

Animam compressi: aurem admovi: ita ani-
mum coepi attendere,

Hoc modo sermonem captans. AN. eu ,
Geta ! GE. hic pulcherrimum
Facinus audiui : itaque pene hercle exclama-
mavi gaudio.

AN. Quod ? GE. quodnam arbitrare ? AN.
nescio. GE. atqui mirificissimum :
Patruus tuus pater est inventus Phanio
uxori tuae. AN. hem !

Quid ais ? GE. cum eius consuevit olim
matre in Lemno clanculum.

PH. Somnium ! utin' haec ignoraret suum
patrem ? GE. aliquid credito ,
Phormio , esse causae : sed me censens po-
tuisse omnia

Intelligere extra ostium , intus quae inter
se se ipsi egerint ?

PH. Atque hercle ego quoque illam inaudiui
fabulam. GE. immo etiam dabo ,
Quo magis credas : patruus interea inde
huc egreditur foras :

Haut multo post cum patre idem recipit
se intro denuo :

Ait uterque tibi potestatem eius habendae
dare :

Denique ego missus sum, te ut requirerem,
atque adducerem.

AN. Quin ergo rape me : quid cessas ?
GE. fecero. AN. ô mi Phormio,
Vale.

Vale. PH. vale, Antipho. Bene, ita me
Di ament, factum! gaudeo,
Tantam fortunam de improvviso esse his da-
tam.

Summa eludendi occasio 'st mihi nunc se-
nes,

Et Phaedriae curam adimere argentariam;
Ne cuiquam suorum aequalium supplex fiet.
Nam idem hoc argentum, ita ut datum 'st,
ingratiis

His datum erit: hoc qui cogam, re ipsa
repperi.

Nunc gestus mihi, voltusque est capiendus
novos.

Sed hinc concedam in angiportum hunc pro-
ximum:

Inde hisce ostendam me, ubi erunt egressi
foras.

Quo me assimularam ire ad mercatum, non
eo.

ACTVS V. SCENA VII.

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES.

DE. **D**is magnas merito gratias habeo,
atque ago:

Quando evenere haec nobis, frater, prospere.

Quantum potest, nunc conveniendus Phormio est,

Priusquam dilapidet nostras triginta minas,
Vt auferamus. PH. Demiphonem, si domi est,

Visam, ut quod. DE. at nos ad te ibamus. Phormio.

PH. De eadem hac fortasse causa? DE. ita hercle. PH. credidi:

Quid ad me ibatis? ridiculum! verebamini,

Ne non id facerem, quod recepissem semel?

Heus, quanta quanta haec mea paupertas est, tamen

Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi esset fides.

CH. Estne ea ita, ut dixi, liberalis? DE. oppido.

PH. Itaque ad vos venio nunciatum, Demipho,

Paratum me esse: ubi vultis, uxorem date.

Nam omnis posthabui mihi res, ita uti par fuit,

Post.

Postquam tantopere id vos velle anim-
advorteram.

DE. At hic dehortatus est me , ne illam
tibi darem.

Nam qui erit rumor populi, inquit, si id
feceris?

Olim quum honeste potuit, tum non est
data?

Nunc viduam extrudi turpe 'st : ferme
eadem omnia,

Quae tute dudum coram me incusaveras.

PH. Satin' superbe illuditis me. DE. qui?

PH. rogas?

Quia ne alteram quidem illam potero duce-
re :

Nam quo redibo ore ad eam, quam con-
temserim?

CH. Tum autem Antiphonem video ab se-
se amittere

Invitum eam : inque. DE. tam autem vi-
deo filium

Invitum fane mulierem ab se amittere.

Sed transi fodes ad forum, atque illud mihi

Argentum rursus iube rescribi, Phormio.

PH. Quodne ego perscripsi porro illis,
quibus debui?

DE. Quid igitur fiet ? PH. si vis mihi
uxorem dare,

Quam

Quam despondisti , ducam : sin est , ut
velis

Manere illam apud te , dos hic omnis ma-
neat , Demipho.

Nam non est aequom me propter vos de-
cipi :

Quum ego vestri honoris causa repudium
alteri

Remiserim , quae dotis tantundem dabat.

DE. I hinc in malam rem cum istac magni-
ficentia ;

Fugitive : etiam nunc credis te ignorarier ,

Aut tua facta adeo ? PH. irritor. DE.
tunc hanc duceres ,

Si tibi data esset ? PH. fac periculum. DE.
ut filius

Cum illa habitet apud te , hoc vestrum con-
siliu fuit.

PH. Quaeso , quid narras ? DE. quin tu
mihi argentum cedo.

PH. Immo vero uxorem tu cedo. DE. in
ius ambula.

PH. In ius ! enimvero si porro esse odiosi
pergitis.

DE. Quid facies ? PH. egone ? vos me
indotatis modo

Patrocinari fortasse arbitramini :

Etiam

Etiam dotatis soleo. CH. quid id nostra?
PH. nihil.

Hic quandam nôram, cuius vir uxorem.
CH. hem! DE. quid est?

PH. Lemni habuit aliam. CH. nullus sum!
PH. ex qua filiam

Suscepit: et eam clam educat. CH. sepul-
tus sum!

PH. Haec adeo ego illi iam denarrabo. CH.
obsecro!

Ne facias. PH. ho! tune is eras? DE. ut
ludos facit!

CH. Missum te facimus. PH. fabulae! CH.
quid vis tibi?

Argentum quod habes, condonamus te.
PH. audio.

Quid vos, malum, ergo me sic ludifica-
mini,

Inepti, vostra puerili sententia?

Nolo, volo: volo, nolo rursum: cedo,
cape:

Quod dictum, indictum 'st: quod modo
erat ratum, id irritum est.

CH. Quo pacto, aut unde haec hic rescit-
vit? DE. nescio:

Nisi, me dixisse nemini, id certo scio.

CH. Monstri, ita me Di ament, simile.
PH. inieci scrupulum. DE. hem!

Hic-

Hiccine ut a nobis hoc tantum argenti auferat,

Tam aperte irridens? emori hercle satius est:

Animo virili praesentique ut sis, para.

Vides tuum peccatum esse delatum foras,

Neque iam id celare posse te uxorem tuam:

Nunc quod ipsa ex aliis auditura' sit, Chreme,

Id nosmet indicare, placabilius est.

Tam hunc impuratum poterimus nostro modo

Vlcisci. PH. atat! nisi mihi prospicio, haereo:

Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.

CH. At vereor, ut placari possit. DE. bono animo es:

Ego redigam vos in gratiam: hoc fretus, Chreme,

Quam è medio excessit, unde haec suscepta' sit tibi.

PH. Itane agitis mecum? satis astute agredimini.

Non hercle ex re istius me instigasti, Demipho.

Ain tu? ubi peregre tibi quod lubitum fuit feceris,

Neque

Neque huius sis veritus feminae primariae,

Quin novo modo ei faceres contumelias;
Venias nunc precibus lautum peccatum
trium?

Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Vt ne restinguas, lacrumis si exstillaveris.
DE. Malum, quod isti Di Deaque omnes
duint!

Tantane affectum quemquam esse hominem
audacia?

Nonne hoc publicitus scelus hinc deporta-
rier

In solas terras? CH. in id redactus sum
loci,

Vt quid agam cum illo, nesciam prorsum.

DE. ego scio:
In ius eamus. PH. in ius! huc, si quid
lubet.

DE. Assequere ac retine, dum ego huc
fervos evoco.

CH. Etenim solus nequeo: accurre huc. PH.
una iniuria est

Tecum. CH. lege agito ergo. PH. altera
est tecum, Chreme.

DE. Rape hunc. PH. itane agitis? enim-
vero voce est opus.

Naufistrata, exi. CH. os opprime. DE.
 impurum vide,
 Quantum valet! PH. Naufistrata, inquam.
 CH. non taces?
 PH. Taceam? DE. nisi sequitur, pugnos
 in ventremingere.
 PH. Vel oculum exclude: est, ubi vos ul-
 ciscar, locus,

ACTVS V. SCENA VIII.

NAVSISTRATA, CHREMES, PHORMIO,
 DEMIPHO.

NA. **Q**uis nominat me? CH. hem!
 NA. quid istuc turbae 'st, obse-
 cro,

Mi vir? PH. hem, quid nunc obticuiisti?

NA. quis hic homo 'st?

Non mihi respondes? PH. hiccine ut tibi
 respondeat?

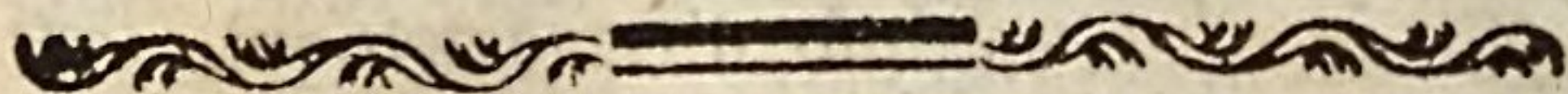
Qui hercle, ubi sit, nescit. CH. cave isti
 quicquam credas.

PH. Abi, tange: si non, totus friget, me
 enica.

CH. Nihil est. NA. quid ergo est? quid
 istic narrat? PH. iam scies:

Ausculta. CH. pergin' credere? NA. quid
 ego, obsecro,

Huic

Huic credam, qui nihil dixit? PH. delirat
miser

Timore. NA. non pol temere' st, quod tu
tam times.

CH. Egon' timeo? PH. recte sane: quan-
do nihil times,

Et hoc nihil est, quod ego dico, tu narra.
DE. scelus!

Tibi narret? PH. eho tu! factum' st abs
te sedulo

Pro fratre. NA. mi vir, non mihi narras?
CH. at. NA. quid at?

CH. Non opus est dicto. PH. tibi quidem:
at scito huic opu' st.

In Lemno. CH. hem! quid ais? DE. non
taces? PH. clam te. CH. hei mihi!

PH. Vxorem duxit. NA. mi homo, Di
melius duint!

PH. Sic factum' st. NA. perii misera! PH.
et inde filiam

Suscepit iam unam, dum tu dormis. CH.
quid agimus?

NA. Prô Di immortales! facinus indignum
et malum!

PH. Hoc actum' st. NA. an quicquam ho-
die est factum indignius?

Qui mihi, ubi ad uxores ventum' st, tum
fiunt senes.

Terent.

Cc

De-

Demipho, te appello: nam me cum hoc
ipso distaedet loqui.

Haecce erant itiones crebrae, et man-
siones diutinae

Lemni? haecce erat ea, quae nostros
fructus minuebat, vilitas?

DE. Ego, Naufistrata, esse in hac re
culpam meritam non nego:

Sed eam, quin sit ignoscenda, PH. *verba
sunt mortuo.*

DE. Nam neque negligentia tua, neque
odio id fecit tuo.

Vinolentus, fere abhinc annos quindecim,
mulierculam

Eam compressit, unde haec nata est: neque
postilla unquam attigit.

Ea mortem obiit: è medio abiit, qui fuit
in re hac scrupulus.

Quamobrem te oro, ut alia tua facta sunt,
aequo animo hoc feras.

NA. Quid ego aequo animo? cupio mise-
ra in hac re iam defungier.

Sed quid sperem? aetate porro minus pec-
caturum putem?

Iam tum erat senex, senectus si verecun-
dos facit.

An mea forma atque aetas nunc magis ex-
petenda est, Demipho?

Quid

Quid mihi nunc affers, quamobrem exspectem, aut sperem porro non fore?

PH. Exsequias Chremeti, quibus est commodum, ire iam tempus est.

Sic dabo: age nunc, Phormionem qui volet laceffito:

Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio.

Redeat fane in gratiam: iam supplicii satis est mihi:

Habet haec, ei quod, dum vivat, usque ad aurem obganniat.

NA. At meo merito, credo! quid ego nunc commemorem, Demipho,

Singulatim, qualis ego in hunc fuerim?

DE. novi aequae omnia Tecum. NA. meriton' hoc meo videtur factum? DE. minime gentium:

Verum quando iam accusando fieri infectum non potest,

Ignosce; orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?

PH. Enimvero, prius quam haec dat veniam, mihi prospiciam et Phaedriae.

Heus, Naufistrata, prius quam huic respondes temere, audi. NA. quid est?

PH. Ego minas triginta per fallaciam ab illo abstuli:

Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica le- noni dedit.

CH. Hem! quid ais? NA. adeon' hoc in- dignum tibi videtur, filius

Homo adolescens si habet unam amicam, tu uxores duas?

Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.

DE. Faciet ut voles. NA. immo, ut meam iam scias sententiam,

Neque ego ignosco, neque promitto quicquam, neque respondeo,

Prius quam gnatum video: eius iudicio per- mitto omnia:

Quod is iubebit, faciam. PH. mulier fa- piens es, Naufistrata.

NA. Satis tibi est? PH. immo vero pul- chre discedo, et probe,

Et praeter spem. NA. tuum nomen dic quod est. PH. mihi?

Phormio: vestrae familiae hercle amicus, et tuo summus Phaedriae.

NA. Phormio, at ego ecastor posthac ti- bi, quod potero, et quae voles,

Faciamque et dicam. PH. benigne dicis. NA. pol' meritum est tuum.

PH.

PH. Vin' primum hodie facere, quod ego
gaudeam, Naufistrata,
Et quod tuo viro oculi doleant? NA. cu-
pio. PH. me ad coenam voca.
NA. Pol vero voco. DE. eamus intro
hinc. NA. fiat: sed ubi est Phae-
dria,
Iudex noster? PH. iam hic faxo aderit.
Vos valete, et plaudite.

HECYRA

PVBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

Acta ludis Megalenſibus, Sex. Iu-
lio Caefare et Cn. Cornelio Dolabella aedi-
libus curulibus. non placuit. iterum data,
Cn. Octavio, T. Manlio Coff. L. Æmilii
Pauli ludis funebribus. non eſt placita.
Tertio relata Q. Fulvio, L. Martio, ae-
dilibus curulibus. egit L. Ambivius Tur-
pio. placuit. anno ab urbe condita DL-
XXXVIII. ante Chriſtum natum CLXIII.
iterata A. V. DLXXXIX.

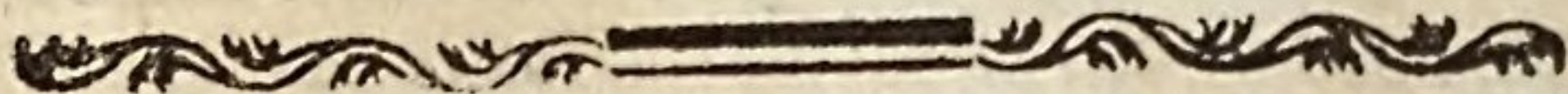
FABVLAE INTERLOCVTORES.

BACCHIS, meretrix.

LACHES, ſenex.

MYRRHINA, mulier.

PAMPHILVS, adoleſcens.

PARMENO, servus.

PHIDIPPVS, senex.

PHILOTIS, meretrix.

PHILVMENA, meretrix.

SOSIA, servus.

SOSTRATA, mulier.

SYRA, anus.

PERSONAE MVTAE.

PHILVMENA, puella.

SCIRTVS, puer.

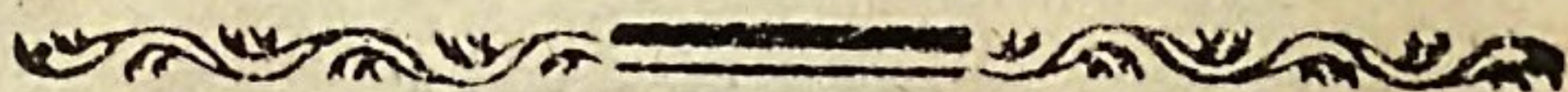
HECYRAE ARGVMENTVM,
C. SVLPICIO APOLLINARI
AVCTORE.

*V*xorem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium
obtulit;

Cuiusque, per vim quem detraxit, anulum
Dederat amicae Bacchidi meretriculae.

Dein profectus in Imbrum est: nuptam haut
attigit:

Hinc mater utero gravidam, ne id sciat so-
crus,

Vt aegram ad se transfert. revenit Pamphilus:

*Deprehendit partum: celat: uxorem tamen
Recipere non volt. pater incusat Bacchidis
Amorem. dum se purgat Bacchis, anulum
Mater vitiatæ forte agnoscit Myrrhina.
Uxorem recipit Pamphilus cum filio.*

PROLOGVS.

Hecyra est huic nomen fabulae; haec
cum data est

Nova, novum intervenit vitium et cala-
mitas,

Vt neque spectari, neque cognosci potue-
rit:

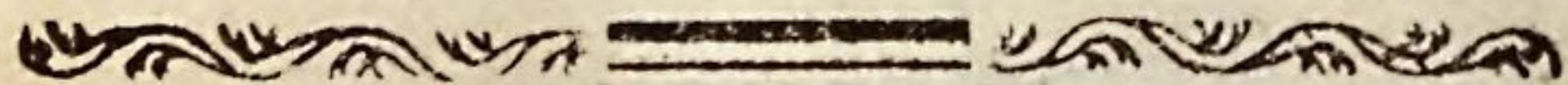
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc haec plane est
pro nova:

Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem no-
luit

Iterum referre, ut iterum possit vendere.
Alias cognostis eius; quaeso hanc noscite.

ALTER PROLOGVS.

Orator ad vos venio ornatu Prologi:
Sinite exorator ut sim, eodem ut iure uti
senem

Liceat, quo iure sum usus adolescentior:
 Novas qui exactas feci ut inveterascerent,
 Ne cum Poeta scriptura evanesceret.
 In his, quas primum Caecili didici novas,
 Partim sum earum exactus, partim vix
 steti.

Quia sciebam dubiam fortunam esse sceni-
 cam,
 Spe incerta certum mihi laborem sustuli:
 Easdem agere coepi, ut ab eodem alias
 discerem

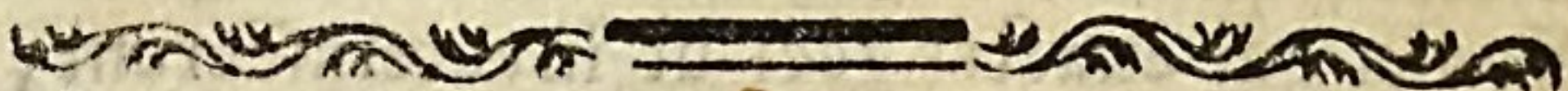
Novas, studiose; ne illum ab studio abdu-
 cerem.

Perfeci ut spectarentur. ubi sunt cognitae,
 Placitae sunt. ita Poetam restitui in locum,
 Prope iam remotum iniuria adversariū
 Ab studio, atque ab labore, atque arte
 musica.

Quod si scripturam sprevissem in praesen-
 tia,

Et in deterrendo voluissem operam sumere,
 Vt in otio esset potius, quam in negotio:
 Deterruissem facile, ne alias scriberet.
 Nunc quid petam, mea causa aequo animo
 attendite.

Hecyram ad vos refero, quam mihi per
 silentium

Nunquam agere licitum est ; ita eam oppressit calamitas.

Eam calamitatem vostra intelligentia
Sedabit, si erit adiutrix nostrae industriae.
Quum primum eam agere coepi, pugilum
gloria,

Funambuli eodem accessit expectatio,
Comitum conventus, strepitus, clamor
mulierum

Fecere, ut ante tempus exirem foras.

Vetere in nova coepi uti consuetudine,

In experiundo ut essem: refero denuo.

Primo actu placeo : quum interea rumor
venit

Datum iri gladiatores, populus convolat:

Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.

Ego interea meum non potui tutari locum.

Nunc turba nulla est : otium et silentium
est.

Agendi tempus mihi datum est : vobis da-
tur

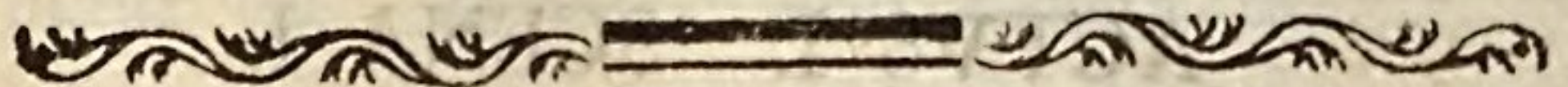
Potestas condecorandi ludos scenicos.

Nolite finire per vos artem musicam

Recidere ad paucos : facite, ut vostra au-
ctoritas

Meae auctoritati fautrix adiutrixque fit.

Si nunquam avare pretium statui arti meae ;

Et eum esse quaestum in animum induxi
maxumum,

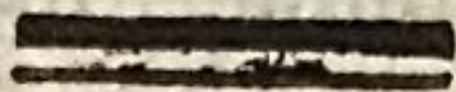
Quam maxume fervire vestris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum, et se in vestram commisit
fidem,

Ne eum circumventum inique iniqui irri-
deant.

Mea causa causam accipite, et date silen-
tium;

Ut lubeat scribere aliis, mihiq; ut disce-
re

Novas expediat, posthac pretio emtas
meo.

ACTVS I. SCENA I.

PHILOTIS , SYRA.

PH. **P**er pol quam paucos reperias me-
retricihus

Fidelis evenire amatores , Syra.

Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchi-
di,

Quam sancte, ut quivis facile posset cre-
dere ,

Nunquam illa viva ducturum uxorem do-
mum.

Hem! duxit. SY. ergo propterea te sedu-
lo

Et moneo, et hortor, ne cuiusquam mi-
fereat,

Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem
nacta sis.

PH. Vtin' eximium neminem habeam?

SY. neminem :

Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te
venit,

Quin ita paret se, abs te ut blanditiis
suis,

Quam minimo pretio suam voluptatem ex-
pleat.

His-

Hiscine tu, amabo, non contra infidia-
bere?

PH. Tamen pol eandem iniurium est
esse omnibus.

SY. Iniurium autem est ulcisci adver-
sarios?

Aut qua via te captent, eadem ipsos capi?
Eheu me miseram! cur non aut istaec mi-
hi

Ætas et forma est, aut tibi haec senten-
tia?

ACTVS I. SCENA II.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

PA. Senex si quaeret me, modo isse di-
cito

Ad portum, percontatum adventum Pam-
phili.

Audin' quid dicam, Scirte? si quaeret me,
uti

Tum dicas: si non quaeret, nullus dixeris:
Alias ut uti possim caussa hac integra.

Sed videon' ego Philotium? unde haec ad-
venit?

Philotis, salve multum. PH. Ô salve, Par-
meno.

SY.

414
SY. Salve mecastor, Parmeno. PA. et tu
aedepol, Syra.

Dic mihi, Philotis, ubi te oblectasti tam
diu?

PH. Minime equidem me oblectavi, quae
cum milite

Corinthum hinc sum profecta inhumanissi-
mo:

Biennium ibi perpetuum misera illum tuli.

PA. Aedepol te desiderium Athenarum ar-
bitror,

Philotium, cepisse saepe, et te tuum

Consilium contempsisse. PH. non dici po-
test,

Quam cupida eram huc redeundi, abeundi
à milite,

Vosque hic videndi, antiqua ut consuetudi-
ne

Agitarem inter vos libere convivium.

Nam illic haut licebat, nisi praefinito, lo-
qui,

Quae illi placerent. PA. haut opinor, com-
mode

Finem statuiffe orationi militem.

PH. Sed quid hoc negoti est? modo quae
narravit mihi

Hic intus Bacchis? quod ego nunquam cre-
didi

Fore,

Fore, ut ille hac viva posset animum inducere

Vxorem habere. PA. habere autem? PH. eho tu, an non habet?

PA. Habet: sed firmæ hæc vereor ut sint nuptiæ.

PH. Ita Di Deæque faxint; si in rem est Bacchidis:

Sed qui istuc credam ita esse? dic mihi, Parmeno.

PA. Non est opus prolato: hoc percontarier

Desiste. PH. nempe ea causâ, ut ne id fiat palam.

Ita me Di bene amabunt, haut propterea te rogo,

Vt hoc proferam, sed ut tacita mecum gaudeam.

PA. Nunquam tam dices commode, ut tergum meum

Tuam in fidem committam. PH. ah noli, Parmeno:

Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi,

Quam ego quæ percontor, scire. PA. vera hæc prædicat;

Et illud mihi vitium est maxumum. si mihi fidem

Das,

Das, te tacituram, dicam. PH. ad ingenium redis.

Fidem do; loquere. PA. ausculta. PH. istic sum. PA. hanc Bacchidem

Amabat, ut cum maxume, tum Pamphilus,

Cum pater, uxorem ut ducat, orare occipit:

Et haec communia omnium quae sunt patrum,

Sese senem esse, dicere: illum autem unicum:

Praefidium velle se senectuti suae.

Ille se primo negare. sed postquam acrius Pater instat, fecit animi ut incertus foret,

Pudorin' anne amor obsequeretur magis.

Tundendo atque odio denique effecit senex:

Despondit ei gnatam huius vicini proximi.

Vsque illud visum est Pamphilo neutiquam grave,

Donec iam in ipsis nuptiis, postquam videt,

Para-

Paratas: nec moram ullam, quin ducat, dari:

Ibi demum ita aegre tulit, ut ipsam Bacchidem,

Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.

Vbicunque datum erat spatium solitudinis,

Vt colloqui mecum una posset: Parmeno,
Perii, quid ego egi? in quod me conieci
malum?

Non potero hoc ferre, Parmeno: perii
miser!

PH. At te Di Deaque perduint, cum isto
odio, Laches.

PA. Vt ad pauca redeam, uxorem deducit domum.

Nocte illa prima virginem non attigit:

Quae consecuta est nox eam, nihilo magis.

PH. Quid ais? cum virgine una adolescens
cubuerit,

Plus potus, sese illa abstinere ut potuerit?

Non verisimile dicis: nec verum arbitror.

PA. Credo ita videri tibi: nam nemo ad
te venit,

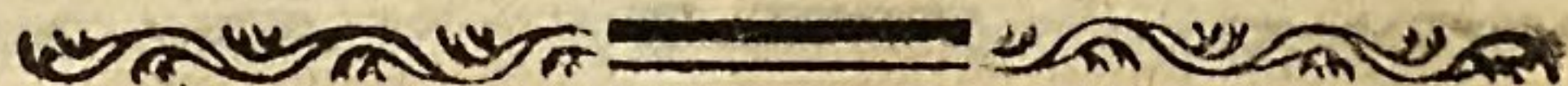
Nisi cupiens tui: ille invitus illam duxerat.

PH. Quid deinde fit? PA. diebus fane
pauculis

Terent.

d

Post,

Post, Pamphilus me solum seducit foras:
Narratque, ut virgo ab se integra etiam
tum fiet:

Seque ante, quam eam uxorem duxisset
domum,

Sperasse, eas tolerare posse nuptias:

Sed quam decrerim me non posse diutius

Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,

Quin integram itidem reddam, ut accepi
ab suis,

Neque honestum mihi, neque utile ipsi vir-
gini est.

PH. Pium ac pudicum ingenium narras Pam-
phili.

PA. Hoc ego proferre, incommodum mi-
hi esse arbitror:

Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vi-
tii,

Superbum est: sed illam spero, ubi hoc
cognoverit,

Non posse se mecum esse, abituram de-
nique.

PH. Quid interea? ibatne ad Bacchidem?

PA. cotidie.

Sed, ut fit, postquam hunc alienum ab se-
se videt,

Maligna multo, et magis procax facta ili-
co est.

PH.

PH. Non aedepol mirum PA. atqui ea
res multo maxime
Disiunxit illum ab illo : postquam et ipse
fe,
Et illam , et hanc , quae domi erat ,
cognovit satis,
Ad exemplum ambarum mores earum exi-
stumans.
Haec , ita uti liberali esse ingenio decet ,
Pudens , modesta ; incommoda atque iniu-
rias
Viri omnes ferre , et tegere contume-
lias.
Hic animus partim uxoris misericordia
Devinctus , partim victus huiusce iniuriis ,
Paulatim elapsu' st Bacchidi : atque huc
transtulit
Amorem , postquam par ingenium nactus
est.
Interea in Imbro moritur cognatus fe-
nex
Horuncce ; ea ad hos redibat lege here-
ditas.
Eo amantem invitum Pamphilum extrudit
pater.
Relinquit cum matre hic uxorem : nam
fenex

Rus abdidit se : huc rursus in urbem com-
meat.

PH. Quid adhuc habent infirmitatis nu-
ptiae?

PA. Nunc audies. primo dies compluscu-
los

Bene conveniebat sane inter eas. interim
Miris modis odisse coepit Sostratam:

Neque lites ullae inter eas, postulatio

Nunquam. PH. quid igitur? PA. si quan-
do ad eam accesserat

Confabulatum, fugere è conspectu ilico:

Videre nolle. denique ubi non quit pati,

Simulat se à matre arcessi ad rem divinam:
abiit.

Vbi illic dies est compluris, arcessi iubet:

Dixere causam tunc, nescio quam. iterum
iubet:

Nemo remisit. postquam arcessiunt saepius,

Ægram esse simulant mulierem. nostra ili-
co

It visere ad eam: admisit nemo. hoc ubi
senex

Rescivit, heri ea causa rursus huc advenit:

Patrem continuo convenit Philumenae.

Quid egerint inter se, nondum etiam scio:

Nisi sane curae est, quorsum eventurum
hoc fiet.

Ha-

Habes omnem rem : pergam quo coepi hoc
iter.

PH. Et quidem ego : nam constitui cum
quodam hospite

Me esse illum conventuram. PA. Di vor-
tant bene ,

Quod agas. PH. vale. PA. et tu bene va-
le , Philotium.

ACTVS II. SCENA I.

LACHES , SOSTRATA.

LA. **P**ro deum atque hominum fidem ?
quod hoc genus est , quae haec
est coniuratio ?

Vt omnes mulieres eadem aeque studeant ,
nolintque omnia ?

Neque declinatam quicquam ab aliarum in-
genio ullam reperias ?

Itaque adeo uno animo omnes iocrus ode-
runt nurus :

Viris esse advorsas aeque studium est , si-
milis pertinacia est.

In eodemque omnes mihi videntur ludo do-
ctae ad malitiam :

Ei ludo, si ullus est, magistrum hanc esse
fatis certo scio.

SO. Me miseram, quae nunc, quamobrem
accuser, nescio! LA. hem!

Tu nescis? SO. non, ita me Di ament,
mi Laches:

Itaque una inter nos agere aetatem liceat.

LA. Di mala prohibeant.

SO. Meque abs te immerito esse accusa-
tam, postmodum rescisces. LA.
scio:

Te immerito? an quicquam pro istis factis
dignum te dici potest?

Quae me, et te, et familiam dedecoras:
filio luctum paras:

Tum autem, ex amicis inimici ut sint no-
bis affines, facis;

Qui illum decrerunt dignum, suos cui li-
beros committerent?

Tu sola exorere, quae perturbes haec, tua
impudentia.

SO. Egone? LA. tu, inquam, mulier,
quae me omnino lapidem, non
hominem putas.

An, quia ruri esse crebro soleo, nescire
arbitramini,

Quo quisque pacto hic vitam vestrorum
exigat?

Mul-

Multo melius hic quae fiunt , quam illic
ubi sum assidue , scio :

Ideo quia , uti vos mihi domi eritis , pro-
inde ego ero fama foris.

Iampridem equidem audiui cepisse odium
tui Philumenam :

Minimeque adeo mirum : et , ni id fecisset ,
magis mirum foret.

Sed non credidi adeo , ut etiam totam
hanc odisset domum :

Quod si scissem , illa hic maneret potius , tu
hinc isles foras.

At vide , quam immerito aegritudo haec
oritur mihi abs te , Softrata :

Rus habitatum abii , concedens vobis , et
rei ferviens ;

Sumtus vestros otiumque ut nostra res pos-
set pati ,

Meo labori haut parcens , praeter aequom
atque aetatem meam.

Non te pro his curasse rebus , ne quid ae-
gre esset mihi ?

SO. Non mea opera , neque pol culpa eve-
nit. LA. immo maxume.

Sola hic fuisti : in te omnis haeret culpa
sola , Softrata.

Quae hic erant , curares ; cum ego vos
solvi curis ceteris.

Cum puella animum suscepisse inimicitias non
pudet ?

Illius dices culpa factum. SO. haut equi-
dem dico, mi Laches.

LA. Gaudeo, ita me Di ament, gnati
caussa: nam de te quidem,

Satis scio, peccando detrimenti nil fieri
potest.

SO. Qui scis, an ea causa, mi vir, me
odisse assimulaverit,

Vt cum matre una plus esset ? LA. quid
ais ? non signi hoc sat est,

Quod heri nemo voluit visentem ad eam te
intro admittere ?

SO. Enim lassam oppido tum esse aiebant :
eo ad eam non admissa sum.

LA. Tuos esse illi mores morbum magis,
quam ullam aliam rem, arbitror:

Et merito adeo: nam vostrarum nulla est,
quin gnatum velit

Ducere uxorem: et quae vobis placita est
conditio, datur:

Vbi duxere impulsu vestro, vestro impul-
su easdem exigunt.

 ACTVS II. SCENA II.

PHIDIPPVS , LACHES , SOSTRATA.

PH. **E**tsi scio ego , Philumena, meum
 ius esse, ut te cogam,
 Quae ego imperem, facere: ego tamen
 patrio animo victus faciam,
 Vt tibi concedam ; neque tuae libidini
 adversabor.

LA. Atque eccum Phidippum optime vi-
 deo: ex hoc iam scibo, quid fiet.

Phidippe, etsi ego meis me omnibus scio
 esse apprime obsequentem,
 Sed non adeo, ut mea facilitas corrumpat
 illorum animos:

Quod tu si idem faceres, magis in rem et
 nostram, et vestram id esset.

Nunc video in illarum potestate esse te.

PH. heia vero.

LA. Adii te heri de filia: ut veni, itidem
 incertum amisti.

Haut ita decet, si perpetuam vis esse affi-
 nitatem hanc,

Celare te iras. si quid est peccatum à no-
 bis, profer:

Aut ea refellendo, aut purgando, vobis
 corrigemus,

Te iudice ipso. sin ea est caussa retinendi
apud vos ,

Quia aegra est : te mihi iniuriam facere
arbitror, Phidippe ,

Si metuis, fatis ut meae domi curetur di-
ligenter.

At, ita me Di ament, haut tibi hoc con-
cedo, etsi illi pater es ,

Vt tu illam salvam magis velis, quam ego.
id adeo gnati caussa ;

Quem ego intellexi illam haut minus ,
quam se ipsum magnifacere.

Neque adeo clam me est, quam esse eum
graviter laturum credam ,

Hoc si rescierit : eo domum, studeo haec,
prius quam ille, ut redeat.

PH. Laches, et diligentiam vestram, et
benignitatem

Novi : et, quae dicis, omnia esse, ut di-
cis, animum induco :

Et te hoc mihi cupio credere : illam ad
vos redire studeo ,

Si facere possim ullo modo. LA. quae res
te facere id prohibet ?

Eho, numquidnam accusat virum ? PH.
minime. nam postquam attendi

Magis, et vi coepi cogere ut rediret : fan-
cte adiurat ,

Non

Non posse apud vos Pamphilo se absente
perdurare.

Aliud fortasse aliis vitii est : ego sum ani-
mo leni natus :

Non possum advorsari meis. LA. hem !
Sostrata. SO. heu me miseram !

LA. Certumne est istuc ? PH. nunc qui-
dem ut videtur : sed num quid
vis ?

Nam est quod me transire ad forum iam
oportet. LA. eo tecum una.

ACTVS II. SCENA III.

SOSTRATA.

Adepol nae nos sumus mulieres inique
aeque omnes invisae viris,
Propter paucas ; quae omnes faciunt, di-
gnae ut videamur malo.

Nam, ita me Di ament, quod me accusat
nunc vir, sum extra noxiam.

Sed non facile est expurgatu : ita animum
induxerunt, focrus

Omnis esse iniquas. haut pol me quidem :
nam nunquam secus

Habui illam, ac si ex me esset nata : nec,
qui hoc mihi eveniat, scio :

Nisi

Nisi pol filium multis modis iam exspecto,
ut redeat domum.

ACTVS III. SCENA I.

PAMPHILVS , PARMENO , MYRRHINA.

PAM. **N**emini ego plura acerba credo
esse ex amore homini unquam
oblata,

Quam mihi. heu me infelicem! hancine
ego vitam parsi perdere?

Hancine caussa ego eram tantopere cupi-
dus redeundi domum?

Cui quanto fuerat praestabilius, ubivis gen-
tium agere aetatem,

Quam huc redire: atque haec ita esse mi-
serum me resciscere.

Nam nos omnes, quibus est alicunde ali-
quis obiectus labos,

Omne quod est interea tempus, prius
quam id rescitum' sit, lucro' sit.

PAR. At sic citius, qui te expedias his
saerumnis, reperias.

Si non redisses, hae irae factae essent mul-
to ampliores:

Sed nunc adventum tuum ambas, Pamphi-
le, scio reverituras.

Rem

Rem cognosces : iram expedies : rursus
in gratiam restitues.

Levia sunt haec , quae tu pergravia esse
in animum inducti tuum.

PAM. Quid consolare me ? an quisquam
usquam gentium' est aequè miser ?

Prius quam hanc uxorem duxi, habebam
alibi animum amorì deditum :

Iam in hac re ut taceam, cuivis facile sci-
tu' est, quam fuerim miser :

Tamen nunquam ausus sum recusare eam,
quam mihi obtrudit pater.

Vix me illinc abstraxi, atque impeditum
in ea expedivi animum meum ;

Vixque huc contuleram : hem nova res or-
ta' est, porro ab hac quae me abstrahat.

Tum matrem ex ea re me aut uxorem in
culpa inventurum arbitror :

Quod quum ita esse invenero, quid restat,
nisi porro ut fiam miser ?

Nam matris ferre iniurias me, Parmeno,
pietas iubet :

Tum uxori obnoxius sum : ita olim suo me
ingenio pertulit :

Tot meas iniurias ; quae nunquam in ullo
patefecit loco.

Sed magnum nescio quid necesse est evenis-
se, Parmeno,

Vnde

Vnde ira inter eas intercessit , quae tam
permanfit diu.

PAR. Haut quidem hercle parvom , si vis
vero veram rationem exsequi.

Non maxumas , quae maxumae sunt inter-
dum irae , iniurias

Faciunt : nam saepe est , quibus in rebus
alius ne iratus quidem est ,

Quum de eadem causa est iracundus factus
inimicissimus.

Pueri inter sese quam pro levibus noxiis
iras gerunt !

Quapropter ? quia enim , qui eos guber-
nat animus , infirmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt , ferme ut pueri ,
levi sententia :

Fortasse unum aliquod verbum inter eas
iram hanc conciverit.

PAM. Abi , Parmeno , intro , ac me ve-
nisse nuncia. PAR. hem , quid hoc
est ? PAM. tace :

Trepidari sentio , et cursari rursus pror-
sum. PAR. agedum , ad fores

Accede propius. hem , sensistin' ? PAM.
noli fabularier :

Prô Iuppiter ! clamorem audiui. PAR. tu-
te loqueris , me vetas.

MY. Tace, obsecro, mea gnata. PAM. matris vox visa est Philumenaë.

Nullus sum! PAR. qui dum? PAM. perii! PAR. quamobrem? PAM. nescio quod magnum malum.

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. uxorem Philumenam

Pavitare, nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio.

PAM. Interii! cur mihi id non dixti?

PAR. quia non poteram una omnia.

PAM. Quid morbi est? PAR. nescio.

PAM. quid? nemone medicum adduxit? PAR. nescio.

PAM. Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quicquid est, certo sciam?

Quonam modo, Philumena mea, nunc te offendam affectam?

Nam si periculum ullum in te inest, periisse me una haut dubium est.

PAR. Non usus factus est mihi nunc hunc intro sequi:

Nam invisos omnis nos esse illis sentio.

Heri nemo voluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus fiet,
Quod sane nolim, maxime heri causa mei:

Laborem inanem ipse capit, et illi molestiam affert.

Tum autem filius tuus introiit videre, ut venit, quid agat.

SO. Quid ais! an venit Pamphilus? PAR. venit. SO. Dis gratiam habeo.

Hem, istoc verbo animus mihi rediit, et cura ex corde excessit.

PAR. Iam ea de causa maxime nunc huc introire nolo:

Nam si remittent quippiam Philumena dolores,

Omnem rem narrabit, scio, continuo sola soli:

Quae inter vos intervenerit, unde ortum est initium irae.

Atque eccum video ipsum egredi. quam tristis est! SO. ô mi gnate!

PAM. Mea mater, salve. SO. gaudeo venisse salvom. salvan'

Philumena est? PAM. meliuscula est. SO. utinam istuc ita Di faxint.

Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam tristis? PAM. recte, mater.

SO. Quid fuit tumulti? dic mihi: an dolor repente invasit?

Terent.

E e

PAM.

PAM. Ita factum' est. SO. quid morbi est?
 PAM. febris. SO. cotidiana. PAM.
 ita aiunt.

I fodes intro, consequar iam te, mea ma-
 ter. SO. fiat.

PAM. Tu pueris curre, Parmeno, obviam,
 atque eis onera adiuta.

PAR. Quid? non sciunt ipsi viam, do-
 mum qua redeant? PAM. cessas?

ACTVS III. SCENA III.

PAMPHILVS.

Nequeo mearum rerum initium ullum in-
 venire idoneum,

Vnde exordiar narrare, quae nec opinanti
 accidunt;

Partim quae perspexi his oculis, partim
 quae accepi auribus:

Qua me propter exanimatum citius eduxi
 foras.

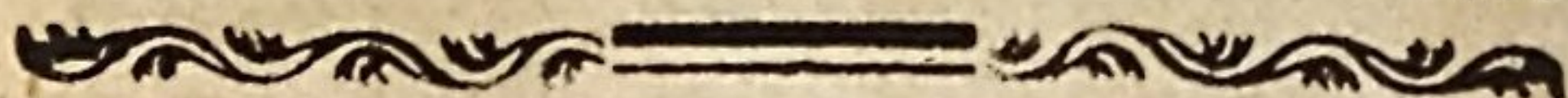
Nam modo me intro ut corripui timidus,
 alio suspicans

Morbo me visurum affectam, ac sensi esse,
 uxorem: hei mihi!

Postquam me aspexere ancillae advenisse,
 ilico omnes simul

Lactae exclamant, Venit: id quod me re-
 pente aspexerant.

Sed

Sed continuo voltum earum sensi immuta-
ri omnium,

Quia tam incommode illis fors obtulerat
adventum meum.

Vna illarum interea propere praecucurrit,
nuncians

Me venisse: ego eius videndi cupidus, re-
cta consequor.

Postquam introii, extemplo eius morbum
cognovi miser.

Nam neque, ut celari posset, tempus spa-
tium ullum dabat:

Neque voce alia, ac res monebat, ipsa
poterat conqueri.

Postquam aspexi, ô facinus indignum! in-
quam: et corripui ilico

Me inde lacrumans, incredibili re atque
atroci percitus:

Mater consequitur: iam ut limen exirem,
ad genua accidit.

Lacrumans misera: miseritum est. profecto
hoc sic est, ut puto:

*Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni at-
que humiles sumus.*

Hanc habere orationem mecum princi-
pio institit:

O mi Pamphile, abs te quamobrem haec
abierit, causam vides:

Nam vitium est oblatum virgini olim ab
nescio quo improbo.

Nunc huc confugit, te atque alios partum
ut celaret suum.

Sed cum orata eius reminiscor, nequeo
quin lacrumem miser.

Quaeque fors fortuna est, inquit, nobis
quae te hodie obtulit,

Per eam te obtestamur ambae, si ius, si
fas est, uti

Advorsa eius per te tecta, tacitaque apud
omnes fient.

Si unquam erga te animo esse amico sensi-
sti eam, mi Pamphile,

Sine labore hanc gratiam te, uti sibi des
pro illa, nunc rogat.

Ceterum de reducenda id facias, quod in
rem sit tuam.

Parturire eam, neque gravidam esse ex te,
solus conscius.

Nam aiunt tecum post duobus concubuisse
mensibus:

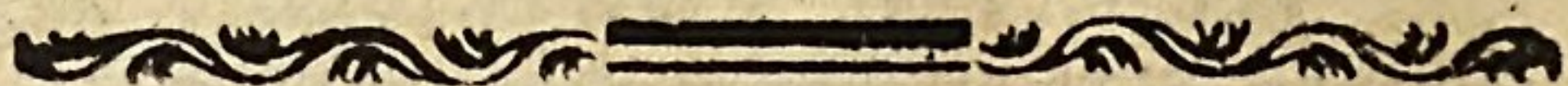
Tum, postquam ad te venit, mensis agi-
tur hic iam septimus;

Quod tescire, ipsa indicat res. Nunc si
potis est, Pamphile,

Maxime volo, doque operam, ut clam
eveniat partus patrem,

At-

Atque adeo omnis. sed si fieri id non po-
test, quin sentiant,
Dicam abortum esse: scio nemini aliter
suspectum fore,
Quin, quod verisimile est, ex te recte eum
natum putent.
Continuo exponetur. hic tibi nihil est
quicquam incommodi:
Et illi miserae indigne factam iniuriam con-
texeris.
Pollicitus sum; et servare in eo certum est,
quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam
honestum esse arbitror:
Nec faciam; etsi me amor graviter, con-
suetudoque eius tenet.
Lacrumo, quae posthac futura est vita,
cum in mentem venit,
Solitudoque. O fortuna, ut nunquam per-
petuo es bona!
Sed iam prior amor me ad hanc rem exer-
citatum reddidit,
Quem ego tum consilio missum feci, idem
nunc huic operam dabo.
Adest Parmeno cum pueris: hunc mini-
me est opus
In hac re adesse: nam olim soli credidi,
Ea me abstinuisse in principio, cum data est:
E e 3 Ve-

Vereor, si clamorem eius hic crebro audiat,

Ne parturire intelligat. aliquo mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTVS III. SCENA IV.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILVS.

PAR. **A**in' tu, tibi hoc incommodum
evenisse iter?

SO. Non hercle verbis, Parmeno, dici
potest

Tantum, quam re ipsa navigare incommodum'st.

PAR. Itane est? SO. ô fortunate, nescis
quid mali

Praeterieris, qui nunquam es ingressus mare.

Nam alias ut mittam miseras, unam hanc
vide:

Dies triginta, aut plus eo, in navi fui,
Cum interea semper mortem expectabam
miser:

Ita usque advorsa tempestate usi sumus.

PAR. Odiosum. SO. haut clam me est:
denique hercle aufugerim

Po-

Potius, quam redeam, si eo mihi redeundum fiet.

PAR. Olim quidem te causae impellebant
leves,

Quod nunc minitare facere, ut faceres,
Sofia.

Sed Pamphilum ipsum video stare ante
ostium:

Ite intro: ego hunc adibo, si quid me velit.

Here, etiam tu hic stas? PAM. et quidem
te exspecto. PAR. quid est?

PAM. In arcem transcurso opus est. PAR.
cui homini? PAM. tibi.

PAR. In arcem! quid eo? PAM. Calli-
demidem hospitem

Myconium, qui mecum una advectu'st,
conveni.

PAR. Perii! vovisse hunc dicam, si sal-
vos domum

Redisset unquam, ut me ambulando rum-
peret.

PAM. Quid cessas? PAR. quid vis dicam?
an conveniam modo?

PAM. Immo, quod constitui me hodie
conventurum eum,

Non posse: ne me frustra illic exspectet.
vola.

PAR. At non novi hominis faciem. PAM.
at faciam ut noveris :

Magnus, rubicundus, crispus, crassus, caesus,
Cadaverosa facie. PAR. Di illum perduint.
Quid, si non veniet? maneamne usque ad
vesperum?

PAM. Maneto: curre. PAR. non queo:
ita defessus sum.

PAM. Ille abiit. quid agam infelix? pror-
sus nescio

Quo pacto hoc celem, quod me oravit
Myrrha,

Suae gnatae partum: nam me miseret mu-
lieris.

Quod potero, faciam; tamen ut pietatem
colam:

Nam me parenti potius, quam amori obsequi
Oportet. atat! eccum Phidippum et pa-
trem

Video: horum pergunt. quid dicam hisce,
incertus sum.

ACTVS III. SCENA V.

LACHES, PHIDIPPVS, PAMPHILVS.

LA. **D**ixtin' dudum, illam dixisse, se
expectare filium?

PH.

PH. Factum. LA. venisse aiunt: redeat.

PA. quam causam dicam patri,
Quamobrem non reducam, nescio. LA.
quem ego hic audiui loqui?

PA. Certum offirmare est viam me, quam
decrevi persequi.

LA. Ipse est, de quo hoc agebam tecum.

PA. salve, mi pater.

LA. Gnate mi, salve. PH. bene factum
te advenisse, Pamphile;

Atque adeo, quod maxumum est, salvum
atque validum. PA. creditur.

LA. Advenis modo? PA. admodum. LA.
cedo, quid reliquit Phania

Consobrinus noster? PA. sane hercle ho-
mo voluptati obsequens

Fuit, dum vixit: et qui sic sunt, haut
multum heredem iuvant.

Sibi vero hanc laudem relinquunt: Vixit,
dum vixit, bene.

LA. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus
una sententia?

PA. Quicquid est id, quod reliquit, pro-
fuit. LA. immo obfuit:

Nam illum vivum et salvum vellem. PH.
impune optare istuc licet:

Ille reviviscet iam nunquam: et tamen,
utrum malis, scio.

E e 5

LA.

LA. Heri Philumenam ad se arcessi hic iussit: dic iussisse te.

PH. Noli fodere. iussi. LA. sed eam iam remittet. PH. scilicet.

PA. Omnem rem scio, ut sit gesta: adveniens audiavi omnia.

LA. At istos invidos Di perdant, qui haec libenter nunciant!

PA. Ego me scio cavisse, ne ulla merito contumelia

Fieri à vobis posset: idque si nunc memorare hic velim,

Quam fideli animo, et benigno in illam, et clementi fui,

Vere possum: ni te ex ipsa haec magis velim resciscere.

Namque eo pacto maxime apud te meo erit ingenio fides,

Cum illa, quae nunc in me iniqua est, aequa de me dixerit:

Neque mea culpa hoc discidium evenisse, id testor Deos.

Sed quando sese esse indignam deputat matri meae,

Cui concedat, cuiusque mores toleret sua modestia:

Neque alio pacto componi potest inter eas gratia:

Sc-

Segreganda aut mater à me est, Phidippe,
aut Philumena.

Nunc me pietas matris potius commodum
suadet sequi.

LA. Pamphile, haut invito ad aures ser-
mo mihi accessit tuus,

Quum te postputasse omnes res prae parente
intelligo.

Verum vide, ne impulsus ira prave insistas,
Pamphile.

PA. Quibus iris impulsus nunc in illam ini-
quos siem?

Quae nunquam quicquam erga me comme-
rita est, pater,

Quod nollem : et saepe, quod vellem,
meritam scio :

Amoque, et laudo, et vehementer desi-
dero.

Nam fuisse erga me miro ingenio, exper-
tus sum :

Illique exopto, ut reliquam vitam exigat

Cum eo viro, me qui sit fortunatior :

Quandoquidem illam à me distrahit neces-
sitas.

PH. Tibi id in manu est, ne fiat. LA. si
sanus fies,

Iube illam redire. PA. non est consilium,
pater :

Ma-

Matris iervibo commodis. LA. quo abis?

Mane, inquam: quo abis? PH. quae haec
mane,
est pertinacia?

LA. Dixine, Phidippe, hanc rem aegre
laturum esse eum?

Quamobrem te orabam, ut filiam remitteres.

PH. Non credidi aedepol adeo inhumanum
fore:

Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?

Si est, ut velit reducere uxorem, licet:

Sin alio est animo, renumeret dotem huc,
eat.

LA. Ecce autem tu quoque proterve ira-
cundus es.

PH. Percontumax redisti huc nobis, Pam-
phile.

LA. Decedet iam ira haec; etsi merito ira-
tus est.

PH. Quia paululum vobis accessit pecu-
niae,

Sublati animi sunt. LA. etiam mecum li-
tigas?

PH. Deliberet, renuncietaque hodie mihi,
Velitne, an non; ut alii, si huic non
fit, fiet.

LA. Phidippe, ades, audi paucis. abiit.
quid mea?

Postre.

Postremo inter se transigant ipsi, ut lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quicquam obtemperant:

Quae dico, parvi pendunt. porto hoc iurgium

Ad uxorem, cuius haec fiunt consilio omnia:
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre est, exomam.

ACTVS IV. SCENA I.

MYRRHINA, PHIDIPPVS.

MY. **P**erii! quid agam? quo me vocatam? quid viro meo respondebo

Misera? nam audivisse vocem pueri visu est vagientis:

Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam.

Quod si rescierit peperisse eam, id qua causa clam me habuisse

Dicam, non aedepol scio.

Sed ostium concrepuit! credo ipsum ad me exire. nulla sum!

PH. Vxor ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras:

At-

Atque eccam video. quid ais, Myrrhina?
heus, tibi dico. MY. mihi ne,
Mi vir? PH. vir ego tuus sum? tun' vi-
rum me, aut hominem deputas
adeo esse?

Nam si utrumvis horum, mulier, unquam
tibi visus forem,

Non sic ludibrio tuis factis habitus essem.

MY. quibus? PH. at rogitas?

Peperit filia? hem! taces? ex quo? MY.
istuc patrem rogare est aequom?

Perii! ex quo censes, nisi ex illo, cui da-
ta est nuptum, obsecro?

PH. Credo; neque adeo arbitrari patris
est aliter: sed demiror,

Quid sit, quamobrem tantopere omnes
nos celare volueris

Partum; praesertim quum et recte, et tem-
pore suo pepererit.

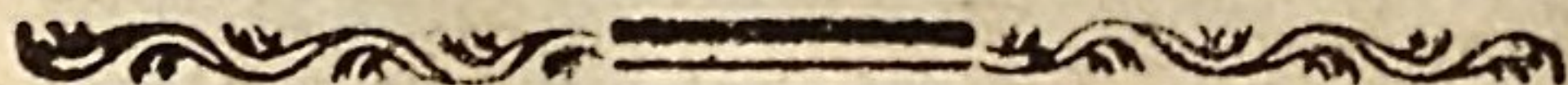
Adeon' pervicaci esse animo, ut puerum
praeoptares perire,

Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam
posthac scires:

Potius quam advorsum animi tui lubidinem
esset cum illo nupta?

Ego etiam illorum esse hanc culpam cre-
didi, quae te est penes.

MY. Misera sum! PH. utinam sciam ita
esse

esse istuc! sed nunc mihi in mentem venit,

Ex hac re, quod locuta es olim, quum illum generum cepimus:

Nam negabas nuptam posse filiam tuam te pati

Cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris.

MY. Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo.

PH. Multo prius scivi, quam tu, illum amicam habere, Myrrhina:

Verum id vitium nunquam decrevi esse ego adolescentiae:

Nam id omnibus innatum est: at pol iam aderit, se quoque etiam quum oderit.

Sed ut olim te ostendisti, eadem esse, nihil cessavisti usque adhuc,

Vt filiam ab eo abduceres; neu, quod ego egissem, esset ratum:

Id nunc res indicium haec facit, quo pacto factum volueris.

MY. Adeon' me esse pervicacem censes, cui mater siem,

Vt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium?

PH.

PH. Tun' prospicere, aut iudicare nostram
in rem quod fit, potes?

Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum
diceret

Exeuntem, aut introeuntem ad amicam:
quid tum postea?

Si modeste ac raro hoc fecit? nonne ea
dissimulare nos

Magis humanum est, quam dare operam
id scire, qui nos oderit?

Nam si is posset ab ea sese derepente avel-
lere,

Quacum tot consueffet annos; non eum
hominem ducerem,

Nec virum satis firmum gnatae. MY. mit-
te adolescentem obsecro,

Et quae me peccasse ais: abi, solum solus
conveni:

Roga, velitne uxorem, annon. si est, ut
dicat velle se,

Redde: sin est autem ut nolit, recte ego
consultui meae.

PH. Si quidem ille ipse non volt, et tu
sensisti esse in eo, Myrrhina,

Peccatum: aderam, cuius consilio ea par-
fuerat prospici.

Quamobrem incendor ira, esse ausam face-
re haec te iniussu meo;

Inter-

Interdico, ne extulisse extra aedis pue-
rum usquam velis.

Sed ego stultior, meis dictis parere hanc
qui postulem.

Ibo intro, atque edicam servis, ne quo-
quam efferri finant.

MY. Nullam pol credo mulierem me mi-
seriorem vivere:

Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem,
ut fiet, resciverit,

Non aedepol clam me est; quum hoc, quod
leviu 'st, tam animo iracundo tulit.

Nec, qua via sententia eius possit mutari,
scio.

Hoc mihi unum ex plurimis miseriis relli-
quum fuerat malum,

Si puerum ut tollam cogit; cuius nos
qui sit nescimus pater.

Nam quum compressa est gnata, forma in
tenebris nosci non quita est:

Neque detractum ei est quicquam, qui
post possit noscier, qui fiet.

Ipsa eripuit vi, in digito quem habuit,
virgini abiens anulum.

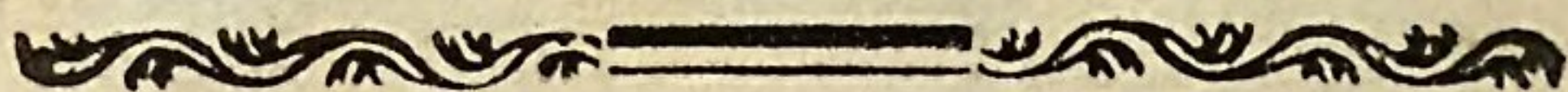
Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra
nequeat diutius

Celare, quum sciet alienum puerum tolli
pro suo.

Terent.

F f

A-

ACTVS IV. SCENA II.

SOSTRATA , PAMPHILVS.

SO. **N**on clam me est , gnate mi , tibi
me esse suspectam , uxorem tuam
Propter meos mores hinc abisse : etsi ea
dissimulas sedulo.

Verum ita me Di ament , itaque obtingant
ex te , quae exopto mihi ,

Vt nunquam sciens commerui , merito ut
caperet odium illam mei :

Teque ante , quam me amare rebar , ei rei
firmasti fidem.

Nam mihi intus tuus pater narravit modo ,
quo pacto me habueris

Praepositam amoris tuo : nunc tibi me cer-
tum est contra gratiam

Referre , ut apud me praemium esse posi-
tum pietatis scias.

Mi Pamphile , hoc et vobis , et meae
commodum famae arbitror :

Ego rus abituram hinc cum tuo me esse
certo decrevi patre ;

Ne mea praesentia obstet , neu causa ul-
la restet reliqua ,

Quin tua Philumena ad te redeat. PA.
quaeso , quid istuc consilii est ?

Il,

Illius stultitia victa, ex urbe tu rus habi-
tatum migres?

Non facies: neque finam, ut qui nobis,
mater, maledictum velit,
Mea pertinacia esse dicat factum, haut
tua modestia.

Tum tuas amicas te, et cognatas desere-
re, et festos dies

Mea causa, nolo. SO. nihil iam mihi
istae res voluptatis ferunt:

Dum aetatis tempus tulit, perfuncta satis
sum: fatias iam tenet

Studiorum istorum. haec mihi nunc cura
est maxuma, ut ne cui meae

Longinquitas aetatis obftet, mortemve
expectet meam.

Hic video me esse invisam immerito:
tempus est concedere.

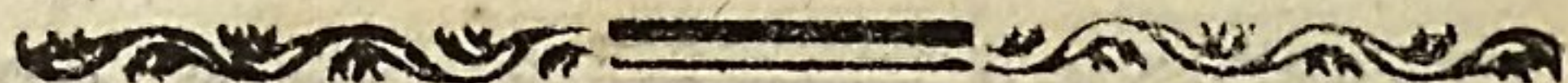
Sic optume, ut ego opinor, omnes caus-
as praecidam omnibus:

Et me hac suspicione exsolvam, et illis
morem gessero.

Sine me, obsecro, hoc effugere, volgas
quod male audit mulierum.

PA. Quam fortunatus ceteris sum rebus,
absque una haec foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem
uxorem. SO. obsecro, mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, ut quaeque
est, in animum inducas pati?

Si cetera sunt ita, ut vis, itaque ut esse
ego illam existimo,

Mi gnate, da veniam hanc mihi: reduce
illam. PH. vae misero mihi!

SO. Et mihi quidem! nam haec res non mi-
nus me male habet, quam te, gnate
mi.

ACTVS IV. SCENA III.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILVS.

LA. Quem cum istoc sermonem habue-
ris, procul hinc stans accepi,
uxor:

Istuc est sapere, qui, ubicunque opus sit,
animum possis flectere;

Quod faciundum sit post fortasse, idem
hoc nunc si feceris.

SO. Fors fuat pol! LA. abi rus ergo hinc:
ibi ego te, et tu me feres.

SO. Spero ecastor. LA. i ergo intro, et
compone, quae simul tecum

Ferantur: dixi. SO. ita ut iubes, faci-
am. PA. pater.

LA.

LA. Quid vis, Pamphile? PA. hinc abi-
re matrem? minime. LA. quid ita
istuc vis? PA. quia

De uxore incertus sum etiam, quid sim
facturus. LA. quid est?

Quid vis facere, nisi reducere? PA. equi-
dem cupio, et vix contineor.

Sed non minuam meum consilium: ex usu
quod est, id persequar.

Credo ea gratia concordēs magis, si non
reducam, fore.

LA. Nescias: verum id tua refert nihil,
utrum illae fecerint,

Quando haec abierit: odiosa haec est ae-
tas adolescentulis:

E medio aequom excedere est: postremo
iam nos fabulae

Sumus, Pamphile, senex atque anus.

Sed video Phidippum egredi per tempus:
accedamus.

ACTVS IV. SCENA IV.

PHIDIPPVS, LACHES, PAMPHILVS.

PH. **T**ibi quoque aedepol sum iratus,
Philumena,

Graviter quidem: nam hercle abs te fa-
ctum est turpiter;

Etsi tibi causa est de hac re, mater quae
te impulit :

Huic vero nulla est. LA. opportune te mihi,
Phidippe, in ipso tempore ostendis. PH.
quid est?

PA. Quid respondebo his? aut quo pacto
hoc aperiam?

LA. Dic filiae, rus concessuram hinc
Sostratam :

Ne revereatur, minus iam quo redeat
domum. PH. ah !

Nullam de his rebus culpam commeruit tua :
A Myrrhina haec sunt mea uxore ex-
orta omnia.

Mutatio fit : ea nos perturbat, La-
ches.

PA. Dum ne reducam, turbent porro,
quam velint.

PH. Ego, Pamphile, esse inter nos, si
fieri potest,

Affinitatem hanc sane perpetuam volo :

Sin est, ut aliter tua fiet sententia,

Accipias puerum. PA. sensit peperisse :
occidi !

LA. Puerum ! quem puerum ? PH. natus
est nobis nepos.

Nam abducta à vobis praegnans fuerat
filia,

Nc.

Neque fuisse praegnantem unquam ante
hunc scivi diem.

LA. Bene, ita me Di ament, nuncias:
et gaudeo

Natum illum, et tibi illam salvam: sed
quid mulieris

Vxorem habes? aut quibus moratam mo-
ribus?

Nosne hoc celatos tam diu? nequeo satis,
Quam hoc mihi videtur factum prave,
proloqui.

PH. Non tibi illud factum minus placet,
quam mihi, Laches.

PA. Etiam si dudum fuerat ambiguum hoc
mihi:

Nunc non est; quum eam consequitur alie-
nus puer.

LA. Nulla tibi, Pamphile, hic iam con-
sultatio est.

PA. Perii! LA. hunc videre saepe opta-
bamus diem,

Quum ex te esset aliquis, qui te appella-
ret patrem.

Evenit. habeo gratiam Dis. PA. nullus
sum!

LA. Reduc uxorem, ac noli advorsari
mihi.

PA. Pater, si illa ex me liberos vellet sibi,
F f 4 Aut

Aut se esse mecum nuptam: fatis certo
scio,
Non me clam haberet, quod celasse intel-
ligo.

Nunc, quum eius alienum esse à me ani-
mum sentiam,
Nec conventurum inter nos posthac esse
arbitror;

Quamobrem reducam? LA. mater quod
suasit sua,

Adolescens mulier fecit. mirandumne id est?
Censen' te posse reperire ullam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delin-
quant viri?

PH. Vosmet videte iam, Lache, et tu
Pamphile,

Remissan' opus sit vobis, an reducta do-
mum.

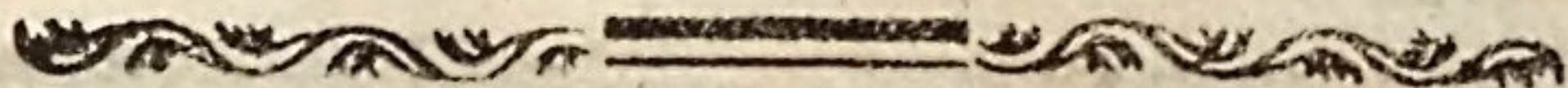
Vxor quid faciat, in manu non est mea.
Neutra in re vobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero? LA. ridicule
rogas:

Quicquid futurum 'st, huic suum reddas
scilicet,

Vt alamus nostrum. PA. quem ipse ne-
glexit pater,

Ego alam? LA. quid dixti? echo! annon
alemus, Pamphile?

Pro-

Prodemus quaeso potius? quae haec a-
mentia est?

Enimvero prorsus iam tacere non queo:
Nam cogis ea, quae nolo, ut praesente
hoc loquar,

Ignarum censes tuarum lacrumarum esse
me?

Aut quid sit id, quod sollicitere ad hunc
modum?

Primum, hanc ubi dixti causam, te
propter tuam

Matrem non posse habere hanc uxorem
domi:

Pollicita est ea se concessuram ex aedibus.

Nunc, postquam ademtam hanc quoque
tibi causam vides;

Puer quia clam te est natus, nactus al-
teram es.

Erras, tui animi si me esse ignarum pu-
tas.

Aliquando tandem huc animum ut adiun-
gas tuum,

Quam longum spatium amandi amicam
tibi dedi?

Sumtus, quos fecisti in eam, quam ani-
mo aequo tuli?

Egi atque oravi tecum, uxorem ut du-
ceres:

Tempus dixi esse: impulsu duxisti meo.
Quae tum, obsecutus mihi, fecisti ut decuerat.

Nunc animum rursus ad meretricem induxti tuum;

Cui tu obsecutus, facis huic adeo iniuriam:

Nam in eandem vitam te revolutum denuo Video esse. PA. mene? LA. te ipsum. et facis iniuriam,

Quum fingis falsas causas ad discordiam, Vt cum illa vivas, testem hanc quum abs te amoveris.

Sensitque adeo uxor: nam ei causa aliqua quae fuit,

Quamobrem abs te abiret? PH. plane hic divinat: nam id est.

PA. Dabo iusiurandum, nihil esse istorum, tibi. LA. ah,

Reduc uxorem: aut, quamobrem non opus sit, cedo,

PA. Non est nunc tempus. LA. puerum accipias: nam is quidem

In culpa non est: post de matre videro.

PA. Omnibus modis miser sum: nec, quid agam, scio:

Tot me nunc rebus miserum concludit pater.

Abibo

Abibo hinc, praefens quando promoveo
parum:

Nam puerum iniussu, credo, non tollent
meo;

Praesertim in ea re quum fit mihi adiutrix
focrus.

LA. Fugis? hem! nec quicquam certi
respondes mihi?

Num tibi videtur esse apud sese? sine:

Puerum, Phidippe, mihi cedo, ego
alam. PH. maxume.

Non mirum fecit uxor mea, si hoc aegre
tulit:

Amarae mulieres sunt, non facile haec
ferunt.

Propterea haec ira est: nam ipsa narravit
mihi;

Id ego hoc praesente tibi nolebam dicere:

Neque illi credebam primo: nunc vero
palam est.

Nam omnino abhorrere animum huic
video à nuptiis.

LA. Quid ergo agam, Phidippe? quid
das consilii?

PH. Quid agas? meretricem hanc pri-
mum adeundam censeo:

Oremus: accusemus gravius: deni-
que

Mini-

Minitemur , si cum illo habuerit rem
postea.

LA. Faciam , ut mones. eho , puer , cur-
re ad Bacchidem hanc
Vicinam nostram ; huc evoca verbis
meis.

Et te oro porro in hac re adiutor sis
mihi. PH. ah,
Iam dudum dixi, itidemque nunc dico,
Lache ;

Manere affinitatem hanc inter nos volo,
Si ullo modo est ut possit ; quod spero
fore.

Sed vin' adesse me una, dum istam con-
venis ?

LA. Immo vero abi : aliquam puero nu-
tricem para.

ACTVS V. SCENA I.

BACCHIS , LACHES.

BA. **N**on hoc de nihilo 'st , quod
Laches nunc me conventam
esse expetit :

Nec pol me multum fallit , quin , quod
suspikor , sit quod velit.

LA.

LA. Videndum est, ne minus propter iram hanc impetrem, quam possem:

Aut ne quid faciam plus, quod me post minus fecisse satius sit.

Aggrediar. Bacchis, salve.

BA. Salve, **Lache.** **LA.** credo aedepol te nonnihil mirari, Bacchis,

Quid sit, quapropter te huc foras puerum evocare iussi.

BA. Ego pol quoque etiam timida sum, quum venit mihi in mentem, quae sim:

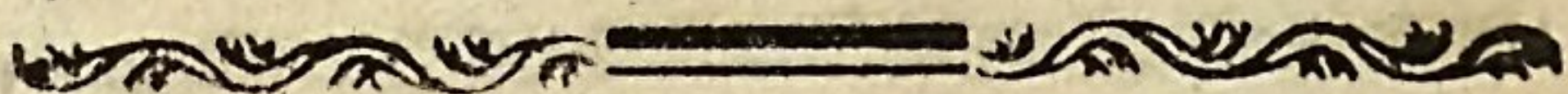
Ne nomen mihi quaestus obstet apud te: nam mores facile tutor.

LA. Si vera dicis, nihil tibi periculi est à me, mulier:

Nam iam aetate ea sum, ut non fiet peccato mihi ignosci aequom:

Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, accuro.

Nam si id facis, facturave es, bonas quod par est facere; inscitum

Offerre iniuriam tibi me immerenti, iniquom est.

BA. Est magna ecastor gratia de istac re, quam tibi habeam. nam qui

Post factam iniuriam se expurget, parum mihi profit.

Sed quid istuc est? LA. meum receptas filium ad te Pamphilum. BA. ah!

LA. Sine dicam: uxorem hanc prius quam duxit, vestrum amorem pertuli.

Mane, nondum etiam dixi id quod volui. hic nunc uxorem habet;

Quaere alium tibi amicum firmiorem, dum tempus consulendi est:

Nam neque ille hoc animo erit aetatem, neque pol tu eadem istac aetate.

BA. Quis id ait? LA. socrus. BA. mene? LA. te ipsam: et filiam abduxit suam:

Praeterea ob eam rem clam voluit, natus qui est, extinguere.

BA.

BA. Aliud si scirem, qui firmare meam
apud vos possem fidem,
Sanctius quam iusiurandum, id pollicerer
tibi, Lache,

Me segregatum habuisse, uxorem ut du-
xit, à me Pamphilum.

LA. Lepida es: sed scin' quid volo po-
tius fodes facias? BA. quid vis?
cedo.

LA. Eas ad mulieres huc intro, atque
istuc iusiurandum idem

Polliceare illis: exple animum iis, teque
hoc crimine expedi.

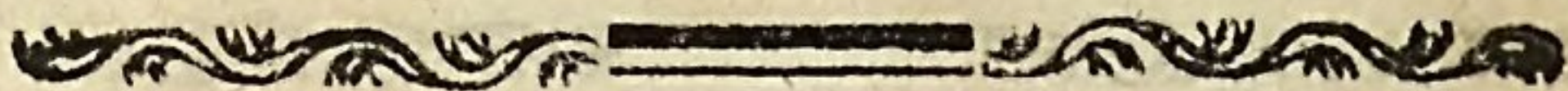
BA Faciam: quod pol, si esset alia ex
hoc quaestu, haut faceret,
scio;

Vt de tali causa nuptae mulieri se osten-
deret.

Sed nolo falsa fama esse gnatum suspe-
ctum tuum;

Nec leviozem vobis, quibus est minime
aequom, viderier

Immerito: nam meritus de me est, quod
queam,

queam, illi ut commodem.

LA. Facilem, benevolumque lingua tua
iam tibi me reddidit:

Nam non sunt solae arbitratae hae: ego
quoque etiam credidi.

Nunc quum ego te esse praeter nostram
opinionem comperi;

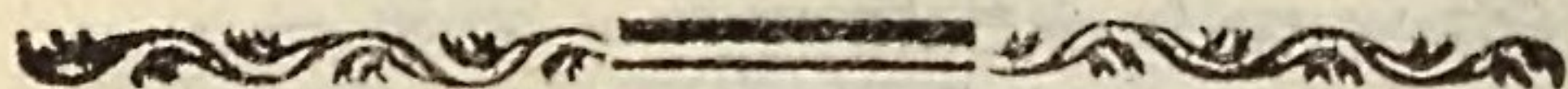
Fac eadem ut sis porro: nostra utere
amicitia, ut voles.

Aliter si facias: sed reprimam me, ne
aegre quicquam ex me au-
dias.

Verum te hoc moneo unum: qualis
sim amicus, aut quid possiem,

Potius quam inimicus, periculum facias.

ACTVS V. SCENA II.

PHIDIPPVS, LACHES, BACCHIS.

PH. **N**ihil apud me tibi
desideri patiar; quin, quod opus
sit, benigne praebeatur.

Sed quum tu fatura atque ebria eris, puer
ut fatur sit, facito.

LA. Noster focer, video, venit: puero
nutricem adduxit.

Phidippe, Bacchis deierat persancte. PH.
haeccine ea'st? LA. haec est.

PH. Nec pol istae metuunt Deos: ne-
que has respicere Deos opi-
nor.

BA. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu
per me exquire.

Haec res hic agitur, Pamphilo me facere,
ut redeat uxor,

Oportet: quod si perficio, non poenitet
me famae:

Solam fecisse id, quod aliae meretrices
facere fugitant.

Terent.

G g

LA.

LA. Phidippe, nostras mulieres suspectas
fuisse falso

Nobis, in re ipsa invenimus. porro hanc nunc
experiamur.

Nam si compererit crimini tua se falso
uxor credidisse,

Missam iram faciet: sin autem est ob eam
rem iratus gnatus,

Quod peperit uxor clam, id leve 'st: ci-
to ab eo haec ira abscedet.

Profecto in hac re nihil mali est, quod sit
discidio dignum.

PH. Velim quidem hercle. LA. exquire:
adeft: quod satis fit, faciet
ipsa.

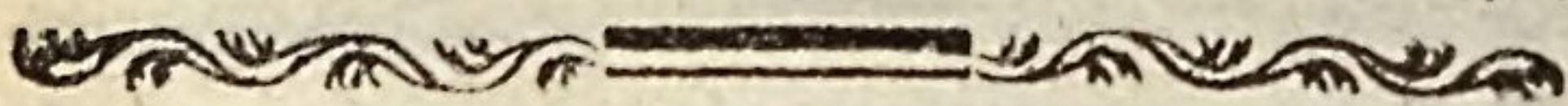
PH. Quid istaec mihi narras? an quia
non tu ipse dudum audisti,

De hac re animus meus ut sit, Laches?
illis modo exple animum.

LA. Quaeso aedepol, Bacchis, quod
mihi es pollicita, tute ut
ferves.

BA. Ob eam rem vin' ergo introeam?

LA.

LA. i, atque exple animum iis,
ut credant.

BA. Eo; etsi scio pol iis fore meum
conspectum invisum hodie.

Nam nupta meretrici hostis est, à viro
ubi segregata est.

LA. At hae amicae erunt, ubi, quam-
obrem adveneris, resciscent.

PH. At easdem amicas fore tibi promitto,
rem ubi cognoverint:

Nam illas errore, et te simul suspicione
exsolves.

BA. Perii! pudet Philumenae: sequimini
me huc intro ambae.

LA. Quid est quod mihi malim, quam
quod huic intelligo evenire;

Vt gratiam ineat sine suo dispendio, et
mihi profit?

Nam si est, ut haec nunc Pamphilum
vere ab se segregarit:

Scit sibi nobilitatem ex eo, et rem na-
tam, et gloriam esse:

Referetque gratiam ei, unaque nos sibi
opera amicos iunget.

ACTVS V. SCENA III.

PARMENO, BACCHIS.

PA. **Æ**depol nae meam herus esse
operam deputat parvi
pretii,

Qui ob rem nullam misit, frustra ubi
totum desedi diem,

Myconium hospitem dum exspecto in arce
Callidemidem.

Itaque ineptus hodie dum illic sedeo, ut
quisque venerat,

Accedebam: Adolescens, dicdum, quae-
so, es tu Myconius?

Non sum. at Callidemides? non. hospitem
ecquem Pamphilum

Hic habes? omnes negabant: neque eum
quemquam esse arbitror.

De-

Denique hercle iam pudebat: abii. sed,
quid Bacchidem

Ab nostro affine exeuntem video? quid
huic hîc est rei?

BA. Parmeno, opportune te offers:
propere curre ad Pamphi-
lum.

PA. Quid eo? BA. dic me orare, ut ve-
niat. PA. ad te? BA. immo ad
Philumenam.

PA. Quid rei est? BA. *tua quod nihil re-
fert, percontari desinas.*

PA. Nihil aliud dicam? BA. etiam,
cognosse anulum illum Myrrhi-
nam

Gnatae suae fuisse, quem ipse mihi olim
dederat. PA. scio.

Tantumne est? BA. tantum: aderit
continuo, hoc ubi ex te au-
dierit.

Sed cessas? PA. minime equidem:
nam hodie mihi potestas haut
data est:

Ita cursando atque ambulando totum hunc
contrivi diem.

BA. Quantam obtuli adventu meo laetiam Pamphilo hodie!

Quot commodas res attuli! quot autem ademi curas!

Gnatum ei restituo, qui paene harum ipsiusque opera periit:

Vxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum, reddo:

Qua re suspectus suo patri, et Phidippo fuit, exsolvi.

Hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis.

Nam memini, abhinc menses decem fere, ad me nocte prima

Confugere anhelantem domum, sine comite, vini plenum,

Cum hoc anulo: extimui ilico. Mi Pamphile, inquam, amabo,

Quid exanimatus es obsecro? aut unde anulum istum nactus?

Dic mihi. Ille alias res agere se simulare. postquam id video,

Nescio

Nescio quid suspicari magis coepi: instare ut dicat.

Homo se fatetur vi in via nescio quam compressisse;

Dicitque sese illi anulum, dum luctat, detraxisse.

Eum haec cognovit Myrrhina in digito modo me habentem.

Rogat unde sit. narro omnia haec: inde est cognitio facta,

Philumenam compressam esse ab eo, et filium inde hunc natum.

Haec tot propter me gaudia illi contigisse laetor.

Etsi hoc meretrices aliae nolunt: neque enim est in rem nostram,

Vt quisquam amator nuptiis laetetur. verum ecastor

Nunquam animum quaesti gratia ad malas adducam partis.

Ego, dum illo licitum est, usa sum benigno, et lepido, et comi:

Incommodo mihi nuptiis evenit: factum fateor:

At pol me fecisse arbitror, ne id merito
mihi eveniret.

Multa ex quo fuerint commoda, eius
incommoda aequom est ferre.

ACTVS V. SCENA IV.

PAMPHILVS, PARMENO, BAC-
CHIS.

PAM. Vide, mi Parmeno, etiam fo-
des, ut mihi haec certa et
clara attuleris :

Ne me in breve coniicias tempus gaudio
hoc falso frui.

PAR. Visum est. PAM. certene? PAR.
certe PAM. Deus sum, si hoc
ita est. PAR. verum reperies.

PAM. Manedum fodes : timeo ne aliud
credam, atque aliud
nuncies.

PAR. Maneo. PAM. sic te dixisse opi-
nor, invenisse Myrrhi-
nam,

Bacchidem anulum suum habere. PAR.
factum. PAM. eum, quem
olim ei dedi;

Eaque hoc te mihi nunciare iussit :
itane est factum ? PAR. ita,
inquam.

PAM. Quis me est fortunatior, venusta-
tisque adeo plenior?

Egon' te pro hoc nuncio quid do-
nem ? quid ? quid ? nescio.

PAR. At ego scio. PAM. quid ? PAR.
nihil enim :

Nam neque in nuncio, neque in me
ipso tibi boni quid sit, scio.

PAM. Egone, qui ab Orco mortuum me
reducem in lucem feceris,

Sinam sine munere à me abire ? ah,
nimium me ingratum
putas !

Sed Bacchidem eccam video stare ante
ostium :

Me expectat, credo : adibo. BA. salve,
Pamphile.

PAM.

PAM. O Bacchis, ô mea Bacchis, servatrix mea!

BA. Bene factum, et volupe 'st. PAM. factis, ut credam, facis:

Antiquamque adeo tuam venustatem obtines,

Vt voluptati obitus, sermo, adventus tuus, quocunque adven-
veneris,

Semper fiet. BA. at tu ecastor morem antiquom atque ingenium obtines,

Vt unus hominum homo te vivat nunquam quisquam blandior.

PAM. Ha, ha, he, tune mihi istuc?
BA. recte amasti, Pamphile, uxorem tuam:

Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod nossem, videram.

Perliberalis visa 'st. PAM. dic verum. BA. ita me Di ament, Pamphile.

PAM. Dic mihi, harum rerum num quid dixti iam patri? BA. nihil.
PAM. neque opus est,

Adeo

Adeo matito : placet non fieri hoc itidem,
ut in Comoediis,
Omnia omnes ubi resciscunt. hic, quos
par fuerat resciscere,
Sciunt. quos non autem aequom 'st
scire, neque resciscent, neque
scient.

BA. Immo etiam, qui hoc occultari faci-
lius credas, dabo.

Myrrhina ita Phidippo dixit, iuriurando
meo

Se fidem habuisse, et propterea te sibi pur-
gatum. PAM. optume 'st:

Speroque hanc rem esse eventuram nobis
ex sententia.

PAR. Here, licet scire ex te, hodie quid
sit quod feci boni?

Aut quid istuc est, quod vos agitis?

PAM. non licet. PAR. tamen
suspikor:

Egone hunc ab Orco mortuum? quo pacto?

PAM. nescis, Parmeno,
Quantum hodie profueris mihi, et ex
quanta aerumna extraxeris.

PAR. Immo vero scio; neque hoc im-
prudens feci. PAM. ego
istuc satis scio.

PAR.

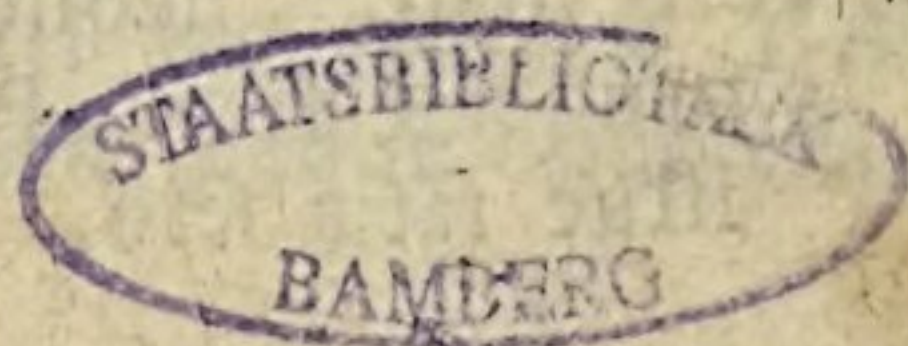
PAR. An temere quicquam Parmenonem
praetereat, quod facto usus fit?

PAM. Sequere me intro, Parmeno.

PAR. sequor : equidem plus
hodie boni

Feci imprudens, quam sciens ante hunc
diem unquam. Plaudite.

FINIS.

Terentius Afer, Publius,

Publii Terentii, Carthaginiensis Afri comoediae sex

Norimbergae 1778

Bamberg, Staatsbibliothek -- Lyc.o.140

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11731856-6

VD18 11621699-003